NICOLAI

REMIGII

SERENISS. DVCIS LOTHARINGIÆ A CONSILIIS INTERIORIBVS, ET IN EIVS DITIONE LOTHARINGICA cognitoris publici

DÆMONOLATREIÆ LIBRI TRES.

Ex Iudicijs capitalibus nongentorum plus minus hominum, qui ſortilegij crimen intra annos quindecim in Lotharingia capite luerunt.

Ad illuſtriſſimum Principem, ampliſſimúmque Cardinalem Carolum à Lotharingia.

LEVITICI CAP. XX.

Vir ſiue mulier,in quibus Pythonicus vel diuinationis fuerit ſpiritus,morte moriatur.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

LVGDVNI,
IN OFFICINA VINCENTII.

ILLVSTRISSIMO

PRINCIPI AMPLISSIMOQVE CARDINALI CAROLO A LOTHARINGIA, DOMINO ſuo colendiſſimo.

NICOLAVS REMIGIVS

fœlicitatem exoptat perpetuam.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ACCESSIT ad eam temporum, in quæ noſtra ætas incidit miſeriam ac calamitatem hic longe maximus malorum cumulus (Princeps illuſtriſſime) vt iam nihil ſit adeò in procliui; quódque æquè pro nihilo ducant homines, quàm non dicam maiorum ſpretis inſtitutis inſolentes cultus ac religiones ſibi ad libidinem fingere ac comminiſci, ſed etiam ipſam de Deo, cui cæteræ omnes naturæ parent, perſuaſionem ac opinionem penitus exuere atque à ſe abdicare. Quorum quidem multos labefactâuit pertinax ac curioſa temeritas

in iis exquirendis & rationis iudicio expendendis; quæ tamen omnem omnium ſenſum captúmque ſuperarent. Qui quod in hoc

--humano vela dedere
Ingenio

facto naufragio in horrendos ſummæ impietatis æſtus ac voragines ſeſe ipſi immerſerunt. Alios contrà perdidit mentis tarditas ac ſtupiditas; quæ maximè credulitati expoſita eſt, vbi ira, cupiditate cæteríſque, quæ facilè impellunt, affectionibus ceu flabello excitantur. Quo ex aucupio ſolitus ſibi prædam comparare Diabolus non ceſſat explorare, ſicubi ea præditum ſocordia quemquam nanciſcatur, quem aut egeſtas ad deſperationem, aut iniuria ad vindicationem, aut omnino rei alicuius deſiderium ad conſecutionem adeptionémque inuitet atque alliciat. His enim veluti ſtimulis commotos, ac ad quoduis conſilium promptos paratóſque adoritur. Et magnificis ſpecioſiſque pollicitationibus inductos ſibi addicit ac mancipat. Illos quidem prioris generis ἀθέους ferè parit, alit ac tegit ea quæ ex regionum varietate ac confuſione erupit noſtris temporibus libertas: in eúmque numerum iam euaſiſſe rumor eſt, qui facilè credi non poſſit. Sed aut quòd taciti impietatem ſuam concoquunt, ac velo eius quæ ad manum venit, religionis ſe obtendunt non aduerti ac deprehendi: aut quia ex opinionis ſuæ ſtudio nullas turbas concient negligi ac indigniſſimè mitigato in tanta humani cordis impietate nomine licentioſos tantùm appellari, nec

in eos

in eos diſquiſitiones fieri, aut exempla edi. Hos alteros ſortilegij labe infames vtinam ne adauxiſſet eorum qui erudiendis ad pietatem hominum animis publicè præſunt ſegnities atque inertia. Nam certè hoc res ipſa indicat eos vtplurimum vicanorum ruſticorúmque eſſe genere, apud quos aut frigidæ, aut raræ, aut omnino nullæ conciones habentur de Deo, déque iis quæ fidem (cuius præſidio præcipuè tuti ſumus à veteratoris illius inſidiis) in Chriſtianorum mentibus ſtabiliunt, fouent, ac conſeruant. Quod fortè multos impulit, vt rem miſeratione potius, quàm ſupplicio dignam exiſtimarent. Tantum ſcilicet ad eiuſmodi homines deueniſſe mali, non ex affectato, ſed quaſi neceſſario debilitatis imbecillitatíſque ſuæ infortunio: Hócque quicquid eſt intra ſolam inſaniam mentíſque errorem conſiſtere non etiam ad alienam iniuriam pertinere ac progredi. Et fortaſſe nonnullos Francorum (qui alioqui cæteris hominibus ingenij acumine iudiciíque ſynceritate in nullo ſunt inferiores) detinere potuit, ne admodum magnam iis rebus fidem adhiberent. Verùm cùm ea ſiue deliratio, ſiue impietas habeat coniunctam atque implicatam ſocietatem veneficij, aliorúmque ſcelerum quæ ſe facilè produnt: mirum eſt, quòd aliquando ex fumo ignem non deprehenderint. Certè mihi cui à tot annis contigit de iis quæ in Lotharingia capitaliter admiſſa ſunt, iudicia exercere: iam nihil reliqui eſſe putaui, quin pleraque omnia, quæ de iſtiuſmodi maleficiis vel ad prodigium narrantur vera ducerem;

ac prætereà qualia ipſe ex quæſtionum quæ de iis habitæ in manus meas peruenere, inſpectione comperi, memoriæ ac litteris proderem. Nec id quidem primum certo deſtinatóque conſilio facere inſtitueram, qui ſcirem ab eruditiſſimis viris multa eadémque iuſta eſſe ea de re edita volumina, cuíque à re tum ſua, tum publica tantum non eſſet otij, vt defungi hîc poſſem opera aliqua non ingrata ac inutili. Sed cùm (vt ſoleo temporibus negotia mea diuidere, ac laboris tædium varietate quantum poſſum effugere) à re iudiciaria ſubtraherem me ad amœniora ſtudia, ac fortè ex recenti vel auditione, vel lectione, adhuc hæreret aliquid de ſagarum præſtigiis ac incantationibus id quaſi poëticum aliquod figmentum arripiens (nam ferè affinitatem aliquam habere videntur) inde verſus aliquos conficiebam, ac pòſt in aduerſaria negligenter reiiciebam. Hoc ſolum in lucro deputans, quod otium luſiſſem, nec me langori ac deſidiæ dediſſem. Tandem & inceſſit cupido, adhortantibus multis, & fortè otium præbente, quæ in vrbe graſſabatur, peſtilentia, ſcopas illas diſſolutas ac diſcinctas connectere: vt iis, quantum in me eſſet, euerrerem, ſi quid adhuc in cuiuſquam animo reſideret, quod eius in iſtis amplectendis fidem remoraretur. Sed cùm hoc ne ſic quidem validum ad perſuaſionem videretur (quis enim eo orationis genere ipſam etiam veritatem mendacij ſuſpectam non habeat?) adhibui quæ ad eam aſſerendam momenti atque authoritatis plurimum apud homines habere ſolent,

lent,

lent, rerum perſonarum, locorum, atque temporum, quæ interceſſiſſent, peculiarem, certam ac luculentam deſignationem. Atque equidem non omnium, ſed quæ tantùm poſterioribus annis obſeruaſſem atque annotauiſſem. Nam vt dixi non erat primum conſilium hanc narrationum ſyluam congerere, nec ad id me comparaueram. Hoc autem quale quale eſt, cui ſic caſu magis quàm iudicio extrema manus acceſſit, eo etiam faciliùs prodire in publicum paſſus ſum, quòd intellexiſſem à maximæ prudentiæ viro Theodoro Aliſio rationum in regia Lotharingiæ præfecto, id, ſi ita fieret cordi fore ſereniſſimo Duci noſtro parenti tuo, qui cum ea de re forte ſermonem habuiſſe ſe dicebat. Reliquum igitur fuit, illi patronum vt deligerem, in cuius præſidio ac clientela eſſet aduerſus eorum petulantiam, qui cupidè omnia obſeruare, ac in peiorem partem rapere ſolent. Cui rei adhibere te tantum principem, ac maximis quibuſque regibus totius Europæ, quæ CHRISTVM nouit, conſanguinitate propinquum, extremæ audaciæ fuiſſet, niſi ego homo Lotharingus è patrio penu depromens quæ alicui vſui eſſe poſſe puto, abs te, qui præcipuum es Lotharingiæ decus atque ornamentum, vernacula quaſi fiducia hoc peterem præſidij. Ac potius niſi tua ea eſſet humanitas, quam, nemo qui rogarit, in te adhuc ſibi claudi ſenſerit. Ea tua in omnes, quos aliqua literarum commendatione cognitos habes, animi propenſio ac beneuolentia, vt nulla tibi alia maior de quoquam promerendi

iſſerri

afferri poſſe dicatur occaſio. Quibus fretus ſi huic meo labori nominis tui ſplendorem mutuari ac inferre audeo, quo magis illum à tenebris vindicem: tuæ erit æquanimitatis, hoc illis cauſis & rationibus, quæ omnes à te ſunt, condonare: ac vel tua amplitudine atque tua dignitate indignum, tamen ab eo gratum acceptúmque habere, qui tibi ſe totum, quàm humillimè demiſſiſſiméque poteſt addicit ac deuouet. Quíque à rerum ſummo opifice nunquam ceſſabit contendere, te vt diu ſaluum incolumémque ad maxima atque ardua quæque conſeruet, ac optata tibi tua omnia ſemper offerat.

Nancæij.

LECTORI CANDIDO S.

*M ORIS eſt, qui à ſe ſcripta edunt, inſti-
tuti ſui rationem aliquam præfari: ne aut
ad id temere proſiluiſſe, aut rectè ſuſce-
ptum conſilium arroganter diſſimulaſſe
videantur. Hoc ne cõmitterem, iſto præ-
ſertim argumento tam variè, dubiéque à
nultis tractato: dedi operam, lector, vt & propoſiti mei tibi
auſa aliqua conſtaret; &, ſi quem apud te locum rationes
neæ inuenirent, etiam probaretur. Euenit, vt qui eamdem
em ſæpè verſant, eius notiones aliquas in animis ſuis infor-
nent: quarum deinde memoriam geſtiant literis conſignare:
vel vt otium ſuum interim oblectent, vel etiam quod eiuſ-
nodi commentationes ſuas ad aliorum vtilitatem non om-
ino malè impertiri poſſe putant. Vtrumque, ſed diſſimili
ludio, ſequutum eſſe me in hac, quam promulgaui, Dæmono-
atreia non ibo inficias. Nam dũ annos perpetuos ferè quin-
lecim in ſontes, quos per id tempus habuit Lotharingia, quæ-
iones, iudiciáque exerceo: oppleui quaſi totum caput mihi
igarum, qui inter eos frequentes occurrebant, prodigioſis
nnuentibus, comeſſationibus, tripudijs, faſcinationibus ac
enenis, in aëre concurſationibus, ſtupri cum Dæmone in-
nda conſuetudine, crebris, vt videtur, in alienas formas
utationibus, atque id genus flagitijs, ac impietatibus; qui-
us earum vita vulgo eſt inquinata, ac contaminata. Ac ſi
ando (vti ſolẽt facere qui in aliquo literarum ſtudio ſunt
erſati) ad manſuetiores Muſas diuertere, atque aliquid
l animi oblectationem meditari contingeret (nã interdum
bducta foro dabat pagina verſum) offerebant ſe tamen il-
, æ quadam veluti memoriæ recentis importunitate incul-
bant, quæ ipſe nec ingratus admittebam; quòd non infeli-*

afferri poſſe dicatur occaſio. Quibus fretus ſi huic meo labori nominis tui ſplendorem mutuari ac inferre audeo, quo magis illum à tenebris vindicem: tuæ erit æquanimitatis, hoc illis cauſis & rationibus, quæ omnes à te ſunt, condonare: ac vel tua amplitudine atque tua dignitate indignum, tamen ab eo gratum acceptúmque habere, qui tibi ſe totum, quàm humillimè demiſſiſſiméque poteſt addicit ac deuouet. Quíque à rerum ſummo opifice nunquàm ceſſabit contendere, Te vt diu ſaluum incolumémque ad maxima atque ardua quæque conſeruet, ac optata tibi tua omnia ſemper offerat.

Nancæij.

LECTORI CANDIDO S.

M*ORIS eſt, qui à ſe ſcripta edunt, inſti-
tuti ſui rationem aliquam præfari: ne aut
ad id temere proſiluiſſe, aut rectè ſuſce-
ptum conſilium arroganter diſſimulaſſe
videantur. Hoc ne cōmitterem, iſto præ-
ſertim argumento tam variè, dubiéque à
ultis tractato: dedi operam, lector, vt & propoſiti mei tibi
auſa aliqua conſtaret; &, ſi quem apud te locum rationes
eæ inuenirent, etiam probaretur. Euenit, vt qui eamdem
m ſæpè verſant, eius notiones aliquas in animis ſuis infor-
ent: quarum deinde memoriam geſtiant literis conſignare:
el vt otium ſuum interim oblectent, vel etiam quod eiuſ-
odi commentationes ſuas ad aliorum vtilitatem non om-
no malè impertiri poſſe putant. Vtrumque, ſed diſſimili
dio, ſequutum eſſe me in hac, quam promulgaui, Dæmono-
treia non ibo inficias. Nam dū annos perpetuos ferè quin-
cim in ſontes, quos per id tempus habuit Lotharingia, quæ-
ones, iudiciáque exerceo: oppleui quaſi totum caput mihi
garum, qui inter eos frequentes occurrebant, prodigioſis
nuentibus, comeſſationibus, tripudijs, faſcinationibus ac
nenis, in aëre concurſationibus, ſtupri cum Dæmone in-
nda conſuetudine, crebris, vt videtur, in alienas formas
tationibus, atque id genus flagitijs, ac impietatibus; qui-
s earum vita vulgo eſt inquinata, ac contaminata. Ac ſi
ando (vti ſolēt facere qui in aliquo literarum ſtudio ſunt
erſati) ad manſuetiores Muſas diuertere, atque aliquid
animi oblectationem meditari contingeret (nā interdum
bducta foro dabat pagina verſum) offerebant ſe tamen il-
ac quadam veluti memoriæ recentis importunitate incul-
bant, quæ ipſe nec ingratus admittebam; quòd non infeli-*

*cem materiam carminibus (quem tum otio meo luſum fortè
deligebam)ſuppeditatura videbantur. Dũ igitur modò hoc,
modò illud, prout vnumquodque ſibi animus per occaſionem
decerpit, vſurpo, ac ſeorſum attingo: idẽ vſuuenit mihi, quod
iјs ſolet, qui è quaque veſtę quam concinnant, ſegmenta in
ciſtam primùm quidem abiiciunt aceruatim, ac negligenter:
pòſt vbi in aliquem numerum iam accreuiſſe putant, retra-
ctant diligentiùs ſingula, atque ex commodiſſimis quibuſque
centonem aliquem colligunt: cui ſi nihil aliud, at certè ipſa,
qua veluti emblema aliquod vermiculatis cruſtis diſtingui-
tur, varietas aliquam affert commendationem. Verùm quo-
niam rerum geſtarum narrationes (qualibus ferè hic cento
confertus eſt)præcipuam acceſſionem gratiæ habent ab ipſa
luce veritatis; quòd vera, quàm ficta, excogitatáque legan-
tur attentiùs; quòdque homines tempus ſuum faciliùs tradu-
cant in iјs rebus, quæ cum delectatione coniũctam habẽt vti-
litatis expectationem: non malè operam locaturũ me putaui,
ſi ea quorum fides, tum ex ſua nouitate, atque inſolentia,
tum ex orationis, quo ſcribuntur, genere labaſcere poterat,
vindicarem à tam immerita opinione, adhibitis, quæ ad aſ-
ſerendam veritatem vulgo plurimum valent, rerum, perſo-
narum, locorum, ac temporũ propriјs, & diſtinctis argumen-
tis. Quorum tamen cùm initio nullam mihi copiam comparaſ-
ſem; illaque vti ex ſingulorum diſperſa collectione genera-
tim, atque vniuersè animo meo ſeſe offerebant, per ludum,
vt dixi, attigiſſem: cœpi abhinc quinquennio obſeruare, at-
que excribere ex quibuſque reorum quæſtionibus quæ ad ea
ſigillatim referri, atque adaptari poſſe videbantur. Ac præ-
tereà, quo id cumulatiùs explerem, euoluere quæ ſuperioribus
annis neglexeram. Demùm cùm ruris (quo ſeceſſerã propter
in vrbe gliſcentem peſtilentiam)ſolitudinem eblandiri ali-
qua ratione cuperem: commodum inter chartarum faſciculos*

*nactus,quæ ſic in commentarios retuleram,ea otioſe ad cer-
ta redegi capita,quæ nudis, ac ſimplicibus illis ſuo ordine
reſponderent, ac quaſi partes ad totum ſuum accederent.
Hæc nunc, lector, tibi videnda exhibeo modicè, ac fideliter
denarrans:quæ ipſe diuturno vſu, atque obſeruatione com-
peri.Quæ tu,opinor, nullam cauſam habes cur reiicias:niſi ſi
hoc eſt(quod aiunt) non eſſe ferendos,qui otio abutuntur in
terrendis hominum animis rerum vanarum,futilium,& quæ
vix rudibus illis ſæculis ſe tueri potuiſſent,affectatis narra-
tionibus.Quæ etſi retundit ſatis ea de qua modò dixi,circun
ſtantiarum authoritas,publicis etiam loci cuiuſque vbi geſta
recitantur,monumentis teſtata,atque conſignata:tamen vt
& hunc ſcrupulum,dubitationémque ex illorũ animis euel-
lerem,qui ad ea peregrini, atque hoſpites fortè accederent;
non piguit ex locupletibus,& luculentis authoribus ijs con-
ſentanea quædam, ac veluti παράλληλα breuiter adiungere:
ſiquidem rerum ſimiliter geſtarum commemoratio,non par-
uam veritati lucem,authoritatemq; afferre perhibetur.Dæ-
monolatreiæ nomen feci:quòd,licèt metamorphoſes, venefi-
cia,ſanationes,præſtigias,tempeſtatum commotiones, aliaq;
id genus portenta multa contineat,quibus ſingulis ſuus alio-
qui titulus rectè conſtare poſſit:præcipua tamẽ viſa ſit adeò
nefandæ in cultu, ac veneratione impietatis conſideratio:
quòd eius præſertim cauſa illa omnia adornari,inſtrui,atque
effici certum ſit.Nam equidem opinionem aliquam diuinita-
tis ex ſua difficultate, magnitudinéque imprudentioribus
ingenerant, ac relinquunt: vti facilè miſeris mortalibus ſi-
mulata,fictáue pro veris obrepere ſolent.Quis enim pro nu-
mine non colat;qui rerum formas,ac ſpecies ad nutum ver-
tere,atque immutare,vitam momento adimere,eamdémque,
tu à morte iteratam,reddere;elementa pro arbitrio tempe-
rare;futurarum rerum euẽtus pronuntiare, atque innumera*

alia, quæ humanas vires ſuperent, ac vincant, præſtare poſſe exiſtimantur? Porrò nullam me in iſtis exponendis ſecutum eſſe artem, nullam tenuiſſe viam, atque rationem, ſi quis obiiciet: nõ ego ob id illi magnopere ſim infenſus, qui habeam vnde excuſem. Quis enim (vt eſt in prouerbio) ex arena funiculum vnquam ſperauit ſe nectere poſſe? Et tamen ſatius eſſe duxi hæc qualiacumque ſine ordine, καὶ ἄνευ τάξεως lectori communicare, atque exhibere: quam dum parum concinnus videri timeo, pati vt in occulto diutius taceant craſſis circumfuſa ſilentij tenebris: qui præterea ſciam multa illis contineri, quæ nemo adhuc (quod audiuerim) ſcriptis mandauerit: aut certè non ea teſtimoniorum authoritate confirmauerit, tanta varietate diſtinxerit, exemplorum numero adæquauerit. Tũ hæc (vti modò dixi) ſic ſingula primùm attigi, vt nihil minus cogitarem, quàm ea aliquãdo concinnare, atque in vnum corpus redigere: ſed ipſa iam per partes informata materia, atque equidem haud omnino pœnitendo labore tandem peruicit, vt in hanc, qua nunc prodit, formam quantumuis rudem ſinerem coaleſcere. Veluti quæ ex temere primùm ſparſis ædificijs progreſſu temporis coagmentantur vrbes, inordinatas, incompoſitáſque viarũ regiones habent: quia ſcilicet non fuit ab initio deſtinata collocationis vniuerſa, certáque facies: ſed vt quidque minus inæquali ſitu, indecentíque ſerie ad aliud referri, atque adaptari potuit, ita eſt in ſuum ordinem digeſtum, atque diſtributum. Quamquam nec adeò incondita, inconcinnáque eſt hæc congeries; quin orbem, contextúmque aliquem obtineat: eũ videlicet, non quem artes, quæ præceptis traduntur, accuratè, exquiſitéque poſtulant: ſed qualis in narrationibus eſſe ſolet, vbi ſuo quidque quemadmodum euenit, ordine, ac loco recenſetur. Sic malui ſcribere, quomodo homines primùm ſortilegij labe inficerentur: quas proximè artes edocerentur;

vti ad conuentus ſuos properarent, quæ in iјs ſtruerent conſilia: vt deinde ex compoſito mortalium valetudinem affligerent, reſtituerentue: Satis calamitatem inferrent: vincti vel reſipiſcerent, vel ſic ſe obfirmarent, vt quæſtorum etiam ſagacitatem eluderent: aliáque id genus multa patrarent, ac deſignarent, quæ hîc nimis longum ſit recenſere. Nam certè ex iſtis omnibus ſagas eſſe, niſi ſi planè nihil videre, ac intelligere volumus, facile erit perſpicere, ac dignoſcere: Quæ in hac diſputatione prima, præcipuáque fortè erit quæſtio: & omnino ſi minus delectabit vniuerſa iſta ſpecies, fortè quia ſic diffuſa, ac diſſoluta: at iuuabit, ac proderit ſingulorum notitia, atq; intelligentia: Παραδοξόλογον forſan, & ματαιόλογον dicent me nonnulli, qui ſagas loquar nimbos molientes, aëra perrumpentes, anguſtos aditus permeantes, cum Dæmonibus commeſſantes, ſaltantes, concumbentes, ac prodigioſa, portentoſáque id genus pleraque edentes: ſed ſciant, velim, me primùm hîc non rumore diſperſa, ſed multorum ſeparatis, conſentientibúſque teſtimonijs (vti iam dixi) comperta narrare. Tum non captioſè, ſed probabiliter ea diſputare, exquiſitis etiam ad Chriſtianæ religionis rationem argumentis, & probationibus: denique liberũ omnibus facere, contrà ſi velint, vt ſentiant: neque enim ſcita velle pronuntiare me, ac decreta. Quamquam ſi quis de illis ſententiam eam roget, à vero non vſquequaque aliena eſſe exiſtimauerim: ac certè propius fidem, quam pleraque alia; quæ tamen pro certis, ac indubitatis ſcripta reliquit antiquitas. Quid enim ſi (vt reperitur in C. Epidij commentarijs) arbores locutas nunc dicam, aut etiam bouẽ, aſinúmue? Quid ſi oliuetum vniuerſum viam publicam trangreſſum, aruáque inde è contrario in locum olìueti profecta? quod tamen in agro Marrucino ſua ætate factum retulit Plinius. Quid ſi Amphionem feras, & arbores: Orpheum ſaxa vocibus, & carminibus, id

eſt ἐπῳδαῖς, quo volebant, trahentes? Scripſit tamen Pauſanias ἠλιακῶν β. narratum ſibi fuiſſe ab Ægyptio quodam hoc illos, quòd inſignes eſſent Magi, verè præſtitiſſe. Quid ſi montes duos arietum inſtar inter ſe concurrentes, recedentéſque? quod in agro Mutinenſi olim eueniſſe Romanorum teſtantur hiſtoriæ. Quid denique, ſi terram ſua ſponte diſcumbentibus gramina ſubſternentem: Tripodes in medium procedentes, vinúmque, ac aquam fundentes: æneos pincernas cyathos proferentes: quod apud Hiarchã, alióſque Gymnoſophiſtas vidiſſe ſe retulit Apollonius? Non eſt igitur narrationibus idcirco fides detrahenda: quòd noua, inaudita, ac ſæpè contra quam ferant naturæ leges, ad exitum aliquem perducta cõtineant: ſiquidem multa ſunt, quæ Dæmones pro maxima ſua poteſtate faciunt, ab omni, quem natura tenere ſolet, modo, atque ordine alieniſſima. Nemóque ob id indigna illa iudicat, quæ poſteritati prodantur: ſi modò talia ſunt, quæ abſurdi nihil habeant. Nam certè ſcio multos eſſe, qui per eorum cauſam, ridicula, atque inepta multa comminiſcantur: veluti qui ſagas ſuis pharmacis homines ex hominibus exuere, atque in feras vertere: ex earum corporibus emigrare ad tempus animas, ac in ea, ceu poſtliminio, redire: Dæmonum compreſſibus eas grauidas fieri, aliaque eiuſmodi pleraque: quæ ſeriò etiam nobis narrant, ac perſuadere conantur. Quibus ego ſic habenas effuſè laxantibus nihilo ſim æquior, quàm illis qui nimium eas inhibent, ac compeſcunt. Vtrobique enim par erratum admittitur: & ea, quæ ratio, experientiáque diuturna comprobant, reiiciendo: & quæ ſapientiſſimi cuiuſque fides ſemper reſpuit, admittendo, ac cõfirmando. Æſtimabit igitur lector, atque expendet pro ſuo ſenſu omnia: ac ſi quid fortè vel per incredulitatem, quæ in optimi cuiuſque mentem facilè irrepit, inſolentiùs approbauimus: vel per faſtidiũ, quo modeſtiſſimi quoque nonnum-

quam

uam tentantur, liberiùs damnauimus: id ei condonabit, uam nos nobis in hoc diſſertationis genere ex tam frequen- iudiciorum vſu conſequuti videmur experientiæ, ſimul r confidentiæ. Fit enim, vt quæ quis præſens vel vidit, vel dinit, ea orationis maiore narret fiducia; præfractiúſque duerſus eos, qui contrà ſentiunt, defendat. Quamquam hîc ibi bene conſcius ſum, nihil certandi ſcripſiſſe ſtudio: nihil, uo ex argumenti nouitate admirationem mouerem, gra- am captarem: ſed tantùm in eum veritatis ſcopum, quo ulti alij: quorum tamen minus inſtructa eſſet iaculis pha- tra, quàm noſtra nunc eſt, collimaſſe, atq; oculorum aciem irexiſſe. Qui conatus, ſi ita (vt ſperamus) accipientur,) alij (auxiliante Deo) aliquando conſequentur, quos ne- o, qui æquum ſe nobis præbere volet, fruſtra vnquam eſſe xerit.

LAVDII ET EMMANVELIS AD PATRIS LIBRVM

HENDECASYLLABI.

Dem cùm tibi lucis extet author,
Qui nobis quoque lucis extat author
ubceſiuæ operæ, liber, parentis
raternè minus, & minus benignè
ic feciſſe putemur, à paterna
te fortè domo peregre euntem
ullis muneribus viaticóue
t notos decet vſque proſequamur.
rgo quas inopes ſcholæ miniſtrant,
s te ſi meliora ſint daturi
npertiri opibus iuuat puſillis;
c eſt ingenium ſcholaſticorum,
t quis quemque colit magis vel odit
li carminibus benè ominari,
ti carminibus malè imprecari.

Primùm

Primùm nemo ſua procacitate
Te proſcindere tentet immerentem:
Aut ſi cui potis haud erit tenere
Se, quod carpere fortè conſuerit
Quicquid non ſua cudit officina;
Huic, vt lingua ſuum exeret venenum,
Aures promineant vtræque duplo
Hirſutæ magis atque ſurrigentes,
Quàm quas rex ſtolidus premebat olim.
Mitra ſub Phrygia, & truci capillo
Iam nunc tutior hacce ſanctione
Tete quodlibet infer in tribunal
Audens, atque tuo cie flabello,
Si quis languet adhuc ſepultus ignis.
Quem lentus dubitet ciere Iudex
Aetas hæc vt habet ſatis ſupérque
Multos, relligio quibus ſit vlla.
Exercere ſtriges ſeueritate
Legum, vltricibus & cremare flammis.
Sed nos fortè minus decenter iſta
Qui Muſas colimus benigniores,
Et quæ ætas etiam eſt vtrique noſtrûm
Procliuis minus ad ſeueritatem,
Procliuis magis ad benignitatem:
At nemo vitio dabit tueri
Nos idem quod, & piè, tuetur.
Huius qui tibi lucis extat author,
Nobis qui quoque lucis extat author.

Africani ad patris librvm.

τετράστιχον.

Sed nec tu, liber hinc mihi non donatus abibis,
 Proſequar at voto, ſi nihil eſt aliud.
Scilicet immeritum ne te mala lingua laceſſat
 Excuſéntq; boni, ſi quid erit ſegnius.

VMMA SINGVLORVM CAPITVM HVIVS OPERIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

LIBRI PRIMI

CAPVT I.

QVIBVS illecebris homines à Dæmonibus primùm trahantur, labéque ſortilegij inficiantur. pag. 33.

CAP. II.

Quemadmodum dolis ſuis captos Dæmones medicato puluere, rgis, vnguine, variiſque id genus venenis inſtruant: quorum alia ortem, alia morbum tantùm; quædam etiam ſanationem afferant. tque ea neque ſemper, neque omnibus ſint noxia: ſed reperian- r, quibus ſæpè fruſtra ſint aſperſa, maximéque qui in maleficos pitalia iudicia exercent. pag. 36.

CAP. III.

Vnguine ſuo Magico impunè ſagas manus, ſeque adeò totas illi- re: quo tamen, ſi cuiuſquam veſtem vel extremam attigerint, id s continuò mortiferum ſit futurum, ſi modò lædendi eſt animus: am aliter eum contactum innoxium eſſe, atque expertem iniuriæ. g. 42.

CAP. IIII.

Dæmones ſuis cùm primum eos adoriuntur pecunias conferre; æ pòſt, ſublatis præſtigijs, fimus, teſtæ, folia, aliæque id genus iſquiliæ eſſe reperiantur. Cur veras largiri nequeant, cùm tamen rum, qui terra abditi latent, theſaurorum cuſtodes, aſſeruatoréſ- e eſſe dicantur. pag. 44.

CAP. V.

Non ſatis eſſe Dæmonibus diſerta verborum ſtipulatione obli- os, nexóſque homines habere: ſed illis præterea notas vnguibus s inſcribere, quæ ſeruitutem, in quam abduxerunt, perpetuò te- ntur. Qua ſæpius corporis parte fiat inſcriptio: vtque ſenſu peni- illam orbent ac deſtituant. pag 46.

CAP. VI.

Dæmones cum hominibus concumbere: ſed frigido, iniucundo, ito, atque effœto coitu: matrimoniáque nihilominus frequenta- Zelotypiam etiam fingere, atque aſſimulare. pag. 52.

Cap. vii.

Dæmones corpus ſibi condenſare ex aliqua materia, formáſque variarum animantium ſibi aſſumere: humanam etiam nónunquam: ſed infami, ac deprauato vultu, manibúſque & pedibus ſemper in morem auium rapacium vncinatis, atque hamatis. pag. 75.

Cap. viii.

Dæmones ſermonem, quali vtuntur eæ, apud quas verſantur, nationes ſibi fingere: ſed ſubſurdum, puſillum, & clauſo murmure raucum. pag. 78.

Cap. ix.

Satanam recti ſpecie homines ſæpè decipere: ſuos quoque ad eamdem hypocriſim quàm maximè poteſt eruditos habere, quo in occulto magis ſit eorum improbitas, minúſque coniectura, ac ſuſpicionibus coarguatur. pag. 81.

Cap. x.

Dæmones illuuiem ſummam demonſtrare: tum quæ eorum præſentiam ſemper comitatur, odoris fœditatem: tum quæ de vitanda munditie adeò accuratè ſuis præcipiunt: maximéque in manibus, quarum lauationem aiunt faſcinationibus obeſſe: quomodoque id ſit accipiendum. pag. 94.

Cap. xi.

Sortilegos, quod olim pagana feciſſe dicitur antiquitas, Dæmonibus ſuis annuatim quid pendere: quo vel plagarum metum, vel earum quibus ex pacto obnoxij ſunt, præſtationum vacationem redimant: Tum id quod ſic penditur, ſi animal eſt, vt nigri coloris planè eſſe oporteat. pag. 98.

Cap. xii.

Sagas ad Sabbatharios ſuos conuentus auolaturas maritorum zelotypiam fallere, illis in arctiorem ſomnum per incantationem inductis: vel etiam ſuppoſita, quæ earum ſpeciem habeat, re aliqua. pag. 102.

Cap. xiii.

Multa eſſe, quæ Dęmones grauiter, & ſeuerè in ſagas animaduertant: nocturnorum conuentuum deſertionem: morborum ſe inconſultis ſenationem, iniuriæ conceſſionem, innocentiam, contumaciam, à malè agendo dehortationem, criminis apud Iudicem agnitionem, irritam inſidiarum molitionem: atque eius generis alia quàm plurima, quæ vel atrociſſimis verberibus illis luere, vel damno aliquo rei propriæ grauiore penſare neceſſe eſt. pag. 103.

Cap. xiiii.

Veram, & præſentem ſagarum ad nocturnas ſuas Synagogas ſæpè eſſe profectionem: nonnunquam etiam vanam, & per inſomnium tantùm conceptam, ac meditatam: rectéque ſentire, qui vtrumque defendunt. Tum vt diuerſæ ſint eius profectionis rationes, quibúſue noctibus ſæpius fiant in Lotharingia. pag. 110.

Cap.

CAP. XV.

Frequentes ex omni genere homines ad nocturnos Dæmonum cœtus conuenire:ſed maiori ex parte fœminas; vt eſt is ſexus prauis conſilijs magis obnoxius. pag.125.

CAP. XVI.

Inſuaues, atque illiberales in comeſſationibus ſagarum apponi cibos,& qui prætereà famem nihil depellant: Quæ res multis non iniuria opinionem attulit merum id eſſe viſum, & phantaſma: Quod tamen non eſt perpetuò verum:Nam & aliquando humanis morticinis,ac alijs id genus inſuetis carnibus verè veſcuntur:at ſine ſale, ac pane. Ac quid cauſæ ſit, quòd ſe ab alijs duobus præcipuè abſtineant,probabiliter diſputatur. pag.127.

CAP. XVII.

Choræarum,qui in Dæmonum ſacris olim fuit,vſum etiamnum hodie retineri in nocturnis eorum conuentibus : maiorémque laſſitudinem parere,quàm ſolent vulgares aliæ hominum ſaltationes. Item eas ab auerſis ſagis in orbem tripudiari. Tum vt malo more ſemper inualuerint : licet ab inſania parum diſtare conſtet. pag.133.

CAP. XVIII.

Solemni iureiurando, quod ipſe etiam Dæmon verbis præit, ſagas viciſſim ſe obſtringere, non prodituras ſe iudicio facinoris ſocias: Neque tamen in eo tantùm fiduciæ ponere, quin ſibi contra eum metum alia etiam ratione prouideant: nomen videlicet ſuum diſſimulando, vultuſque laruam, reticulum, velum,aut quid aliud obducendo. pag 136.

CAP. XIX.

Iniucundæ,ac etiam ridiculæ cùm ſint quæ ſaltantur in Dæmonum conuentibus cantiones pro ijs nihilominus agendas abs diſcedentibus gratias: perinde ac ſi magnæ alicui voluptati fuiſſent. pag.138.

CAP. XX.

More hominum Dæmones ſuos conuentus agere: vbi ſolita in fidei clientelaris præſtatione oſcula, amplexúſque à ſuis excipiant: vnúmque ex omni numero eſſe veluti principem, cui is honos ſolenniter exhibeatur. pag.142.

CAP. XXI.

A Dæmonibus ſæpè magna vi in fruges, ac ſata immitti variarum ſpecierum beſtiolas, quæ ea momento populentur, ac depaſcantur:Quomodóque id fieri contingat. pag.145.

CAP. XXII.

Noui ſemper aliquid à ſuperiore conuentu afferri oportere,quòd in alterius ſit patratum exitium: nec impune eſſe,ſi quis ab iniuria, ac maleficio vacuus ad ſequentem redeat. pag.148.

CAP. XXIII.

Dæmones ſe in variarum animantium formas pro tempore, at-

que vſu induere: quoties inter ſuos verſari volunt: præcipuámque ſemper eſſe hirci: maximè cùm ſe publicè colendos, venerandóſque exhibituri ſunt. pag. 149.

CAP. XXIIII.

Quietam, & laboris expertem fuiſſe, quæ olim eueniſſe legitur hominum à bonis Angelis per aëra tranſuectionem: eam verò, quę nunc circumfertur ſagarum à Dæmonibus, plenam eſſe moleſtiarum, & laſſitudinis. pag. 157.

CAP. XXV.

Hoc quamuis memoratu incredibile: vno tamen ore ſagas omnes loqui ſuſcitandarum nubium poteſtatem ſibi à Dæmonibus ſæpè fieri: quas poſtquam vnà cum ijs ſunt elatæ, pellant, trudántque quo velint: ac etiam niſi ſi quid obſtat, in terras excutiant. Quęque eius molitionis propria, peculiariáque ab illis memorentur. pag. 158.

CAP. XXVI.

Campanarum ſonum, quòd eo ad pias preces excitentur homines, Dæmonibus infeſtum eſſe, atque inimicum: earúmque non abs re vſum frequentem eſſe, vbi tonitrua, grandines reliquæque tempeſtates, quibus ſe illi creduntur immiſcere, ingruunt, atque impendent. pag. 162.

CAP. XXVII.

Veſtigijs veluti vnguium ſæpè impreſſa, atque exarata apparere, quæ fulmine ſunt percuſſa: quod opinionem multis adfert aduentantis Dæmonis: cui fama eſt, cùm ſe in corpus aliquod induit, maximè id placere: quod vncis, hamíſque in morem feræ beſtiæ ſit inſtructum. pag. 166.

CAP. XXVIII.

Non rectè ſentire, qui cum Epicureis negant Dæmones hominibus occurſare, ſolatia afferre, terrores miſcere, inſidias parare, iniurios, moleſtos, ac noxios eſſe: cùm hæc paſſim tum ſacræ, tum prophanæ hiſtorię perhibeant, hodiernique adeò ſagarum omnium ſermones vno ore confirment. pag. 169.

CAP. XXIX.

Non modò, vt iam dictum eſt, ſortilegos per aërem à Dæmonibus deferri: ſed & ex eo loco multa in hominum perniciem moliri, ac machinari: demúmque in terram innoxio caſu, ac qualis ſolet eſſe auium, lapſione placida, quietáue deponi. pag. 177.

LIBRI SECVNDI

CAPVT I.

NON eſſe in Dæmonum poteſtate diſſolutas morte animas ad ſua corpora reuocare: Vt tamen ſunt operum Dei adumbratores maximi id ſæpè in ſpeciem eos præſtare, dum ſeſe cadaueribus inſinuant,

inſinuant, ac in ijs motum, qualis in viuentibus eſſe ſolet, interius cient; quemadmodum ἐν αὐτομάτοις euenire videmus. Tum de Petronij Dalhemij impietate, parricidio, prodigioſiſque amoribus hiſtoria. pag. 183.

CAP. II.

Luem iſtam ſortilegij ſæpè in liberos ipſa parentum labefactatione, ac veluti contagione demanare: dum ſcilicet Magiſtellorum ſuorum gratiam eo facto inire illi ſtudent. At quomodo ætatis excuſatione malè id crimen à quibuſdam in pueris defendatur: tum propter ſuam atrocitatem, immanitatémque: tum quod eius vnquam deponendi ſpes ferè omnis ſit excepta, atque ablata. pag. 196.

CAP. III.

Humanis cadaueribus ſortilegos abuti ad ſua maleficia; præſertímque, ſi quæ ſunt vel abortu egeſta; vel ſupplicio interfecta: vel denique cæde aliqua indigna, atque inhoneſta perempta. pag. 209.

CAP. IIII.

Perdifficiliter vitari poſſe quas veneficæ hominibus ſtruunt inſidias: quod de nocte in obſeratas, clauſáſque domos ignota ſpecie, ac forma illabantur: arctiſſimo ſomno decumbentes diris ſuis artibus obruant, prodigioſáque alia multa edant: contra quæ nullum tam præſens eſt remedium, quàm quibus nos lectum inituri Deo tradere, ac commendare ſolemus precationes. Tum quædam de ea per incantationem inducendi ſomni ratione. pag. 217.

CAP. V.

Metamorphoſes adeò multis tum veterum, tum recentiorum exemplis decantatus ſpeciem, non etiam veritatem habere earum rerum, quas præ ſe ferunt; decipi enim oculorum ſenſus Dæmonum, qui eas oſtentant, præſtigiis. Quæ porrò ſic aſſimulatam ſpeciem comitantur actiones, etſi eæ quidem veræ reperiuntur: nihilo magis tamen rei veritatem aſtruere: quòd conſtat eas à Dæmonibus, qui operi adnituntur, identidem proficiſci ſunt illis ad quælibet prompta natura, atque expedita. pag. 226.

CAP. VI.

Satanam in veneficorum ſocietatem ſæpè ſuos aſciſcere, ad eáq; multa adhibere: non ex ſe quidem virulenta, ac venenata: ſed tamen viroſa, ac putida; Cúrque id ita faciat. pag. 239.

CAP. VII.

Variorum quæ ſortilegi occultè mortalibus inferre ſolent malorum exempla: quibus formidabiles eorum deteguntur artes, atque inſidiæ. pag. 240.

CAP. VIII.

Sparſas à ſagis humi herbas, puluerem, feſtucas, aliáſque id genus quiſquilias ſupergredientibus necis, vel morbi certiſſimam cauſam, prout illi nocendi conſilium fuit, ac voluntas, afferre: cæteros omnes, quibus parcere decreuerunt, ſaluas, incolumeſque euadere.

In quo mirè elucent Diaboli in affligendis, perdendíſque hominibus artes, ac machinæ. pag. 246

CAP. IX.

Quid cauſæ ſit, quòd Diabolus maleficorum ſæpè accenſum poſtulat, vbi quid alicui calamitatis molitur, ac ſtruit. Plurimáq;, quæ id illum more facere demonſtrant, exempla. pag. 252.

CAP. X.

Aliud in eamdem ſententiã exemplum: ac quomodo cędes à Dæmonibus factæ nullum ſæpè ſui veſtigium oſtendant. pag. 271.

CAP. XI.

Aliud rurſus eiuſdem cum ſuperioribus argumenti exemplum: cuius probabilitas præterea veterum authoritate defenditur: Tum quo præſertim nitendum ſit præſidio aduerſus Satanæ inſidias, atque incurſiones. pag. 272.

CAP. XII.

Alia quoque eiuſdem argumenti cum ſuperioribus exempla: ac vt Dæmones eos præcipites deiiciant, quibus nocendi prouinciam à ſagis acceperunt. pag. 276.

CAP. XIII.

Alia etiam de eadem re exempla: tum vt Dæmones, eorúmque aſſeclæ ſtriges tectis, ædificiiſq; latenter ignem iniiciant. pa. 278.

CAP. XIIII.

Alia item in eamdem ſententiam exempla duo: ac quemadmodum Dæmones ſuorum oratu illis oris ſpiritũ obſtruant, animámq; intercludant, quos vlciſci cupiunt. pag. 282.

CAP. XV.

Rurſus & alia de eadem re exempla: atque vti Dæmon obiter illis vulnera infligere ſoleat, quibus nocendi mandatum à ſagis habet. pag. 283.

LIBRI TERTII

CAP. I.

EODEM mentis errore nos nunc Diuos morborum authores facere, quo olim Ethnici infortuniorum ſuorũ cauſas in Deorum aliquem reiiciebant. Ex eo rurſus alium eſſe creatum de ſanatione ab iiſdem neceſſariò petenda: quaſi qui ſunt à ſcorpionibus icti. Quem non parum confirmant quæ in ea Dæmones portenta ſub ſpecioſo miraculi nomine interponunt. Et an præſtigias tantùm, vel etiam veritatem ea habeant diſputatur. pag. 285.

CAP. II.

Dæmonum alia in labefactandis, deprauandíſque hominibus aſtutia. pag. 307.

CAP. III.

Nulla re tam citò, ac commodè adduci ſortilegos ad depellendum

dum quem fecerunt morbū: quàm minis, verberibus, violentia: Cautionem tamen eſſe non paruam, ne quod minus fuerat malum in maius abeat, verſuráque grauiore cùm damno fiat: Tum propria quædam declarantur, quæ in eo negotio intercedere ſolent. Diſputatur etiam, an illa morbi vi extorta curatio poſſit eſſe citra fraudē animæ capitalem eius, qui ſic vim adhibuit necne. pag. 310.

Cap. IIII.

Curationes Dæmonum velo ſemper aliquo religionis obtendi: ſæpè etiam viri, qui rerùm potiatur aſcita in ſpeciem ope, ac miniſterio perfici: quo ſcilicet eis maior accedat authoritas. Verùm inter hæc Dæmones nonnunquam ſuam turpitudinem prodere: dum obſcœna etiam, fœdáque adhiberi volunt. pag. 331.

Cap. V.

Multa eſſe, quæ ſortilegi agnoſcunt ſibi afferre impedimentum: ne aliorum à ſe afflictum valetudinem vel reſtituant, vel ſubleuent. Quæque ea ſint propriis ad id rationibus, atque exemplis declaratur. pag. 336.

Cap. VI.

Quod extremum eſſe poteſt poſt exactam per omne ſcelus, impietatemque vitam mors propria accerſita manu ad id Dæmones ſedulò ſuos hortari, atque impellere: maximè vbi illis indicij periculum imminere vident. Sed hoc tam crudele mentis conſilium Deum ſua benignitate clementiáque ſæpè confringere, ac contrà potius ad pœnitentiam ſalutarem eos adducere. pag. 343.

Cap. VII.

Eiuſdem argumenti cum ſuperioribus alia quædam exempla. pagina 346.

Cap. VIII.

Valde pertinaces eſſe Dæmonum manus: nec facilè iis eripi, quod ſemel corripuerunt: Inde eſſe quod non modò in vinculis, ſed & in tormentis conſtitutos obnixè retinent, ne ſua ſe confeſſione ſortilegij cuius accuſantur manifeſtos faciant: ac tandem admiſſorum pœnitentia ducti reſipiſcant, ſed ſępè in nihilum illis eos conatus, atque obſtacula Deo ſic volente recidere. pag. 349.

Cap. IX.

Multa eſſe, quæ à noſtræ ætatis quæſtoribus contra ſortilegos, priuſquam eos tormentis adhibeant, vſurpari ſolent ad impediendas, quibus tormentorum vim eludere dicuntur, incantationes: ſed parum laudato more id fieri: quòd ſit, vt eſt in prouerbio, clauum clauo extendere; malum malo depellere. pag. 356.

Cap. X.

Futurorum ſcientiam Dei eſſe propriam: ſi qua porrò Dæmones præditi

præditi eſſe videntur, vel præſenſionem tantum eſſe, & conjecturam ex præteritorũ ſagaci inductione: vel eorum, quæ ipſi aliquando conſtituerunt facere, prædictionem affectatam: vel denique eorum quæ è longinquis, variiſque regionibus maxima celeritate conquiſiuerunt, præoccupatam nunciationem. pag. 361.

CAP. XI.

Quod dictum eſt Dæmones ſuis adeſſe, etiam inter ipſos Iudicum conſeſſus, nemini mirum videri debere: cùm & in interioribus ſacrariis, locíſque adeò præſentis Dei Maieſtate venerabilibus aliquando interfuiſſe reperiantur. Tum obiter recitata de ea re memorabilis hiſtoria: Et diſputata quæſtio, an poſſint Dæmones ſe iis tantùm, quibus videtur, aliis etiam multis præſentibus, conſpiciendos præbere. pag. 368.

CAP. XII.

Perperam ſentire, qui negant pœnas vllas de ſagis eſſe expetendas: Tum ſigillatim cõfutatæ rationes, quibus illi vulgo ſententiam ſuam tuentur, ac defendunt. pag. 376.

IN DÆMONOLATREIÆ LIBRVM PRIMVM PERIOCHA.

* * *

VOs Erebi Diræ pallentis maximus horror,
Et rerum toto malè formidabilis orbe
Pernicies: veſtros dũ dicere carmine cœtus,
Iuratáſque illis peſtes, mentitáque Diuûm
Numina, & inſanis glomeratos artibus imbres
Perſequor, aſsuetam rabiem murmúrque tenete:
Non vult, æternum qui vos vlciſcitur, ire
Longius ignotas, quas explorare ſoletis
Mortales circum, inſidias: ſatis hactenus error
Mendaci multos tenuit rumore, videri
Nugas, quæ vulgus de vobis narrat, aniles;
Qualiáque Alcinoo veteres pomaria fingunt.
Eſt quæ ſecuros aduerſis vndique rebus
Spes iubet eſſe homines: eſt qui ſic pectore toto Cap. I.
Hæret amor fixus, vindictæ vt nulla libido
Qualibet offenſa diuellere poſſe putetur:
His per diuerſas aditum ſibi comparat artes
Ad mentes hominum Dæmon, dum peruigil illis
Inſtruit inſidias, atque aſtu perdere tentat.
Nam ſi forte aliquem vel deplorata domi res,
Vel rabidi contracta fame indignatio ventris,

Aut amor inſanus, male ſuadáue percul.t ira.
Illum per ſolas terras, per dauia ſolum
Aggreditur, bene ceu notum, & compellat amicè.
Dic ſodes, quæ te tantùm ſic cura remordet,
Vt de te tibi ſpes prorſus iam nulla ſuperſit?
Téne ad eam in ſerùm penuria adegit edendi,
Fruſtratique agris hac tempeſtate labores?
En tibi tolle graues numeroſo hoc ære locellos,
Poſt etiam multo grauiores ſæpe habiturus,
Si ſpreto, quod adhuc coluiſti, numine, noſtra
Stat mandata tibi quacunque capeſſere lege.
CAP. II. *Tergemina ecce etiam medicato puluere pyxis,*
Vna atri, quo tu præſenti vtare veneno,
Extemplo ſi quem demiſſum collibet Orco:
Altera, cui cineris color eſt obſcurus, & iſta
Conduntur minimè lethalis pharmaca morbi.
Denique pallenti quæ ſic eſt tincta colore
Tertia, Si quando admiſſam ſarcire ſubibit
Noxam, collapſa inſtaurabit corpora tabo.
CAP. III. *Si verò opportuna dabunt hæc ſe minus, & tu,*
Maturare voles vindictam, ſaucius ira,
Impatienſque moræ: ſit cæco hoc vnguine tantùm
Intus fricta manus tibi: nam vel veſte ſuprema
Illo demulſos mors tam feſtina manebit,
Quàm ſi nudatis admorint texta lacertis,
Quæ ſint vltoris Neſſi ſatiata cruore.
Talibus incautos Dæmon verſutus ineſcat
Illecebris homines, bella hæc ſunt munera, per quæ
Illaqueat miſeros, & re nihilo magis auctos:
Nam ſpeciem fuco mentita pecunia (tandem
CAP. *Submotis, per quas oculos conſtrinxerat ante,*
IIII. *Præſtigiis) teſtas, frondéſve oſtentat inanes.*

Aute

Aut etiam tetrum iactantia ſtercora odorem.
Illas perdendis demum mortalibus artes,
Illa venena aliud quidnam conferre videmus,
Spargenti, quàm quod retegunt perſæpè luendum
Lege veneficium, ſtringentibus vndique flammis?
Sic veteratoris ſunt ſplendida dona Magiſtri,
Perniciem ſtudij ſpecie conſueta fouere.
His etenim allectus ſi quis ſe addixerit illi
Ilicet, æternùm miſero eſt hæc culpa luenda,
Semper & affixæ Diræ ceruicibus hærent.
Prima igitur cura eſt vngues immittere fronti Cap. V.
Expungendo, aiunt, quo myſtes vngit, oliuo,
Dum nos luſtrat aquis, dum ritè aſcribitur illi,
Qui luit ipſe volens indigna morte peremtus,
Qua primi noxa nos obſtrinxere parentes:
Nec tamen hæc fronti nota ſemper inuritur vni,
Sæpè humeros inter, vel ſummo vertice ſignat
Quos deſertores facit: & variè quoque ludit
Iſta parte vafer: ſeu vult hæc ſymbola nobis
Sede latere ſua; totidem ſeu geſtit inunctam
Conſcelerare locis, illato vulnere corpus:
Hoc in confeſſo certè eſt exangue manere
Quod ſic attigerit: pigro vt torpedo ſtupore
Captantis ſe hamo totos interficit artus:
Namque altè ferro confoſſum, non dolet, & ſtat
Fixus in extremo conſtanter vulnere ſanguis:
Hæcque in tormentis tortori cautio prima eſt
Tentare, augurio expertis non ſemper inani.
Horrendum ſequitur facinus, cuiúſque pudore Cap. VI.
Ipſa ſuos mœrens oculos natura retorquet.
Incubus humanos Dæmon mentitur amores,
Concubitúque frequens indulget, & oſcula figit:

More hominum ſubigens, ſibi quas abduxit, at exors
Seminis, aut ſi quo miſeras eludit, habendæ eſt
Ignauum ſoboli, gratæque libidinis expers:
Namque eſt conſtanti ſagarum voce relictum,
Vix magis aſtricto Riphæos frigore montes
Triſtari bruma; quàm quo complexibus iſtis
Horrent: extremo penetrarier vſque rigore:
Et percontari tamen audet bellus amator,
Num ſeſe cupiant vterum geſtare parente.
Viſæ equidem horrendo eniti fœdiſſima partu
Monſtra, quibus nullum ſemen genitale putarent
Eſſe aliud ſed vel rudis, indigeſtáque moles
Hæc à natura eſt vitium admittente, vel ipſe
Noſtra ementitis ſolerter lumina Dæmon
Ludit imaginibus, ſpectriſque imponere gaudet:
Illud inauditum certè eſt, ſupráque fidem, quod
Non exhorreſcit mulier ſpectare maritum,
Cui ferrugineos flagrantia lumina vultus
Cap.vii. *Accendunt, naſus criſpanti prominet vnco,*
Aſpera frons extat reſupinis cornibus, aures
Arrectæ villis horrent, immanis anhelat
Rictus, ſulphureum patulo de gurgite odorem
Undat inæquali per rugas ordine mentum
Impexum ſetis, nutans, enorme, repandum.
Cap.viii. *Adde quod incuruos extremis artubus vngues*
Exerit; haud aliter quàm dente harpago minaci:
Quod vaſto informis ſe attollit corpore, quódque
Gutture vox illi preſſo interclusa remugit
Debilis ex imo teſtæ velut excita fundo.
Cap.ix. *Proximum adhortari ſacris aduertere mentem*
Nunquam præſenti quantumuis corpore & ipſum
Egregiè ſimulare tamen pietatis amorem:

Auſpiciis

Auſpiciis Chriſti nunquam ſe accingere agendis
Rebus, non cuiquam benè vel ſermone precari:
Sed mage quàm multos ardenter perdere, & vnum
Paßim extinguendis ſtudium mortalibus eſſe.
Sic habet ille ſcholas cui ſunt præcepta, vetare
Sedulo, ad æternam quæ ſcit præſcripta ſalutem.
In primis ſperare Deum, quo vltore tremiſcunt
Omnia; tum fido complecti ſemper amore,
Quem tibi ſacrorum ſancito fœdere iunxit
Participem, & ſociata relligione propinquum.
Nec ſatis eſt nexos hac impietate clientes Cap.x.
Deuincire ſibi, vitiiſque obſtringere mentes:
Sed neque nocturna ſi quæ ſunt fortè quiete
Contractæ ſordes, ſi quis ſitus artubus hæret,
Hunc ſinit affuſis de more abſtergere lymphis.
Horret diſſidio iuratam perniciali
Munditiem: vires contra quod habere feratur
Illius infeſtas artes, & cæca venena.
Inde illud quod manè nefas, vultúmque, manúſque
Abluere, obnixè qui eius præcepta faceſſunt:
Noxia quod non ſunt ſagarum toxica, ſi quis
Præfatus Diuos, lauit vultúmque, manúſque:
Vno vt diuerſo tamen omnes ore loquuntur.
Poſthæc in multam noctem, ferâſque tenebras
Dicitur aëriæ conuentus ad inuia rupis
Saxa, vel ambiguo ſinuoſum tramite vallem
Vulgus Idumæa non rectè voce profando
Sabbatum ab infando eius gentis more vocauit
Sacrilegos quæ ſic cætus non ritè frequentat,
Eſtque illic miſeris non eluctabilis vnquam Cap.xi.
Lex ſe ſiſtendi, niſi pacto munere nigræ
Aut auis, aut pecudis certa anni parte luendæ:

Idq́ue iis duntaxat viduati abſentia lecti
Cap. xii. *Quas damnare frequens ſolet, aduertente marito,*
Aut ſi quæ emerita eſt extremæ iure ſenectæ:
Cap. xiii. *Namque alias ſurdo lacerari verbere certum eſt,*
Trux aliter tortor ſæuam nec temperat iram.
Nox ſic furtiuos aſſueta reducere cœtus
Vltima decedens ſtringit veſtigia lucis,
Quam vel quinta ſuo Cypris de nomine dicit,
Vel quæ ceſſatrix feſtæ eſt operata quieti:
Nec mos eſt alia vnquam tempeſtate coire.
Cap. xiiii. *Tramite non illuc ſemper properatur eodem:*
Verùm ad praua patet numeroſis orbita cliuis:
Sæpè foco erectas penetrali imponere ſcopas
Quas illeuere & ramis efferre ſupinas:
Deinde vnctis itidem mox interſtringere coxis,
Atque vocare viam, concepto his carmine verbis,
(Poſt alias celeri fer me in ſublime volatu.)
Tum videas ſummis per ſtricta excedere tectis
Colla caminorum, vacuúmque equitare per orbem:
Vt librata volant per inane, vehentibus Auſtris,
Nubila, & æquatis comitantur curſibus auras.
Sæpe etiam ante fores vectorem aſtare paratum
Dæmona, qui tergum ſeſſori porrigat, atræ
Aut canis, aut hirci ſpecie (namque induit omnes,
Quas rerum affectat formas, atque ora ferarum)
Huic licet infido ſe extemplo credere, & auræ
Ignotas tentare vias, vetitóſque meatus:
Villoſo impoſitam vectarier ariete credas
Hellen, atque vagam peregrino incedere cœlo.
Sæpe viam pedibus, ſi non eſt longa, terendo
Corripere: aut, ſi quæ ſcelerati conſcia cœtus
Offert ſe ſociam, & minuit ſermone laborem.

Atque vbi ſyderei ſub aperto fornice templi Cap. xv.
Nuda ſtetit teſtis labefacta à Dæmone turba,
Totáque colluuiem ſe iam contraxit in vnam
Collecta exitio plebes, miſerabile vulgus:
Tum ſe quisque operi ſtudioſè accingere, & illas
Exercere vices, quas præſens cunque iubet ſors
Magni vel tenuis cenſus diſcrimine nullo:
Pars torrere veru transfixos ordine longo
Æluros, vel ſi quas mixtus grandine nimbus
Arboribus decuſſit aues, vitáue ſenectus
Exuit, annoſæ quercúſque recondidit antro.
Pars alimenta, ignis ſqualenti ſubdere aheno,
Atque inflare animam magno nixu oris anheli:
Pars menſæ in ſpeciem fulcris imponere nulla
Arte exæquatas tabulas, & ſternere mappis:
Denique ſic vrgere opus, & ſua gnauiter æquè
Munia obire omnes, ac ſi magæ ſeria adornent:
Inſtructis igitur properant accumbere menſis, Cap. xvi.
Impoſitáſque dapes multa populantur vbique
Ingluuie: quamuis fatuo ſint vſque ſapore:
Nam condire illas vllo ſale maxima ſagis
Semper relligio fuit, vt ſunt plurima noſtris
Moribus obnixè quæ diſſentanea ſeruant:
Imo tantùm oculis hæc qualiacunque vorari,
Atque gulæ apponi tantùm ludibria, quæ ſic
Se tamen oſtendunt ſpecioſa fercula menſa
Non pauci perhibent, quibus illis contigit vti:
Hoc coniectantes rem euentu, quod ſupereſſe
Tanta fames ſoleat, quantum vel tempore longo
Vis inopi ſtimulare queant ieiunia victu.
Nimirum ſola ſectatur imagine Dæmon
Quæ natura potens veri genuina miniſtrat.

Tandem ieiunæ eſt vbi facta proteruia cœnæ,
Quæque putabantur menſæ, velut aura, fugaces
Ceſſerunt oculis penitus, nuſquámque ſteterunt:
Cap.xvii. *Tum in circum pedibus plaudunt, cantántque choreas*
Auerſi, & dorſis perſtant obuertere dorſa,
Seu quod amant nullo præpoſtera cuncta ciere
Ordine, ſeu vultum iudicio non prodere cura eſt.
Cap. xviii. *Namque & in hos vſus prætexunt ora cauatis*
Corticibus, ſcelerique ſtudent obtendere noctem:
Imo nec proprio fas eſt arceſſere quenquam
Nomine: ſed, ſtatuit fixos vbi quisque penates,
Hunc pagum in claſſes vſurpant ſæpe vocando.
Interea preſſis animati flatibus vtres
Stridere & admiſſas, dum anguntur, reddere voces
In longum murmur: tum ſi qua inſtructior arte eſt
Argutos agitare orbes, & ſtringere chordis,
Inque ſonos plures digito variare micanti:
Cap.xix. *Inter & hac Dæmon compreſſo clangere naſo*
In lituum, atque ipſum clamore impellere cœlum:
Qualis ad incluſæ canis excubat oſtia diſcors
Turba canum variis vlulatibus aëra pulſans,
Dum catulit, ducúntque procos veſtigia odora.
Non aliter miſcere ſolent nullo ordine cantus
Murmura, clamores, ſtrepitus, & cymbala, qui ſic
Sabbatha nocturnis furiis bacchata frequentant.
Cap.xx. *Atque vbi vertentes iam faſtidiuit anhela*
Turba choros, vaſtum ſe excelſa ſede tyrannus
Excitat, & multa cum maieſtate coactæ
Præbet adorandum turbæ, ac impurus honores
Affectat diuûm, regémque imitatur Olympi.
Tum quiſque auerſi, palmiſque in terga ſupinè
Applicitis genibus procumbunt, verbáque fundunt,

Qualibet

Quæ pronam obſequio mentem, atque ad iuſta paratam
Qualibet obſtendant, vel iniqua lege iubendi.
Deinde probanda noui cuique eſt iniuria damni. CAP XXI.
Ex quo poſtremùm dimiſſa eſt concio, nec fas
Inſontes afferre manus, vacuáſque cruore,
Tota adeò ſpirat cædéſque, venenáque noſtro
Gens parta exitio, prauiſque exercita rebus:
Tum de infuſcando cælo populariter omnes
Conſtituunt: quas ſtet percellere grandine adultas
Iam ſegetes, quas bruchis perdere frondes, CAP. XXII.
Quæque hirtò ſinuant ſua terga volumine campis,
Quas penetrante gelu verno perſtringere vites
Sole, ſuo turgent cùm primùm in palmite gemmæ:
Denique qua poſſint euertere funditus orbem,
Et Manes ſuperis miſcere, hæc vnica cura eſt.
Demum vbi diuerſò tempus decedere turbæ,
Et vice quemque, ſua defunctum ad tecta reuerti:
Mutato apparet caper hirtus corpore Dæmon CAP. XXIII.
Obuertens nudas rugoſo podice clunes,
Ore quibus figunt væſano baſia, tanquam
Iure clientelæ, preſſiſque amplexibus hærent.
Atque hæc inſanæ poſtrema eſt actio ſcenæ,
Quam præceps adeò ſequitur diſceſſio turbæ:
Vt modò, tot plantis hominum quæ preſſa gemebat
Tellus iam ſeſe miretur inhoſpita ſolam:
Sæpe tamen trito veſtigia gramine ſignat
Quæ loca ſic acti conuentus conſcia, tali
Probant inditio, atque oculis teſtata relinquant.
Vtque viam rapuere cito per manè volatu,
Indicto cùm ſe properarent ſiſtere cœtu:
Sic ruere, & rapido pernices turbine ferri,
Dum redeunt, paruóſque ſubit remeare penates.

Cap. xxiiii. *Atque harum cùm ſint compendia tanta viarum,*
Et geſtata vehant tam molles corpora venti,
Nullus vt emenſi curſus labor viſque fatiget:
Sic tamen ipſa ſuis franguntur viribus, atque
Intus tam lento macerata dolore labaſcunt,
Quàm qui obfirmatè nimium Lydi aſſecla turris
Longum camporum pedibus decurrerit æquor.
Sic vbi fœcundæ ſurgit ſpes meſſis adulta,
Arboribúſque gemunt depreſſi pondere rami,
Et mala pampinea tutus ſe protegit vmbra
Botrus: tunc ſagas vrget mage dira libido
Nimbis in noſtram cælum inſtigare ruinam.

Cap. xxv. *Ergo vbi dicta dies ſceleri venit, ocyus itur*
Deſertam in vallem riguus quam diuidit amnis,
Aut ſtagnans pigro remoratur ſegniter alueo
Deciduus montis liquor, & fontana propago:
Illic certatim conſidunt vndique ripis,
Quæque inſtructa manum medicata à Dæmone virga,
Ac forſan Stygiæ quæ ſtabat conſita ripæ
Margine carminibus primùm conuulſa nefandis:
Hac ſubigunt vndam omnes, tantiſperque fatigant,
Verbere dum fuſcam exhalans vomat æthere nubem,
Aut vinetorum dubiam ſpem vrente pruina
Vitiferos viduet colles, hyemémque reducat.
Sic poſtquam variè cęlo turbata quies eſt,
Concretóſque aër grauibus vix ſuſtinet imbres:
Sublimes raptę miſcentur nubibus atris:
Quas deinde in cumulum magno molimine trudunt
Pone adnitentes: & quo ſententia vertit
Excutiunt terris immoea grandine fœtas.

Cap. xxvi. *Háncque (aiunt) tam nulla poteſt auertere cladem*
Cautio, & in ſolas longè tranſmittere terras:

Quam

Quam ſi Campani plebes tinnitibus æris
Excita ſupplicibus votis prę uerterit iram
Numinis, ante minax ſuæ quam confinia nubes
Attigerit, ni graue incumbens mole quierit.
Quod ſignum, quia ſic prauis tonatibus obſtat,
Vt Dęmon audit, voce indignatus acerba
Adlatrare canem, ſeque intercludere clamat:
Sępe etiam ſi non inhibent hunc fata furorem,
Nec vinclis frenant quæ eſt ſumma libido nocendi
Seſe in pulſantes æra illa loquacia, tota
Effundit rabie, concuſſos oſſibus intus
Obterit, & ſubita proſtratos morte relinquit.
Horribili interea miſceri murmure cœlum,
Ac crebris tremulum tractim diſcedere rimis,
Proſterni humanas trepida formidine mentes:
Seu proprio fulmen capiti: ſeu grando timetur
Frugibus, & ſubitæ camporum in terga procellæ,
Dæmona & hæc inter graſſantem fulmine longo CAP. XXVII.
Obliquam in ſeriem, fixis inſcribere ſæpe
Vnguibus aut promta premere obuia quæque ruina.
Nonnunquam & terris falſo ſe inferre videndum CAP. XXVIII.
Corpore, ſi ſolo forſan quis deuius errat
In nemore, atque oris ſpeciem exhorreſcere viſu,
Vt conſternatum ſubito terrore malignus
Vertat in incautum concuſſa mente furorem.
Nuper in Heneo ſaltus dum nubibus atra
Diffuſis fureret tempeſtas: forte viator
Frondibus annoſæ fagi ſucceſſerat, illi
Aſtat momento comes improuiſus eandem
Tegminis affingens pluuia de grandine cauſam:
Stant vna, ſociique moræ cunctantia cæco
Non paribus votis acerſunt lumina cælo:

Vtrinque humana viſi ſe oſtendere forma:
Verùm illi fœdare pedes fiſſo vngula cornu
Vt cœpit, ſubitáque proboſcide turpiter ora
Grandiri, atque iterum in ſeſe contracta reduci:
Tum circum tremefacta pauor præcordia tantus
Incubuit (qui ſe ſolum inter denſa viator,
Septa procul nemorum illa tempeſtate videret)
Vt minus horrendi ſpecie deterrita monſtri
In ſaxum riguiſſe queat Sipyleia mater.
Sed quæ ſola ſua fugientes ſede moratur
Res animos, illum præſentibus induit armis
Contra illudentem variis terroribus hoſtem.
Namque implorato fidenter numine, póſtque
Morte triumphatæ victricia ſymbola mortis,
Exceſſit vano comes importunus in auras
Corpore, fallaci reliquus formidine tantùm
Nempe ementiri totum ſe, vt nulla ſuperſtes
Furtiuo in vultu genuina extaret imago
Naturæ prudens vetuit Deus: vtpote ne nos
Celati inſidiis incautos proderet hoſtis.
Ergo, vbi defunctus tot tempeſtatibus aër
Segnius ingeminat ſtrepitus, & murmure ſurdo
Nuntiat irarum finem, vacuóque miniſtros
Nimborum cœli ſpatio decedere tempus:
Hos videas ſummo demitti robore multum
Attonitos lapſu, ramiſque hærere tenaces:
CAP. XXIX. *Aëriæ pinnis alios imponier arcis,*
Summáque perplexos prenſare cacumina: demum,
Vel fœdo ſparſim maculatos ora cruore,
Vel caſu membrum luxatos, vndique & vdas
Veſtes diſciſſos, terris deponier imis.

IN DÆMONOLATREIÆ SAGARVM.

LIBRVM SECVNDVM

PERIOCHA.

* * *

HActenus vt miſeros mortales appetat hoſtis
Inſidiis, captiſque tenacia vincula nectat,
Quos agitet cœtus per cæca ſilentia noctis,
Quas ſpargat cœlo rabies, quæ fulmina terris
Decutiat. Nunc vt graſſanti cuncta veneno
Inſpirent, qui eius ſe demiſere paratos
Imperio: vel ſi peſſundare dulcia natos
Pignora trux iubeat, ſupereſt hoc pandere verſu.
Eſt vaſti regni mediis in finibus ora Cap. I.
Inter arenoſi ſinuoſa fluenta Moſellæ,
Et Sarræ rectos immoto littore curſus:
Pagus in hac celebri non multum nomine Dalhem:
Illic dum paſcit ſemota in valle bubulcus
Armentum, & varios curarum corde volutat
Fluctus, fortè rei anguſtæ pertæſus iniquam
Sortem, aut vltrices meditans ardentius iras,
Illatum ob damnum, aut inimicæ iurgia linguæ:
Ecce inopina vltro ſeſe infert ſuccuba multum
Virgineo pellax vultu, geſtúſque decore
Tota ementitis caput exornata Smaragdis,

Inque orbes vtrinque comas intorta nitentes
Solatur mæſtum, vocat in ſpem ſe potiundi,
Atque inopum votis fruſtra tam ſæpe vocatas
Spondet opes, vel quas auritus poſcere Iacchus
Rex nolit ſuaſi non ne in verba recuſet;
Qualis ab alternis animatus follibus ignis
Lambit anhelando dum fiat ductile ferrum:
Vt facilem monitis, & ad omnia iuſta paratum
Trux habeat, nullas ſuadendi negligit artes:
Iam placet alterius tam blanda lege ſubire
Imperium pactóque fides firmatur vtrinque:
Itur in horrendos amplexus; iungitur impar
Abſurdo coitu Venus: irrediuiua nefandos
Extemplo moritur libertas inter amores.
Ac veluti infeſto ſerpentum ſaucia morſu
Membra ſequax ſpargunt. ſic toto in corpore virus;
Ipſa ſalus ſeſe ſatis opportuna ſaluti
Vt dare non poſſit, vel ſi ſe exporrigat omnem:
Integrum amatorem ſic occupat Abrahel iſta
Illuuie (indiderat namque hoc ſibi peſſima nomen)
In quaſuis domitum leges vt flectere poſſit,
Arbitrio penitus nullo fandi, atque nefandi:
Nec mora confeſtim ſpoliatæ præmia poſcit
Prima pudicitiæ, fac pars (ait) vt ſit amoris
Æqua mihi tecum: nulla conſtare magis re
Poſſe id quàm facinus ſi patret, victa furori
Quo natura nouo patrium ſubmittat amorem:
Ergo cum ſera iam luce coëgerit omnem
Ad ſua tecta gregem, & ſe lare denique paruo
Condiderit: primùm vt ſe dulcis ad oſcula natus
Inualida innexus concedet brachia collo,
Depromtum pera (quam dum is perquirere geſtit

Rure

Rure reuertenti ſæpè eſt expertus inanem.)
Exporgat malum hoc:vix primis morſibus illud
Attigerit:cùm dente fremens,offenſus acore,
Liuidus extremis labris titubanter abibit,
Pone premens refugo conſtratam corpore terram:
Hæc æquis oculis,ea dum mandata faceſſit,
Si ſpectare queat:demum iſto pignore amorem,
Qui nouus hæret adhuc, teſtatum firmiter iri
Tale horrere nefas primum,dubiâque furorem,
Naturámque inter ſeſe committere pugna:
Sed qui hoſtem firmum vacuam intromiſit in arcem,
Hic eius dubitet mandata capeſſere fruſtra:
Cum prece ſi blanda primum nihil impetret,audax
Imperio,actutùm in violentam tranſeat iram,
Sitque illi ſemper quæuis pro lege voluntas.
Iam reducem veſper,qui tanti conſcius eſſe
Debebat ſceleris,gurguſti in limine,Diris
Stiterat innexum patrem:cùm filius vltro
Obuius amplexu multam de more ſalutem
Ingeminat,pedibúſque micans,& blæſulus ore:
Nil magis ille inhibet tamen impia vota:ſed audens
Pergit crudelis feralia munera lethi
Porrigere. Infandi fit natus victima amoris,
Non horrente manu propria mactare parente,
Extemplo quæ ſe concludi paſſa latebris
Abdiderat,natura ſuis vehementior exit,
Inſurgitque potens luctu,quem quæſtibus ægris,
Atque inconſulto fletu dum paſcitur, aſtat
Momento cædis monitrix:ſolatur, & vnà
Lucem inſtaurandam puero,rediuiuáque fata
Spondet,ſi ex animo ſupplex id ſe oret adorans:
Vorſuram facilis quantumuis fœnore iniquo

Admittit, totum qui ſe decoxerat ante;
Ac fœda nati maculatos cæde penates
Dum cupit inconſtans quauis ratione piare,
Conſcelerat magis, & funeſtat acerbius illos:
Nam primò genibus ſe aduoluens Dæmonis, illum
Ceu præſens numen, veneratur: deinde puellum,
Si modo vitales iterum ſibi poſthumus auras
Eius carpet ope, acceptum, illi ſpondet habere:
Qualis vbi irato glomerantes prælia venti
Incumbunt pelago: tremit artus nauita, multum
Ambiguus vitæ, & votorum prodigus, omnes
Ordine ſollicitat Diuos, precibúſque fatigat.
Reſtabat tumulo proiectum terga cadauer
Extremùm fugiens vbi vita reliquerat illud,
Et maturabat funus tardiſſima mater:
Ecce manus inter tractantis viſa moueri
Membra, ſuóque iterum ſenſim ſuperare calore
Lumina, ſemianimes deiectis qualia ocellis
Monſtrant vel quæ vix ſomno ſe merſa reſoluunt.
Hæc inſtauratæ præter ſpem ſigna ſalutis
Arripiunt animis hilares, quantáque fouendo
Sedulitate queunt, proſtratos viribus artus
Nunc hos, nunc illos reuocant ad munia vitæ:
Erigit, inque pedes ſe extemplo dat puer, infert
Deinde gradum, & nota compellat voce parentes,
Solum ab eo varius, quem ſe monſtrauerat olim,
Quod turpi contracta cutis macie efferat ora,
Quódque recedentes oculos ſtupor occupat ater.
Hac igitur ſpecie deſertos hoſpita ſenſus
Vita animat rurſum, ſuetáſque redintegrat auras:
(Virbius vt quondam intercepta eſt luce potitus)
Sed non mens eadem ſedet, & non, qui ante fouebat,

Spiritus

Spiritus officio vitam molitur eodem:
Verùm agitat pigram vitæ ſub imagine molem
Organicus Dæmon, moréſque imitatur agendo
Spirans quos olim præ ſe natura ferebat:
Tandem, quoquo ſeſe in ſua terga reuoluerat annus
Momento, & ſolidum curſu compleuerat orbem,
Deſerta vacuas ſedes ſtatione relinquens,
Sulphureo nidore fugam, ſtrepitúque fragoſo
Prodidit, atque olidas pulſans erupit in auras:
Tum ruit auerſum geminata morte cadauer,
Conſequitur putris, tantáque grauedine fœtor:
Qualis inoffenſo ſenſu, hunc oblinet inertem:
Quantumuis ſtupor, & latè vim excludat odoram,
Non queat humanis admitti naribus. Ergo
Raptatur tectis impacto mordicus vnco,
Atque inhonoratis puræ ſub ceſpite terræ
Conditur exequiis ipſum ſe horrente parente
Naturam probro hoc qui ſic pudefecerat amens.
Sed neque in hunc ſolum tantùm valuere potentes CAP. III.
Imperio Diræ, ſi quem traxere monendo
In leges, mentíque atrum infudere venenum:
Nec ſemel à ſimili, natura ſubacta furore
Hunc primùm ſubiit, tanto in mœrore triumphum:
Matres, atque viri certatim aſcribere natos
In numerum, ac animis non ceſſare ante quietos,
Quàm mala per totam ſerpant contagia gentem:
Hæc prolem immeritam partu connixa recenti,
Atque manus inter Lucinæ deuouet: illa
Parua gradus primos quæ vix molitur eundo
Illuni ducit per dæuia nocte puellam,
Impia nocturnos vbi cœtus turba frequentat,
Connubiíque locat non æqua lege, marito,

Qui ſit in amplexus grato pro corpore nubem
Humanum in ſpectrum concretam fraude daturus.
Sic quoque non aptas thalamo ſociare iugali
Obtrudunt natis, comptæ ſub imagine nuptæ
Eumenides, faciúntque nurus, iungúntq; Hymenæos:
Namque impacta crepant duro veſtigia cornu,
Mentitáque horrent villis ſub veſte lacerti:
Qualis Syluanos habitus deformat agreſtis
Hirtos, cornupedes, rugoſos, fronte bicornes:
Nulla Venus, nullæ illecebræ, nulli quoque amores:
Sed trucis imperio res hæc ſtat tota tyranni,
Cui, vel in inuitos, ſtupri infinita poteſtas
Surgit, vbi admiſſus ſemel eſt ſparſitque venenum.
CAP. III. *Intempeſtiuo ſi fronte egeſtus abortu,*
Nec luſtratus aquis puer eſt: hunc nocte ſilenti
Vmbrarum excubias inter, trepidatáque laruis
Per loca deportant parua tellure refoſſum:
Tum flammæ impoſitum, fuluóque ex ære lebeti
Verſant in cumulum, ac tantiſper adurere pergunt,
In cinerem dum maſſa vagum ariditate fatiſcat.
Deinde venenata fundunt aſpergine in auras,
Si quando exeſas ſegetes rubigine nigra,
Aut alia cupiunt afflatas peſte perire:
Nec ſolo hoc tanti ſceleris concluditur vſu
Pernicies: bubulo macerant quoque felle, lupino,
Et filice extrita, atque ambuſti ſorde camini,
Hæcque liquant demum medicata in pocula, quæ poſt
Inſtillent multo deuictis lumina ſomno:
Sed pretium eſt operæ, totam hanc ex ordine ſcenam
Inſtruere, & claro perſonas ire theatro.
CAP. IIII. *Nocte igitur media, cum primùm obmutuit orbis:*
Immotis penetrant per rimas oſtia valuis,

Pérque

Pérque feneſtrarum rhombos (mirabile dictu)
Illa in formarum tenues compendia verſi, CAP. V.
Quæ nulla excludant ſpatiis multo vel iniquis
Interualla: eſtque hæc illis ampliſſima merces
Militiæ, cùm iam multos meruere per annos,
Vel vita eſt auſis immanibus, innumeriſque
Nobilitata; aliter cuiquam ſors nec datur iſta.
Illapſis igitur labor eſt hic primus, obire
Quem letho inuadunt, dum ſolo membra cubili
Inſtratus iacet, & ſomno ſepelitur inerti:
Tum ſi quæ eſt alias inter validiſſima, palmis
Inuolat ambabus, colluſtrantémque iacere
Edomitum ſubigit, victáſque remittere vires:
Cærulea hæc inter diſpergit lampade noctem
Altera prælucens; fauces diducit hiatu
Tertia, quàm firmis potis eſt certare lacertis,
Queis cornu triſtis latices infundere ſucci
Deproperat, ſcelus id totum qui ſolus adornat: CAP. VI.
Vel ſi horum non ſit tunc præſens copia, partem
Squalentis tabo, ſaniéque cadaueris alto
Ingerit ore adigens, dum ventre reconditur imo.
Namque illi rerum ſpurcarum ſemper abunde eſt.
Atque hac infamis vulgo eſt Germania peſte,
Quam regit imperio Lotharenus: cætera, ſi qua
Gens ſubijt maleſana iugum cacodæmonis, artes
Longè accincta alias variè graſſatur in omnem CAP. VII.
Ætatem, ſexúmque hominum, pecudum genus omne.
Sæpe manu geſtant lethum, morbóſque latentes
Puluere in exiguo, Stygius quem pharmacopola
Suggerit vbertim, vel reiicientibus: vſu
Dum nimio metuunt noxæ increbeſcere famam:
Huius ab inſano tabeſcunt membra dolore

Protinus, atque ægra poſt vitæ maxima longe
Tædia, crudeli capiunt à morte quietem:
Quódque fidem ſuperat, ſola ex aſpergine amictus
Illuuie penetrant totum contagia corpus,
Oblita quinetiam blando manus vnguine mulcet,
Quos morbo tentare iuuat, vel perdere letho,
Irritáque innocuo nunquam eſt hæc noxa veneno:
Perniciem ſed habet certam, & medicabile nulla
Arte malum, perſtátque hærere nouiſſima vitæ.
Atque hæc, vitari cùm poſſint cuncta cauendo
Fortè aliquis damnet minus, & putet eſſe ſaluti
Libertate fugæ conſultum ſemper abunde:
Cap.viii. *Sed quæ iam cæcis quæras obſtacula tutus*
Inſidiis, ſi ſunt lethali obſeſſa veneno
Limina portarum, ſtipulæ vel ſtramine ſolo,
Quæ tranſuerſa ſolo iacet: et ſi ſemita primo
Qua patet inceſſu, mortis mala ſemina condit
Puluere in exiguo, aut deſecti faſce minuta
Graminis, horrendo quem murmure carminis auctum
Inſternunt, ſpargúntque via, ducentibus aſtris
Inuiam adhuc, ſolámque incerto lumine noctem,
Quoque fides fidei quantumuis prodiga reſtet,
Hanc impunè licet, cui non eſt ſparſa veneno,
Ire redire viam, & tuta calcare ſalute
Vnus, & è multis viroſi tramitis hæret
In ſalebra, quem morte parant vlciſcier, ægris
Aut miſerum vexare diu cruciatibus optant.
Cap.ix. *Iam quid nunc memorem ſolis graſſantia votis*
Incantamenta, ac vel nudo verbere linguæ
Patratas, quarum non extent vulnera, cædes.
Cap.x. *Securus carpebat iter de luce viator,*
Intentúſque loco bigas agitabat aperto:

Fortè

Forte hunc aſpiciens ex agro Saga propinquo,
Ac memor inſidias vt in illum ſæpè paraſſet
Degeneres, vanáſque dolis imbellibus artes;
Vtque laceſſitam ſe dictis pluribus, auctam
Innumeris damnis riſiſſet, & iſſet inultus,
Inclamat quotquot pallens habet Orcus Erynnes
Infeſtas hominum rebus: nil longius illam
Fruſtratur quæ ſe vel quauis lege miniſtram
Spondeat vltricis pœnæ: dicat modo morem,
Quem velit offenſa pro tanta imponier ipſi.
Ergo præfata execrando carmine Diras
Optat, vt intorta iaceat ceruice necatus.
Nec mora: turbatur præceps de ſede viator
Vnde hortatur equos vrgent, & flectit habenas,
Totóque ex animis procumbit corpore, nullis
Tam promptum extrema monſtrantibus in cute cædem
Indiciis, Artus pes cunctos cæca latet mors.
Importuna ſtipem magnis clamoribus vrgens CAP. XI.
Saga fatigabat ſurdos dudum ſibi poſtes
Diuitis, atque aliò iam ſe conferre parabat
Indignata moram: cùm fati ſorte ſiniſtra
Tectis ſe eiecit, qui natu maior alebat
Spem patris puer. Huic igitur grauis illa dolore,
Vindictáque ardens mortem, Diráſque precatur
Vltrices: ac mox aliò ſe proripit, abſens
Vt culpæ affinis minus eſſet, ſi qua miſellum
Poſthæc afficeret crudeli iniuria ſorte:
(Namque manere luem certam cui tetra precantur,
Hæc quoque lex pacti eſt cum Dæmone fœderis vna)
Pergebátque viam properato non mage greſſu,
Aut inconſulto, quàm qui feriatus agit rem:
Illidit tamen, atque viæ ruit æquore pleno

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITT. EMANUELE

Pronus in aduerſos ſilices puer;hunc quoque caſum
Impellente illo vacuum, cui tempus ab vlla
Pernicie nunquam eſt. Sed te bone vindice ductor
Tollit inoffenſos duris à cautibus artus:
Namque pio exorſus primam à munimine lucem
Inſultus omnes, omnes infregerat artes
Dæmonis, offenſa tutúſque latebat ab omni.
Attamen incœpto nihilo mage deſtitit hoſtis,
Nunquam defeſſi vt ſunt illi ad damna labores.
Ergo aliquanto poſt, dum e celſa prominet audax
Parte domus medius per apertam forte feneſtram,
Argutique manu tremula cunabula tentat
Paſſeris, haud longè poſito pendentia muro
Corpore ſublatum reliquo deturbat, agitque
In præceps, lacerátque caput crudeliter omne:
Ac velut egregie re geſta pergit adire
Mendicam, ſceleris quæ tanti conſcia, talem
Voto expectabat finem, atque hæc ordine cuncta
Narrat ouans, vt poſt de ſe confeſſa reliquit
Teſtatum flammæ iam ſubijcienda voraci,
Cui quoque conſpirans fuit in moriente querela.
Dum caſum enectis mœrore parentibus, vno
Excuſat cauſans poſtici abs impete venti.

CAP. XII. *Diffuſæ luxum ferro populabat inanem*
Arboris, e ſtabili ſecurus fronde putator:
Hinc tamen excutitur petulanti turbine, cœlo
Uſque ſerenanti pacatos vndique vultus.
Tundendas alius tabulato e ruſtico agebat
Aream in obiectam fruges, veſtigia ſede
Firmans, nec temere extrema ſe margine credens:
Voluitur ille tamen præceps, & corpore toto
Sternit humum rapidus, nequicquam vim ſibi factam
Inclamans,

Inclamans, cùm iam qui fecerat, eſſet in auras.

Infantem ſolis pectebat faſcia cunis, CAP.XIII.
Matre ſuburbanos tunc exercente labores
Inter ſeruitia: hunc querulo ſe valde tuentem
Vagitu retegit Damon, prunæque batillum
(Vicinus quem forte focus ſub fomite alebat)
Inclemens miſero ſuperiniicit. Ædibus ingens
It totis nidor: vicinia perſtrepit omnis
Horrendo cruciantis ſe clamore puelli,
Certatim effractis irrumpitur vndique portis
Tardam ad opem nimium ſeraque arrepta ſalutis
Auxilia incaſſum. Nam iam depaſta tenellos
Flamma artus, vitæ ſpem tum labefecerat omnem.

Ruſticus affinem villæ properabat in vrbem CAP. XIIII.
Importans gazas ſolita ad commercia agreſtes:
Tum ſtabat placido, mutúſque ſilebat ab omni
Parte aër, nec iam abs incerto iniuria cœlo
Vlla timebaturs ſubitus cùm turbine ventus
Illum corripuit, primis in faucibus angens
Alternis vitam ſpirantes flatibus auras,
Extorrémque animæ linquens & luce carentem.

Depreſſis alius raſtris vertebat inertes CAP.XV.
Glebas, qua toto ſpatio nuda arua patebant,
Atque vnde impingens incauto verbere nullus
Extabat ramus: tamen huic à ſede reuulſum
Corruit ante pedes ſocio tunc lumine primum
Conſpectum lumen: vacuum nox occupat orbem,
Ac hiat aſſueto viduata decore lacuna:
Qualis decuſſo quæ cæca adamante receſſit
Triſti pala ſinu nigras pro luce tenebras
Oſtentat, ſqualétque orbato ignobilis auro.
Scilicet is labor eſt illi, quem ſaga lubentem

Exercet

Exercet votis aliena in damna miniſtrum.
Vos ô mortales, quibus eſt obnoxia tantis
Vita malis, nullum contra opponetis inermes
Præſidium, nullo firmabitis aggere caſtra:
Ne ſic hoſtis eat peruadens libera ſtrages
Tam multas edens, & funera veſtra frequentans?
Macti eſtote animis: conuertite nota ſalutis
Signa renitentes: præſenſque aſciſcite multis
Numen ſuppliciis: nam ſe fruſtrarier vnquam
Eius ope aduertit, cui ſit fiducia, nemo:
Semper & innocuus vano terrore receſſit
Dæmon, ſi inſonuit venerandum nomen IESV,
Nomen pro immenſa ſanctis bonitate colendum,
Impuris multa ſub maieſtate tremendum.

IN DÆMONOLATREIÆ SAGARVM LIBRVM TERTIVM PERIOCHA.

* * *

NVnc quoque quæ Magico prius excantata ſuſurro
Corpora reſtituant mutata ſorte: quis illis
Senſus, vbi aduertunt tandem ſe Dæmonis aſtu
In fraudẽ illectos. Vt in illius attamẽ arcta
Pergant eſſe fide: ac ſic longa ſæpè morentur
Quæſtorem ſceleris dubitati indagine, mutos
Inter tortorum cruciatus, dicere reſtat.
Ac primùm ſi cui ſemel inuidere ſalutem *Cap. I.*
Faſcino, & intactos morbum ſparſere per artus:
Hic hominum nulla eſt vnquam medicabilis arte:
Non ſi quas ſucco inſpirat natura ſalubri
Herbas, ipſe manu podalirius explicet omnes.
Hos verſæ membris facies, & ſedibus artus
Turpiter emoti, diſtortos vndique monſtrant:
Illis, ceu querulo ranarum exercita cantu
Stagna, coaxatas voces ſuſpirat anhelum
Pectus, & immundo maculoſos ventre, petenti
Eructat tandem buſones ore: quibuſdam
Membra cauo liuent extantia tubere, quæ mox

Fœta vomant variis è cæco vulnere fruſtis
Quiſquilias, primáve minaces cuſpide cultros,
Et quæ ſola potens rerum natura videndo
Non ſua miratur, quorúmque inconſcia tota eſt:
Sic ludit rabies variis ignota figuris:
Non aliter docilis decedere corpore, quàm ſi,
Qui cauſam morbi dedit, afferat ipſe ſalutis:
Qualis viroſo condit ſub vulnere mortem
Scorpius, atque idem fugientem corpore vitam
Siſtit, & ambiguus ſortem molitur vtramque.
Ergo quæ rara eſt (ſi quæ ſubit attamen illos)
Longùm graſſantis morbi miſeratio; fortè
Quod vindicta ſuum iacet éxaturata dolorem:
Tum ſeruant ægrum, ſi quà conſpergere poſſint
Inuiſi, ſanos medicato puluere in vſus:
Vel, ſi quam officij vicinia fingere cauſam
Præbet, ab hac capitur fiducia porgere, ſenſum
Quòd queat ignauo tandem renouare palato.
(Namque aliena penus ſemper mage grata miniſtrat)
Hic vides queis vulgo homines tolerare laborant
Vitam: lac, vinum, ius, ſalſamenta, farinam
(Si modo quæ morbum fecit manus ipſa miniſtret)
Vel deploratam ſubitò inſtaurare ſalutem,
Atque noua medicam virtute imitarier artem.
Cap, II. *Imò ſi horum quid furto ſubducere promptum eſt,*
E lare ſuſpectæ ſtriges, & ſpes hæret in iſtis:
(Nam noſtras Dæmon labefactat ſic quoque mentes
Doctus iacturam multo grauiore pudorem
Alternare dolis, & vertere fænore damnum)
Ore capeſſitum iuxta ſarcire ſalutem;
Ac ſi importatis Eoo ex orbe medelis
Omnibus, ipſa omnem Medicina extuderit artem.

Quod

Quod ſi mens illis ad certam inflexa manebit
Perniciem,precibus nec iam expugnata fatiſcet
Vllis:non etiam mercede mouebitur ipſa,
Vt tetrum tollant quod ſuffudere venenum.
Tunc adhibere minas,& verbera proderit,atque CAP. III.
Contra luctantes,obtorto adducere collo,
Ad morbi medicamina detrectata malignè.
Hic pretium eſt operæ,quæ tunc commenta loquantur, CAP. IIII.
Audire,& nugas magno vt molimine texant.
Olim,ſe puero,quendam meminiſſe videre,
Qui verum vultu aſtrueret,tutúſque ſenecta,
Multis ſeruatas res affirmaret ab annis.
Hunc ſolitum certis ſua numina ponere morbis
Atque Auerruncos, quos ſacris ritè litatis,
Pacatos deceat prius aſpirare fauentes,
Quam ſpes vlla queat certæ affulgere ſalutis.
Se (ſi ſic ſedeat) rectè defungier iſta
Poſſe vice,& ſacri votiua nouendia luſtri
Pro more illorum ad delubra exoluere: præſtent
Tantum quæ ex vſu fient donaria,quæque
In ſumptus,quæſtúmque viæ ſatis eſſe putabunt.
Ac ne commento deſit perſona,ſuóque
Actio procedat melius fucata colore.
Primùm,cerato permenſi morbida lino
Corpora,tranuerſis longè,latéque figuris,
Inde manu lychnum concinnant ordine certo
Multiplicem,& numeri arcana virtute potentem:
Tum ceu grandi aliqua contracta labe profani,
Illius ante fores,quem ſuſcepere piandum,
Pernoctant vigiles:regredi nec velle penates
Ante vllos ſimulant,quàm votis ritè ſolutis,
Illi quæſierint,quam promiſere,ſalutem.

Ergo cùm primùm dubias à luce tenebras
Arbiter illata ſecreuit lampade Titan;
Inuadunt, pergúntque viam ſoli, atque ſilentes,
Dum ſiſtant Diui ſe luſtratoris ad aram
Hic, purgante nefas nouies vbi carmine dicto
Æditui auxerunt votiua numiſmata ciſtam;
Extremum ſacro ſuccendunt lumine lychnum:
Sulphureo extemplo cui ſurgit flamma colore
Obſcura, inconſtans, ſtrepitúque horrenda coruſco.
Tandem digreſſi ter fanum ex ordine oberrant,
Quà circùm ſpatium eſt humana in buſta relictum:
Atque ita poſt iſtis ſimulata piacula technis
Contrectant reduces ægrum per ſingula membra,
Ceu luxata ſua tentent componere ſede.
His (dictu mirum) profugus vigorante veneno
Vuidus actutùm redit, & ſibi conſtat abunde:
Credibile eſt illis meditato puluere fartas
Eſſe manus, vnóque ex hoc pendere ſalutem:
Quam tamen arceſſant mentita à numine cauſa.
Sunt & permultæ quibus hanc extinguere tabem
Sæpius affingant variis prætextibus artes:
Sed certo potis hic numero comprehendere non eſt:
Tam multas facies, tot habent miracula rerum.
CAP. V. *Has pro comperto certè eſt virtutibus eſſe*
Sæpè ſuis caſſas, nec connitentibus illis
Corporibus iuſſos ſemper decedere morbos:
Nam formidatæ primùm ſi præuia mortis
Relligio inceſſit ſolito flagrantior, & iam
Acceſſit triſti ad poſtrema piamina myſtes
Augurio: vel ſi (quæſita aliunde medela,
Quam ferat infeſtæ natura venefica ſortis)
Ante ad opem medicam gemebundus confugit æger:

Irrita

Irrita tunc fractis incantamenta laborant
Viribus, optatàm membris afferre quietem.
Nec mage carminibus locus eſt, ſi vincla coërcent
Publica delatos, & ſontes iura repoſcunt
In pœnas, ſcelerum metuenda exempla daturos.
Namque his vt prorſum eſt virtus ſublata nocendi:
Sic quoque deeſt, vel ſi cupiant prodeſſe, iuuandi:
Quin etiam quod ſit gens hæc mage prodiga noxæ,
Officij ſtudioſa minus, ſatis arguit ipſa
Quæ nunquam affectis morbo redit integra ab omni
Parte valetudo: vel certè impune medenti
Non eſt ſortilego. Nam ſi mox pluribus illud
Damnis non cumulat, pergitque nocentior eſſe
(Qualis fœcundo ſurgit numeroſior hydra
Vulnere) tam duras dat cæco verbere pœnas,
Extremo vt iaceant longum poſt membra dolore
Liuida, & innumero ſparſim vibice cruenta.
Ergo animum rediuiua fides tentare (ſalutis
Dum quoque fruſtratæ piget, & ſpes nulla fruendi eſt CAP. VI.
Pollicitis opibus, raptiſque vocare catenis
Ad libertatis male priſtina iura ſubactæ:
Sed praui, prædæque tenax decedere pactis
Detrectat Dæmon. Vix eſt remeabilis error.
Tunc illud plerique iugum ceruicibus vnà CAP. VII.
Excutiunt tandem, cum ingrato pondere vitæ
Pars proiecta anima furtiuo vulnere, clauſa
Pars laqueo, puteïve lacu, vel fluminis vndas:
Quos omnes certum eſt labefactos Dæmonis aſtu
Vnà animam, corpúſque æternum occludere morte.
Tantum non adeò ſæuire tyrannide geſtit,
Dum vita in membris mortali cæde moratur:
Sed defuncta etiam, abruptæ poſt tempora lucis,

Æternæ noctis caligine condere ſecum
Pœnarum in partem,& conſortibus vrere flammis.
Sunt tamen inſanæ poſt hæc deliria mentis,
Queis miſerante Deo melior ſententia ſurgit:
Nempe manus vbi tam duras horrere Magiſtri
Incipiunt,meritáque ſemel ſtat morte piare
Tot noxas ſcelerum,ac magno velut obice rupto,
Liberioris iter tandem contendere vitæ.
Ergo Quæſtores obnixè orare ſuperſtes,
Ne tot vita malis ſit longior:ocius vna
His finem extremum properent adiungere morte:
Hoc ſecum bene agi,quod non inconſcia tantæ
Mens labis flammas inter luſtrata piantes
Exuet impurum non cunctabunda cadauer:
Quales,quos morbi nulla ſanabilis arte
Peruigil exercet rabies promptiſſima ſemper
Mors illis tarda eſt:vel quæ fugit auia ſæuos
Cerua canes inter vitam venabula quærit.
CAP.VIII. *Sed rari vaſto hoc emergunt gurgite,rari,*
Quos noua mutato poſt tanta piacula facto
Relligio inceſſit, durant rebus malè cœptis.
Ergo ſi quando Quæſtor premit illa fateri,
Quorum ſunt etiam manifeſti : ſic tamen audent
Compoſito ad verum vultu,ac ſermone negare,
Vt falſum adductos in crimen credere poſſit.
Non indagatrix ſcelerata quæſtio mentis
Tormentis etiam properata loquacibus vrget,
Vt verum dicant:aſt intercluſa premente
Dæmone,in obſeſſis penitus vox faucibus hæret:
Idque ſatis prodit turgentes liuor anhelus
Gutturis,& dubia nutans confeſſio vita.
CAP. IX. *Frigida tum patulis reſupino faucibus ore*

Ingeritur,

Ingeritur, vel quæ luſtrali voce ſacrata eſt:
Hócque illas (aiunt) ſubigit perſæpe fateri
Quod tormentorum vis non exculperet vlla:
Vel ſi Agrigentinas torquendo vinceret artes
Sternunt, & ſumma radenti de cute ferro
Villos, ac toto demeſſos corpore verrunt:
Præſertimque vbi ſe nudam natura videri
Exhorret, lucémque hominum audibunda refugit:
Obſcœnis etenim fama eſt hærere latebris
Dæmona non rarò dum muta ſilentia tortis
Præſtat, & in mediis ſenſum cruciatibus aufert:
Sed fallax totum eſt hoc quicquid fama loquatur:
Nam nihilo in pœnas ſurgunt minus, atque ferendo
Tortoris ſuperant duris conatibus artes:
Auxilio Dæmon non deſit, multus vbique:
Nunc verum vrgentis prædicere tormina pœnæ, CAP. X.
Ne incautos capiant non intellecta; adigántque
Infida tacitum linguà reſerare pudorem:
Nunc terrere minis, & ſæuæ verbere flammæ,
Quæ mox certa manet confeſſos criminis huius.
Denique iam tenſos rigidis à funibus, inter
Stipitis immotos fines, vel brachia ſurſum
Diſtortos miſerè, circum darè, adeſſe, monere
Pergant in tacito luctari pectore linguæ,
Lubrica præſentes ſi fortè inhibere dolores
Officio nimium feſtino in damna parabit.
Nuper, multa ream cauſantem dum vrgeo iuſtis CAP. XI.
Contra momentis, & ſe his illa expedit ægrè,
Aduerti incertis oculis ſurſum, atque deorſum
Cuncta pererrantem: ceu quos extrema fatigat
Obſidio attonitos, expectant vndique, ſi qua
Auxilio ſociæ oſtendant ſe ſigna cohortis.

Percontor quæ cauſa vagam ſic lumine reddat,
Curve rogata ſuo ſic nos ſermone moretur:
Hærere aſtute, atque aliud confingere primum;
Sed iuſſa admoto verum terrore fateri,
Tandem ſic infit, ſortem execrata malignam.
Illa non cernis muri prodire ruina
Carnificem, qui me miſeram ſic perdidit, atque
Intentare minas, ſi de ſe dixero verbum:
En bifido digitos vt mobitat vngue bicornes,
Cancri inſtar, dubióque micans fulgore, latebras
Nunc tenebris cæcas, nunc luce alternat hiantes:
Ecce vt ſe aduerſo ſubitum mox condidit antro
Cornibus in teretes diſtincta fronte cylindros:
Quales exertos variat teſtudine limax,
Si quando refugit metuens illidere duris.
O qui res hominum veſtris moderare ſoletis
Iudiciis, pœnaque malis imponere morem,
Vltrices ſcelus in tantum diſtringite leges
Immoti: nihil humanæ miſeratio ſortis,
Aut falſo crimen dubitatum errore moretur,
Quæ vobis debet mens inconcuſſa manere
Dum vrnam verſatis, dum lance expenditis æqua
Omnia. Si nil iam quæ ſagis dicitur eſſe
Conſuetudo malo cum Dæmone, vel quoque cœlo
Excita fulminibus permixta tonitrua ſuadent:
At numeroſa adeò graſſantia cæde venena,
Tótque frequentatis nunquam irrita toxica morbis,
Vos ad plectendas dignis cruciatibus illas
Accendant, edendáque quæ pro lege ſequantur
Qui veſtrum ornabunt poſthac exempla, tribunal.

DÆMONOLATREIÆ EX IVDICIIS CAPITALIBVS NONGENTORVM PLVS MINVS, HOMINVM QVÆ SORTILEGII CRIMEN intra annos ſedecim in Lotharingia capite luerunt.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA ... EMANUELE

LIBER PRIMVS.

Quibus illecebris homines à Dæmonibus primùm trahantur, labéque ſortilegij inficiantur.

CAPVT PRIMVM.

INeſcandi, perdendíque hominis tot occaſiones arripere ſatanam, quot illi natura ingenerauit affectus, ipſa noſtro magno malo fidem facit experientia: ferè enim aut libidinibus, & amori deditos potiundi oſtentata ſpe lactat: aut pertæſos egeſtatis diutinæ larga, atq; ampla opum aliqua pollicitatione pellicit: aut ad vltionem, ob acceptam fortè injuriam inflammatos, oblata explendi odij facultate percellit: aut denique quauis alia corruptela, dulcedinéque deprauatos, in leges

ſuas trahit, ac veluti nexos ſibi addicit. Ac quòd quis hîc intelligat cœcos illos animi affectus, cupiditatéſque, quæ homines ad nequitiam impellere ſolent, aliud eſt de quo ſermonem nunc inſtituimus. Nam id quidem ſit intemperanter abuti otio, & literis, ſi toties decantatam Promethei & Epimethei, rationis, & appetitus veluti pugnam, & dimicationem inculcare velimus. Hoc plus dicimus, nō modò graſſari in homines ſatanam occultis, ac velut domeſticis eiuſmodi affectionibus, &(vt ſic loquar) actis per ipſorū viſcera cuniculis; ſed palàm, apertóque (quod aiunt) Marte: explanata ſcilicet vocis impreſſione, ac comparata ad colloquium, quæ ſub aſpectum cadat, perſona: qualem illi memorant [1] fuiſſe, dum tanquam conſerta manu cum Seruatore in eremo colluctaretur. Atque hoc equidem illi procliuius eſſe facere, cum difficultatibus labefactatum quempiam nanciſcitur. Inde enim orationem ferè auſpicari ſolet, quòd eius vicem doleat, cupiátque adeſſe, atque opitulari. Sed neutiquam id ſe prę ſtare poſſe niſi is prius rupto, quod in baptiſmo pepigerit, fœdere velit in ſuam poteſtatem tranſire, & ſe pro hero habere. Si id ita parum procedit, nec verbis ſatis promouetur negotium: tunc adhibentur, quas modo dixi, illecebræ, atque lenocinia: grata aliqua emētiti corporis forma, ac venuſtas, ipſáque, ſi velit fruendi poteſtas: magna in ſpeciem pecuniarùm vis, ac copia: demúmque pharmaca iis morbo vlciſcendis, quos infenſi ſeruant: vel ſanandis, quibuſcum acceptò beneficio in gratiam redierunt: ſæpè etiam qui intentatis minis, ac inceſto, vel verberum, vel carceris

[1] Matth. 4.

ris

ris metu, ferocius vrgent, atque inſtant. Nam pari loco vtrumque habent ſortilegi, támque commodè aliquid vi ab eis extorquetur, quàm precibus, & blanditiis impetratur. Quorum tamē nihil in præſentia confirmare exemplis decreui, quoniam ea deinceps ſuum quæque locum ſunt plenius habitura: hoc nunc contentus addere, quod in iſto malarum impulſionum genere rarius atq; infrequentius reperi vſurpatum. Hoc verò eſt quod illis ſatan aliquando etiam pericula intendit, ac formidines opponit, quos blanda oratione permouere nequit. Claudius Morelius [2] Serræ dānatus veneficij, cùm rogaretur, quæ res maximè illum impuliſſet, vt ſe primum Dæmoni addiceret, reſpondit: non antè verbis, quicquid lenocinaretur, ab illo vinci potuiſſe, quàm vbi de vxoris, liberorúmque nece terrorē inieciſſet. Antonius Vvelſch [3], cùm de obtorquendo collo, niſi in iis quæ iubebat, pareret, minas intendiſſet, non auſum fuiſſe quicquam illi amplius denegare, ita is dicta ſua iam iam in illum executurus videbatur. Alexiæ etiam Drigeæ [4], cùm eam nullis pollicitationibus obſequentem ſibi poſſet adiungere, tandem interminatus eſt muri ædium quas illa inhabitabat, ruinam: quæ & non multò poſt eſt conſecuta. Eiúſne ille cauſam præbuerit, an tantùm impendentem præuiderit ac denuntiauerit, alibi fortè commodiùs dicetur. Certè habent Ethnicorum hiſtoriæ ſatis multa exempla, quę ædificiorum deiectiones, ſatorum ſtrages, terræ hiatus, aëris ardores, aliáſque id genus calamitoſiſſimas tempeſtates, in hominum perniciem à Dæmonibus, non aliam ob cauſam inuectas, me-

2 Non. Decemb. 1586.

3. In Guermingen XIIII. Cal. Ianua. 1589.

4. Haracuriæ. IIII. Id Nouemb. 1586.

morant, quàm vt eorum mentes noua ſemper aliqua voti religione obſtringerent, ſuámque in illos tyrannidem magis, magíſque prolatarent. Vnde hoc primùm colligere eſt, nō eſſe fabuloſum, quòd vulgus Sagarum loquitur ſibi præſentibus præſentes adeſſe Dæmones, ac coràm congredi. Tum in ſe permouendis, quæ duo potentiſſima ſunt ád labefactandas mortalium mentes, ſpem ac metum, cupiditatem, ac formidinem, vti ſunt rerum valde periti, adhibere, atque admouere.

Quemadmodum dolis ſuis captos Dæmones medicato puluere, virgis, vnguine, variíſque id genus venenis inſtruant: quorum alia mortem, alia morbum tantùm, quædam etiam ſanationem afferant. Vtque ea neque ſemper, neque omnibus ſint noxia: ſed reperiantur, quibus ſæpè fruſtra ſint aſperſa; maximéque qui in maleficos capitalia iudicia exercent.

CAPVT. II.

IAm inde ab initio Diabolus homicida eſt, nec vnquam ceſſauit homines pietate deſtitutos ad cædes, ac parricidia impellere. Vt mirum non ſit, ſi quos ſemel illaqueauit, eos in primis ad veneficia paratos, inſtructóſque habere ſtudeat. Ac ne vel veneni penuria, vel eius propinandi difficultas cuiquam ad eam rem moram, impedimentúmque afferat, minutum puluerem primo quoque congreſſu adminiſtrat, qui morbi necíſve certiſſimam, cui ita conſtituerit, cauſam præbeat: quémque, vt noceat, non ſit neceſſe in cibum, potúmve infundere, aut nudo corpori affricare; ſed leuiter etiam in

1. Ioannis VIII. CAP.

veſtes

v eſtes ipſas ſpargere. Eum qui necat, atri, qui morbum tantùm facit, cineritij, aliquando etiam ruffi eſſe coloris. Ac quoniam ſagæ ſæpè metu, vel pretio, nonnunquam etiam miſericordia (à qua nec omnino profitentur ſe alienas) adducūtur, vt morbo ſic affectis curationem adhibeant, vti poſt latiùs dicetur: ne deſit quoque ad eam rem paratum remedium, tertium accipiunt albi coloris, cuius vel aſperſione, vel in eſculentum, poculentúmve immiſſione, morbus propulſetur. Hæcque pharmaca ſuis ſic officiis, ac viribus ſolo colore diſtincta. Claudia Fellæa [2], Ioanna à Banno [3], Nicolæa Piſcatrix [4], ac pleræque omnes eius ſodalitij memorant, ſe ſemper talia vſu comperiſſe, qualia hîc prædicātur. Qui tamen colores non tam ſunt diuerſi, ne in venenorum, quæ ipſi imbuunt, delectu quis hallucinetur (à Dæmone enim non ab innatis qualitatibus ea efficacitatem ſuam habent) quàm vt ſit in quo pacti conuenti fides eluceſcat, veritas probetur, & conſtantia. Addunt Matheola Guilleræa [5], & Ioanna Alberta [6] cineritium illum puluerem, etſi vulgo faciat morbum non lethalem, necandi tamen vim habere, vbi primùm à veneficis vſurpatur, poſt datum nefariæ illi militiæ nomen. Tantam ſcilicet id εἰσαγωγικὸν, ac primum rudimentum habet prærogatiuam. Hoc certè non ſine aliqua admiratione eſt, quod iſtiuſmodi toxica ſortilegi non modò tegunt rerum ad fugandos Dæmones comparatarum vſu, ac miniſterio; ſed nec inter ipſas expiationes, ac ſacrorum procurationes præbere abſtinēt. Iacobeta Equina [7] cum Petronij tribulis ſui filiæ, cui amatorem inuidebat, pro libi-

2. Mazeleij. v. Id. Noueb. 1584.

3. Maneri. III. Non. Ianu. 1585.

4. Gerbeuillæi Nonu Maij, 1585.

5. Mazelaij pridie Non. Decemb. 1584.

6. Sampetromontij. VI. Idus Nouemb. 1581.

7. Sexayv. Id. Octob. 1587.

dine nocere non poſſet (ab illa enim ne quam in-
ferret iniuriam ſibi diligenter ea cauebat) tandem
aſpergillo luſtrali, quod iſtiuſmodi puluere viru-
lento infecerat, quaſi aliud agens in templo oran-
tem inſperſit Quo facto ſtatim grauiſſimo morbo
eſt correpta: quem & mors non multò pòſt eſt con-
8. ſecuta. Alexia Belhoria [8], cũ tota vicinia ſe vna ne-
Blainuille ad aquas. glecta ad epulum, quod vir equeſtris Darnyelius
xvII. Cal, dabat in filij die initiali, eſſet vocata: eum contem-
Febr. 1587. tum non ferens, à baptiſmo recentem infantem,
non aduertentibus qui aſportabãt, eiuſmodi vene-
nato puluere aſperſit, ac necauit. Ac ne minus ex-
peditus ſit eius vſus, ſi ſemper ſit neceſſe in manu
promtum habere, ac deinde diſpergere: habent
& virgas eo medicatas: vel etiam vnguine, aut re
quapiam alia perniciali illitas, quas ſæpiùs geſtant
9. per occaſionem abigendi pecoris: his ceu ioco ſæ-
Mazelag. pè obuios feriunt homines, quos perditos volunt.
xIIII Cal. Ian. 1584. tum etiam pecudes: nec equidem irrito, atque in-
10. noxio tactu: vt teſtatum ſua confeſſione reliqué-
[illegible] Cal. [illegible] Dec. rũt Fráciſcus Fellæus [9], Margareta Vuarnia [10], Ma-
1586. theola Guilleræa [11], & cuius modo memini Iacobe-
11. ta Equina. Niſi ſi quis fortè ab eorum iniuriis tuti
[illegible] 1584. ſunt benignitate aliqua numinis ſingulari. Neque
12. enim illis infinita ſemper eſt in omnes poteſtas: vti
[illegible] à Dæmone ſuo non ſemel inaudiſſe ſe retulerunt
[illegible] 1582. Iana Granſanctæa [12], & Catharina Ruffa [13]. Equidẽ
13. memini Aſinariam Nanceianam, cùm me quæ-
[illegible] ſtore ad interrogata ex elogiis teſtium reſponde-
[illegible] ret, ac de hoc præſertim rogaretur, indignabun-
[illegible] 1588. dam hæc eſſe locutam. Quàm benè agitur vobiſ-
cum ô Iudices, quòd nobis in vos nihil quicquam
licet

licet. Nam nulli ſunt mortalium quos tam lubenter inſidiis noſtris appetamus, qui ſic gentem noſtram omnibus pænis, ſuppliciiſque proſequimini. Idem Iaquelina Xaluëtia[14], ſponte, nec quoquam ei interrogatione præeunte, recenſuit: Hæc propter ſortilegij, qua pridem laborabat, ſuſpicionem in vincula coniecta, ac poſtmodum Iudicis pronuntiatione iis ſoluta fuerat: quòd ſcilicet ſilẽtio pertinaci omnia quæſtionum tormenta ferendo ſuperaſſet. Hoc igitur ſecum ſæpius animo voluens, prius quieſcere non poterat, quàm quæſtorem, qui ſeueritatem in illam tantam adhibuerat, aliquo damno afficeret (eſt enim hæc ſagarum colluuies, ſupra quàm dici queat, procliuis ad vindictam) Dæmonem igitur ſuum obtundere non ceſſabat, dum is eius odij explendi aliquam rationem & tutam, & facilem inueniret. Sed is imbecillitatis ſuæ ſibi ea in re conſcius, primùm quidem negotium ex alia, atque alia difficultate trahere, & cauſas, ne id faceret, fingere. Verùm cùm Xaluëtia efflagitandi finem non faceret, tandem pudens, ac dolens, quòd contra quàm ipſe apud eam non ſemel prædicauerat, videret iamiam proditam iri ſuam illam imbecillitatem, atque impotentiam. Iſta certè me mea Xaluëtia (inquit) peſſimè ſemper habuit illorum carnificum effrænata in vos ſæuitia, pridémque, & ſæpè de ea vindicanda fuit animus: ſed omnes conatus mei (vt ingenuè fatear) in nihilum recidere: quòd illi in eius ſint præſidio ac tutela, qui ſolus incœptis meis obſiſtere poteſt. Sed faxo, vt tantam ſuam rabiem in commune ſaltem luant: dum hac, atque illac ſata cultáque, quantum poſſum,

14. *Buxery ad quercum. 111. Caled Maias. 1588.*

poſſum,tempeſtate percello, ac protero. Huic eſt non abſimile illud Nicolaæ Moreliæ[15],quæ recenſuit Dæmonibus inſitum, atque inuſtum eſſe præcipuè eorum odium, qui leges exercent in veneficos: fruſtra tamen ad vindictam quicquã aduerſus illos tentari,atque incipi.Ecce vt Deus ſartam, tectámque præſtat auctoritatem iis, quibus in terris ſuum demandauit imperium: quoque ob id diſertè nominis ſui prærogatiua, atque honore impertiuit, Deos vti ſe appellans[16]. Nimirum vt ſint ſacroſancti,ac ne ipſis quidem ſagarum ob muneris, officiique ſui cauſam ſortilegiis violabiles. Imò nec Dæmonũ ipſorum præceptis, vel minimũ obnoxij,etiamſi ſuam illis fidem antè labe iſta aſperſi obſtrinxerint.Nam hoc ſortilegis magiſtratus ſanctitatẽ præſtare,tantiſper dum in eo ſunt, vt quieſcant ab alioqui importuniſſimis eiuſmodi Magiſtellorum ſuorum querelis, atque inſtigationibus, memorauit Deſiderius Financius[17],inquiens eum, cui ſe addixerat, toto tempore, quo magiſter municipij extitit,à ſe nõ eſſe viſum: cùm cæteroquin diligentiſſimum ad quamcumq; occaſionem monitorem anteà habuiſſet.Capeſſat igitur confidenter magiſtratus, quæ ſui ſunt officij, agnoſcátque ſe ei vocationi ſeruire, in qua Deum propugnatorem paſſionum, defenſorémque ſit ſemper habiturus. Simili ſanctitatis cauſa,atq; occaſione Marcus refert apud Pſellum, Dæmonem ſuum in diebus crucifixionis, ac reſurrectionis nihil inſonuiſſe,etiamſi id ab eo obnixè contenderet.Atque hęc venenorum tantùm, quæ ſortilegis adminiſtrant Dæmones, ſic innoxia vis eſt illis,quos modo dixi, iudicibus:

15. *Sarræ. IX. Calẽd. Febru. 1587.*

16. *Pſal. IXC.*

17. *Sandeodati pridie Idus Iulias 1581.*

Iudicibus: Nam ſi quæ præterea ſua manu legunt, ac miſcent; dubium non eſt, quin ea omnes æquè lædant, inſitúmque virus in quoſuis pari virtute exerant, ac diſtingant. Sortilegos verò ſuas præterea officinas habere refertiſſimas beſtiolis, plantis, ac metallis, quæ natura præſenti aliquo veneno inſtruxit, ipſa experiētia ſæpius comprobauit. Atque adeò tam multis, variiſque, vt tot recenſeri poſſint, quot apud Homerū Agameda cognouiſſe dicitur:

Η τόσα φάρμακά ὄιδη ὅσα τρέφει ἐυρεῖα χθών.

Nam diſciplina, & tyrocinium ſub eodem præceptore illis eſt, qui nihil eorum ignorat, quæ ad hominum perniciem valent. Sed hęc in gremio naturæ latere malo, quàm me nomenclatore in cuiuſquam venire notitiam. Quę me etiam cauſa ſemper impulit, vt quoties ea in reorum quæſtionibus ſcripta reperirē, omnino inducenda cenſerem: Saltem commonefacerem, addita è regione νοθεῖα, vt ab actuario, dum iis quæſtiones illas medio foro recitat, prætermitterentur. Sic enim ſunt in Lotharingia rerum capitalium iudicia vt imperitę atque adeò armatæ multitudinis ſuffragiis, cum ſumma ditione, ac citra prouocationem in reum in publico expoſitū reddantur: ex Nanceiani tamen duumuirátus ſententia, ad quem de tota re prius referri oportuit. Atque vtinam ne tam multis nunc innoteſcerent. Verùm hoc ita more hominum euenit, vt quæ clam magis eſſe expedit, ea in lucem audacius prorumpant: Et eſt iſtiuſmodi rerum memoria diuturnior, ſæpe quoque iucundior, quàm earum, quæ ex vſu ſunt mortalium. Hoc modo, tunc illa etiam, quibus Circe, & Medea toxica ſua contun-

18. v. Iliad.

debant, in Selenecæ monte multis poſt ætatibus, cum admiratione viſa ſcripſit Scholiaſtes Theocriti. Quid verò, ſi ipſa venena, vel etiam eorum conficiendorum artes,& præcepta monumento aliquo exarata reperiſſent, facturos fuiſſe putamus, qui ſic ſola inſtrumenta in pretio aliquo quaſi Epicteti fictilem lucernam habuerunt?

Vnguine ſuo Magico impune ſagas manus, ſeque adeo totas illinere: quo tamen, ſi cuiuſquam veſtem vel extremam attigerint, id illis continuò mortiferum ſit futurum, ſi modo lædendi eſt animus. Nam aliter eum contactum innoxium eſſe, atque expertem iniuriæ.

CAP. III.

INſidioſiſſima eſt alia ſpargendi veneni ratio, cum manus eo illitas, ceu demulcendo ſummis etiam veſtibus admouent: Nam vix eſt, vt cauendo effugere queas, quòd habeat ea res ſpeciem beneuolentiæ potius, quàm iniuriæ. Et tamen præſentiſſimum id eſt corpori venenum, vti ipſa ſæpè experientia manifeſtum fecit. Quod vel ex eo maiorem admirationem habet quia nuda manus impunè, ac ſine vlla noxa imbibit, quod ſic virus habet per conduplicata etiam veſtimenta penetrabile. Quòd enim dicas reperiri, qui peſtis veluti fomitem in alios tranſmittant, ipſi alioquin ab ea tuti, atque illæſi: hoc non habet eandem rationem. Nam eiuſmodi Sagarum contactus (vt alibi dicetur) iis tantùm noxius eſt, & lethalis, quos iniuria affectos volunt: morbi autem peſtilentis contagio, etiam in eos manat, quos minimè velis. Quę

t. Cap. XXXVII. huius libri.

res

res me impellit, vt credam hic Dæmonis latēti miniſterio atque opera aliquid fieri, quod non appareat, ſed intus tantùm graſſetur: vnctionémque illam exteriorem ſymbolum ſolum eſſe eius conſcientię, quam ad tam nefarium facinus miſeri illi eius ductu ac conſilio afferunt. Siquidem experiētia deprehenſum habemus, ſine noxa illam & geſtari, & attrectari à quouis poſſe, poſtquam in vincula coniecti ſortilegi, ſocietatem Dęmoni ſuo renuntiauerunt: vti vſuuenit cum refertas iis pixides interlectorum, quibus earum perquirendarum cura demandata eſt, manus agnoſcunt. Quod non ita pridē Freſſenij (qui pagus eſt in Germania ditionis Lotharingicę) euenit. Cùm enim ibi Maria Alberta [2], & Catharina Præuotia [3] iam iam veneficij damnandę rogarētur, mala ſua venena, ſi quę fortè domi reliquiſſent, indicare: ne cui illis vita defunctis, fraudi eſſe poſſent: idq; ſtatim feciſſent: allatæ ſunt à perquiſitoribus ollæ duæ fictiles, in quibus ineſſet bitumen luteis, albíſq; guttis intermixtum, ac metalli micis variè lucidum. Quod & ibidem Keluers Otilla [4], Yzarts Anguel [5], ac plerę que ſagę multis aliis in locis factitaſſe reperiuntur. Porrò ne quis putet ea ſic illas iudicare, dum quęſtoribus ſuis placere ſtudent, ac quæ in alios, eóſque non illaudatos familiæ vſus vnguenta aliquando comparauerunt, ea pro iſtiuſmodi malis venenis illos aſtutè oſtendere; non ita res eſt, multáque concurrunt, quę nihil hic fingi aut ſimulari manifeſtè arguunt. Nam primum, ſi in ignem mittantur, fulgorem, ſtrepitum, nidorémque edunt, atque emittunt, qualem nulla res alia edere, atque emittere

2. IIII. Non. Septemb. 1589.

3. Iiſdem die & loco.

4. VIII. Idus Aug. eod. an.

5. VII. Idus eiuſdem menſis.

6. In agro Stiuenſi IIII. Nonas Iun. 1590. quęat: vti obſeruatum reliquit Iana Michaëlia [6]. Tum viſę, quæ ſtatim ac ſe eis illinendi ac perfricandi poteſtatem à Iudiçe accepiſſent, momento ſurſum efferrentur, aç diſparerent: vti de Pamphile ſua recitat Lucius [7]: quæ, inquit, indidem in ſe ingeſto tali vnguine, iam ſui periclitabunda paulatim terra reſultauit, ac mox in altum ſublimata forinſecus totis alis euolauit. 7. Apud Apuleium lib. III. de As. aue. Et omnino de vnguinis iſtius Magici vſu, facultate, ac viribus conueniunt, quotquot hactenus etiam diuerſi, ſuper ea re ſunt interrogati ſortilegi. Imo & colorem etiam ſtudioſè deſignant, quo fides magis ſit nō eſſe ſomnium, ſed rem oculis ipſis viſam, ac perceptam. 8. Sandomenici V. Idus Decemb. 1586. Ioanna Gallæa [8] refert præbitum ſibi à Dæmone quercinis frondibus obuolutum, fuiſſeque albidi coloris; ſe etiam eo vt plerumque delibutas manus habuiſſe, ne ad vllam occaſionem deeſſet nocendi materia, atque inſtrumentum. 9. Haracuriæ. IIII. Idus Nouemb. 1586. Alexiæ Drigeæ [9] cōſentiens eſt huic oratio, niſi quod colorem ait illi fuiſſe ſubruffum: eóque, cum impellente Dæmone maritum vnà concumbentem, ac ſomnum capientem illeuiſſet, non multò poſt in ſumma miſeria, ac membrorum conflictatione deceſſiſſe.

Demones ſuis, cùm primùm eos adoriuntur, pecunias cōferre, quæ poſt ſublatis preſtigiis, fimus, teſtæ, folia, aliaque id genus quiſquiliæ eſſe reperiantur. Cur veras largiri nequeant, cùm tamen eorum, qui terra abditi latent, theſaurorum, cuſtodes, aſſeruatoréſque eſſe dicantur.

CAP. IIII.

Mirum [1], cùm credantur Dæmones maximos quoſque theſauros, qui defoſſi, ac reconditi latent

latent,aſſeruare,atque in poteſtate ſua habere; tamen nihil vnquam illorum depromere poſſe, quo tam ſępè iactatam apud ſuos munificentiam, liberalitatem, re vel minimùm comprobent: Aut ſi quid certè depromunt,ac verè oſtentant, non hoc agunt,quo eius fruendi poteſtatem vllam faciant: ſed magis, vt tali veluti eſca illectos,ludificatóſq; homines perdant,ac ad exitum, interitúmque adducant:vti Norimbergenſi cuidam accidiſſe Anno M. D. XXX. narrauit Melanchton in progymnaſmatis Phyſicis [2]. Ei Dæmon, inquit,locum indicauerat, vbi theſaurum ingentem pridem obrutum eſſe aiebat. Hunc igitur gazis inhians ille properè aperit.Oſtendit ſe primùm fornix, ac ſub eo capſa ab excubante nigro cane aſſeruata: quàm dum rapturus fornicē penitiùs ſubit, eius ruina momento oppreſſus interiit. Quo viſo, qui eius incœpti ſpectator,ac teſtis fuerat ex eius familiaribus quidam, tanti periculi metu conſternatus aufugit, ac rem omnem ſicuti eam ipſe viderat, in vulgus diſſeminauit. En, vt præſentium etiam opum participem illum Dæmon facere noluit, quem tamen earum ſpe certa, atque indubitata lactauerat. Quæ aliorum etiam Dęmonum pridem fraus fuit,& malitia, quemadmodum ſępiſſimè experientia eſt comprobatum.Et certè id parſimonia,ac retinendę rei,cuius alioqui nihil indigent, ſtudio ab eis fieri, ſtultum ſit credere: ſed potius ſic eſſe hominibus immenſa Dei bonitate,ac prouidentia conſultum, ne ſi veras illi largirentur opes, nullius iam tuta eſſet à tantis illecebris integritas: ſemélque conparatæ ad omnem nequitiam, flagitiúmque materiam ſup-

1. Greg.Cedrinus in additionibus ad Zonaram in vita Anaſtaſij Dicorj.

2. Lib. 11.

peditarent:vti Thales [3] dicit illas φάρμακα ἐς κακίαν ἔχειν μύρια. Ergo (vt inquit Pſellus [4]) nihil eorum, quæ promittunt,ex ſe tradere poſſunt: ſed viſu tantùm quędam inania ſuis cultoribus afferunt,varia prorſus, & inſtabilia. Sennel Armentaria [5] accepta dono à Dæmone,vt ſibi videbatur, pecunia, geſtiens domum properè rediit, eam vt numeraret: Sed excuſſo ſacco nihil niſi teſtas, ac carbones reperit. Catharina Metenſis [6], Succerdam: Claudia Morelia [7], Benedictus Drigæus [8], Dominica Petronina [9], acpleriq; alij,arborum folia. Ioanna à Banno [10],cũ nummum aureum charta cõuolutum in via repeteriſſet,vti Dæmon euenturum prædixerat,atq, eum marito cupidè oſtentaret: aduertit tandem non ſine pudore, pro auro nactam ſe calculum ferrugineum, qui etiam contactu primo facilè in fruſta diſſiliret. Vna Catharina Ruffa [11],inter omnes quorum quæſtiones capitales in manus meas venẽre agnoſcit, nummos tres ſe ſemel ſine fraude ab eo recepiſſe.

Non ſatis eſſe Dæmonibus diſerta verborum ſtipulatione obligatos, nexóſque homines habere: ſed illis præterea notas vnguibus ſuis inſcribere, quæ ſeruitutem in quam abduxerunt, perpetuò teſtentur. Qua ſæpius corporis parte fiat inſcriptio: vtque ſenſu penitus illam orbent, ac deſtituant.

Cap. V.

Dominorum in ſeruos importuna multis modis olim fuiſſe fertur crudelitas, & ſæuitia: ſed in hoc maximè intolerabilis, quod notis eos compungendos

3. *In libro de collationibus diuitiarum & virtutis.*
4. *In cap. cur Dæmones timeant minas.*
5. *Duſæ prid. Cal. Octob. 1586.*
6. *Duſæ, pridie Non. Nouemb. 1586.*
7. *Serræ. III. Non. Decemb. 1586.*
8. *Haracuriæ. XVIII. Cal. Ianu. 1586.*
9. *Pangeÿ XIII. Cal. Nouemb. 1586.*
10. *Maneriÿ. III. Non. Iulias. 1585.*
11. *Velleæ ad Moſellam V. Calen. Auguſt. 1587.*

pungendos curabant, vt haberent quod fugam, ſi inquam ſe forte darent, comitaretur, ac deprehenſioni magis obnoxios redderet. His adeò barbaræ, atque inhumanæ ſeruitutis veluti teſſeris inuſtos, ac inſignitos etiamnũ hodie habet Diabolus, quos recens ſibi addixit, præcipuéque (aiunt nonnulli) ea in parte corporis, quæ à ſacrorum Antiſtite in die cuiúſque initiali chriſmate fuit delibuta: vti fures abacti pecoris ſigna, ſuis impreſſis immutare ſolent: Quæ ratio ſicuti parum probabilis mihi videtur (nam & ea quæ Antiſtes nihil attigit, ſæpius vnguibus ſuis fœdant, atque inquinant, quemadmodum pòſt dicetur) ita non facilè eorum ſententiæ acceſſerim, qui negant abolendis baptiſmi monumentis, notas eiuſmodi quaſi contrarium ſymbolum adhiberi: fruſtra enim (inquiunt) expungi è corpore is character tentatur, qui penitus hæret in anima: cùm eadem ratione ſuperfluum dici poſſit in baptiſmo aquam corpori ſuperiniicere, qua tamen animi lues interior elui denotatur. Certè vt vt res ſit iam nihil ea dubitationis habere poteſt: poſt quàm non modo, qui eam ſuo damno experti ſunt, diuerſi diuerſis locis, atque temporibus eamdem referunt; ſed etiam iis indiciis comprobant, quæ ſint oculis manifeſta, dum veſtigia oſtendunt: & rei nouitate prodigioſa, cum ſine doloris vllo ſenſu, vulnus ea parte, quę ſic vngue Dæmonis eſt exarata, penitiſſimè admittunt. Alexia Belhoria [1], Nicolæa Morelia [2], & Ioanna Gerardina [3] concorditer declarauerunt, ſe illud perfidiæ ſuæ Symbolum in ſumma frõte inuſtum habere. Quirina Xallæa [4], in occipite: Claudia Fellęa [5], in pectore, & à tergo: Dominica

1. Blamuillæ. XVII. Calẽ. Febr. 1587.

2. Serræ. III. Nonas Decemb. 1686.

3. Pangeÿ XI. Calen. Decemb. 1584.

4. Blamuillæ. V. Cal. Martias. 1587.

5. Mazileÿ. V. Idus Nouẽb. 1584.

minica Euræa[6] in coxa: Iana Nigra[7], in dextro: Iaquelina Xalueta[8], in ſiniſtro humero. Atque eiuſmodi veſtigia illo ipſo, quo à fide defecerunt, temporis momento, ſibi à Dæmone inſcripta fuiſſe. Porrò, eius rei fidem prætereà facere ipſas cicatrices in leue callum obductas, ſi quis parum iſtis credulus periculum facere velit. Et quod magis mirum videri poſſit, totus ille locus ita exanguis eſt, ac ſenſu labefactatus, vt ne admiſſa quidem acus altiſſimè aut dolorem faciat, aut ſanguinis minimum eliciat. Idq; ita iam pro comperto habent rerum capitalium vindices, vt inde quæſtionis ac tormentorum ſæpe initium faciant. Quòd non & ita pridem Spinalij re fuit iam probatum. Nam cùm Iſabella Pardęa[9] ibi ob ſortilegij crimen comprehenſa, vrbis præfecto partem corporis ſic à Dæmone inſcriptá indicaſſet, ſubiit ei in animum, experiri, verùm ne id eſſet, quod de eiuſmodi ſtupore ferebatur. Ergo iuſſit in eam aciculam penitiſſimè infigi, atque inculcari. Quod cùm in ſatis magna hominū frequentia eſſet factum, & incruentum omnino vulnus apparuit, & nullum ſaga doloris, vel minimi indicium aſpicientibus dedit. Rurſus Brinduſij. Ibi Claudia Bogarta[10] tormentis iam exhibenda, ad cutem, vt moris eſt, detonſa fuerat, ob ídque cicatricem nudam in ſumma fronte oſtendebat. Suſpicatus igitur Quæſitor quod verè erat, ſcilicet impreſſi à Dæmone vnguis veſtigium, quod ante capillis tegeretur, in id iubet aciculam altiſſimè infigi: Quod cùm eſſet factum, nec illa doloris vllo ſenſu affici, nec vulnus vel tantillū cruore manare viſum eſt. Perſtitit tamen verum negare, ac dicere eum olim

6. Charmeſij. v. Cal. Decemb. 1584.

7. Lcherij. v. Calen. April. 1588.

8. Buxerij. ad quercum III. Cale. Maij. 1588.

9 Pridie Nonas Maias. 1588.

10. III. Calēdas Nouēb. 1590.

olim ex iactu lapidis torporem eſſe obductum. Sed poſtmodum tormentis admota, non tantùm agnouit id ſibi à Dæmone inflictum fuiſſe: ſed & plurima alia, quæ indigniſſimè ab eo paſſa fuerat enumerauit. Nouiſſimè [11] & Eſſæij, qui pagus ab hac vrbe miliario abeſt, cùm hoc loci Dynaſta præſens in Mugeta ſortilegij rea lictorem periclitari iuſſiſſet, ac is illam idcirco nudam ſtatuiſſet, inueſtigaturus ſicubi teſſeram illam reperiret, tandem in ſiniſtro femine macula verrucæ inſtar apparuit, in quam cùm ferrum, vel quantum poterat, adegiſſet, nec à Mugeta vocem, nec ab ipſo vulnere ſanguinis guttam vllam elicere, atque exprimere potuit: cùm rurſus locum maculæ proximum leuiter etiam vulneraſſet, ingentem ea ex dolore clamorem edidit, largus cruor ſeſe inde effudit. Quæ autem tanti ſtuporis cauſa eſſe queat, non admodum anxiè erit ei quærendum, qui ipſe ſecum reputauerit, quemadmodum nihil vnquam homini à Dæmone niſi mortiferum, atque exitiale accidere poſſit. Nam equidem longe à vero aberrare mihi videntur, qui ſic à naturalibus cauſis eius rei rationem arceſſunt. Corpora quæ ſibi Dæmones excitât, pluſquam glaciali rigere frigore. Vulgo autem ea orbari ſenſu, atque obſtupeſcere, quibus extremè frigida admouentur, vel circunfunduntur: vti hyeme ſumma torpere, languereque magis ſolemus: & ætate iam affecta, quæ mortis veluti rudimentum quoddam eſt (ſunt autem mortui adeò inſigniter frigidi) inquit Plutarchus ([12] vt aciem nouaculæ ſi quis tentet admouere, propter incomparabilem rigorem obtundat) ſenſus om-

11. XVIII. Calend. Iunias. 1591.

12. In li. Aqua an ignis ſit vtilior.

G

nes ſint tardiores, atque hebetiores.

--ſed enim gelidus tardante ſenecta.

13. *Virgil. v. Aeneid.* *Sanguis hebet, frigentque effœtæ in corpore vires.*[13]

Et in ipſis quoque animantium corporibus, quæ partes minimùm caloris habent, ſenſu minus pollent: qualia ſunt pili, oſſa, dentes, aliáque id genus, quæ (vt inquit apud Macrobium Diſarius[14]) effectui animæ ſenſum miniſtrantis ſunt penetrabilia. Nam talis vtique cêſeri nequit, qui membris animalium vnà cum vulnere ſtupor à Dęmonibus infigitur. Primùm, quod ſi quis manum admoueat, nihil ipſe tactu diſtinguat, aut vlla qualitate immutatum reperiat. Deinde, quod cauſis quæ in ſe efficientiam naturalem cohibent, ſublatis, maximéque, ſi quæ extrinſecus accedunt, effectus quoque ceſſare oporteat. At ſic eſt is, de quo loquimur, Dęmonum contactus, vt inducta ab eo ſenſus alienatio ſemper duret: quoque longius à ſua cauſa abeſt eo magis conualeſcat. Tum ſagarum manus ad eandem perniciem à Dæmonibus inſtructæ, ſæpè repentes ſunt, & eiuſmodi rigoris expertes: apprehenſæ tamen intermedijs etiã veſtibus membra, perpetuo hoc torpore debilitant; vti experientia ipſa non ſemel comprobauit. Denique defloratæ, ac delibatæ tantum cutis vitium (vt chirurgorum verbis vtar) in ſola cute, niſi quid aliud eſt, conſiſtit; nec altius progreditur. Leuiſſima autem eiuſmodi laceratione, quicquid ſubeſt, vel quantum longiſſima acicula penetrare poteſt; ſenſu orbatur, atque exhauritur. Omnino igitur cauſam aliunde eſſe oportet, quam ab eiuſmodi frigore, quantumuis duro, atque acerbo. Cuius generis

14. *Libr. VII. Satur. cap. IX.*

etiam

etiam illud eſſe puto, quod Meteorologi quidam, percuſſa, afflatáue fulmine animalium membra, perpetuum exanguia, ac torpida fieri produnt. Nam fulminis contra ignea natura eſt, multorumque id ſæpè incendiorũ cauſa extitit, quemadmodum pluribus oſtendit Seneca 15 in quæſtionibus naturalibus. Hoc igitur, quod iam nobis dictum eſt, identidem inculcare conuenit: in ſatana nocendi, perdendíque vim occultam eſſe, ac nullis naturæ legibus aſtrictam: otioſéque illos agere, qui quæ is facit, ac certam aliquam naturæ rationem exquirunt: quaſi non illi ſit potius perpetuum cum natura diſſidium, ac contentio. Et id quidem ab hoc vno exemplo (quod ſuperioribus quaſi corollarium accedet) fidem vel locupletiſſimam ſibi vendicare poteſt, quod nunc nuper, dum in Sanmardano noſtro ruſticor, à mulieris, quæ tum forte ſortilegij comperta fuerat, marito inaudiui. Pridem quidem ſe eam de mala aliqua arte ſuſpectam habuiſſe, vel inde maximè, quod ſingulis, quę Veneris diem proximè antecesſiſſent, noctibus, cùm accubaret glaciei inſtar rigentem ſemper ſenſiſſet. Id enim tempus fere eſt in Lotharingia (vti à nobis paulò antè dictum eſt) quo ſagæ dimiſſo conuentu, à Magiſtellis ſuis digredi ſolent.) Nam & eiuſmodi rigorem ex illorum recenti contactu eas contrahere, ac aliquantiſper retinere poſſe non eſt vtique dictũ incredibile, atque abſurdum. Qua autem ratione alia, quàm quæ modò dicta eſt, haud facile eſt coniectari.

15. Lib. II. ca. XXI.

Dæmones cum hominibus concumbere: ſed frigido, iniucundo, irrito, atque effœto coitu: matrimoniáque nihilominus frequentare: Zelotypiam etiam fingere, atque aſſimulare.

CAP. VI.

ABſurdum eſt (inquit Plutarchus in Numa, contra receptam ab Ægyptiis ſententiam diſputans) credere Dæmones humana forma, ac venuſtate captos, libidinoſæ voluptatis vllá cum homine conſuetudinem habere. Omnino enim natura eos ſtimulos adhibuit ad ſobolem, propagationémque, cuius nihil indigent Dæmones, vt qui certo, ſtabiliq; numero ab initio ſint creati [2]. Tum ad hominis tam admirabilem fabricam, nulla vt ſuccedat, concurrere neceſſe eſt. Primùm enim eſſe conuenit ſpecierum σύμμιξιν, καὶ συζυγίαν, quæ nullá eſſe poteſt Dæmoni cum homine: adeò natura inter ſe diſſident mortale, immortale: corporeum, incorporeum: ſenſus particeps, ſenſus expers: & ſi quæ ſunt magis pugnantia, atque contraria. Quæ quomodo inter ſe iungi, ac copulari queant, non video: tãtùm abeſt vt inde oriri quicquam poſſe putem perfectum, atque abſolutum. Siquidem proportionem ſemper aliquam eſſe oportet eius, quod agit ad id, quod patitur, extremáque medio aliquo coniungi, vt inde effectus aliquis conſequatur. Denique ſi ſimile à ſimili generatur, quale id, quæſo iam eſſe poterit, quòd ex tam diuerſis, diſſimilibúſque naturis coaleſcet, atque orietur? At dices, ſcio, Dæmones, cùm ſe ad id opificium comparant: in corpus aliquod indui, quod ab iis velut animarum

1. *Lactantius li. 1. de falſa relig.* CAP. VIII.

tum humani ſpeciem, vim, ac naturam habeat (ſiquidem homo ſpiritu, & corpore continetur). Eſto corpore aliquo ſe induant, nam in eo tecum mihi conuenire libet: puto id vel hominis defuncti cadauer erit, vel ex concretis, denſatiſque vaporibus moles aliqua. Nam his ferè duobus modis illos ſe nobis videndos exhibere, memini me alibi dicere. Quid obſecro abſurdius, incredibiliúſque dici, aut fingi poteſt, quàm quod vitæ animalis ſit expers, id ad eam alteri impertiendam vim, ac facultatem aliquam habere? Nam certè ſecundum naturam, cuius propria eſt hæc molitio, niſi viuentis genitale nullum ſemen eſſe poteſt: quicquid Petrus Paludanus, & Martinus Arelatenſis dixerint Dæmones, cùm ad eam rem ſe parant, è mortuorum hominum cadaueribus ſemen veluti emulgere. Nam tam ridiculum eſt hoc, quàm quod prouerbio vſurpatur: Ab aſino mortuo crepitum. Iam ſi ex denſatis, coalitíſque vaporibus, quod Diuo Baſilio [2], aliíſque multis placuit, nihilò certè felicius procedet negotium, nec erit res ea factu, quàm quę modo dicta eſt, procliuior. Nam ſi ſola ignea natura, (vt ait Cicero) [3] vim habet in ſe vitalem per omnem mundum pertinentem, ſine qua nulla ſit procreandi facultas, nulla gignendi cauſa: ſi, vt inquit Plutarchus [4], nulla eſt ratio, ob quam patriæ, & aſpera montium ſaxa fœcunditatis damnentur, quam quod ignis in totum nihil habent, aut ſi quid habent, id oppido quàm exiguum eſt: quæ quæſo vitæ ſemina, quæ naſcendi principia ab eiuſmodi nebuloſo parente expectanda ſunt, qui ipſe nullo editus patre nihil in ſe habet caloris, quod gene-

2 *In x. Eſaia.*

3 *II. Lib. De nat. Deor.*

4 *In lib. Aqua an ignis ſit vtilior.*

rando infundat, ac communicet. Nam certè & hoc omnes vno ore loquuntur, quæ Dæmoni corporis ſui copiam faciunt, Sagæ (faciunt autem omnes vbi ſe illi addixerunt, eſtque hoc quaſi primum pignus initi cum illo fœderis) ſe illius ſemine, ſi quod effundit, in tantum frigido contaminari, vt eo admiſſo totæ ſtatim horrore diſſiliant. Marci apud

5. Pſellum 5 eadem oratio eſt. Si quod (inquit) ex-

In libro De Dæmonib. crementum ſentiuntur emittere; id vti corpus vnde manat, ſic calore eſt deſtitutum, vt eo nihil ad procreationem æquè inhabile; ineptúmque eſſe poſſit. Cui rei & ipſa aſtipulatur experientia, ne hic per omnia rationum momenta decurram: quæ vulgo in hanc ſententiam afferri ſolent. Refert A-

6. lexander ab Alexandro 6, audiſſe ſe à quodam fa-

Lib. 2. Genial. dierũ, Cap. IX. miliari ſuo, illi amici paulò antè defuncti imaginem (credibile eſt eam fuiſſe illudentis Dæmonis ſpectrum aliquod) ſummo pallore, ac macie ad ſe acceſſiſſe, ac conatum eſſe vnà ſe cum illo in lecto collocare: ſed cùm contra luctando id facere fuiſſet impeditus, pedem tamen intuliſſe vſque adeò gelidum, ac rigentem, vt nulla glacies illius frigori comparari poſſet. Refert & alicubi Cardanus non abſimilem huic narrationem de quodam æquali ſuo, qui in cubiculo, quod pridem erat Dæmonum occurſationibus infame noctu decumbens frigidæ manus palpum ſenſiſſet. Ad domeſtica redeo. Pon

7. ſetæ Eſſelinæ Leherij 7, ob ſortilegium damnatæ,

Pridie Nonas Aprilis. 1583. conſentanea eſt ſuperioribus agnitio: Dæmonis ſui manum, ſi quando (vt amatores ſolent) in ſinum immitteret, ſemper ſenſiſſe marmoris inſtar duram, ac rigentem. Addunt & Auerroës, Alber-

tus,

tus, compluréſque alij prodigioſæ iſtiuſmodi generationis modum tertium ſuperioribus duobus fortè credibiliorem, ac probabiliorem. Dæmones ſcilicet id ſemen incubos immittere, quod ante ſuccubi exceperunt:quì modus rectè ex eo defendi poſſit, quod breui tãtùm intermiſſę patrationis momento à naturali,& conſueto hominum diſtet. Cui etiam vitio facilè occurrant ea, quàm maximam habent Dæmones in rebus conſeruandis ac ab interitu ſuo defendendis,dexteritate.Hic igitur ſiue vir incubet, ſiue ſuccubet fœmina, liberum in vtroque naturæ debet eſſe officium, nihilque omnino intercedere quod id vel minimum moretur, atque impediat,Si pudor,metus, horror,ſenſúſque aliquis acrior ingruit; illicet ad irritum redeunt omnia e lumbis, effœáque prorſus fit natura. Ob ídque etiam ſæpè ipſa ſibi amoris proxenetas, libidiníſque fomenta adhibet, quibus veluti calcaribus ad rei Venereæ patrationem concitetur. At hoc qui nobis iſtos concubitus, ſuccubitúſque Dæmonum memorant vno ore loquuntur omnes, nihil ijs frigidius, ingratiúſque quicquam fingi, aut dici poſſe. Petronius Armentarius,[8] membra ſibi omnia ſtatim, atque Abrahelem ſuam complectebatur, diriguiſſe.Hennezelius;[9] quaſi in frigida oppletam ſpecum immiſiſſet, re imperfecta Scuatzebourg ſuam (erant verò hæc ſuccubarum nomina) reliquiſſe ſe prodiderunt. Sagæ quoque omnes perhibent, ſic Dæmonibus ſuis comparata eſſe, quæ putantur virilia, vt ſine ſenſu maximo doloris prę uaſtitãte,rigoréque nimio admitti non poſſint. Alexia Drigæa[10] recenſuit Dæmoni ſuo penem,

8. *Delhemÿ*

9. *Vergauille Menſe Iulio.1586.*

10. *Haracuria. IIII.Idus. Nouemb. 1586.*

penem, cùm ſurrigebat tantum ſemper extitiſſe, quanti eſsent ſubices focarij, quos tum forte præſentes digito demonſtrabat: ſcroto, ac coleis nullis

11. Mazileÿ. v. Idus Nouemb. 1584.

inde pendentibus. Claudia Fellæa, [11] expertam eſſe ſe ſæpius inſtar fuſi in tantam vaſtitatem turgentis, vt ſine magno dolore contineri à quantumuis capace muliere non poſset. Cui aſtipulatur

12. Serra XIIII. Calend. Febr. 1587.

& illud Nicolææ Moreliæ [12] conquerentis ſibi, quoties à tam miſero concubitu diſcedebat, decumbendum perinde fuiſse, ac ſi diutina aliqua, ac vehementi exagitatione fuiſset debilitata. Re-

13. Praneÿ pridie Calen. Augu. 1588.

tulit & Didatia Miremontana, [13] ſe, licet virum multos iam annos paſsa eſset, tamen tam vaſto, turgidóque Dæmonis ſui inguine extenſam ſemper fuiſse, vt ſubſtrata lintea largo cruore perfunderet. Et communis fere eſt omnium querela, perinuitas ſe à Dæmone ſuo comprimi, non prodeſse tamen quod obluctantur. Vnde puto, ſatis clarum manifeſtúmque eſt tali concubitu nec irritari, nec elici vllum ſemen poſse. Quod tamen nemo neſcit, veluti ſymbolum ad procreationem conferri oportere. Sed eſto, poſſit aliquis inter adeò frigidos, inamœnóſque complexus deſpumare in libidinẽ. Sit hinc vir, illinc fœmina veluti ad manum. Ex vno ad alterum magna celeritate, ac deſultorum in modum tranſeatur. Quæ in hoc mora tam puſilla intercedere poteſt, quæ tantæ rei molitionem, excluſis, qui comitantur, ſpiritibus non impediat? Irritus eſt ad generationem coitus, inquiunt Phyſici, ſi ad locos caulis non penetrat, ac pertinet: vnà enim ſpiritus excerni oportet, nec in via diffundi, ac diſſipari. Si quidem rectè

Zeno,

Zeno [14] ſperma dixit eſſe mixturam, ex omnibus animæ viribus reuulſam: quod niſi perpetuis, ac directis ad eoſdem locos arteriæ meatibus integrum, valénſque peruenire nequit. Ob ídque pudendum maximè in coitionibus intentum eſſe oportere dixit Galenus, [15] vt quam longiſſimè ſemen feratur. Quamuis enim fœcundum ſit, ſi tamen procul vibrari non poteſt, vt ijs euenit, qui ὑποσπαδιαῖοι nominantur ad procreationem, generationémque omnino eſt inhabile. Et vt hæc ita ſint omnia, vti autumant, hic tamen faciant neceſſe eſt Deum prodigioſarum iſtiuſmodi libidinum adminiſtrum, ac συνεργητικόν. Nam ſi aliud nihil ad generationem conferre poſsunt Dæmones, quàm quod homines ipſi conferre ſolent, videlicet genitale ſemen, vnde animalis facultas, ceu ex traduce, propagatur: ad abſolutionem autem, perfectionémque humanæ illius fabricæ accedere oporteat, & rationis participem animam: conſequens certè eſt, vt aut imperfectum opus, nec abſolutum relinquatur: aut Deus ipſe ei inchoato manum vltimam addere, ac veluti coronidem imponere habeat neceſse. Nam certè (inquit Ariſtoteles [16]) mens extrinſecus accedit, & diuina eſt; nec ex ipſa ſeminum natura oritur. Et Seneca, [17] ſi propriam mentis originem aſpexeris, non eſt ex terreno, & graui concreta corpore; ſed ex illo cœleſti ſpiritu deſcendit. Iamblicus [18] etiam ex Ægyptiorum, Aſſyriorúmque Theologia, refert hominis materiam, ex humano coitu optimè coaptari: à cauſa verò ſuperiori, vniuerſalique adhiberi formam. Et probata eſt à piis omnibus [19] ſententia, animas

14. Apud Plutarch. in li. De cohib. iracundia.

15. Lib. De vſu partiũ. xv.

16. II. Lib. De ortu & interitu.

17. In Lib. De conſolatione ad Albinam. Cap. VI.

18. De Myſt. Ægypt.

19. D. Augu. in libr. quæſt. vet. & noui teſtam. poſt ſententiam Rabinorum David Kimchi in Zachar. 12. & Moſis Ægyptij.

rationis participes diuinitùs tunc nouas creari, & corporibus inſeri, cùm membra formam ſuam ac figuram iam ſunt conſecuta: ſcilicet circiter quadrageſimum quintum[20] à conceptione diem. Inſpirauit (ait Moſes[21]) in faciem eius ſpiraculum vitæ: id eſt (vt interpretatur Ioſephus[22]) ſpiritum immiſit in hominem, ex fermentata humo ante à ſe informatum. Neque equidem, vt is ad poſteros, ceu ex ſcaturigine ſolent riuuli, perpetua ſerie demanaret. Quod quidam non pœnitendæ eruditionis vir, forte hac de re cum eo ſermones conferenti mihi perſuadere conatus eſt, ex illis quæ prędcedunt, verbis: CRESCITE, ET MVLTIPLICAMINI. Nam iſta animorum ex animis propagatio, neutiquam ipſorum, quæ tamen certa, indubitatáque eſt, immortalitati conuenire poteſt: quod quicquid ab alio principium, cauſámque habet id ſuum etiam finem, exitúmque aliquando ſit habiturum. Longè ſapientius Eſſæi,[23] qui animos ex æthere ſubtiliſſimo in corpora, ceu carceres illecebra quadam naturali tractos commeare dixerunt? Et certè in hoc eorum ſententia præualere debet, vt qui à prima ætate libris ſacris, prophetarúmque effatis aſſiduè incumbentes Moſaicæ hiſtoriæ ſenſum, longè alijs melius callere potuerunt. Quibus quoque in hoc non aſſentiri pudor nobis ſit maximus, qui habuerint alieniſſimos, etiam ab omni veri Dei cultu homines ſuæ ſententiæ aſtipulatores. E quibus iam audiamus Porphyriũ,[24] pertinaciſſimum etiam hoſtem Chriſtiani nominis de ea re loquentem. Certą eſt, inquit, Eſſæorum religioni, Philoſophiæq; deditiſſimorum

20. Hipocr. in Lib. de natura fœtus.
21. Genes. II.
22. Li. I. Antiqui. Iudaicarum cap. I.
23. Apud Ioſeph. Li. II. De bello Iud. ca. VII.
24. In Lib. De abſtinentia Antiqu.

ſimorum hominum ſententia, animas immortales exiſtere, atque ab æthere tenuiſſimo deſcendentes corporibus applicari ῥύμῃ, id eſt, impetu, & inſtinctu naturali tractas ad corpora. Quæ quidem non recenſentis tantùm: ſed probantis, laudantíſque aliorum placita, ac decreta oratio eſt. Proclus [25] quoque, qui poſt Porphyrium ſecundus contra Chriſtianos ſuis Epicherematis adeò infeſtè latrauit, iſtam animorum in humana corpora è ſuperis locis migrationem, ex eáque adeo inſignem in alias conditiones mutationem ita deſcribit. Deſcenſus animæ in corpus ſeiunxit quidem illam à diuinis animis, à quibus intelligentia, poteſtate, ac puritate implebatur: coniunxit verò generationi, naturæ, materialibúſque rebus, à quibus obliuione, errore, & ignorantia eſt imbuta. Vnde apparet mentem diuinitùs accedere, non parentum ſemine infundi, ac communicari. Quæ & Ariſtotelis [26] doctrina fuit, dum inquit mentem ſubſtantiam quandam eſſe, quæ aliunde aduenire videtur, ac non interire, id eſt (vt ex amplioribus Lactantij verbis magis apertum reddam) quæ ſentienti tátiſpér dum ipſa viuit, atque alitur, coniuncta eſt: Sic enim is libro ſeptimo de Inſtitutione diuina aduerſus gentes loquitur: Non idem mens eſt, & anima. Ex quo igitur tempore ſpirandi facultatem accepit id eſt, vt ego interpretor, animali facultati adiuncta eſt, cum eadem vſque ad vltimum durat; donec emiſſa corporis clauſtro, ad ſuam ſedem reuolet. At huius argumenti pondus eleuet forſan aliquis, inquiens ex ſtupris, inceſtibus, adulterijs, nefandíſque alijs amoribus naſci

25. *In lib. De animi. & Dæmone.*

26. *Lib. 1. de anima Cap. IIII.*

infantes. Neque tamen hoc cuiquam abſurdum videri, quòd Deus illis vti alijs, qui ex legitimis nuptijs eduntur, mentem diuinitus infundat: aut Deum idcirco iſtiuſmodi flagitiorum, libidinúmque comitem, atque adminiſtrum inclamare. Et certè multum intereſt, ſeruetúrne is, quem Deus conſtituit ab initio, naturæ ordo, & ſeries: an præter ipſum, ac potius in eius contumeliam, ludibriúmque tentetur aliquid, atque incœptetur. Edictum de propagatione humana ſummum, perpetuúmque hoc primum fuit. CRESCITE, ET MVLTIPLICAMINI. Directum eſt, ac ſimplex. Ac quemadmodum Iuriſconſultis directa in teſtamentis dicuntur, quæ recta à teſtatore in eum, de quo agitur, nulla alterius opera interpoſita, &, vt vulgus loquitur, immediatè tranſeunt: ita ad homines ab hominibus hoc recta tranſit, nulla eius opificij ſocietate cum Dæmonibus communicanda. Deus, (inquit P. Lombardus [27]) non incongruè humanæ conditionis modum, quem à principio inſtituit, licèt peccata hominum interceſſerint, ſine immutatione conſeruat. Ex altitudine iudiciorum eius hæc ſunt [28]. Nam & Abrahamus [29] ex Agare Ægyptia, ſic volente Deo, Iſmaëlem multarum gentium parentem: & Lothus [30] eius nepos adoptiuus, (ex filiarum inceſtuoſo concubitu Moabum, & Ammanum, vnde duxere originem Cœleſyriæ adeo numeroſi populi) ſuſtulerunt. Verùm non eadem ratione cenſeri debet, ſi quis ſemen ſuum Molocho dederit, alitérque eo vſus ſit, atque edicti illius perpetui fert ſententia, ordo poſtulat, exigit vſus, atque neceſſitas. Et certè ne ipſi quidem

27. Li. II. ſent. Diſtinct. XXXII.

28. Roman. II.

29. Genes. Cap. XVI. vers. 10.

30. Genes. Cap. XIX. ver. 37. 38.

quidem Ethnicorum Philoſophi probauerũt poëtarum in hoc licentiam: quod Deorum amores, matrimonia, libidines, adulteria in ſcenam producerent; Homerúmque ob id è ſua republica eiecit Plato: ſimili exemplo, quo cum Athenienſes iudicio inſanum pronuntiauerunt; quia (inquit Cornelius Nepos [31]) Deos cum hominibus belligerare deſcripſiſſet. Quod & fuſius exagitauit Serapion in Panegyrico [32]. Quo magis mirum videri poſſit, tam multos Chriſtiani nominis autores, in ea opinione hærere, ſententiámque in hoc ſuam mordicus etiam tueri, ac defendere. Nam & Iornandes Gothorum imperante Iuſtiniano Epiſcopus, in eo libro, quem de Getharum origine ſcripſit, non dubitauit referre, fuiſſe in Scythia magas mulieres, patrio ſermone Aliorumnas nuncupatas, quæ à Filimero Gothorum rege in vltimas ſolitudines adactæ, atque ibi ab immundis ſpiritibus compreſſæ tetros, ac feroces homunculos edidiſſent, vnde ſuam Hunni duxiſſent originem. Et Gulielmus Pariſienſis, Thomas Brabãtinus [34], Vincentius, [35] Hector Boëtius, [36] Ioannes Nider, [37] atque alij eadem de Cypri incolis, Hellequinis, Vrſinis, ac Merlino Anglo confidentius narrauerunt, quam pateretur Eccleſiaſticæ hiſtoriæ fides, atque authoritas. Suam poſt Lactantium [38] (cuius tamen pridem error in hoc damnatus eſt) ex eo defendentes ſententiam, quod in Geneſi [39] legitur, hominum filias ſuis complexibus filios Dei ſuſcepiſſe. In quo quam longè rem à veritate ſua detorqueant, ſatis in eum locum interpretes [40] indicant inquientes filios Dei non natura, ac generatione illic dici: ſed peculiari qua-

31. In Epiſt. quam ad Saluſt. præmiſit Daretis hiſtoriæ.
32. Suidas.
33. 34. De vniuerſali bono.
35. Lib. XXI. c. XXX.
36. Lib. VIII.
37. Lib. V. for. De maleſ. Cap. X.
38. Lib. II. de origi. errorum.
39. Cap. VI.
40. Rab. Dauid Kimbi D. Tho. Theoph. & Archid. Antioche.

dam beneficentia, qua præter cæteros Deus illos complexus eſt, ac tanquam vnicè charos in familiam ſuam cooptauit: quales fuerunt filij Seth. Quemadmodum [41] filiæ hominum contrà appellantur, quæ nihil in ſe commendabilius habent, quàm quod ab homine ſunt natæ, & progenitæ, quales fuerunt filiæ Caim. Et equidem D. Auguſtinus [42] locum illum enarrans, nihil tale comminiſcitur, licét eum non fugerint, quæ de incubis, ſuccubiſque priſca narrauit gentilitas: ac præterea alibi [43] diſertè pronuntiauerit, non eſſe fabuloſum, quod aiunt Dæmones cum hominibus concumbere. Quod & ego pro vero habendum cenſeo: ſed [44] non ea cauſa id fieri, quo inde ſobolem tollant, vel voluptatem aliquam capiant, afferántue (matrimonia, inquit Plinius, [45] inter Deos credi; tantóque æuo ex ijs neminem naſci, puerilium prope deliramentorum eſt:) Verùm potius vt tali ſtupri conſuetudine eos, quos ſemel illaqueauerunt, in flagitia magis, magiſque ingurgitent. Inde ridicula illa quod & redamari, atque in amoris propenſione (ſi Dijs placet) ſibi reſponderi volunt. Imo & matrimonia, vt alibi [46] dicetur, iungere, ac frequentare, non minore equidem vel mœchi, vel riualis impatientia, quàm inter homines eſſe conſueuit. Recitat Nicolæa Morelia, [47] cùm ea iam ætate eſſet, qua ſolent à procis ambiri virgines: ob ídque frequentes apud ſe ij adeſſent, ſæpè hoc in ipſam duriſſimis verberibus Magiſtellum ſuum animaduertiſſe, quòd illos intromitteret: ac præterea interminatum fuiſſe grauiora, ni in poſterum abſtineret. Et in ſabbatarijs conuentibus maleficorum

41. *Bartholoma. Vveſthemerus in Phraſ. Diuinæ Script.*

42. Ca. XXIII. Lib. XV. De ciuit. Dei.

43. Ca. XXIII. Libr. V. De ciuit. Dei.

44. *Turquem. Hexam. dialogo* III.

45. *Libr.* II. *Cap.* VII.

46. *Capit.* II. *Lib.* II.

47. *Serræ* XIII. *Cal. Febru.* 1587.

corum

corum nefas eſt (vt plerique omnes recenſent) eam quam ſibi alius matrimonio iunxerit, attingere, aut etiam probri ſollicitare: Adeò verſutè ſimulato amori Zelotypiam prætendunt. In quá etiam ſententiam refert Eraſmus, [48] oppidum fuiſſe in Heluetia Schiltach nomine, quod malus Dæmon totum exuſſiſſe credebatur: non aliam ob cauſam, quam quia cauponis (è cuius etiam ædibus flammæ initium fuerat) filius mulierculam, quam is ſibi amicam adiunxerat, attrectaſſet: vt deinceps fuſius ſuo loco narrabitur. Sed hæc omnia tanto maiore ſtudio ſimulantur, quanto à veritate abſunt longius: nunquámque operoſior eſt veri oſtentatio, quàm vbi mendacium, veluti anguis in herba latet, atque abſconditur. Cùm enim coniugium ad vitanda ſtupra, procreandámque ſobolem ſit inſtitutum: neutrius autem, vt iam dictum eſt, indigeant Dæmones, quod nec Venerearum libidinum illecebris trahantur; nec liberorum deſiderio aliquo afficiantur: dolos, machinas, fallacias, & pręſtigias hæc omnia eſſe oportet. Quod & ex eo magis clarum, manifeſtúmque fit, quod qui eam Dæmonum γονοποιΐαν defendunt: contraria nihilominus inter ſe ſentiunt, vbi quale ſit ortu, natura ac moribus, quod inde naſcitur conſtituunt: (quæ certè in tam contrarias ſententias de eadem rediſceſſio facile mendacium arguit) ſi quidem alij humano tantùm ſemine id procreari per eas, quas modo dixi, ſe viris ſubiiciendi, tum propere fœminas ineundi vices, autumant: Adamiticóſque, qui inde exiſtunt, liberos appellant: quaſi ab Adamo, vt cæteros homines perpetua ſerie propagationis deductos, ac

48. Epiſt famil. Libr. xxvii. Epiſt. xx.

ctos, ac deriuatos: tum in infantia noctes, diéſque vagire; [49] plumbeos, maciéque deformes eſſe: etiamſi nutrices quinque totas ſugant. Hæcq; vitia eſſe adulterini, ac tranſlatitii illius ſeminis: Alij contrà in illis elucere virtutes, quæ humanas longè ſuperent, ſuſpitionémque afferant admixtæ alicuius diuinitatis, qualem olim heroibus ſuis tribuebat antiquitas: qui & ob id (inquit Lucianus) neque Dij, neque homines; ſed vtrumque eſſe credebantur. Eius adeò rei documentum eſſe ampliſſimum, quod de Caſtoris, Pollucis, Bacchi, Alexandri, Romuli, Æſculapij, aliorúmque id genus ἡμιθέων procreatione, literis proditum reperimus: genitos ſcilicet fuiſſe; cum quos ea ætas Deos, nunc Dæmones vocamus, illorum matres facto per alienæ formæ aſſimulationem fuco, compreſſiſſent. Quos etiamnum incubi, quos nobis hodiernæ memorant ſagæ, facilè faciant: cùm nihilominus illis vires ſint ad procreationem habiles, atque idoneæ. Quamquam id ea ſolum gratia ad inuentum, excogitatúmque fuiſſe forte dixerit aliquis, vt matrum illarum turpitudo eo commento tegeretur: quòd pudor fuiſſet illuſtribus ortas parentibus, adulterij, inceſtus, probri inſimulari. Nec æquum fuiſſet tam excellentes, præclaróſque belli, ac pacis artibus viros, quíque ſuis laboribus, eximiíſque factis rempublicam auxiſent, natalium labe aliqua aſpergi, ac contaminari. Hæret tamen adhuc nunc in plerorumque omnium ſermonibus, ac mentibus illa vti veriſſima, certiſſimáque opinio. Iam quod inſtant magis, ac validiſſimum, firmiſſimúmque ad eam rem argumentum nactos ſe putant, dum

40 *Gulielmus Pariſienſis in vltima parte de Vniuer.*

dum oſtendunt partus ita à Dæmonibus compreſſarum mulierum nonnunquam informes, prodigioſos, ac portentoſos exiſtere: quales Cardanus in Scotia;[50] Leuinus Lemnius in Belgio;[51] nos etiam Lotharingia, dum in ſagas quæſtiones exercemus, non ſemel obſeruauimus: id quidem facile erit ei diluere, qui penitiùs totum hoc negotium volet rimari, atque expendere. Nam, quod ait Vlpianus,[52] iſtiuſmodi oſtenta contra naturam eſſe; hoc ego ſic interpretor, quaſi dicat, eâ communibus naturæ legibus aduerſari, id eſt, modum à natura præſcriptum, vel ſuperfluis, ac luxuriātibus membris excedere: vti cùm quis naſcitur tribus manibus forte, aut pedibus, aut qua alia parte corporis, quæ naturæ minus reſpondet: qualis fuit infans ille, quem Ammianus Marcellinus[53] memorat natum apud Daphnen amœnum, & ambitioſum Antiochiæ ſuburbanum: ore gemino, dentibus binis, promiſſa barba, quatuórque oculis. Et ætas noſtra bicipites, ſedigitos, bicorpores, geminatíſque aliis artubus admirabiles multos vidit. Vel neceſſariis, conſuetíſque defici, ac deſtitui: vti fuit maſſa illa informis ſpongiæ, vrticæue marinæ inſtar palpitans, ac vitæ etiam ſpeciem præbens, quam non ita pridem (inquit idem Leuinus[54]) enixa eſt inſularis quædam mulier, in inferiore Germania. vt hîc omittam dicere Monoſcelos ſingulis cruribus: Blemmyos ἀκεφάλους: & Arimaſpos vno oculo in fronte; quos nobis narrat Plinius[56]; nam ſuam certámque propagationem habuiſſe feruntur. Vel ſic deprauata, infamíſque forma, ac ſpecie apparere, vt horrorem etiam ſua fœditate,

50. Cap. XXXIX. Li. XVI. De var.

51. Cap. VIII. Lib. I. de occul. nat. mirac.

52. In l. oſtentū De verb. ſign.

53. Rerum geſtarum. Li. XIX. ſub fin.

54. Libr. I. De natur. occul. mirac. cap. VIII.

56. Li. VII. ca. II. & Lib. V. ca. VIII.

inhumanitatéque aſpicientibus incutiant. Quale fuit illud, quod Chriſtianus Maſſæus 57 non multis diebus præceſſiſſe Rauennæ direptionem recenſet. Infans ſcilicet Hermaphroditus, aſpera vno cornu fronte, alatis brachijs, oculato genu, pede accipitris, iſtis notis V. ✠ pectore inſignito. Rurſus & aliud non minus ſtupendum, quod enim Leuinus 58 ſua ætate viſum teſtatur: Adunco videlicet roſtro, longo, tereti que collo oculis vibrantibus, cauda acuminata, ſtridenti voce, pedibus expeditiſſimis vt quibus hac, atque illac celerrimè diſcurreret, latebras conclauis perquirens. Quæ tamen omnia quantum ad animalis corporis fabricam attinet, ex iiſdem cauſis initium capere; quas natura in cæterarum rerum molitione adhibet, nemo eſt qui non ſit facilè conceſſurus, ſi modò ſe ijs rationibus duci ſinet, quæ in hoc argumenti genere plurimum ſemper momenti habuerunt. Nam primùm, vt ſilentio prætermittam geminationes, agnationéſque illas membrorum (minus enim ſuſpectæ ſunt iſtius Dæmonogomæ, quòd conſtet eas à feminis copia, abundantiáque promanare, & figuram nouam, alienámque nullam præterea habeant) ac à mola illa informi, atque inelaborata, quæ monſtri affinior videtur, incipiam: ne inter Medicos quidem controuerſia eſt, quin ei materiam natura ipſa ſuppeditet. Sed in hoc tantùm diuerſi ſunt, quod formæ vitium alij in mala vteri conſtitutione: alij ex ſordido, improbóue ſemine: alij ex aſtrorum contuitu ſyderúmque influxu, ac præſertim quartæ, ſilentíſque Lunæ, quam Varro interinenſtruum vocat: alij denique ex alijs cauſis naturali

57. Chron. Libro. xx.

58. Leuo ſuprà memor.

naturalibus arceſſunt. Fieri enim horum aliquo, vel omnibus ſimul, vt concinnam formam, decentémque figuram ea conſequi non valeant. Addunt & nonnulli ex prurientis mulieris imaginaria Venere ac ſine vllo viri concubitu, qui in hoc negotio agentis, quod proprium formæ eſt, partes obtinet abſurdas eiuſmodi formas aſciſci: nam & gallinæ oua pariunt, citra vllam galli operam quæ ob id, quantocumque incubentur tempore, non animantur tamen: ſed potiùs putreſcunt. Vtcumque res ſit, à nemine adhuc ambigi audiui, quin eiuſmodi fœtus à natura non etiam à Dæmonibus cauſam habeat. Nam & honeſtæ matronæ, ac alioqui à tam nefandi concubitus ſuſpicione alieniſſimæ, ſæpè talem edere viſæ ſunt. Et contrà ſagæ, quibuſcum ſtupri quotidianam ferè conſuetudinem habere dicuntur Dæmones, infantes ſuos ſæpè pariunt omnibus naturæ numeris, & partibus perfectos atque abſolutos. Iam quod attinet ad horriferos illos partus, qui ipſo quo eduntur in lucem momento ſtridore, diſcurſu, ac ſpecie, quales vulgo Dæmonibus affinguntur, terribiles ſe oſtendunt; etſi vrgent illi non parum ad inferendam hanc de Dæmonum τεκνοποιΐα opinionem: ſiquidem inquit Euripides,

Ἡ φύσις ἑκάςῳ τ γένος ἐςὶ παῖδες. 59. In Electra.

Si tamen eorum efficientes cauſæ paulo attentiùs conſiderabuntur, nihil quoque reperientur habere, quod ſuum natura non agnoſcat. Palàm eſt quanta formarum varietate in hominibus præſertim ea ludat, vtq; ex eo, qui adhuc illorum extitit, numero vix duo reperti ſint vultu, moribúſque

per omnia conſimiles, vel ſi vno ſint partu editi: Quod in Eſau, & Iacob res ipſa olim fecit manifeſtum. Eius cauſam, ſi rogetur Phyſicus, non continuò in ſeminis genitalibus facultatibus eam conſtituet, quaſi natura ex vna, eadémque cauſa res adeò diuerſas ſit editura; cùm contra (vt inquit Ci-
60. cero [60]) eius via perpetuò vna ſit, & ſimplex ſimi-
In Catone & Lælio. lium appetentiſſima, ac adeò rapaciſſima. Quid ergo quàm tandem tantæ diuerſitatis cauſam probabilem ſatis conſtituemus. Et de hac quidem gariè diſputant illi: ſed in eo plurium conſenſio eſt, vt ad matris imaginationem potius referenda videatur. Memorabile eſt, quod de ea re in Iacob
61. ſacra hiſtoria [61] legitur. Is pacto cum Labane ſoce-
Geneſ. C. xxx. verſ. 31. ro conuenerat, vt ſibi habere liceret eas omnes, quę in grege maculis interſtinctæ, conſperſæq́; reperirentur pecudes. Quo igitur plures eius generis ederentur matribus ad aquam appellentibus è populo amygdala, caſtaneáue virgas coloribus diſtinctas opponebat, quarum frequenti aſpectu ſenſus earum afficerentur, vnáque qui poſtmodum concipiendus erat fœtus. Quæ etiam illi fruſtra non fuit cautio: Nam matres illæ ferè omnes agnas edebant maculoſo vellere quamuis, qui iniret eas talis nullus in toto grege exiſteret. Ab innata igitur ſeminis facultate non erat ea veritas, ac diuerſitas: ſed ab illis, quę extrinſecus obrepebát, imaginibus.
62. Quam ſi tantum brutis animantibus, quæ nihil ta-
Tuſcul. q. lib. 1. De finib. bon. lib. 2. de Diuinat. lib. 11. men mente agitant, natura vim tribuit, ac facultatem, quid de homine futurum putamus, cui animus eſt (inquit Plato) αὐτοκίνητος, id eſt, (vt interpretatur Cicero [62]) ſeipſum ſemper mouens, ſemper aliquid

aliquid agens, nunquam agitatione vacuus non etiam inter dormiẽdum? Siquidem illarum rerum viſa eum fatigant, quas vigilãs geſſerit, aut cogiatrit[63]. Quæ puto cauſa fuit Plinio[64], vt diceret plures in homine, quã in cæteris omnibus animalibus apparere differentias, qùia videlicet cogitationum velocitas, animi celeritas, ingeniíſque varietas multiplices notas imprimat: cùm cæteris animantibus immobiles ſint animi, & ſimiles omnibus, ſingulíſque in ſuo cuique genere. Ac licet Leonardus Vvairus[65] in eo tractatu quem de Incantationibus edidit, diſputet eiuſmodi macularum in pecudibus Iacob varietatem, ex occulta diuinæ voluntatis potentia magis fuiſſe, quàm ex obiecta illa colorum interpunctione; ipſa tamen hiſtoriæ veritas, ſi exactè perpendatur, contrà facere videtur. Nam ſi hoc ſic facere inſtituit Deus, quid neceſſe fuit iſtud de virgis, quod certè probabile in naturalibus cauſis fundamẽtum poſitum habet, quaſi ſubſidium aliquod, atque inſtrumentum opificij ſui adhibere? Et certè ſe-ipſe Vvairus ſuo iugulat gladio, tum eueſtigio laudata contra Diui Auguſtini[66] authoritate: tum ſuperioris libri capite viceſimo, ſeriò etiam adductis in contrariam ſentẽtiam argumentis: quod, inquit, ſocerum Iacob bona pecoris parte, adinuẽta illa virgarum variatione cum inſigni eius damno fraudauerit: quod gallinis, cùm oua incubant, tales offerri ſoleant colores, qualibus diſtinctos earum pullos volumus: quod ea cautio ſit maxima, ac prouiſio qui dant liberis operam, ne aliis exornetur genialis lectus imaginibus, ac tabulis, quàm quæ honeſtam, liberalémque aliquam

63. *De Diuin. nat. lib. II. Macrob. Lib. I. in Somnium. cap. 3.*

64. *Lib. VII. cap. 12.*

65. *Lib. II. cap. 7.*

66. *Lib. XII. de ciuit. Dei.*

ſpeciem oſtendunt. Similitudinum enim in mente
67. reputatio eſt (inquit Plinius[67]) & in qua credantur
Lib. VII. cap. 12. multa fortuita pollere: viſus, auditus, memoria,
hauſtæq; imagines ſub ipſo conceptu. Et mulieres
68. (ait Plutarchus[68]) ſæpiuſculè repertæ ſunt, quæ ſi-
Lib. V. de plac. philoſ. cap. 12. miles illis ſimulachris, ſtatuiſſque partus eniterentur, quas in delitiis habuiſſent. Quod tamen ego
prorſus ſic dictum non intelligo, quaſi vniuſcuiuſque figuram ac lineamenta inde cauſam ſuam neceſſariò mutuari, atque habere putem. Nam naturam hic etiam ius ſuum ſibi vendicarè indicat,
quod non modò liberos, ſed & nepotes parentum
ſuorum vultus, mores, vocem, inceſſum, ſtaturam
denique ipſam, multis etiam poſt annis referre videmus. Imò & in parte corporis aliqua notam generis ſui propriam, ac peculiarè. Vti Seleucí filij[69],
69. *Iuſtin. lib. XV.* nepotéſque anchoram in femore: Daci[70] in bra-
70. chio certum aliud quoddam generis ſui inſigne ad
Plin. lib. VII. cap. 11. ad quartum vſque partum oſtendiſſe perhibentur.
Bergami[71] quoque in Coleonum familia (quàm
71. vnus maximè illuſtrauit Bartholomæus ille, cuius
Hiſt. Venet. adhuc Venetiis ad DD. Ioannis & Pauli erecta viſitur ſtatua equeſtris) peculiare fuit mares vtplerunque tribus naſci teſticulis: ob ídque adhuc eius
familiæ ſymbolum tribus nigris teſticulis eſſe no-
72. *Plin. lib. XII. ca. 12.* tatum, atq; inſignitum. In Lepidorum[72] etiam gente tres intermiſſo ordine obducto membrana oculo geniti memorantur. Et indubitatum exemplum
eſt Nicæi nobilis pictæ Byſantij geniti: qui adulte-
73. *Plutarch. in Lib. de ſera num. vindicta.* rio Æthiopis nata matre, nihil à cæteris colore differente, ipſe autem regenerauit Æthiopem. Cui &
germanum illud eſt[73] de muliere quadam Græca,

quæ

quæ cùm enixa eſſet infantem, ob idque adulterij eſſet damnata, progenies Æthiopis quarta inuenta eſt. Tum & hoc in corporibus liberorum Pythonis Niſibenſis haſtæ figuram ſignum Spartanis conueniens, poſt multi temporis reuolutionem, táquam ex altiſſima generis ſimilitudine emicuiſſe. Verùm ſi quæ maior in corpore apparet turpitudo, ac deformitas, quæ ei figuram indat à communibus, & vulgaribus alieniorem, vt plerumque eas ab eiuſmodi phantaſiæ violento, vehementiq; motu progredi. Nam certè ſi quid mulier auidius animo concipit, ac menti inculcat altius, ſiue in ipſo conceptu, ſiue etiam ineunte geſtationis tempore, huius imago vti dictum eſt, vt plerumque in fœtu elucеſcit. Dum enim vehementius, attentiúſq; rerum vel obiectarum, vel cócupitarum ſpecies animo voluit, ac verſat; euenit, vt earum figura concurſantibus vnà humoribus; quos ad id habet obſequentes embryoni indatur, atque imprimatur. Viſo enim ſub cóceptum oblato (inquit Empedocles apud Plutarchum 74) infans informatur. Fidem huius rei faciunt ampliſſimam, quæ de ea re extant apud probatos authores, exempla. Scrupulum (inquit Heliodorus præſul Triceſis 75) in agnoſcenda Cariclæa filia marito ademit Æthiopiſſa vxor (eſto hæc commentitia narratio, at veritatem præ ſe fert aliquam, eámque, quàm proximè fieri poteſt veſtigiis conſequitur) quod diceret Andromachiæ ſe ob oculos imaginem tum poſitam habuiſſe, cùm vxorium patraret opus. Háncque in cute candoris cauſam præter loci morem, ac naturam non reſpuiſſe virum paris alioqui emunctiſſimæ.

74. *Lib. v. De plac. Philos. cap. 12.*

75. *In hiſtoria Aethiopica.*

ſimæ. Marci Damaſceni nota eſt hiſtoria de muliere, quæ villis, qualibus veſtiri ſolent cameli, horridum infantem peperit: non aliam ob cauſam, quàm quod Diui Ioannis Baptiſtæ inter geniales complexus in aduerſa tabula contemplaretur effigiem. Quæ etiam cauſa fuit [76] Nicolao Pontifici eius nominis III. cùm eius neptis villoſum admodum infantem peperiſſet, vt viſorum, quotquot erant Romæ, imagines edicto tollendas curaret. Alius [77] nondum depoſita cacodæmonis perſona, quàm in fabula paulò antè adumbrauerat, obuiam fortè vxorem moræ impatiens cõpreſſit: vnde grauida facta talem forma partum poſteà edidit, qualem ipſa maritum perſonatum inter amplexus attentiùs conſpexerat. Narrant [78] de Cippo quodam rege, illi inter dormiendum enata in fronte cornua: cùm commiſſos interdiu tauros ſomnians altius animo agitaſſet. Rurſus Hiſpano adoleſcenti cui nomen erat Iacobo Ozorio vnà non amplius nocte canitiem obrepſiſſe, quod dies illi necis ſequens eſſet deſtinatus. Ac quamquam hæc multis parum credibilia ſcio eſſe futura: tamen iuuat & ea meminiſſe, vt per aſpera etiam, ac ſenticoſa loca ad veritatem plana, pronáque magis via inſtituatur. His igitur ſic perſpectis imaginationis viribus, quid vetat nos nunc aſpectu horribiles illos partus naturæ confidenter attribuere; cum vtique vel in conceptu, vel in prægnatione mulieres cacodæmonis alicuius imaginem, qualis in DD. Michaëlis, Apri, Antonij, aliorúmque cœlitum pictis tabulis videri ſolet, oculis auidiùs potuerint capeſſere? Quod etiam infortunium in matre ob id excuſare videntur

76. *Guliel. Parad. Chron. Sabaudiæ cap. 46.*

77. *Buſcoduci, vt refert Vvairus lib. 1. de incãta. ca. 12.*

78. *Pet. Meſſ. part. ij. variar. lect. cap. 7.*

videntur Iuriſconſulti 79; quaſi ſcilicet fataliter nō conſilio acciderit. Ac quod obiectæ oculis eiuſmodi imagines præſtant, id iam multo certius res ipſa, ſi præſens erit, efficiet. Sagis autem Dæmones ante oculos ſæpè præſentes verſari, modò hac, modò illa ſpecie alibi ſatis eſt demonſtratum. Mirum igitur videri non debet, ſi quando liberos edent prodigioſa eiuſmodi deformitate inſignes: (quanquam & hoc rarò accidiſſe memini). Sed aliud eſt, quod vrget magis: horrifer ille pro eiulatu ſtridor, inceſſus præceps, latebrarum perquiſitio: quorum nullius vel muta, ac ſenſus, motúſque expers imago; vel res adeò ipſa cauſam dare poteſt: cùm viſum tantum feriant, non etiam aliquem aliorum ſenſuum, quem imaginatio ad fœtum poſſit tranſmittere. Et certè fateamur, oportet, hic Dæmones operam ſuam interponere, ac ſe plerunque tum in illas, tum in illarum fœtus immittere, atque ad eas actiones habiles, promtóſque reddere, quæ alioquin naturę vires omnes vincāt, ac ſuperent. Quod & vbi 80 de illarum, quæ putantur transformationibus diſputauimus, non obſcurè oſtēdimus. Quibus ita poſitis, ac conceſſis, non erit, opinor, abſurdum dicere: partus ſic deformitate prodigioſos, ex eo tales exiſtere, quod mater, dum is informatur, vel adoleſcit, frequenti Dæmon occurſatione perculſa, rei viſæ ex vehementi imaginatione illi figuram induxerit. Vocem porrò efferatam, greſſumq́; ac fugam inſolentem à Dæmone omnino eſſe, qui fortè vel viuos in vtero vel abortu egeſtos ſine luce infantes, ex matris arbitrio inuaſit. Quæ fortè olim cauſa fuit (inquit Alexander ab Ale-

79. l. Quæret aliquis. De verb. ſignific.

80. Quinto cap. Lib. II.

81. Genial. dier. lib. 11. cap. 25. & li. v. ca. 27.

xandro [81], vt eos vel in fluuium, maréve proiicerent, vel in vltimas terrarum oras ablegarent. Et hodie Chriſtiana luſtratione eorum pleroſque pro Eccleſiæ iudicio dedignamur ac præfocandos, extinguendóſque curamus ſtatim, atque in lucem prodeunt. Nimirum quia ſuſpicionem afferunt intus latentis, ac reconditi Dæmonis. Hominum igitur non Dæmonum ea proles eſt certiſſima, licet minus reſpondeat figura, ipſáque adeò materiæ moles. Cùm enim (inquit Cicero [82]) in rerum natura duo quærēda ſint: vnum, quæ materia ſit, ex qua quæque res efficitur: alterum quæ vis ſit quæ quicque efficiat: vtrumque autem in homine, neutrum ne tranſlatitium quidem in Dæmone, quantum ad eiuſmodi procreationem attinet, efficax reperiatur: fruſtra bigeneres iſtos partus, atque hybridas ſola exterioris figuræ; aduentitiorúmque motuum, cauſa, ac prætextu nobis malè quidam feriati homines prædicant. Et omnino, vt eò redeat vnde digreſſa eſt oratio. Probabilior videtur eorum ſententia, qui negant Dæmonum illam ex mutuatitio (vt ſic loquar) ſemine generationem. Quanquam ſcio qui contrà ſenſerint autores grauiſſimos à quibus diſſentire parum tutum videretur, ſi hæc eſſet de religione rebúſque ſacris contentio. Sed cùm, nihil pietatem attingat, & ſit etiam inter patres προϐληματώδης de ea re ſermo nihil ab homine orthodoxo alienum facere me exiſtimaui, ſi cui magis aſſentirer opinioni adductis quæ me mouent rationibus liberè eloquerer.

82. Lib. 1. de finib. bon. & mal.

Dæmones

Dæmones corpus ſibi condenſare ex aliqua materia: formaſque variarum animantium ſibi aſſumere: humanam etiam nonnumquam, ſed infami, ac deprauato vultu, manibuſque, & pedibus ſemper in morem auium rapacium vncinatis, atque hamatis.

CAP. VII.

DÆmones [1] quidem natura ſua corporis expertes eſſe, ſed vel ex aëre, vel ex denſiore aliqua materia corpus ſibi pro tempore, atque vſu comparare etiam probauit Platonicorum ſchola[2]: Cui & in hoc aſſenſiſſe ſe D. Auguſtinus non inficiatur[3]: D. etiam Baſilius ſcribit 4. Dæmonum corpora aliquando eſſe aëria, aliquando ignea: ſæpè etiam ex vtroque elemento temperata. Iam vt hoc dubitationem nullam habeat, Dæmones ſeſe, quæ ſub ſenſum cadant corporibus, inuoluere: prout id quod adornant facere exigit, ac poſtulat. Qua verò forma, ac ſpecie id præſtent tam infinitum ſit dicere, quàm Protheum in omnes ſuas figuras diſtinguere. Quemadmodum enim terræ anhelitus in nubes ſe induunt, quæ ventis agitatæ ſpecies innumerarum rerum præ ſe ferant: ſic Dæmones ex obiecto, atque arrepto quoque aëre, ac vaporibus corpora in eum, quem cupiunt, modum ſua volubilitate, agilitateque facilè informant. Idem Baſilius [5] refert illos ſæpè hominibus petulanter inſultare felis, muſtellæ, ac canis ſe diſcerpentis figurã. Iamblicus [6], & Pſellus [7] dici non poſſe, quanta varietate ludant modò ſe in breuiſſimam molem contrahentes, modò in ampliſſimam exporrigen-

1. Pſalm. c. 1. & ad Hebra. 1.
2. Eras. Chilia. 11. centur. 8. ad 1.
3. In libr. De natu. Dæ.
4. In Eſaiam cap. 10.
5. In Eſaia. cap. 2.
6. De Myſter. AEgypt. ca. Quãdo alia numina aliter ap.
7. De Dæmonib.

tes: modò viri apparentes, modò occurrentes, vt fœminæ: Leonis more frementes; ſaltantes, vt pardalis; latrantes, vt canis, atque in vtris, vaſiſque figuram ſeſe aliquando transformantes. Aluarotus à Minues, Ouieda, & qui Indorum Occidentalium mores ſcriptis mandauerunt frequentiſſimos narrant illis eſſe Dæmonum occurſus, modò hac, modò illa animantis facie ſeſe oſtendentium. In quot verò vultus, atque ora immutatos illos viderint noſtræ ætatis ſagæ, operæ pretium quoque eſt hîc recenſere. Nicolæa Morelia [8] refert cùm ſe Magiſtellus ſuus captiuam inuiſeret, modò auis per feneſtram inuolantis, modò leporis, aut muris, circumcurrentis tandem hominis, à quo ſtuprabatur, forma, atque imagine apparuiſſe. Iana Gerardina [9], ſub canis atri forma à ſe itidem in carcere viſum. Aſmaria Nanceiana [10] cancri inſtar ſibi obuerſatum, intereadum à me Quæſtore, ex teſtium elogijs interrogaretur. Plereque omnes, quæ in vaſto regno fuere deprehenſæ, cùm ſe noctu inuiſeret, illabi conſueuiſſe per cancellos feneſtrarum felis, aut puſillæ alicuius beſtiolæ habitu. Et omnino nullæ ſunt animalium ſpecies, quas illi per occaſionem non vſurpent, dum dolos admoliuntur, technáſque inſtruunt: Nullam tamen (vt refert Abbas Trithemius) omnium ſibi adaptant libétius, quàm hominis, quòd ea ad congreſſum, ac collocutiones conuenientiſſima ſit. Verùm in hoc Dei erga miſeros mortales mirè elucet benignitas: quòd nunquam tam commodè illam affingunt, quin fucus etiam craſſioribus appareat. Nam aut in vultu fœditas eſt, ac turpitudo, aut vncis, hamíſque, quales obſcœnis

8. Serræ XIIII. Calend. Febr. 1587.

9. Pangeij X. Calen. Decemb. 1584.

10.

obſcœnis vulturibus inſunt manus, pedéſve deprauatos habent, aut denique inſolita, atque inſigni aliqua nota, quæ naturæ immanitatem prodat, cõſpicuos ſe oſtendunt. Ioannes Piſcator [10], Hennezel [11], Salome [12], Catharina Balandræa [13], Nicolæa Ganatia [14], Sennel Armentaria [15], & Ioanna Gerardina [16] retulerunt ſe, & ſæpè, & otiosè, atque attentè conſideraſſe ſuos Magiſtellos, cùm præſentes colloquerentur: obſeruaſſéque ſemper illis obſcuras, atráſque fuiſſe facies: ac (quod Iornandes dicit de Hunnis, quos Dęmonibus incubis ſatos ferunt) offæ ſimiles: lumina penitus abdita, flammæ tamen inſtar micantia: Oris rictus ſparſos, profundos, ac ac perpetuò olidi, ſulphureíque aliquid ęſtuantes: manus ſtrigoſas, & villis, atque hamis deformes: pedes corneos, bifidóſque: ſtaturam nunquam iuſtam, ſed aut breuitate, aut vaſtitate ſemper aliqua inſolentem: totámque adeò ſeriem extra modum. Addit Alexia Belhoria [17], illum ſe aliquando vidiſſe capite vel pede altero truncum, mutilúmque, cùm fortè ſaltationes nocturnas vnà cum ſuis agitaret. Quæ res me in memoriam inducit eius rumoris, qui me puero circunferebatur de Empuſis, quarum frequentes de nocte choreæ in triuijs tum videri ferebantur (*la mequie Hennequin*) id eſt, familiam Hellequinam vocitabant: nam Hellequinos ab incubis Dæmonibus ſuam traxiſſe originem non ignobiles ſcriptores prodiderunt: rectè an ſecus anteà eſt diſputatum. Et certè eiuſmodi Hecate vno pede incedens etiam veteribus celebrata fuit, vti Ariſtophanis, Homeríque interpretes prolixè commentati ſunt. Nec modò no-

10. Gerbenil-lei IIII. Nonas Maij. 1585.
11. Vergauille Non. Iunij. 1586.
12. Ibidem VI. Calē. Sept. 1586.
13. Hardemõtij III. Nõ Decembr. 1584.
14. Maynerij VIII. Idus Iul. 1585.
15. Duſa pridie Calen. Octob. 1587.
16. Pangeij XI. Calen. Decemb. 1584.
17. Blamuille ad aquas XVII. Cal. Febr. 1587.

ɛturnis ſolitam apparere horis, ſed & ſæpiſſimè meridianis, maximéque cum manibus parentabatur. Quodquidem haud ſcio, an rectè poſſit referri
18. Pſal. xc. ad id, quod legitur in Pſalmis Hebræorum [18]: Ab incurſu & Dæmonio meridiano (quanquam ſunt & qui meridianum dici putant, quod in lucis, ceu meridianæ angelum ſe transformant) ſed & meridie choræas agitare Dæmones poſteà demonſtra-
19. Huius libr. cap. 14. bitur [19]. Verùm de hac πολυμέρεια plura ſuo loco dicentur [20].

20. Huius libr. cap 23. *Dæmones ſermonem, quali vtuntur ea, apud quas verſantur, nationes ſibi fingere: ſed ſubſurdum, puſillum, & clauſo murmure raucum.*

CAP. VIII.

ETSI Diabolus plerunque inteſtina, latentíque graſſatione homines in malos affectus impel-
1. Cap. x. huius libri. lit, quemadmodum alibi diximus [1]: tamen & id explanata vocis (qualem habent hominum inter ſe collocutiones) impreſſione aliquando facere ſolet; maximéque vbi illos ſortilegij pactionibus, veluti ex formula ſibi nexos, obligatóſque habere parat. Nam hæc non eſt vulgaris & momētanea ad eum tranſitio: qualis euenit, quoties humana imbecillitate in vitium labimur: ſed quædam veluti correptis verbis mancipatio: quàm deinde vti inter herum, & ſeruum conſtare oportet certis, ac præſcriptis imperandi, obſequendíque legibus, ac conditionibus. Ergo eſſe oportet & congreſſum, & colloquia, quibus vltro, citróque eiuſmodi pacta firmentur. Quod humana ſpecie homini ſe ſæpè viden

videndum exhibeat, ſuperius eſt demonſtratum. Quod verò ſermonis cum eo commercium aliquod habeat, hoc quoque nihilo eſt ad credendum difficilius. Si enim humanam figuram ſibi ex denſato aëre aſciſcere poteſt; qui minus ex eiuſdem diuerberatione agitationéque vocem ſibi effingere poterit, quam etiam exceptam, ac repercuſſam valles ſæpè articulatiſſimè reciprocant, atque imitantur? Et certè ſtatuæ, quercus, atque antra illuſæ antiquitatis ſic ſua oracula ediderunt. Memnonis ſtatuam (inquit Apollonius [2]) cùm eam Sol attingebat, atque ad eius os perueniebat, quod oriens facere ſolebat, loqui perhibuerunt Nicephorus Gregoras [3] in Byzantina ſua hiſtoria: Sunt (inquit) qui exiſtiment Spiritus quoſdam adminiſtros partim bonos partim malos futurorum ſcientiam hominibus impertiri per vocem ex aëre ortam, & aures hominum circumſonantem. Ac quemadmodum organorum pneumaticorum ſoni ſola (vt Iuuenalis verbis vtar) criſpi numeratione pectinis in varios accentus, ac tonos diſtinguntur: ita & Dæmones ſolent, pro ſua in fingendis rebus dexteritate aërem ſine lingua, ſine palato, ſine faucum, laterum, pulmonum vlla vi, & figura in quemuis ſermonem, atque idioma informare. Qui inter Græcos olim habitabant (inquit Pſellus [4]) heroico ſtylo reſponſa dabant: qui apud Chaldæos Chaldaico ſermone vtebantur: ſicuti qui apud Ægyptios, Ægyptio. Qui Armeniam incolebant aliò migrantes indigenarum oratione loquebantur. Quod & ſagæ quædam de ſuis Magiſtellis etiam nunc affirmant: ſic videlicet eos ſecum loqui, vt

2. Philoſtratus lib. vi. cap. 13.

3. Lib. v. ſub fin.

4. In lib. De Dæm.

qui, vt non queat vernaculè, ac germanè magis, vel qui nunquam patria exceſſerit: imò & nomen ſibi itidem vernaculi ſermonis vulgò aſſumere. Margareta Luodman [5] refert id ſuo fuiſſe *Vngluc*, id eſt, infortunio: Sybilla Capellaria [6], *Mach leid*, id eſt, noxio: Catharina Haffner [7], *tzum Vvalt vliegen*, id eſt, ad ſaltus volanti: Alexia Bernhard [8], *Feder Vvüſch*, id eſt, plumæ terſori. Quæ Romandicè loquuntur (nam Lotharingica ditio vtriuſque linguæ incolas habet) *Maiſtre perſil*, *Ioly-bois*, *Verdelet*, *Saute-buiſſon*, & id genus alia multa, quæ hic eſſet otioſum recenſere. Verùm quemadmodum nunquam ſe in hominem tam commodè induunt, quin ſuperſit aliquid, quod fucum, fraudémque detegat: ſicuti iam anteà dictum eſt [9]: ita nec adeò feliciter humanam vocem imitantur, quin ficta, ementitáque audientibus facilè appareat. Nicolæa Ganatia [10], Eua Heſoletia [11], Iana Nigra Armacuriana [12], ac pleræque aliæ vocem illis eſſe aiunt, qualem emittunt, qui os in dolium, aut teſtam rimoſam inſertum habent. Ob ídque illos ſemper loquendo vultum demittere, vti ſolent facere pudibundi, & ſceleris alicuius ſibi conſcij. Aut certè exilem, ac debilem. Sic retulit Hermolaus Barbarus [13], à ſe auditam fuiſſe vocem ſubſibilantis Dæmonis, cùm ille fortè de Ariſtotelis entelechia interrogatus ſibi, & Georgio Placentino reſpondiſſet. Eadem curioſitate Appion Grammaticus (hunc à ſe adoleſcente viſum ſcribit Plinius [14].) Vmbras cùm euocaſſet, ad percontandum Homerum, qua patria, quibúſque parentibus genitus eſſet, non auſus fuit profiteri, quid ſibi reſpondiſſet.

Quod

5. *Vergauillæ XI. Calen. Febr. 1587.*

6. *Ibid. XVIII. Calen. Decemb. 1586.*

7. *Ibidē. VII. Cal. Octob. 1586.*

8. *In Guermingen. VIII. Cal. Febr. 1590.*

9. *Cap. 7.*

10. *Manerij VII. Idus Iulias. 1585.*

11. *In ſuburbijs D. Apri. ſecun. Tullum.*

12. *Leberij V. Cal. April. 1588.*

13. *Petrus Crinitus Libr. VII. de honeſt. diſciplina ca. 2.*

14. *Libr. XXX. cap. 2.*

Quod ego ſic interpretor adeò confuſa, ambigua, obſcura, ac debili voce locutum fuiſſe, vt clari certíque nihil inde elicere potuiſſet; quod poſtea referret. Nam Dæmones (inquit Pſellus [15]) dedita opera tenuem, & puſillam vocem edunt, vt eorum mendacia propter indiſtinctam illius obſcuritatem minus deprehendi poſſint. Et Gennadius Patriarcha Conſtantinopolitanus vocem confuſam inaudiuit ſpectri ad altare de nocte ſtantis, cùm id ille iurgabundus increpaſſet, vt Cedrenus, Calliſtus & Theodorus [16] ſcriptis ſuis teſtatum reliquere. Vlmus [17] quoque, id eſt (vt conircio) ex vlmo verba faciens Dæmon Theſpeſionis, qui Gymnoſophiſtarum erat natu maximus, iuſſu ád ipſos aducẽtantem Apollonium ſapientem voce tenui ſalutauit. Aſſyriorum etiam, & Chaldæorum λεκανομαντεῖα hoc præſtare ſolebat, vt Dæmones e pelui ſtridula voce, ac tenui ſibilo verba ederent. Nempè hæc eò redeunt omnia, vt imitatio, quæ (inquit Fabius [18]) artis eſt propria, nunquam tam feliciter naturam exprimat: quin inter hanc, & illam ſemper aliquid interſit, ipſáque veritas pluribus paraſangis ſua ſequentem veſtigia hypocriſim poſt ſe relinquat.

15. *In libr. De Dæm.*

16. *In add. in Zonar. tomo. III. libro. I. collectan. hiſt. Eccleſiaſt.*

17. *Philoſt. lib. VI. cap. 5.*

18. *Libr. III. Inſt. orat. cap. 5.*

Satanam recti ſpecie homines ſæpè decipere, ſuos quoque ad eamdem hypocriſim quàm maximè poteſt eruditos habere, quo in occulto magis ſit eorum improbitas, minúſque coniectura, ac ſuſpitionibus coarguatur.

CAP. IX.

MALI ſpiritus (inquit Iamblicus [1]) ſimilitudinem bonorum ſæpè arripiunt. Et ſatanas

1. *c. quãdo alia numina aliter appareant.*

[2] ij. Corinth. cap. 11. verſ. 14.

ait. D. Paulus[2], in angelum lucis ſe vt plerumque tranſfigurat, integumentóque ſemper aliquo ſe inuoluit, quo homines deludat, perdátque facilius. Quis enim adeò eſt confidens, ac ſecurus, qui ſi prima fronte (quod aiunt) cornua oſtẽdẽtem, id eſt, perniciem apertè intentantem videat, non ſtatim obnixè illũ vitet ac defugiat? Ergo quemadmodũ

—pueris abſinthia tetra medentes
Cũ dare conantur, prius oras pocula circũ
Illiſpirãt mellis dulci flauoque liquore:[3]

[3] Lucret. lib. 1 & IIII.

Sic impiobus malas merces ſuas, vt vænaliores hominibus obtrudat, eas ſpecioſis inuolucris tegit ac (quod de ſui temporis Philoſophis dixit Seneca) pharmacopolarum more pyxidibus venena occultat, quæ tamen honeſtiſſimos titulos præ ſe ferant. Imò vt faciliùs emptorem inueniat ſplendidi, ac lauti mercatoris habitum ſibi aſſumit: nimirum quo magis fides ſit nihil ſordidi, fallacis, aut exoleti apud eum proſtare: ſed talem, vt aiunt eſſe generoſitate equũm, qualem phaleræ, & ephippia nitore, atque elegantia exteriore demonſtrant. Ac primùm quum nihil adeò exoſum habeat, atque honores, cultúſque diuinos; præſtigijs tamẽ, atque incantationibus ſuis non ceſſat intermiſcere votiuas peregrinationes, anathemata, libationes, ſacra, luſtrationes, precationes ſolẽnes, expiationes, eleemoſynas, atque id genus alia, quæ religionis aliquod ſtudium præ ſe ferre videntur, vti poſt ſuo loco fuſiùs declarabitur. Hócque adeò agit, vt ſuos habeat in illis, vel ad ſuperſtitionem exercitatos, atque aſſuefactos: quò videlicet ſuſpicionem eius, quo tenentur, criminis, à ſe longius amoueant. Vt

mirum

mirum nemini eſſe debeat, ſi ſagæ, quibus eſt cum Dæmonibus vitæ quotidianæ conſuetudo, adeò bellè, atque appoſitè eam perſonam adumbrent, ac imitentur. Siquidem (vt ait Cicero 4) ὁποῖα ἡ δέσποινα, τοῖαι καὶ θεραπαινίδες. Iſtud verò προσωπεῖον non eſt quod quis plenius exhibitum, ac redditum quærat, quàm apud D. Paulum 5 vbi ſpeciem aſſimulatæ ſapientiæ ſuis depingit coloribus; ſuperſtitione videlicet, animi ementita humilitate, & corporis læſione, ac dilatione: Nam hoc fuco adeò frequenter Satan tenebras ſuas illuſtrat, vt à luce nihil planè differre videantur. Noſtra ætate in Mediomatricibus viſus eſt non illaudatæ vitæ curio ſeueriùs cum magiſtratu expoſtulare, quod è parœcianis eam iuſſiſſet duci, quæ opinione ſua religionem præ cæteris omnibus ſanctiſſimè, piiſſiméque coleret. Nam & ſacris omnibus primam intereſſe, ab iiſque vltimam, atque adeò inuitam recedere: precationes ne in via quidem intermittere: eas vſque & vſque crucis ſymbolo diſtinguere: aras Diuorum conſecratas memoriæ nullis non diebus ſuppliciter adire: teſſera precaria ſemper inſtructam eſſe: ſolennia quæque ieiunia celebrare, vel rigidiſſimè blando, atque humili ſermone obuios quoſque appellare: denique nihil non earum præſtare, quæ demiſſam mentem, propenſúmque ad pietatem, ac religionem animum poſſent indicare. Atque hæc tot ſanctitatibus commendata, cumulatáque mulier poſtmodum eſt innumerorum manifeſta maleficiorum, ac flagitiorum, in ignem Iudicis iuſta condemnatione coniecta. Pleræque omnes

4. Epiſt. ad Att. 11.

5. In Epiſt. ad Col. Cap. 2. verſ. 23.

eius criminis compertæ, quantum mihi ex earum confeſſionibus hactenus comprehendere licuit, ſic ficta, diſſimulatáque pietate ſceleſtiſſimam vitam ſemper obtenderunt. Ipſe Satan, qui illarum princeps eſt, & caput; cùm primùm illas adoritur, in eum ſe habitum comparat, qui beneficium, ac ſalutare aliquid præ ſe ferat: vti ſuprà ſuo loco eſt demonſtratum. Et ſi id exemplis prætereà confirmandum venit, non ſit futurum laboris valde operoſi. Nam [6] & iam inde à mundi incunabulis Heuam ſub ſerpentis ſpecie blanda ſua oratione impulit, vt contra quàm vetitum erat decerptum ex arbore ſcientiæ pomum degustaret. Degebat is tum, ait Ioſephus, cum Adamo eiúſque vxore perquàm familiariter. Et eius poſteà ex ære ſignum à Moſe [8] obiectum Hebræis, quod intuerentur, ſi vellent è dipſadum venenatis morſibus conualeſcere. Tum Epidauro Romam ſedandæ peſtilentiæ ergô Æſculapium ea ſpecie eſſe inuectum. Quę etiam Hieroglyphicorum interpretibus nõnullis [9], cauſa fuit vt ſerpentem pro ſalutari tum corporis, tum animæ ſymbolo vſurparent. Nequis mihi horrorem tam fœdæ, tetræq́; beſtiæ hic obiiciat. Sed forte recentiora ac expreſſiora magis iuuabunt. Refert D. Gregorius [10], cùm eum artes iam omnes deficerent, tandem monachali veſte indutum beato Equitio apparuiſſe, quòd ſcilicet ea morum, vitæq́; ſanctitatem maiorem præ ſe ferret, quàm vulgaris, & plebeia. Sabellicus [11], & Platina [12] Cœleſtini pontificatu (hoc tempus ſcriptor Chronicorum mundi Maſſæus reiicit in annum CCCCXXVIII.) in Creta Moſis prophetarum vetuſtiſſi

6. Genes. III.
7. Antiquit. Iud. lib. I. cap. I.
8. Nume. XXI. verſ. 8. Et Ioan. cap. 3. verſ. 14.
9. Cælius Auguſt. Curio. li. II. comment. Hierog. cap. I.
10. Dialog. lib. I. cap. 4.
11. Ennead. VIII. li. I.
12. In Cœleſtino.

vetuſtiſſimi perſonam induiſſe, obuerſatumq; ante oculos Iudæorum, qui in ea inſula agitabant æuum, ac pollicitum ſe ſuo pede eos in terram promiſſionis eſſe reducturum: ſtantibus vtrinque aquis, vt in Erythręo olim mari cùm populus ex Ægypto eductus eſſet in murorum ſpeciem conſtitiſſent; multóſque iſtis pręſtigijs temere aſſenſos, ac pelagus ingreſſos marinis fluctibus fuiſſe obrutos: præter admodum paucos, qui tum demum vanitatis ſuæ admoniti ad Chriſti opem confugerunt. Idem quoque (inquit Seuerus Sulpitius[13]) D. Martinum Turonēſem Epiſcopum ludificare aliquando conatus eſt diadematis aurei, veſtíſque purpureæ pompa, quaſi is Chriſtus eſſet ad iudicandum mundum cœlo delapſus. Sed cùm nihil promouiſſet, aufugit, nihil ibi ſuum relinquens, præter intolerabilem, qui eius præſentiá teſtaretur, fœtorem. *13. In D. Martini vita.*

Τριάδα ὁμοούσιον, καὶ ἰσότιμον auguſtè, ſanctéque colit, ac veneratur vniuerſa Chriſtianorum eccleſia: veluti non tantùm euangelij indubitato teſtatam elogio, ſed & Moſaicis myſterijs longè antè prænūtiatam, quibúſque imbutum Mercurium Triſmegiſtū probabile eſt in Pimandra dixiſſe, quod mens Deus cum verbo ſuo mentem alteram opificem pepererit. Tantæ maieſtatis gloriam affectans Dæmon Præmonſtratenſis cœnobij cuidam monacho triceps An. M. C. XXI. apparuit, conatúſque eſt perſuadere ſe illud trinum numen eſſe (& certe *τρίμορφος Ἑκάτη* is erat) in cuius ille contemplatione animum adeò defixum haberet, ſeſéque ob inſigne meritum, ac pietatis cultum eximium ei in conſpectum dare, quo præſens adorare poſſet. Verū monachus

dolum facilè olfaciens, cum multo clamore, ac conuicio acceptum à ſe tandem repulit, ac fugauit. Nec tantum ſic ſe honeſta, ac ſpecioſa aliqua perſona Dæmon laruatum infert, vt fucum faciat: nam debile, ac vanum ſæpenumero eſt, quod ex habitu ducitur de morum, vitæq; integritate argumentum; ſiquidem veſtis (quod aiunt) monachum non facit, multáque ore, ac corpore ſignificantur, à quibus vita eſt alieniſſima: ſed & frequens eſt illi oratio de vita ad pietatem, religionem, ac ſanctitatem informanda. Imo ſæpè niſi harum diſerta pactione negat ſe vllum fœdus, ſocietatémque poſſe inire. Et hæc illi quoque iam vetus techna eſt. Nam & olim Pythias, Veſtaléſque in perpetua virginitate manere oportebat: vt nunc niſi virgines, & malitiæ hominum per ætatem adhuc expertes diuinationibus quibuſdam apti, atque idonei eſſe non poſſunt.

Illa ſacras pueri ſortes ter ſuſtulit, illi
Retulit è triuiis omnia certa puer [14].

14. *Tibullus.*

Et ſacra nonnulla fuere, veluti quæ Plutarchus [15] Nephalia, aut Meliſponda appellat, in quibus vinum attingere, aut luxui indulgere ſummum erat nefas. Apollonius [16] quoque de Amphiarai reſponſis apud Phiaortem verba faciens, refert eos, qui illa accipere volebant integrum diem à cibo; à vino autem triduo iuſſos ab eius ſacerdotibus fuiſſe, vt abſtinerent. Et Lucius ille [17] apud Apuleium Oſiridis ſacris initiandus in numerum Paſtophororum à Mithra ſacerdote, præcipuè iuſſus eſt, decem continuis diebus cibariam voluptatem coërcere: nullum animal eſſe: inuinium eſſe. Hac adeo de re

15. *In Libr. de cohibẽ. iracun.*
16. *Philoſt. in eius vita Lib. 11. ca. 14.*
17. *Libr. XI. De aſi. aureo.*

de re memini me audire à Melchiore Errico ſereniſſimi Ducis noſtri dum viuebat, à ſecretis, & conſilijs interioribus non illepidam narrationẽ, quam eo etiam confidentius hîc exponam, quòd is de quo ea eſt inſtituta veram ipſe addubitanti mihi poſteà affirmauit. Theodorus Mallotius (is propræturam in Vaſti regni prouincia, quæ ditionis eſt Lotharingicæ ſenex obtinuit) cùm adhuc iuuenis ampliſſima familia natam adoleſcentulam in matrimonium deperiret: & illi eius potiundę ſpes omnis eſſet abſciſſa, atque erepta (nã & fortuna egens, atque humilis & famulatus mercenaria conditione in qua tum erat, ignobilis, & deſpicatus nullam ne detegendi quidem amoris ſui honeſtam ſatis rationem videbat:) Ergo vt deſperatis rebus, & ipſam ſe iam deſerente expectatione homines ad quodlibet conſilium ſe facilè conuertunt, ac nullo delectu fugiẽda, ſequendáue amplectuntur: Maillotius conſeruum ex Germania, cui audiuerat Dæmonem eſſe ad quæcũque obſequia paratiſſimum, adit: huicque ægritudinem ſuam aperit: rogans, vt ſi quod ei remedium afferre poſſet, id ne grauatè faceret, ingrato enim non iri locatum beneficium. Hanc Germanus occaſionem libens arripit, vt cui ſe ex pacto intra dies paucos neceſſe erat, vel ſe ſuo Dæmone liberare, atque expedire adducto alio, qui iſtud, ceu æs alienum in ſe tranſcriberet, vel ab eo obtorta ceruice necari, atque interfici (ſiquidem hęc ei pacto lex addita fuerat.) Agendo igitur illi negotio, conſequentis diei diluculum in clauſo, ac recondito quodam conclaui condicit; vbi vixdum ſe ſtiterant, cùm repente

patefactis foribus ſe infert lepida, ac liberali forma, puella (hoc habitu Dæmon primùm ſe oſtendere volebat, ne Maillotius ad formidabilem eius aſpectum exhorreſceret) ámque ſe eſſe prædicat, quæ illi nuptias quas tantopere ambiebat, faciles eſſet confectura, mòdò vellet in ijs, quæ erat præceptura, obſequi. Ac illo auidè, attentéque expectanti, quænam eius eſſet ſententia: in primis cœpit edicere vt furtis, crapula, libidinibus, iniuria, blaſphemijs, cæteríſque, quæ animum inquinant, vitijs, temperaret: pietatem coleret: inopes facultatibus ſubleuaret: ſeipſum in hebdomada bis ieiunio maceraret: ſolennes, ac quotidianas precationes ne intermitteret: eáque ſedulo obiret omnia, quæ Chriſtianum hominem decet, atque æquum eſt facere. Iſtis enim omnibus ſi ſe vellet nuncupatis verbis obſtringere, futurum vt optatis thalamis ſine difficultate vlla potiretur. Hæcq; ſic elocuta, ac conſtituto, intra quem reſponſum auferret, die, ſe foras eiecit. Maillotius qui videret tam ſanctis, atque honeſtis conditionibus tantum ſibi beneficium obtendi, iam nihil cunctandum putabat, quin id gratus, ac lubens acciperet. Sed dum magis, magíſque in eam rem cogitationem intendit, atque huc illuc variè inter ſpem, metúmque impellitur: ex eius vultu domeſticus quidam ſacerdos coniiciens, aliquid ſubeſſe, quo ſic diſtraheretur, eum blandè adortus, ac quid animo volutaret, expiſcatus monitis ſuis peruicit, ne amplius ad vllum cum Dæmone colloquium deſcenderet. Sícque fruſtratus ſua expectatione Germanus, non longè abijt, quin ex pacti formula pœnas penderet. Nam

ret. Nam non adeò multis poſt diebus ex quò plana, atque aperta via decidens, ínque caput proruens exanimis momento repertus eſt. Idem Nicoleæ Albericæ Energumenæ Laudunenſi eueniſſe memorat, qui eius hiſtoriam nuper deſcripſit: ſcilicet eius, qui atri hominis ſpecie illi obuerſabatur, Dæmonis non alium apud eam fuiſſe ſermonem, quàm de ſanctimonia, de pudore, de religione, ac ſacrorum ſtudio: ad hæcq; cùm primùm illam adortus eſt præcipuè, atque ante omnia fuiſſe cohortatum. Quid quod Chriſtum, qui eſt piorum omnium exemplar tentaturus Eccleſiaſten egit, & ſcripturæ teſtimonium laudauit: imo adorauit coram eo procidens, atque inquiens: Tu es Filius Dei [18]: ſimili arte, ac verſutia, qua eius Apoſtolum Paulum [19] ſeruum Dei, ac verba ſalutis annuntiantiantem vniuerſo populo audiente prędicauit, cùm è ventriloqua fœmina verba faceret. Quorſum enim hæc, niſi vt Euangelij præconem ageret, ac interim litum (quod aiunt) melle gladium offerret, veritatem mendaciſſimo ore proferens, & luci clariſſimæ caliginem, ac denſiſſimas tenebras offundens? Quæ etiam cauſa fuit, vt illum Chriſtus tunc compeſcuerit, ac tacere iuſſerit. Paulus verò nihilominus eiecerit, ex eo quod is tum obſidebat corpore. In quo verſutiſſimi Dæmonis calliditas animaduertenda venit, qui ſic ementita teſſera caſtra Chriſtianorum ingreditur, ingreſſúſque ſuis ipſorum armis illos confodit, ac trucidat. Nam etſi Euangelicæ doctrinæ pleraque ſunt hæc omnia: quoniam tamen ab eo veluti manu capiuntur cui parere, in re etiam religioſiſſima, ſumma eſt impie-

18. Marci cap. 3. verſ. 13.

19. Act. XVI. verſu 17.

tas:idcirco cauenda ſunt diligenter, atque fugienda. Habent enim (quod ait Irenæus [20]) lacti gypſum immixtum. Et quemadmodum Heracleæ in Ponto memoratur fuiſſe mel ſuauiſſimum, quod tamen qui ediſſet, illico in terram deiiciens ſe, ac miris modis conflictans interiret: ſic nemini dubium eſſe debet, quin præſentiſſimam perniciem afferant tam ſalutaria in ſpeciem monita, elogia, atque exempla, ſi quis nimium credulus ſe ijs duci, ac permoueri ſinat. Nam cùm obedientia principium ſit, & caput cultus Dei, cuius affectator eſt in primis Satan rem ſuam tum ſtrenuiſſimè geſſiſſe ſe putat, ſi ad eam homines quauis ratione adduxerit. Ac quemadmodum qui auibus inſidiantur, ſolent eas aliarum, quas ad id edoctas habent, cantu in tendiculas, laqueóſque inducere: ſic is pietatem, religionem, ſanctitatémque nuſquam non in ore ſuorum habet, dum eorum verbis inſidioſis in gurgitem, voraginémque omnium ſcelerum, atque impietatum, quos ſemel appetiuit depreſſerit, ac demerſerit. Iam quod attinet ad commentitiæ ſapientiæ membrum tertium, ſcilicet proprij corporis lanienam, qua olim Donatiſtæ, hodie Anabaptiſtæ, ac nihili quidam homines in ſeipſos, ad oſtentationem magis affectatę ſanctimonię, quàm ad vllius diſciplinæ, ac macerationis Chriſtianæ vſum, atque exercitationem deſæuiunt: hoc quidem manifeſtum carnificis Satanæ inuentum eſt. Quotus quiſque enim noſtrum eſt, qui hoc ſic inſtrui non putet magis illi, vt hominum oculis inſeruiant, ac (quod ait Comicus ille) populum ſtudio ſtupidum in funambulo occupent, quàm vt pietatem

[20] Lib. III. cap. 19.

pietatem ex animo colant, Deóque, qui theatrum ſuum habet in latebris, verè ſe mœrentes demiſſos, atque afflictós oſtendant. Ne tubis canatur ante vos (inquit Chriſtus) quemadmodum hypocritæ faciunt in ſynagogis, & vicis, vt honorificentur ab hominibus: Amen dico vobis, habent mercedem ſuam. Hoc adeò ab hominibus nulla alioqui veræ religionis opinione imbutis ſic damnatum, olim fuit; vt id etiam inter maximas mortalium delirationes enumerauerint. Apuleij [21] de ea re elogium in promptu eſt, quod hic totidem verbis propter eius antiquam elegantiam, ac bracteati, floridíque ſtyli rarum nitorem aſcribam. Arrepto (inquit) flagro, quod ſemiuiris illis (ſacerdotes Deæ Syriæ intelligit) proprium geſtamen eſt, contortis tænijs lanoſi velleris prolixè fimbriatum, & multiiugis talis ouium teſſelatum indidem ſeſe multinodis commulcat ictibus, mira contra plagarum dolores præſumptione munitos: Cerneres proſectu gladiorum, ictúque flagrorum ſolum ſpurcitie ſanguinis effæminati madeſcere: ac vbi tandem fatigati; vel certè ſuo laniatu ſatiati pauſam carnificinæ dedere, ſtipes æreas, imo verò, & argenteas, multis certatim offerentibus, ſinu recipere patulo: necnon & vini cadum, & lactem, & caſeos, & farris, & ſiliginis aliquid. Superioribus annis Mirecuriam (quæ ſedes eſt, & caput prouinciæ Vogeſorum ampliſſimæ, in qua etiam per annos aliquot propræſes fui) appulit circumforaneus quidam, ſolitus ſub pœnitentis nomine prouincias peragrare, ac pecunias, aliáſque res, quæ ad vitam conducerent, corradere. Is frequenti ęde, qualis eſſe ſolet diebus

21. Lib. VIII. De Aſino aureo.

Dominicis ad aram maiorẽ primùm quidem procumbebat nudus vmbilico tenus: ac manu vna ſilicem, altera ſcuticam geſtans, illo pectus crudeliter contundere, hac tergum miſerè dilacerare non ceſſabat: idem quoque factitans in ſupplicationibus publicis, ac ſacrorum pompa, ſi quæ forte ſolennibus illis diebus ducebatur. Tum plebs illius primùm miſereſcere, ac quid de ſe tantum meruiſſet mirari: deinde certatim pecunias in eum conferre. Sed is eo quæſtu auctus vberrimo in noſocomium hilaris ſe recipiebat: ibíque notis fomentis primùm curato corpore, ac ad futuras plagas etiam indurato, atque obfirmato, cibis, ac vino ſe intantùm ingurgitabat; vt eas etiam, à quibus hoſpitaliter erat receptus, non parceret amaris, petulantibúſque, ſępe etiam obſcœnis, ac turpibus dictis inceſſere. Cuius rei fama cùm ad vrbani Iudicis aures tandem perueniſſet, accerſitum hominem, in carcerem coniectum, & ſeriò rogatum, quid cauſæ eſſet, quòd ſic ſe præter modum affligeret, impulit fateri, non id ſe facere, quo admiſſum aliquod facinus expiaret, vti antè ſimulauerat: ſed magis, vt populi miſericordiam concitaret, ab eóque ſtipem facilius, & largius exprimeret. Cæterùm non tanti ſibi eſſe doloris illa verbera, quanti aſpicientium opinione putarentur: tum quòd ad ea pridem vſu occalluiſſet: tum quod herbis vteretur, quæ membris ſtuporem inducerent, ſenſúmque ijs ad tempus minuerent. Qua re intellecta Nanceianorum Duumuirûm iudicio, quo ſontium omnium quos habet Lotharingia pœnæ cenſentur, per compita virgis, ſed egregiè cęſus eſt; tum alterum humerum

ferro

ferro candenti inuſtus, ac relegatus. Hunc ſic ſe inter ſacra excarnificandi morem, olim Ægyptios vſurpaſſe author eſt Herodotus in Euterpe. Gallos Idææ matris ſacerdotes idem feciſſe ſcribit Ouidius:

Attonitusque ſeces, vt quos Cybeleia mater
Incitat ad Phrygios vilia membra modos.

Et,

Cædunt iactatis vilia membra modis.

Apud Horatium quoque [22]: 22. Lib. II. Satyr. 3.

Gaudet Bellona cruentis.

Quod ſcilicet ſacrorum eius cultores (Bellonarios Vlpianus [23] vocat) ſibi lacertos diſtrictis gladijs cruentarent: Quod & meminit Martialis [24], 23. Lib. VII. de off. Procons. 24. Lib. XI.

Alba nimis ſæuis lacerantur brachia cultris,
Cùm furit ad Phrygios Enthea turba modos.

Et tetigit alicubi Plinius [25]. ſed & deriſos à Xenocrate Phyſico recitat Alexander ab Alexãdro [26], quod vt aiebat, non eſſet lugendum, ſi Deos eſſe crederent, quibus ſacra faciebant: aut non ſacrificandum, ſi homines. Quæ & Labeonis Antiſtij ſententia fuit: numina bona (inquit D. Auguſtinus [27]) à malis cultus diuerſitate diſtinguentis quod hi cædibus, ac ſupplicijs, illi lætis obſequijs (qualia ſunt conuiuia, ac lectiſternia) propitiari velint. Quod ego ſic dictum velim, non vt Chriſti regnum in delitiis, ac voluptate ſtatuere me quiſquam putet, qui ſciam eius militiæ certiſſimam teſſeram eſſe crucem: ſed vt intelligant homines, non eſſe ex iſtiuſmodi lanienis, ac cruciamentis omnino æſtimandam pietatem; vti eorum plerique nunc facere ſolent: Et Diabolus ipſe non alia re frequentius 25. Lib. XI. cap. 49. 26. Genial. dier. lib. IIII. cap. 17. 27. Lib. II. de ciuit. Dei.

ſcenam ſuam inſtruit. Nimirum quia Chriſtianos videt ſe ieiunio, vigilijs, ſolitudine, laboribus macerare, ac conficere, dum carnem ſuam ſubigunt, dum admiſſorum pœnas volentes luunt, dum ſe ad preces, ſanctáſque meditationes comparant, atque inſtruunt. Quod is ſæpè exemplum per ſummam malitiam accipit, augétque adeò effero illo laniatu: quaſi tanto magis colatur pietas, quanto in corpus ſæuietur acerbius, atque inhumanius, vt eſt eius ars, & verſutia. Veluti cùm ſanctiſſima etiam quæque immoderato, inconſultóque vſu deprauat, fœdat, ac diſtorquet: nam hic alioqui veram, ſyncerámque Chriſtianorum diſciplinā conuellere non eſt animus, & ſi quæ Eccleſiæ iudicio cōprobatur.

Dæmonum illuuiem ſummam demonſtrare, tum quæ eorum præſentiam ſemper comitatur odoris fœditatem, tum quæ de vitanda munditie adeò accuratè ſuis præcipiunt: maximeque in manibus, quarum lauationem aiunt faſcinationibus obeſſe: quomodoque id ſit accipiendum.

CAPVT. X.

1\. *D. Gregor. in Memor. Matth. cap. 12. Marci. 1. ac. 5. Iob. 40.*

BEemoth, ideſt animal impurum, ac ſpiritum immūdum paſſim literæ ſacræ [1] appellant Diabolum. Idq́; adeò nomen non modò in illum conuenire putandum eſt, quòd ingenio, ac moribus ſit impuris, vt ejus omnes actiones, ac ſtudia demonſtrant: ſed etiam quia ſordibus, atque immunditia exteriore impenſius delectatur. Nam & illi in cadaueribus frequens eſt commoratio: & ſi

quando

quando viuens corpus occupat, vel etiam id ſibi ex aëre, concretiſue vaporibus informat, præſentiam in eo ſuam ſemper inſigni aliquo fœtore teſtatur: imo & in illis partibus receptum frequentius habet: quæ vti in naui ſentina, corporis ſordes, excrementáque accipiunt. Vnde & ἐγγαστρίμυθος γυνὴ in Biblijs dicitur, quæ Pythonem habet in ventre, quam Gratianus in decretis ventriloquam vertit. Munera quoque illi eſſe ſolent è fimo, & ſtercore, epulæ è morticinis pecudibus: Ac vt eſt in prouerbio ὅμοιον ὁμοίου ἐφίεται, taléſque vulgo ſunt pediſſequæ, quales & heræ, vt plerumque mulieres ætatis ſordibus obſoletas, fortunarúmque tenuitate viles, ac ſqualidas pro miniſtris habet: quas præterea, quaſi naturæ vitium minus in hoc eius deſiderium expleat, edoctas habet ad ſordes, atque immunditiam. Hæcq; ob id præcipua cautio eſt, ne manè ſolito aliorum hominum more manus ſuas abluant: quod ea res faſcinationibus ſuis (vt ait) indubitatio occurrat: ſeu ab ipſis ſagis proficiſcatur, ideſt ſuas ipſæ lauent manus: vti Alexia Gallæa [2] Betuncuriana, innumeræq; aliæ, quarum nomina nunc non ſuppetunt, quæſtoribus ſuis vltrò recitauerunt: ſeu ab illis, quos veneficiis ſuis deſtinauerunt perdere: ſicuti retulerunt Claudia Fellæa[3], Catharina Latomia[4]: quarum hæc Dominicam Durantiam infenſe ſeruabat, quod eaſdem vnà ambirent nuptias: illa, alieniſſimo animo erat in Malurticam quendam, propter penè quotidianas rixas, & contentiones, vt inter vicinos aſſolet, neutra tamen iniuriam vlciſci faſcinatione aut veneno potuit: quòd eſſent illi ab earum inſi-

2. Mirecuriæ. VII. Id. Decem. 1584.

3. Mizilaij. V. Id. Non. Febru. 1587.

4. Harecuriæ III. Non. Febr. 1587.

diis tuti iſto lotarum manuum præſidio. Sebaſtiana Maxentia[5], Ioanna Nigra[6], Ioanna Vlderica[7], & Franciſca Perina[8] affirmant eam lauationem certò proficere contra malas incantantium artes, ſi domo quis pedem efferens ſe pręterea in Dei tutelam, pręſidiúmque ſupplicibus verbis committat. Idq; ſe à Magiſtello ſuo Iolicto ita inaudiuiſſe memorat Nigra illa: dum ſcilicet cum illo de hoc expoſtularet, quòd in Nicolai Tonſi vxorem venena ſua tam ſæpè incaſſum ſparſiſſet: quæ tamen multi alij præſentiſſima ſenſiſſent. Hoc etiam ſibi moram, impedimentúmque ſemper attuliſſe Vlderica illa recitauit, quoties maritum faſcinatione parauiſſet tollere. Parauerat autem ſæpiſſimè, propter iniucundiſſimam, ingratiſſimámque lecti conſuetudinem. Nuper etiam Mugeta[9] iamiam in ignem imponenda, ac vltimùm cum marito prandens placidè, eum multis audientibus monebat, ne inſalutato numine, illotíſque manibus manè domo pedem efferret, ſi ſe à ſagarum inſidijs tutum cuperet, ac ſecurum. Quomodo verò rei adeò leuis, atque exiguæ vires tantæ eſſe poſſint, aut quare ea corporis pars ſua munditie in hoc cæteris pręſtet, non eſt facile coniectari: Niſi ſi hoc impoſtor ille prętextu ſolerter aliud tegit, pérque ambages, atque inuolucra nobis ſuam vult ſententiam oſtendere. Vti alibi illum feciſſe obſeruauit ex Vviero Ioan. Bodinus, eo videlicet loco, vbi memoratur apud ſagam quamdam obnixè egiſſe veteres calceos diligenter vt aſſeruaret, quòd eos pręſidio illi futuros eſſe diceret, aduerſus maleuolę alterius ſagę impendentes inſidias. Nam dubium non eſt, quin ea ratione monitam

5. *Leberij. VII. Id. Apri. 1588.*

6. *Leberij. V. Cal. April. 1588.*

7. *Lanfracuriæ. VII. Id. Maij. 1588.*

8. *Baijs. IIII. Non. Iun. 1588.*

9. *Eſſeij. X. Cal. Iul. 1591.*

monitam voluerit, vt in peccatorum cæno volutari perſtaret, quæ vtique homini ſunt inſtar calceorum lutoſorum. Quo ſenſu Philo Iudæus intelligendum putat, quod Deus Moſi præcipit, vt calceos ad ſe acceſſurus deponeret. Et certè Ægyptij 10. puritatem denotantes aquam pingebant; quòd eo elemento luſtratio, atque expiatio optimè fieri crederetur. Et frequens eius vſus fuit in gentilium ſacris, ac litationibus:

10. *Orus Apollo ſacrar. ſculpturarum lib. 1.*

Tu genitor cape ſacra manu, patrióſque penates: 11
Me bello è tanto digreſſum, & cæde recenti
Attrectare nefas, donec me flumine viuo
Abluero.

11. *Aeneid. VII.*

Et 12

Dic corpus properet fluuiali aſpergere lympha.

12. *Aeneid. IIII.*

Et 13.

Corúpſque recenti
Spargit aqua.

13. *Aeneid. VI.*

Et apud Horatium 14 à Diis immortalitatem poſcens ille compita circum, lautis manè ſenex manibus currebat. Heſiodus quoque in operibus, & diebus, vetat manè litari vinum Ioui, vel etiam quemquã ingredi amnem, aut fontem χερσὶν ἀνίπτοις. Thelemachus etiam Palladi apud Homerum ſupplicaturus marina aqua manus abluebat. Dei item lege eiuſmodi externa per aquam mundities ſæpè in veteri teſtamento commendatur, præſertímque in manibus, vti Iudæorum more frequentatum legimus 15, qui vitula facientes ſuper eam mactatam manus ſuas abluebant. Sunt enim puræ manus, quales ad Deum 16 ſemper tolli oportet, puri cordis indices. Et prouerbio vſurpatur, manus lauare,

14. *Satyrarum lib. II.*

15. *Deuteron. XXI.*

16. *1. ad Timoth. cap. 2.*

N.

pro innoxium ſe oſtendere. Qui etiam ſymbolo
17. innocentiam ſuam Pilatus publicè teſtari voluit [17].
Matth. XXVII. Et contrà, Iudæi diſcipulis Chriſti calumniam intentarunt, quod illotis manibus ad epulas accederent. Quem neſcio morem an vitandi offendiculi cauſa, poſt eum paſſum Diuus Petrus [18] immutarit: nam niſi lotum raro eum accubuiſſe Diuus Clemens eius familiaris, & quotidianus penè conuictor ſcriptum reliquit. [19]

18. Matth. XV.

19. Pierius Valer. Hieroglyph. XXI. cap. 33.

Sortilegos, quod olim pagana feciſſe dicitur antiquitas, Dæmonibus ſuis annuatim quid pēdere, quo vel plagarū metum, vel earum, quibus ex pacto obnoxij ſunt, præſtationum vacationem redimant. Tum id quod ſic penditur, ſi animal eſt, vt nigri coloris planè eſſe oporteat.

CAP. XI.

QVemadmodum ſolent domini rerum ſuarum nexum, mancipiúmque annuis vel operarum vel penſionum præſtationibus apud eos aſſerere, quibus illas olim vtendas, fruendáſve conceſſerūt; ita Diabolus ſedulò hoc agit, vt quæ in ſeruitutis, cùm eam imponeret, lege dicta ſunt, ac pacto promiſſa, ea à ſuis acerbiſſimè vbi dies venit, exigat: maximeq; ſi cauſam habēt ab alicuius muneris excuſatione: veluti cùm à nocturnis comeſſationibus ac tripudiis, aut re quapiam alia ſimili, vacationem impetrant. Quod Dominica Zabella [1] retulit ſolitum præſertim frequentari à locupletioribus: quorum permultos vidiſſe ſe ait, qui non modò Magiſtellorum ſuorum gratiam, vel etiam plagarum metum

1. Rogeuille in agro Teutreo, 1583.

metum, ſi quid fortè minus ex earum ſententia admiſiſſent, bucculo, veruece, aut re quauis alia (quod vſitatiſſimum habent) redimerent, ac luerent: ſed & iſtum non ſiſtendi ſe condictis loco, temporéque licentiam, ac libertatem. Id confirmat Deſiderij Financij [2] Mandrenſis ſpontanea de ſe confeſſio, inquientis ſtato anni die, qui circa ortum Caniculæ recurrebat, ſero iam veſperè, ac deſignato ſuper Hupellam, qui mons in Vogeſis perarduus eſt, loco ſibi neceſſe fuiſſe tale aliquid Magiſtello ſuo pendere: ídque adeò niſi planè nigrum gratum non habuiſſe. Quem illum colorem nön nunc primùm affectare clamant omnes Hiſtoriæ: Nam & olim [3], cùm ſub Mopſi nomine oracula reddebat, & per literas à Proconſule quodam Aſiæ rogatus eſſet album, an atrum vitulum mallet ſibi litari; atrum reſpondit. Hunc verò fuiſſe morem conſulendorum Dæmonum per chartas conſcriptas, ceráque obſignatas iſtud Iuuenalis indicat:

2. Sã Deodati pridie Id. Iul. 1581.

3. Plutarch. de oracul. defectu.

Propter quod fas eſt genua incerare Deorum.

Et Diti, Diiſq; Manibus niſi atras victimas cędere Pōtificũ quos cæca habuit antiquitas ſcita vetuere.

4. Alex. ab Alex. Gen. Dier. lib. III. cap. 22.

Scabere terram

Vnguibus, & pullam diuellere mordicus agnam.

Nimirum cùm is color (vt inquiebat Pythagoras) ad mali naturam pertineat: conſentaneum eſt eius eſſe illa quę malorum omnium authori, atque hortatori dicantur, ac deuouentur. Beatrix Baonenſis [5] addidit ne tenuiores quidem (cuius generis ea colluuies ferè omnes habet) illarum præſtationum immunes eſſe [6]: ſed quemque pro ſua facultate, quod maximè in prōptu habet, quaſi ſymbolum dare, ac

5. Gerbeuillai, Nonis Aug. 1585.

6. Mediomonaſtery 13. Cal. Mart. 1589.

conferre. Alios quidem gallinaceos pullos, vel gallinas ipſas: quod ſe feciſſe Deſideria Parienſis [7], & Cathelonia Vincentia [8] affirmauerunt. Alios demptos è capite ſuo crines, feſtucam, auiculas, aut leuidenſe aliquod munus, veluti è bubulo corio monetam: quæ ſi nec ſuppetit ab ipſis Dæmonibus ante accipitur: ſatiſque eſſe (vt ſe ſæpè à ſuo Magiſtello intellexiſſe memorauit Ioannes Piſcator [9]) ſi ad id afferant mentem pronam, ac religioſam. Quod ſi quis facere recuſat, vel etiam negligit: preſto ſunt illi minæ, verbera, morbi, liberorum neces, rei familiaris damnum, ac detrimentum aliquod inſigne. Quorum metu dici nequit, quàm prompta ſit illis in iſtiuſmodi promiſſis perſoluẽdi celeritas: adeò pauor, & formido diligentiam, ſtudiúmque excitant. Et hic quidem iam olim veterum pectus pupugit aculeus: hæc eorum mentes contaminauit labefactauítque perſuaſio, nullis etiam iſtiuſmodi legibus, ac conditionibus antè obſtrictos [10]. Nam & in palatio Romæ vetus ſtetit ara febris: exquiliis quoque altera malæ fortunæ, deteſtatæq́; Orbone etiam ad ædem larium Proſtuertæ, Proſæ, Timoris, Palloris, Auerrunci, Robigi, noxiorúmque aliorum Deorum, quos vno nomine Veioues appellare poſſis, celeberrima in aliis Romæ regionibus fuere delubra: vbi ne obeſſent, néve incõmodi aliquid offerrent, donariis colebantur. Quæ & per Græcos, aliáſque gentes latè fuſa ante fuerat ſuperſtitio. Siquidem Athenienſes contumeliæ, atque impudentiæ, ne ijs afficerentur: Bœotij, Appollini Pornopioni, ne muribus prouincia infeſtaretur: Oetæi, Herculi Conopio, ne culicibus diuexarentur: Rhodij

7. In Stiuenſi territorio V. Cal. Decemb. 1589.

8. Catharina Preuotia & Apollonia in Freiſſen. IIII. Non. Septemb. 1589.

9. Maynerij IIII. Non. Maias. 1585.

10. Cicero lib. II. de legib.

11. Plinius lib. II. cap. 7. Alex. ab Alex. lib. I. cap. 13. Volater. Philol. lib. XXIX. cap. de celebr. Sacro.

dij, Apollini Erythibio, ne rubigine ſegetes læderentur: Gades, Paupertati, ac Senectæ ne ea duriùs premerentur, ſacra religioſiſſimè faciebant. Atque vtinam ne ad hæc noſtra tempora tam fanaticus, profanúſque dimanaſſet error: tanta non deprauaſſet cultus ritúſque diuinos dementia: ſed conſiderarent homines (vt olim rectè monuit Cicero) ceremonias, religionéſque in Deum non metu, non pacto, non pretio tantùm; ſed ea coniunctione quæ eſt homini cum Deo, præcipuè eſſe conſeruandas; ſanctitate videlicet, ac pietate: quę maximè placatum Deum efficiunt, eiúſque tabernaculum cum hominibus firmant ac ſtabiliunt.

Compoſitum ius fáſque animi, ſanctíque receſſus
Mentis, & incoctum generoſo pectus honeſtò [12].

Nam ſola donariorum iſtis neglectis, graſſari ad Dei opem, miſericordiámque via religionis manifeſtum eſt ludibrium. 12. Perſ. Satyr. II.

Hæc cedo vt admoueam templis, & farre litabo [13].
Immunis aram ſi tetigit manus:
Mollibit auerſos penates
Farre pio, & ſaliente mica.

13. Hora. Car. lib. III. Ode. 23

Vt hic omittam dicere, quod quidam nuncupatis votis à cœlitibus vulgo, & palàm, quæ cupiunt, contendunt.

Rem ſtruere exoptas cæſo boue, Mercuriúmque
Arceßis fibra: da fortunare penates,
Da pecus, & gregibus fœtum:

quæ timent deprecantur:

Vota metu duplicant matres, propiúſque periclo
It timor.

14. VIII. Aeneid.

Imo in eos probra, contumeliáſque indignabundi

ſæpè ingerunt, hac fiducia, quod oblatis poſtmodum donariis, pacatos, facileſque eos ſint habituri. Vti aliquando Italum aleatorem feciſſe rumor eſt: qui cùm eos, quòd dánoſiore alea luderet, omnes excepto vno Diuo Antonio, maledictis inceſſiuiſſet (periculum enim non leue ſibi eſſe putabat ab eius igne ſacro) ac poſtridie eas blaſphemias luiturus cereis candelis ſingulos ſupplex donaſſet, conſultò Diui Antonij aram præteriiſſe dicitur, inquiens: Inſanę merito, tu nulla à me laceſſitus fuiſti iniuria, nullo etiam dono nunc placaberis. Verùm hîc forſan præſtat tacere; quàm parum opportunè Eccleſiaſten agere: maximè cùm hæc ſatis, ſine præcone ſuam impietatem loquantur, ac prædicent. Hoc modo ſatis erit oſtendiſſe,

Dæmonias accepto placari munere quouis,
Si deuota modo mens eſt, & conſcia praui.

Sagas ad Sabatharios ſuos conuentus auolaturas maritorum Zelotypiam fallere, illis in arctiorem ſomnum, per incantationem inductis: vel etiam ſuppoſita, quæ earum ſpeciem habeat, re aliqua.

CAP. XII.

CVM hæc ſcriberem, venere mihi in manus rearum quarundam percontationes è Forbachio (quod municipium eſt ditionis Lotharingicæ in Germania citeriore) è quibus, quod adhuc non feceram, didici auolaturas è lecto geniali veneficas ad conciliabula ſua ſolere, ne quid quotidianæ, ac nocturnæ conſuetudinis deſideretur maritis,

maritis, vel ſomnum per incantationem concilia-re, è quo ij non poſſint facilè excitari: vel perſonas quaſdam iam dormientibus adumbrare, atque ad-iungere, quas ſi cõtingeret interea expergiſci, ſuas vxores eſſe putarent. Bertranda Tonſtrix [1] id ſe ſæpè feciſſe prodidit: atque ad ſopiendum tali ſomno maritum, ſæpenumero illi aurem vellicaſſe, dextra manu eo prius illita vnguine, quo viam ad eiuſmodi conuentus affectans ſolebat ſeipſa inun-gere. Eller vxor Decani in Ottingen [2], infantis culcitram: Sichen May à Speirchen, ſcopas ſup-poſuiſſe ſe memorauerunt, poſtquàm eſſent no-men ſui dæmonis præfatæ: Síeque maritis fucum ſæpè feciſſe. Maria [3] vxor Ioannis Sartoris in Me-tzer Eſch, ſtramentorum faſcem veluti vnguine infuſcatum, qui, ſtatim atque ipſa domum eſſet re-uerſa, euaneſceret. Catharina Ruffa ipſum Dæmo-nem ſua accubatione eiuſmodi vices aliquando geſſiſſe declarauit.

1. Forpachij, Calend. Septem. 1587.
2. Eodem loco, & die.
3. Homburgij Nonis Ianuarij. 1590.

Multa eſſe, quæ Dæmones grauiter & ſeuerè in ſagas ani-maduertant: nocturnorum conuentuum deſertionem, morborum ſe inconſultis ſanationem, iniuriæ conceſſio-nem, innocentiam, contumaciam, à malè agendo dehor-tationem, criminis apud Iudicem agnitionem, irritam inſidiarum molitionem, atque eius generis alia quam-plurima; quæ vel atrociſſimis verberibus illis luere, vel damno aliquo rei propriæ grauiore penſare neceſſe eſt.

CAP. XIII.

OFfenſio ſi quæ vnquam magna eſt & diutur-na, certè ea eſt quæ ex inuidia contrahitur: cuius

cuius (vt inquit Cicero) motus longè omnium acerrimus eſt, ac pertinaciſſimus. Quæ ſi in homines conuenit ratio: quid in Satana valituram putamus, quem nihil æquè cruciat, ac ſolicitum habet, quàm quomodo feliciore conditione, quàm ſua eſt, degentem hominem, noua ſemper aliqua calamitate, ac miſeria afficiat, atque affligat? Vt iam mirum videri non debeat, ſi quos ſemel ſibi obnoxios reddidit, atque obſequentes, tam duro habere ſolet imperio: tam aſperè, atquè inclementer tractare. Profectò hęc communis, perpetuáque eorum omnium querela eſt, illum nuſquam non fingere cauſas, dum habeat quod culpæ, aut contumaciæ imputet, plectát, ac ſeueriſſimè animaduertat. Et omnino nunquam cum illo, ne vnius quidem momenti pacem conuenire, ac conſtare. Cuninus Gugnotius 4, ſe quod ad indictos conuentus nunc tardius, nunc infrequentius acceſſiſſet, non ſemel illi vapulaſſe pene ad interitum recenſuit. Rurſus graues luiſſe pœnas, quòd filiam Dominici Raij, cui venenum eius hortatu fecerat, non petita venia, ad ſanitatem auſus eſſet reducere. Metum præterea longè maximum ſibi attuliſſe, cùm forte ab eò per aërem deportaretur, ac ſuprà flumen Moſellam conſtitiſſent loco, vt ſibi videbatur, vorticibus admodum horrendo: Nam de deijciendo, ac mergendo non deſtitiſſe minas interponere, quoad fidem dediſſet, ſe Deſiderium Galerium 5, qui cum inimicitias habebat, veneno ſublaturum. Quod & non multò pòſt per maximas eius efflagitationes præſtare coactus eſt. Iana Gerardina 6, Catharina Ruffa 7, & Franciſca Fellæa innocentiæ ſuæ pœnas

4. Aucherij IIII. Non. Ianua. 1585.

5. Pangeij XI. Calen. Decemb. 1584.

6. Vellæij ad Moſellã V. Cal. Iulias. 1587.

7. Pangeij V. Id. Nouem. 1584.

non

non ſemel dediſſe ſe affirmauerunt: ac tantas (ait Nicolæa Morelia[8]) vt intercepto, præ verberum atrocitate, ſpiritu, penè exanimaretur. Neque id mirum videri debere: ferreas enim (inquiebat) illi eſſe manus: quibus, ceu malleo, caput vniuſcuiuſque ſic contundit, vt attrectantibus exoſſatum videri poſſit. Alexia Belhoria[9], & Claudius Morelius[10] ſe id multoties cum ſuo magno malo expertos fuiſſe conqueſti ſunt. Nonnunquam & in os ſic vnguibus inuolat, vt id totum lacerum, ac dilaniatum ſępè relinquat: ſicuti Roſa Gerardina[11], commonſtratis adhuc veſtigijs, Iudici fecit manifeſtum. Cum eadem Belhoria multis egerat Dęmon, vt coniugem ſuum veneno perderet. Hoc cùm ea non ſuſtineret facere, præ amicitia; hanc ille dolens repulſam aquæ intercute ipſam afflixit: ex cuius tumoribus, cùm ſex integros menſes laboraſſet, non prius conualuit, quàm ſextarios fœditiſſimi humoris duodeuiginti, per imos pedes, facto vulnere eieciſſet. Margaretam Luodman[12] non ceſſabat quoque hortari, vt vicinæ mulieris buculam, quòd eius olera depaſta eſſet, ac tota vngulis obtriuiſſet, venenata potione, quam illi tunc in ligneo catillo porrigebat, necaret: ſed cùm id detractaret facere, vt quæ metueret à muliere, quam alioqui perſpicaciſſimam nouerat, in facinore deprehendi: tandem vt ea ſe neceſſitate liberaret, ac aliqua ratione placatum Magiſtellum haberet, maluit vitulum, quem vnicum in ſtabulo alebat, illo ipſo veneno tollere. Proprij quoque iumenti damno, alieni, cui contra Magiſtelli mandatum pepercerat, Bertrandæ Tóſtrici[13] neceſſe fuit ſalu-

8. Serra XIIII. Calen Februa. 1587.

9. Blainuillæ ad aquas Non. Febr. 1587.

10. Serræ III. Non. Decē. 1586.

11. In agro Stiuenſi, Nonis Nouemb. 1586.

12. Vergauillæ X. Cale. Februa. 1587.

13. Forpachij VI. Calend. Septe. 1587.

14. *In Freiſſen v. Id. Auguſt. 1580.*

tem lucere. Apolloniam [14] Dęmon eò per ſummam importunitatē perpulerat, vt fidem daret nō prius quieturam eſſe, quàm damnum aliquod ingens familiæ Eyſart municipis ſui intuliſſet: quod promiſſum cùm tamen perficere non poſſet, illius vtique conatus prohibente Deo, in cuius tutelam, præſidiúmque Eyſart ſe, ſuóſque primo diei cuiuſque diluculo commendare ſolebat: eò tandem redacta eſt, vt ſibi neceſſe eſſet decennis filiæ (huic nomen fuit Eugel) parricidio, non impleti promiſſi vexationem à Dæmone redimere. Eamdem necandæ ſobolis neceſſitatem & alius Dæmon Catharinæ

15. *In Freiſſen IIII. Non. Septē. 1589.*

Præuotię [15] attulit: Cùm enim eam forte libido inceſſiſſet perdendæ veneno filiolæ, quam vnicam Michaël Cocus eius vicinus ſuſtulerat, atque id & ſæpè, & fruſtra aggreſſa eſſet facere (nam eam mater quotidianis precationibus, luſtrationibúſque contra malas incantantium artes munitam habebat) tandem vt hanc veluti prædæ fruſtrationem aſſiduè incuſanti Dæmoni cumulatiorem etiam reponeret, quem in cunis adhuc habebat, infantem Odillum nomine immiſericors mater veneno perdidit. Siquidem ſagis hæc lex eſt perpetua, vt quod perperam in aliorum caput conantur, ac moliuntur, id in ſe admittere poſteà cogantur: nec vnquam patitur Dæmon irrita apud eas eſſe ſua conſilia. Quod ſi incœptum eſt plurium, & contenditur in quam commune malum recidere debeat: res ad ſortem reuocatur, vnáque ea cui eius luitio ſortito obtigerit, pro omnibus noxam pendere cogitur: Vti à ſe, facinoríſque ſocijs aliquando vſurpatum memorat eadem Præuotia. Cùm enim (inquiebat

quiebat illa) conſilium vnà iniuiſſemus de faſcinãdo ſutoris Freſſenij pecore, atque id neſcio quo fato impeditæ nequiuiſſemus facere; patrandum nihilominus fuit aliquid, quo ſcilicet illi qui eam veluti prædam certus expectabat, aliqua ratione eſſet ſatisfactum. Sorte igitur experiri placuit in quam hæc faba cuderetur: ducta eſt: & in Agnetem Eyſvvitz omnium nequiſſimam, flagitioſiſſimámque fœminam incidit: quæ nihil facti morata atrocitatem alacri animo præſentibus ſocijs viginti annorum filio, Petter nomine, medicatam potionem propinauit: vnde non multo poſt illi totum corpus prodigioſè diſtortum, deprauatúmque fuit. Hoc nimirum faciendum erat, aut à Dæmone, qui nihil vnquam condonat, morte etiam duriora pati. Talem ſiquidem contumaciam impune non tulit Balial Baſolus [16]: Nam cùm eius mandatum de miſcendo cuidam veneno, quem forte exoſum habebat, neglexiſſet: tam duras in proprijs ędibus dedit: vt mallet (quantum inquiebat) alios ſimiles cruciatus, ſi iterum eſſent ferendi, morte pręſenti depaſciſci. Nec tulit etiam inultum Margareta illa, de qua modo mentio eſt habita: quod facinoris ſocias eſſet ab incœpto dehortata, cùm forte ad ſtagnum Vvapenbruch conueniſſent, ac de more eius aquas, perdendis arborum fructibus, exagitarent: Id verò faciebat, quod meminiſſet ſe non ſemel earum pomis, & duram, & longam famem toleraſſe: nam de hoc grauiter obiurgata, multis præterea verberibus caſtigata parum illud conſultum non multo poſt luit conſilium. Ioanna à Banno [17], cùm teſtium authoritate

16. Donibaſoli ad San Nicolaũ IIII. & pridi. Non. Mart. 1587.

17. Mainerij III. Non. Ianu. 1586

obruta, tormentorúmque, quæ offerebantur, metu permota, Iudici omnes ſuas noxas, maleficiáque patefeciſſet, ac præterea eo verbis præeunte Dæmonem, cui ſe ipſa addixerat, perpetuum faceſſere iuſſiſſet, non multo pòſt ſolam in calcere repertam ſic is pugnis, calcibúſque conſcidit, vt illum ſibi poſtremum eſſe diem iam eſſe putaret. Sed commodùm interuenientes cuſtodiæ impedimento fuerunt, ne ſuam ille immanitatem, ac ſæuitiam longiùs exerceret. Certè illi totum tergum recentibus verberum veſtigijs adhuc fœdum erat, cùm
18. hæc Quæſtori denarraret. Keluers Otilla [18] ob
Freſſeny eandem agniti criminis cauſam, tam duras Ma-
VIII. Id. giſtello ſuo in carcere dedit, vt ab ea editus præ
Aug. 1590. intolerabili plagarum dolore clamor à Caſtellani domeſticis longiſſimè etiam exaudiretur. Ecce vt inclementiſſima, iniuſtiſſimáque ſemper eſt apud Diabolum ſeruitus, ijs etiam, qui ſe totos ad eius arbitrium comparauerunt: cùm contra Chriſtus iugum ſuum ſuaue, onúſque leue vbique prædicet, vltroq; hortetur ad illud ſubeundum, qui animabus ſuis requiem quærunt. Et certè contrariorum inſtitutorum, ac diſciplinarum fines, atque euentus decet eſſe contrarios. Lex Chriſti ſuprema, eſt charitas ex fide, nullámque, poſtquam nos in ſuam Eccleſiam conſtituit, ea ſanctiorem edixit, atque irrogauit. Mandatum nouum do vobis
19. (inquit[19]) vt diligatis inuicē, ſicut dilexi vos. Rur-
Ioan. XIII. verſ. 37. ſus,[20] in hoc cognoſcent omnes, quod mei diſci-
20. puli eſtis, ſi dilectionem habueritis ad inuicem.
Ioan. XXXV. verſ. 35. Hæc præcepta nullam in exequendo habent difficultatem, plena ſunt amoris, deliciarum, atque
oblecta

oblectationis. Si minus eſt ijs obſecundatum, non illico Deus iram in contumaces euomit: ſed lentus eſt ad pœnam, eíque etiam inuitus accingitur. Ac ſi quando tamen irroganda venit, moderata eſt, & ſemper ſalutaris: paterna, non dominica: punientis amorem, non vlciſcentis, odium concilians. Diaboli contrà præcepta, ac monita quotidiana ſunt de ſimultatibus, inſidijs, crudelitate, cædibus, damnis, atque iniurijs [21]. Siquidem ipſe ab initio homicida eſt, calumniator, prædator, vaſtator, inſidiator, vexator, carnifex. Imo nihil adeò obnixè ſatagit, quàm vt ſuos, vti ſe, habeat in aliena calamitate, ac miſeria aſſiduè occupatos. Si imperata abnuunt ac detrectant hoc, vt iam dictum eſt, illis ſupereſt, vt ſæuiſſimis vel ad necem contundantur verberibus: ſin exequuntur, hoc quoque ſequitur, vt ipſi ſe continuis mœroribus, atque angoribus miſerè implicent: veluti qui rerum trucium, acerbarúmque ſpectaculis, neceſſitate officij coacti contra innatam clementiam, interſunt. Tum miſericordia, quàm primum innata humanitas etiamnum ingerit, deprehenſionis metus, ac ex peccatorum conſcientia timor nunquam pacatam, tranquillámque illis mentem eſſe ſinunt: ſed illos vndique premunt anguſtiæ, mala vrgent, ſequuntur miſeriæ, ac calamitates.

21. Ioan. VIII. Apocal. XII.

Veram, & præſentem ſagarum ad nocturnas ſuas Synagogas ſæpè eſſe profectionem, nonnunquam etiam vanam, & per inſomnium tantùm conceptam, ac meditatams rectéque ſentire, qui vtrumque defendunt. Tum vt diuerſæ ſint eius profectionis rationes, quibúſue noctibus ſæpius fiant in Lotharingia.

CAP. XIIII.

RES eſt controuerſa, & plena diſſenſionis, inter eos, qui hæc ſagarum tractant portenta: eæ ne reuera ad illos, quos ſic iactant Dæmonum conuentus auolent, ac præſentes ijs adſint; an tantùm occupata præſtigijs phantaſia, atque, (vt euenire ſolet, vbi

Exercent vanas nocturna inſomnia mentes)

adeſſe ſibi videantur. Et habet ea concertatio in vtramque partem exempla, rationéſque, quibus contrariæ ſententiæ probabiliter defendantur. Nã & certis authoribus [1] cõpertum habemus extitiſſe: quæ cùm domi, imò in eodem cum marito cubili, manifeſtè pernoctaſſent: recenſerent tamen poſtero manè, ac confidenter dicerent multa ad eiuſmodi conuentus pertinentia, quibus ſe ſuperiore nocte interfuiſſe affirmarent. Alias item [2] (cùm eas neceſſarij, ac propinqui, quibus eius rei ex rumore iniecta erat ſuſpicio, totas noctes conſultò vnà cum vicinia obſeruaſſent) viſas quidem inter dormiendum commoueri vehementius, quaſi qui ingenti aliquo dolore conflictantur; vel etiam in ſedili, aut alia quapiam re equitare, vti qui viam admotis calcaribus accelerant: cæterùm non egredi domo; ſed tantùm

1. *Fr. à Turellã, & Io. Bodinus in Dæmonomania.*

2. *Olaus Magnus in Hiſtoria de gent. Septentr.*

tantùm experrectas laſſitudinem præ ſe ferre: veluti qui peregre redeunt: ac miranda quæ ſibi feciſſe videbantur narrare: imò & illis iraſci, ac ſuccenſere, qui fidem iis non adhiberent. Quæ res multos impulit, vt crederent hæc mera eſſe ſomniorum viſa, quæ Dæmon in eorum animos immitteret, quos laqueis ſuis irretiuiſſet. Habétque ea opinio aſtipulatores magni nominis non paucos: nec vſqueadeo ab ea diſſentientem Diuum Hieronymum [3], qui & Hebræi cuiuſdam ſuæ ætatis ſententiam in argumentum profert eleuantis ſed indignè authoritatem hiſtoriæ Abacuc ea ſolùm cauſa, quòd Prophetæ geſtationem, tranſuectionemq; per aëra, præter à natura conſtitutum ordinem cõtineat. Contrà non deſunt & laudati authores [4], qui exemplis, rationibúſque defendant eiuſdem rei veritatem: Auditos enim qui eodem cum Strigibus vnguento perfricti, ac delibuti momento ad eiuſmodi cœtus, vnà cum iis transferrentur: Vnde tamen redeuntibus emetienda eſſet via multorum dierum; ceſſante videlicet carmine, & quod ait Apuleius [5], cæca numinum coactorum violentia. Auditos etiam [6], qui cò pedites profecti vnà cum liberis, quos animus erat in ſolenni conuentu deuouere, domum poſtea à Dæmone per aëra eſſent deportati. Hócque multorum verbis, ac teſtimonio conſtitiſſe, qui abeuntes in via eſſent allocuti, & multa nocte redeuntes offendiſſent attonitos, ac perplexè reſpondentes. Tum in ipſo cõuentu collocutiones, quas deinde diuerſi totidem verbis recenſerent, qui interfuerant: laruarum, corticum, ac reticulorum, quæ quiſque celandæ, tegendæq;

3. *In prologo in Daniel.*

4. *Apuleius, Vldericus Molitor, & Ioan Bodinus.*

5. *Libr. III. de Aſino aureo.*

6. *Nicolaa Stephana Dom. Martini, menſe Dec. 1587*

7. Cap.47.legis Salic. Et Ioachi. Camer. in lib. de nat. Dæmo.

dæq; præſentiæ, vultui obduxiſſet: craterum 7, veſtium, ac ſupellectilis, quæ vſui fuiſſet agnitiones: exauditi ſtrepitus, ac clamores ab illis, qui armenta, pecorúmque greges in propinquo cuſtodiebát: ſuppoſitæ perſonæ, quæ abſentium vxorum loco maritis accubarent: ac adeò tam multorum, qui in peſtilentem eam ſocietatem ſunt aſciti, conſentiēs, ac conſpirans de iis omnibus oratio, ac teſtimoniū: è quibus id quod ſequitur, quia maximè próprium ad eam rem viſum eſt, paulo amplioribus verbis placuit hîc commemorare. Lutzeij (qui vicus non ignobilis eſt in radicibus Vogeſi montis) Maio menſe anni M.C.LXXXIX. Paganalia à vicariis celebrabantur. Ex eo viro Claudius Chotæius in vicinum, cui nomen eſt Vviſembach, appetènte nocte, redibat. Iámque eius montis, qui inter vtrumq; vicum aſſurgit, bonam partem conſcenderat, cùm ſubito turbine correptus ſtetit, circunſpectans attonitus, nuncubi rei adeò inſolentis cauſa aliqua appareret. Nam cæterà tranquilliſſimus, quietiſſimúſque aër erat. Aduertit in ſeceſſu quodam (eum accolæ crepidinem Moreliam appellant) laruatas mulieres ſex, inſtructam multò auro, atque argento menſam quamdam ſaltando circumeuntes: perindéque ſua iactantes capita, ac qui intemperiis agitantur: tum iis aſtantem in nigro tauro hominem, qui eas vti otioſus aliquis in triuio ſpectabat. Ibi igitur conſtitit, tantiſperdum ſe colligit, ac rem totam certiùs oculis agnoſcit. Quod dum facit, momento turba illa diſparuit, ac ſe ex eius aſpectu ſubduxit. Amoto igitur eo metu ſe denuò viæ committit. Ac iam montis verticem ſuperauerat, cùm

rat, cùm ecce eum mulieres illæ à tergo inſequuntur, capita ſua vt antea iactantes, atque altum, ceu ex compoſito, ſilentium tenentes. Præibat homo atra faciè, manibúſque in harpaginis ſpeciem incuruis: quas etiam parabat illi in frontem immittere, niſi obſtitiſſet, diſtricto atque oppoſito enſe; ſiquidem hoc facto inſultare deſtitit, quaſi de vita metuens, atque euanuit. In quo ſubit Platonis, Pſelli, & quorundam Academicorum commentum aſſerentium Dæmones minas, verbera, ſectiones, vulnera & timere, & pati, de quo nos alibi. Oſtendunt ſe nihilominus iterum mulieres illæ, vnáque cum iis homo, quem modo dixi tauri ſeſſorem, chorearúmque ſpectatorem: ad quem, iam factus confidentior Chotçius acceſſit propius, atque infit. Hem túne hic es mi Deſideri Gaxete (id enim ei erat nomen) obſecro, ſi quid potes ſerua me: nam Pol fidem meam tibi aſtringo, me nihil eorum, quæ vidi equidem palàm eſſe facturum: Víxque hæc dixerat cùm turbo illum, ceu nebula, inuoluit denuò, ſed eo demum euolutus, & liberatus, ſolum ſe in ſolo, ac longè à via diſſito loco reperit: quàm tamen veſtigando ad extremum nactus quàm feſtinantiſſimè potuit domum ſe recepit. Triduo poſt id teſtimonium ad aliud rurſum à Iudice quæſtionis vocatus, hoc ex abundanti ſuperioribus addidit: recordari ſe cùm propius ad menſam acceſſiſſet, viſurus & quibus epulis eſſet inſtructa, Dæmonem ſibi è veſtigio in os vnguibus inuolaſſe: ac dum ſe contrà ferro defenderet, inter hæc vehementiori vento iterum ſublatum, atque ad Combrimontis cataractas, qui locus à priore non minus ducentos

paſſus aberat, fuiſſe deportatum. Quod ne quis deliramentum eſſe putet hominis non ſobrij, & noctis, locíque ſolitudine tum forte exterriti: id etiam Barbelina Gaxeta [8] è mulieribus illis, vna ſuperiore menſe totidem fere verbis apud quæſitorem recitauerat: hoc adiiciens, tritici heminas duas, caſeóſque bubulos totidem Chotæio illi à Deſiderio Gaxeto, eiúſque vxore dono datos quo cælatum haberet, quod ſic viderat. Qua de re coràm compoſiti conuenerunt per omnia: extra hoc vnum quod Barbelina diceret non eſſe in Chotæium à Dæmone intentatas manus, quia ſic ſe menſę propinquum intuliſſet, vt is elogio ſuo mentitus fuerat, ſed quod aureum craterem ab ea furto tollere parauerat. Aliud ſequitur eiuſdem generis: Ioannem ab Hembach vixdum ex ephebis egreſſum venefica mater ſecum ad nocturnos Dæmonum conuentus deduxerat: ac quod tibijs ſciret ijs illum canere iuſſerat: atque in proximam arborem, quo clariùs exaudiretur, inſcendere: quod dum facit, ac ſaltantium choræas oculis otioſus colluſtrat, forte rei inſolentiam admiratus (nam præpoſtera, ridiculáque illic erant omnia) Deus bone (inquit) vnde iſthæc nobis tam ſtulta, améńſque turba. Víxque hoc dixerat, cùm in terram prolapſus, altero humero debilitatum ſe, ac cùm aſtantium opem inclamaret, ſolum reperit. Quod cùm palam prædicaſſet, & variè de eo ſentiretur alijs viſum, alijs rem geſtam eſſe contendentibus, ſecuta eſt poſtmodum, quæ eam dubitationem tolleret, occaſio. Nam Catharina Præuotia [9] earum vna quę choros illos agitauerant, ob ſortilegij ſuſpitionem non multo

8. *Sandeodati xi. Calen. Iun. 1589.*

9. *In Freiſſem IIII. Non. Septẽ. 1589.*

multo poſt comprehenſa, rem omnem, vti ſuprà memorata eſt adhuc eius rumoris, quod Hembachius diſſeminauerat, ignara, & nulla interrogatione præeunte, patefecit. Keluers Otilla [10], & Eyſartz Anguel [11] proximè ſequenti anno veneficij damnatæ idem quoque diuerſæ affirmauerunt: locum prętereà illa, vbi id eueniſſet ſuo, quo id teſtatius fieret, nomine Mayebuch appellans. Quod ſequitur non minus proprium eſt huius argumenti. Rediens Nicolæa Lang-Bernhard è moletrina Guermingenſi Aſſenuncuriam ante VIII. Calend. Auguſti Ann. M.D.XC. ac iter ſecundum ſepem ſylueſtrem aperto meridie faciens, aduertit in aruo finitimo chorum in orbem ſaltantium, tum virorum, tum mulierum: Verùm quod præter ſolitum aliorum hominum morem auerſi, tergáque oſtendentes id faciebant, attentiùs eos aſpiciens vidit præterea qui caprinis bubulíſque pedibus deformes vnà intermixti ſaltatorium illum orbem verſarent. Tum pene metu emortua IESV auxiliare nomen (vti quibus ſiniſtri, inauſpicatíque aliquid imminet) inclamare cœpit, ac rogare ſuppliciter, vt ad ſuos modo ſalua incolumíſque redire poſſet. Illicò enaneſcere omnes, qui tripudiabant, ac deſinere videri: prętmuch vnà Petter Groſſ-Petter nomine, cui ocyus in aërem ſublato elabi interea, atque excidere viſum eſt penicillum, quali furnarij conſueuerunt furni ſui aream, priuſquam panem in eum condant, extergere. Inter hæc vehementiori illa quoque correpta vento vix anhelitum ducere, ac ſpiritum trahere: tum etiam domum reuerſa triduum integrum ex valetudine decũbere.

10. In Vverdẽſtam VIII. & VII. Id Aug. 1590.

11. Duſe III. Non. Decẽ. 1590.

Cuius rei fama cum ipſa, eiuſque propinquis ſpargente vniuerſum pagum iam peragraſſet: Petter ille ne videretur eius diſſimulatione tantùm crimen agnoſcere, ac fateri: primum quidem apud Iudicem iniuriarum ferocius agere: Sed tandem veritus ne nō ſuccedente lite, quod iam in procliui eſſe videbatur, maius ipſe ſibi crearet periculum, eam conſultò deſeruit: Quæ res multo etiam magis eius facti ſuſpitionem auxit, æſtimantibus multis malæ mentis conſcientia illum eam, quamprimùm in animum adeò auidè reuocauerat, iniuriam muſſitare Ergo Iudex in eius vitam, moréſque tanto diligentiùs inquirere: Ac cùm certis indicijs rem non eſſe vanam comperiſſet, comprehendere: cum ad criminis non adeò inuitam confeſſionem adducere: tandem & alios, qui cum illi eius ſceleris ſocietas fuerat, coarguere, ac iam manifeſtos facere. Inter quos fuere Barbelia Ioannis Latomi vxor [12], & Mayetta Laurentij Super maioris item vxor [13]: quæ diuerſæ, totidem tamen verbis, illud de ſaltato à ſe auerſis, vnà cum intermedijs cornupedibus choro proditum à conſcio Petter indicium verum eſſe agnouerunt. Acceſſit & earum confeſſioni tertius Ioannes Michaël [14] armentarius, hoc etiam ad maiorem eius rei fidem addens ſe interea, dum hæc fierent, tibicinis functum fuiſſe officio, pedum quoddam forte oblatum ori admouendo, ac micantes ei digitos, vti cùm ad numerum veræ inflantur tibiæ, adducendo. Ac cùm Nicolæa illa (vti dictum eſt) Ieſum tremebunda inuocaſſet, ſéque præterea crucis ſigno muniuiſſet, è quercus altiore ramo, cui tum inſidebat, præ

12. Duſa VI. Calē. Febr. 1591.

13. Duſa XIIII. Cal. Mart. 1591.

14. Duſa XV Cal. Mart. 1591.

bat, præcipitem decidiſſe: demum turbine inuolutum, ac in pratum nomine Vveiller in quo paſcentem gregem paulo antè reliquerat, deportatum fuiſſe. Eius rei grauiſſimum, firmiſſimúmque argumentum denique hoc fuit, quòd locus, vbi ſic in orbem agitatæ fuerant choreæ illæ, póſtridie, quemadmodum Nicolęa antè monuerat, apparuit circo impreſſus, qualem habent hippodromi, vbi in gyrum aguntur equi: ſed & interſtinctus vngularum caprinarum bubularúmque recentibus veſtigijs. Quæ & perſtiterunt videri dum aratro denuò proſciſſum, ſubactúmque aruum illud bruma ſequente fuit. Teſtimonium dixere Nickel Clein, Deſiderius Verux, Gaſpar Sutor, & quotquot in rem præſentem maturè ducti de ea poſt à Iudice ſunt interrogati. Ecce rem geſtam, non ſomnio viſam, oculis ipſis perceptam, non auditu intellectam, diuerſorum conſentientibus verbis affirmatam, non vnius excogitata, fictáque oratione euulgatam. Cui ſi quis paruam fidem habeat, nihil equidem moror, quominus in contraria opinione hæreat: modò ſciat me nihil hîc fingere, ac comminiſci; ſed potius huius argumenti exempla plurima omittere, quæ neglecta cùm à me legerentur, in veneficorum quæſtionibus capitalibus intercepit obliuio. Viciſſim etiam eorum ſententiæ non accedam inuitus, qui hæc quandoque per inſomnia videri putant. Quod & Catharina Præuotia in diſerta ſua aſſertione teſtatum non ita pridem reliquit, inquiens, nonnunquam præſentes, ac vigilantes ſagas in eiuſmodi conuentibus adeſſe: ſæpè etiam dormientes inani, vanáque imagi-

15. *In Ereiſſen. IIII. Non. Septẽ. 1589.*

natione tantùm eos agitare: Nam Dæmonibus
æquè promptum eſt & vigilantes, quo volunt,
tranſportare:& dormientibus,ac interea (vt Gale-
16. ni verbis vtar [16]) in ὀλιγοχρονίῳ μανίᾳ inductis iſtiuſ-
In definit. Med. modi viſa offerre,atque obiicere:ſed non ego cre-
dulus illis qui ἐκστάσεις, animíque emotiones atque
abſtractiones à corpore in hoc negotio interpo-
nunt. Neque enim eas rectè defendi poſſe puto:
maximè, ſi quæ dicuntur Dæmonum miniſterio,
17. atque opera fieri: cùm etiam D. Paulus raptum
II. ad Corinth. c. 12. ſuum ad tertium cælum prædicans ingenuè fatea-
verſ. 3. tur, neſcire ſe in corpore, an extra corpus raptus
18. ſit: Deum enim ſolum id noſſe. Et Petrus [18] legatur
Matthæi XVII. ſic claritate transfigurantis ſe Domini vna cum
reliquis duobus diſcipulis oppreſſus ac ἔκστατος ob-
ſtupefactus, vt neſciret quid diceret, aut vbinam
19. eſſet. Plinius [19] quoque (iuuat enim & hic paga-
Libr. VII. cap. 52. norum authoritatem laudare) poſtquam ex vete-
rum exemplis retulit Hermotimi Clazomenij ani-
mam relicto corpore errare ſolitam, vagámque è
longinquo multa enunciare, quæ niſi à præſenti
noſci non poſſent. Ariſtæi etiam viſam euolantem
ex ore in Proconneſo corui effigie, hoc totum tan-
dem fabuloſitatem appellat. Res eſt ardua, & ſupra
omnem omnium hominum captum euagantem
extra corpus animam, ac poſtmodum in id, ceu
poſtliminio, redeuntem conſtituere: Nam niſi
morte eam compaginem diſſolui poſſe, rurſúſque
diſſolutam ante ſupremi Iudicij diem non coalitu-
ram piè, ac Chriſtianè credimus. Porrò ſi quid ſom-
no etiam ferreo excitæ, ac ſolutæ ſagæ nunciant ſe
vidiſſe, quod locorum, vbi geſta narrantur, lon-
ginqui

ginquitas cum ſomni breuitate comparata arguat non aliter, quàm leuiſsima aliqua peregrinatione, qualis ſolet eſse animi, luſtrari quiuiſſe: non ſtatim ſequitur, animum relicto corpore illuc peruaſiſſe; nam ea res incolumi, atque integro homine neutiquam accidere poteſt: ſed verò ſimilius eſt in eiuſmodi ſomno; qui ſic animæ extinctæ ſpeciem præbet, penitus delituiſſe animam perinde, atque in ijs, qui apoplexia, morbo comitiali, aut vteri ſtrangulatione ſuffocantur: interímque Dæmones, quibus eſt incomparabilis velocitas (Natura enim incorporea, inquit Iamblicus [20], ſubito, vbicunque vult, adeſt, nullo alicubi prohibente) eam imbuiſſe, atque informaſſe illorum omnium notitia, quæ è procul remotis prouincijs, ac regionibus ſumma celeritate conquiſiuerunt: vti eorum opticorum non omnino abſurda ſententia eſt [21], qui non immiſsione radiorum, ſed admiſsione imaginum, vt in ſpeculo euenit, res oculis percipi ac deinde animo communicari volunt: Nam certe Dæmones ſe ſæpè in hominum mentes inſinuare, ac quas volunt notiones, ſinente Deo, in ijs imprimere, ac quaſi conſignare notius eſt, quàm vt pluribus oſtēdi oporteat. Et Cardanus [22], cui hæreditaria fuit eiuſmodi cum Dæmonibus conſuetudo, non negat lamias inter dormiendum putare ſe varias, ac longinquas regiones peragrare, atque in ijs reges, theatra, choræas, viridaria, fontes, viuaria, aliáſque res amœniſſimas videre; imo & venuſtiſſimos adoleſcentes, propter quos dormiant, ac quibuſcum vnà ſe oblectent. Tantùm ne ſe ipſe ſuo prodat indicio, ac ſortilegij alliget ad naturales cau-

ſas, vict

20. De myſteru Aegypt. cap. de intellectu, & anima.

21. Ariſt. in li. de ſenſib. & ijs, quæ ſenſu perci.

22. Li. XVIII. de ſubtil.

ſas,victúſque rationem ea reuocat: quod videlicet caſtaneís,fabis,caulibus, opio, cepis, & phaſeolis veſci ſoleant:quæ ridicula ratio eſt: cùm nec ſolæ, nec ſemper ea eſca vtantur. Hæc etiam forte capſa eſt,quòd parum ſibi conſtans addit ſtatim putare ſe eiuſmodi viſis ſortilegij aliquid ſubeſſe:Sed,vt ad intermiſſum de nocturnis illis cõuentibus ſermonem redeã,iuuat, quo magis eorum veritaté adiuuẽ modũ quoq; & viã,qua ad illos properatur,exponere. Ac primùm vulgatiſſima ea ab omnibus perhibetur,quę per camini vaporariũ eſſe cõſueuit.Cõtra quam ſi quis ſpatiorum iniquitaté,atque
23. In agro Tẽtrao.1583. angúſtias obijciat; aut alias etiam naturæ difficultates opponat:ſciat eas pridem ex iſtius Dæmono-
24. Manerij III.Nõ Iulias 1585. latreiæ. quæ monſtroſa, portentoſáque omnia habet,finibus iuſſas eſſe excedere.Quamquam & hoc inde defendi poſsit, quod angulis quadratis ſtru-
25. Mazilaij v. Id. Nouem. 1585. cta vaporaria paſsim habet caſæ ruſticorum,è quibus ea ferè exiſtit colluuies: Alexia Violæa[23],Iána à Banno[24], Claudia Fellæa[25], Dominicus Petro-
26. Giruncuria menſe Octo. 1585. nius[26], ac plerique omnes[27] eius flagitij comperti id ſpontaneis, ac diſertis ſuis confeſsionibus teſtatum reliquerunt. Addit Nicolæa Ganatia[28] pro
27. Mainerij VIII. Id. Iul.1585. more habuiſſe, dum ſic ſe ad eam viam inſtrueret, pedem alterum in cremathram tollere, poſtquam
28. Mazilaij XIIII.Calend. Ianu. 1584. eam inunxiſſet, quo ſeipſam ante illeuerat, vnguine.Franciſcus Fellæus[29] non cremathræ,ſed extremis, ac ſupinis ſcoparum virgis itidem inunctis, atque oblitis conſueuiſſe pedem ſiniſtrum impone-
29. Vergauillæ XIIII.Calend. Ianu. 1586. re. Alios alij quoque perhibent modos ad eos conuentus auolandi. Margareta Doliaria ſe in colo, vel arundine equitantem ſæpè illuc perlatam fuiſ-

ſe,poſt

ſe, poſtquam verba quædam ad eam rem propria eſſet præfata. Alexia Bernarda [30] ſe ſùi: Hennezel Erricus [31], patrem tauro ingenti, ac valido, matrem verò baculo bifurco, quali equis ſubſterni ſolet; ſe autem arundini impoſitos, vnà ſemper eò peruolaſſe. Ianna Granſanetæa Montenaienſis [32], quoties eam viam affectabat, præſto ante fores affuiſſe canem atrum, atque horridum, in quem, ſeu bene domitum equum, intrepidè inſiliret, vectioniſque pretium fuiſſe, cùm deſilijſſet, ab eo viciſsim inſcẽdi, ac comprimi: cùm ſe tamen in non illaudatæ (vt ſibi videbatur) formæ adoleſcentem ante immutaſſet. Erricus Carmucius [33] Dæmonem, ceu portitorem aliquem conſueuiſſe ſingulos vltra fluuium, ſi in quem fortè inciderent, tranſmittere. Quod autem viæ vel ante fuerat, vel etiam poſt erat reliquum, coactos ſemper fuiſſe pedibus conficere. Barbelina Rayel [34], Franciſcus Fellęus [35], atque alij non pauci perſæpè ſe itinere pedeſtri eò eſſe profectos: præſertim cùm in propinquo aliquo loco cœtus erat indictus, aut etiam ſi reperiebant, qui cum ſe vnà in viam darent. Siquidem comes, aiunt, in itinere pro vehiculo eſt. Quibus omnibus & hoc obiter non erit abſurdum adiicere, quod de die, quo ſic vnà conueniunt, ab illis vulgo dicitur. Ioannes Piſcator, Coleta eius vxor [36], Margareta Vvarina [37], Nicolæa Ganatia [38], Claudia Morelia [39], & vno nomine omnes, quorum quæſtiones capitales hactenus in Lotharingia expendere licuit, non alijs noctibus, quàm quæ proximè præcedunt diem vel Iouis, vel Dominicum eiuſmodi conuentus agitari autumant. Cauſam

30. In Guermingen VIII. Cal. Febr. 1590.

31. Vergauillæ menſe Iulio. 1586.

32. Condaij menſe Iulio. 1582.

33. Pangaij. Anno 1574.

34. Blainuillæ ad aquas Id. Ianua. 1587.

35. Mazilaij in agro Pãgæo XIIII. Cal. Ianu. 1584.

36. Gerbeuillæ Non. Maij. 1585.

37. Roncaij ad D. Clemen. Cal. Decẽ. 1586.

38. Maynerij VIII. Id. Iul. 1587.

39. Serræ III. Non. Decẽ. 1586.

adhuc ab illis ſcire non contigit: Hoc tamen inde eſſe ſuſpicor; quòd aliæ alibi tempeſtates occupatos Dæmones habent: Neque enim (vt inquit D. Baſilius 40) eodem temporis momento in diuerſis locis eſſe queunt: Nam & qui res ſagarum in alijs regionibus geſtas ſcripſerunt, alias illis noctes, quàm quæ modò dictæ ſunt, in eam rem impendi aiunt; Vt probabile ſit eiuſinodi vices, & tempora pro locorum interuallis, ac intercapedinibus variare, & mutari. Dij (inquit Apollonius 41) ideſt (vt interpretor) Dæmones non ſemper in eodem permanent loco: ſed nunc ad Æthiopes, nunc ad Athum, nunc ad Olympum proficiſcuntur. Sed hæc in coniectura magis poſita ſunt. Hoc modò reſtat videre an etiam certa, ac præſtituta ſit hora aliqua nocturnis illis conuentibus, ac Synagogis: Et ex tot quidem reorum, quas vidi, percontationibus duo tantùm Ioannes à Villa 42, & Agathina Franciſci Sartoris vxor eius 43 rei me adhuc commonefecerunt, affirmantes eam tempeſtatem quę vna, atque altera hora mediam noctem præcedit, apprimè idoneam eſſe; atque opportunam, non modò illis conuentibus, ſed & quibuſcumque alijs Dæmonum terriculis, ludibrijs, occurſationibus, ſtrepitibus: quæ ſequitur non item ijs eſſe obnoxiam. Cauſam non addiderunt illi: nec ego eam hic ariolabor. Vnum tamen dicam nullas in tota nocte horas ſuſpectiores habere iſtius vmbrarum apparitionis, qui earum metu aliquo tentantur, ac trepidant: Et ea certe non eſt ſine ratione perſuaſio. Siquidem experientia docet illas præcipuè ſpectris, tetríſque imaginibus eſſe infames. Et veteres ſatis

40. Homil. de Sancto Spiritu.

41. Philoſtratus in eius vita, Libr. IIII. cap. 13.

42. Lorquini x. Cal. Nouem. 1590.

43. Heſſ. Pittelangij XII. Cal. Octo. 1590.

ſatis multi id ſcriptis ſuis teſtatum reliquere Ariſtomenes apud Apuleium 44 (nam fabulas quoque intermiſcere iuuat, quę ſi minus vera narrant, at quam maximè fieri poteſt, veritatem probabilitate imitantur) à Meroë, & Panthia lamijs inſignibus vnà cum contubernali Socrate ſe appetitum fuiſſe circa tertiam vigiliam recenſet. Quod ego noɛte circiter media interpretor: Siquidem in eam ſecunda vigilia deſinit: vti vigilias earum inuentor Palamedes 45 Troiano bello primùm diſpoſuiſſe fertur: Plinius Iunior 46 narrans, vti Athenodoro philoſopho inſultaſſet olim idolum ſenis macie, & ſqualore confecti, addit id factum per noctis ſilentium. Et Liuius ſcribit ſupra ædem Veſtæ vocem noctis ſilentio auditam clariorem humana: Inter recentiores quoque Alexander ab Alexandro 47 recitat terrificos laruarum tumultus in ędibus quibuſdam Romæ à ſe eſſe auditos, medio ferè noctis ſilentio. Silentium boni authores interpretantur intempeſtam noctem, id eſt (vt ait Cenſorinus 48) quæ mediam proximè antecedit. Profundam Plutarchus 49, & ferè mediam (quod huius argumenti proprium eſt) nominauit, vbi verba facit de monſtroſa, horrendáque illa imagine, quæ M. Bruto ex Aſia exercitum traijcere volenti apparuit. Apollonius 50, vbi de vmbra Achillis à ſe viſa refert miraculum, hanc euanuiſſe ait poſt collocutiones aliquot, quod iam cantus gallorum audiretur. Vnde infert Euſebius Cæſarienſis 51 noctem intempeſtam, quæ certè gallicinium proximè antecedit conuenientiorem eſſe malo Dæmoni, ad nefarios ſermones euocando. Telephion Mileſius 52 Lariſſę

44. *Libr. 1. de Aſino aureo.*

45. *Plinius lib. VII. cap. 6.*

46. *Libr. VII. Epiſtol.*

47. *Genial. dier. libr. V. cap. 24.*

48. *De die natali cap. 9.*

49. *In Bruto.*

50. *Apud Philoſtratum libr. IIII. cap. 5.*

51. *In cõfutatione contra Hieroclen quarta.*

52. *Apud Apuleium libr. II. de Aſino aureo.*

cadaueri cuidam cuſtos adhibitus contra ſagarum
mulierum inſidias, ex ijs vnam muſtellæ ſpecie ea
noctis tempeſtate ſibi obuerſatam fuiſſe refert. Ecce, inquit, crepuſculum, & nox prouecta; & nox altior, & deinde concubia, & iam nox intempeſta; mihíq; oppido formido cumulatior quidem, cùm repente introrepens muſtella contra me conſtitit, obtutúmque acerrimum in me deſtituit: vt tantillum animalis præ nimia ſui fiducia mihi turbarit
53. animum. Intempeſtam noctē Seruius [53], mediam;
III. Æneid. Macrobius [54], quam media proximè ſequitur: tum
54. enim principí tenebrarum, lupíſque (vt cum Eſaia
Saturnal. I. cap. 3. loquar) veſpertinis áccommodatiſſimum tempus
eſt rebus agendis cum hominibus importunum atque inactuoſum eſſe incipit. Ac vt illud Apollonij de gallorum importuno nocturnis vmbris cantu ſermonem repetam, ſuccurrit non ita pridem à me lecta in Duſanæ ſtrigis quæſtione quadam capitali de ea re narratiuncula, non vtique abhac, in quam nunc dilapſi ſumus, oratione admodum a-
55. liena: ei ſtrigi Babillæ [55] Latomæ nomen fuit. Hæc
Duſæ III. Non. Decē. 1591. cùm fortè à quæſtore de nocturnis ſagarum inceptis curioſius rogaretur, inter alia reſpondit nihil æquè illis infeſtum, atque inimicum accidere poſſe, quàm ſi gallus interea, dum ſe ad ea parant,
56. occineret. Idem retulerunt & Ioannes Bulmius [56],
Amātia VI. calen. Iul. 1591. eiúſque vxor Deſideria Magiſtellos ſæpè ſuos, cùm dimittendæ concionis tempus inſtaret, identidem ſolitos inclamare: Eia faceſſite properè hinc omnes: nam iam galli canere incipiunt. Quod ego ſic interpretor, vltra id tempus negotium ſuum non
55. Lib. x. c. 21. potuiſſe trahere. Equidem ſcio ex Plinio [57], Ælianóque

nóque eorum cantus leonibus, ſcolopendríſque eſſe formidabiles. Rurſus ſi ij ſint præpoſteri, ac inſueti de nocte præſertim, oſtenta habere multa: quale etiam fuit illud, quod Volaterranus [58] in Matthæi magni Vicecomitis Mediolanenſis filij natu maioris natali nocte eueniſſe memorat: in qua videlicet non ceſſarunt galli, vel ad tædium cocciſſare: vnde & Galeacio nomen illi inditum eſt: Et ſic facundia, laudéque militari floruit (inquit Iouius [59]) vt principum ſuæ ætatis famam vel clariſſimam facilè obſcuraret: Cuius rei προγνωστικὸν in eo cantu fuiſſe non magis diſputo, quàm illud de ἀντιπάθεια gallorum cum leonibus, & ſcolopendris: ſed hoc defendo non tam vocem (nam eam nihilo immaniorem, efficaciorémue habent galli, quàm aliæ alites pleræque) ſagarum morari maleficia, quam noctis ijs inimicam tempeſtatem, quâ illi vocem frequentius exercent: vnde & menſi dicatos à veteribus aiunt [60], vti horarum nocturnarum nuntios, ac partitores.

58. Philologiæ Lib. XXV.

59. In elogijs claro. viro.

60. Eras. Chil. I. centu. I.

Frequentes ex omni genere homines ad nocturnos Dæmonum cœtus conuenire: ſed maiori ex parte fœminas, vt eſt is ſexus prauis conſilijs magis obnoxius.

CAP. XV.

IAcobus Meyerus [1] non indiligens annalium ſcriptor refert Attrebati ſub Philippo Burgundione extitiſſe, qui ſortilegij manifeſti, ac de conſcijs interrogati dicerent ex omni ordine, ſtatúque mortalium viros, mulieréſque in ſuum numerum

1. Anna. Fland. Lib. XVI.

conueniſſe. Triſcala quidam nomine (vt Io. Bodinus in Dæmonomania ſcribit) eorum, quos in Gallia nouerat hac ſortilegij labe infectos, multa millia Regi Carolo IX. indicauit. In Lotharingia, memini intra annos ſedecim, à quibus rerum capitalium iudicia exerceo, non minus octingentos eius criminis manifeſtò compertos, Duumuiratus noſtri ſententia capitis eſſe damnatos: præter totidem fere alios, qui vel fuga, vel tormentorum pertinaci tolerantia vitæ ſuæ conſuluerunt. Nam ſicubi fallax eſt, & lubrica quæſtio, certè quæſtorum in hoc criminis genere expectationem ýt plerumque eludit, ac fruſtratur: quod & ſuo loco pleniùs dicemus. Omnes autem, quotquot in hoc maleficio deprehenduntur, vno ore frequentiam maximam eiuſmodi conuentuum prædicant. Ianna à Banno [2], & Nicolæa Ganatia [3] tantam eam extitiſſe, quoties illis interfuere, affirmauerunt, vt non parum illas humanę conditionis miſereſceret, cui tot hoſtes, ac inſidiatores ſupereſſe viderent: valdéque mirum eſſe, quod ab eis mortales pluribus incommodis non afficerentur. Catharina Ruffa [4] non minus quàm quingentos à ſe viſos ea nocte, qua primum in eorum numerum eſt allecta. Barbelina Rayel [5] illic viros à fœminis longe numero ſuperari, vt Dæmoni multo procliuius eſt ei ſexui fallaciam intendere. Quod & Torquemadius in Hexamerone ſuo obſeruauit. Certè multo plura in fœminas exempla edi memini, quàm in viros. Nec adeò eſt ſine ratione, quod hæc hominum colluuies frequentius in genere effertur fœminino γόωες φαρμακὶς, ſagæ, veratrices, lamiæ, ſtriges, & Longobardis

2. Maynerij III. Non. Iun. 1585.

3. Maynerij VIII. Idus Iul. 1585.

4. Vellaij ad Moſellam v. Cal. Iul. 1587.

5. Blainuillæ ad aquas Id. Ianua. 1587.

gobardis

gobardis, maſcæ. Scilicet in re denominanda numerum, & frequentiam par eſt præcipuas partes obtinere. Fabius [6] veneficium in fœmina facilius credi. Plinius [7] fœminarum ſcientiam in veneficio præualere dixerunt.

6. In declamationibus.
7. Lib. xxv. cap. 11.

Inſuaues, atque illiberales in comeſſationibus Sagarum apponi cibos, & qui præterea famem nihil depellant: Quæ res multis non iniuria opinionem attulit merum id eſſe viſum, & fantaſma: Quod tamen non eſt perpetuò verum: Nam & aliquando humanis, morticinis, ac aliis id genus inſuetis carnibus verè veſcuntur: at ſine ſale, ac pane. Ac quid cauſæ ſit, quod ſe ab iis duobus præcipuè abſtineant, probabiliter diſputatur.

CAP. XVI.

QVÆ res celebrandorum cõuentuũ occaſionẽ maximam hominibus præbẽt comeſſationes, venereq́ libidines, ac tripudia, eas omnes Dæmõ ſtudioſè adhibet, ſuos vt habeat apud ſe & frequẽtiores, & aſſiduiores. Tum enim euenit, vt poſtquam eos tali lenocinio deliniuit, faciliùs præcipites agat ad ea etiam ſcelera, quæ antè exhorruiſſent, vt mirus eſt impellendi artifex, ſi quem fortè in lubrico conſtitutum nanciſcitur. Quemadmodum autem ſtupris, ſaltationibúſque illos exerceat, poſt dicetur. Nunc, vt conuiuas accipiat tam lepidus, & bellus conuiuator, operæpretium eſt videre. Ac primùm in confeſſo eſt omnibus, quos ſic ſua dignatur menſa, adeò omnes eius epulas ſordere, ſiue earum apparatus oculis, ſiue odor naribus percipiatur, vt

tur, vt

tur, vt vel famelico, ac latrãti ſtomacho facilè nauſeam parere poſſint. Barbelina illa [1], de qua proximè mentio eſt habita, & Sybilla Morelia, cibos illic aiunt apponi omnium generum, ſed adeò viles, illiberales, ac malè conditos, vt vix ſint veſcendo. Nicolaus Morelius [2], ita triſtem, aſtrictum, atque amarũ eſſe illis guſtum, vt ſumptos confeſtim prę moleſtia ſibi neceſſe fuerit expuere. Quod peſſimus Dæmon videns, adeò indignè ferebat, vt vix manus abſtineret. Vinum prætereà inſtar atri, atque inſynceri ſanguinis in ſordido aliquo ſimpulo epulonibus ſolitum propinari. Salome [3] Dominicus Petronius [4], Catharina Ruffa [5], Anna Morelia [6], Iacobeta Vveher [7], Anna Richemontana [8], Stephaneta Mercatrix [9], ac plerique omnes eius farinæ nullarum ferè rerum copiam illic deeſſe, præterquam ſalis, & panis: cæteráque adiiciale conuiuium dici poſſe. Et certè temerè non eſt, quod illis ſic veluti conſulto deficiuntur, ac ſubeſſe cauſam oportet, quæ tantum vtriuſque odium Dæmonibus ingenerauerit. Eam verò facillimè aſſequetur, qui diligenter perpendent, quàm pugnent inter ſe comparatæ, ac compoſitæ horum, atque illorum naturæ, ac facultates. Dæmonibus inſitum eſt, atque inuſtum penitus omnis puræ religionis, cultúſ diuini odium: cæremonias, ritúſque ſacros, et ſi quarum rerum in iis vſus eſt eas omnes infeſtas, atque inimicas habẽt. In veteri porrò lege nulla hoſtia ſine ſale Deo accepta erat. Omnem (inquit Dominus [10]) oblationem ſacrificij tui ſale ſalies: nec ceſſare facies ſal fœderis tui à ſacrificio tuo. Et in nouo inſtrumento [11]: Omnis victima ſale ſalietur:

1. *Serræ XIII. Cal. Sept. 1586.*
2. *Serræ XIIII. Cal. Febr. 1587.*
3. *Vergauillæ VI. Calen. Sept. 1586.*
4. *Giruncuriæ menſe Octo. 1586.*
5. *Vellaij ad Moſellam V. Cal. Iul. 1587.*
6. *Hadonuillæ III. Calen. Decẽ. 1581.*
7. *Duſæ, menſe Septem. 1584.*
8. *Pittelangij XI. Cal[illegible]. Octo. 1590.*
9. *Emelini III. Calẽ. Iunias 1591.*
10. *Leuitici c. 2. verſ. 13.*
11. *Marci cap. 9. verſ. 49.*

tur:bona enim res eſt ſal:Cuius rei exemplo in hodiernis quoque myſteriis, præcipuéque baptiſmi, quo renaſcimur, ac denuò gignimur ad ſalutem: Item in aqua,quam fugandis Dæmonibus exorciſmo luſtrant,mos eſt ſalem admiſcere.In eadem lege veteri [12] panes propoſitionis,ſeu faciei (Septuaginta interpretes ἐνωπίους, id eſt præſentes, ac coram Domino poſitos verterunt)ſuper altare offerebantur. In auguſtiſſimo itē ſacramento Euchariſtię panis conſecratus ipſum verúmque fit & ſumitur à Chriſtianis.Quo ſymbolo panis,& Macedones antè vſos fuiſſe; ſi quando fœdus quod ſanctiſſimum vellent haberi inibant, author eſt Quintus Curtius [13]: Nam panem (inquit) gladio diuiſum vterque ferientium libare ſolebat. Dæmonibus nihil eſt æquè inuiſum,atque iuſtitia, quæ (vt inquit Orpheus in hymnis)

12. Malachiæ 1.& Leuitic.cap.24.

13. Lib. VIII.

Καθαραῖς γνώμαις κι ἀτα δίκαια βραβεύει.

Et contrà nulla re ad Deos propius acceditur (quemadmodum ait Plato in Theęteto)quàm quę iuſta,atque æqua ſunt peragendo: Nihil autem eſt quod homines æquitatis, ac iuſtitiæ magis admoneat,atque ſal:vt Pythagoram cenſuiſſe author eſt in commētariis Pythagoricis apud Laërtium Alexander,vtpote qui ſeruet, ac tueatur quicquid occupat, ſitq; ex re puriſſima, aqua videlicet marina. Vnde & illius hoc ſymbolum τὸν ἅλα παρατίθεσθαι,Quę etiam cauſa fuit, vt Plato diuinis rebus amiciſſimum familiariſſimúmque dixerit.

Splendet in menſa tenui ſalinum,

inquit Horatius:nimirum quia ſalis in ea pręcipua ſemper fuit religio:vnde & Græci cū ſuo Homero

ἁγνοὺς ἅλας vbique dixerunt. Et eius adhibitione veteribus creditum eſt menſam ſatis conſecrari, vti ex Arnobio obſeruare eſt: Sacras (ait) facite menſas ſalinorum appoſitu. Panis vſum ad tolerandam vitam ſic eſſe neceſſarium, vt pro quocumque victu, rebúſque quotidianis, ac neceſſarijs literæ ſacræ illius nomen vſurparint: Quid autem ſatagunt 14 magis Dæmones, quàm ne mortales æquo inter ſe iure viuant? ijs ne ſuppetat, vnde ſe ipſi alant, ac ſuſtentent ſatis indicio ſunt tam multæ iniuriæ, peſtes, calamitatéſque, quas humanis rebus quotidie important, tot quæ non ceſſant inuehere mala, atque incommoda: ſed omiſſis iſtis, quæ tantùm ad coniecturam interpretatione reuocamus, intermiſſas epulas inſtauremus, ac inſolentibus, vt anteà cibis extruere pergamus. Addit Dominica Iſabella [15] aliquando etiam apponi humanas carnes, quod & apud Scytharum Sortilegos, quos Bachſos vocabant, in vſu frequenti fuiſſe prodidit Belloforeſtus [16]: Hunc verò morem à Baccho, quem præcipuis colebant honoribus, deriuatum credibile eſt: nam & cum Omeſtem vocatum author eſt Plutarchus in Pelopida, & Themiſtocle. Iſabella Pardæa [17], Deſiderius Financius [18], & Albertinus Magendræus [19] eos, qui ſunt amplioris fortunæ, ſuperiores epulis accumbere: Stephaneta Mercatrix [20] argento bibere: pauperiores fictilibus rurſus arcanorum omnium, alijs excluſis, compotes fieri, ac participes. Plerique eorum, qui modò ſunt memorati, iſtis non expleri famem, aut ſitim ſedari: ſed cibi, potúſque auiditatem, atque appetentiam tantam ſupereſſe, quanta anteà fuerat maxima. Quæ ſanè

14. *Bartholom. Vveſthemerus in phraſib. diuinæ ſcripturæ.*

15. *Rogeuillæ in agro Tentrao An. 1583.*

16. *Coſmographiæ tomo. II. ca 6.*

17. *Spinali prid. Non. Maias. 1588.*

18. *Sandeodati prid. Id. Iul. 1581.*

19. *Vuinij in Mediomatricibus. III. Non. Maias.*

20. *Emelmij. III. Cal. Iun. 1591.*

ſanè res multos impulit, vt crederent mera hęc eſſe viſa ſomniorum, ac præſtigias: qualia forte de hortis Tantali, ac pomis Heſperidum fabulati ſunt poëtæ. Cui conuenit & hoc Ioannæ Michaëlis [21] referentis neutiquam illis, qui eiuſmodi conuentibus interſunt, integros, certóſque eſſe oculorum ſenſus: ſed omnia perturbata, confuſa, atque incerta illis apparere: vti quibus ex ebrietate, metu, ſomno, alióque vitio natant, ac caligāt oculi: aut etiam arte aliqua perſtringuntur. Et certè memoratur Paſetes [22] ſæpè ſuis incantationibus hoc effeciſſe, vt repente conuiuium omnibus epulis inſtructiſſimum appareret: rurſus cùm vellet, nullo tollente, vt ſpectantium oculis momento ſubducerentur. Et Numa Pompilius [23] in frequenti conuiuio arte ſua efficiebat (nam & eum narrant inſignem fuiſſe ſortilegum) vt nullo apponente menſæ ſtatim exquiſitiſſimis epulis magna copia extruerentur. Apollonius quoque Thianæus [24] recenſuit vidiſſe ſe in India Brachmanes, qui præſente ſe conuiuia vaſis, cibíſque apparatiſſima ſtruerent: cùm tamen, qui ijs apparandis, ferendíſue, ac mutandis ferculis miniſtrarent, nulli aſpicerentur. Verùm ne ſic quidem Dæmonum poteſtas coarctanda, ac coanguſtanda venit, vt præter ſpeciem, opinionémque nihil omnino præſtare queant. Nam & veris epulis ſuos nonnunquam accipiunt: ſed ex morticinarum pecudum carnibus, aliíſque rebus, quas homines habent pro derelictis: quod & alibi attigimus. Imò & compertum habemus multorum, qui interfuerunt, verbis ſæpè in eiuſmodi epulum imperata obſonia: huic felem: illi nigrum hœdulum,

21. *In agro Stiueſi IIII. Non. Iun. 1550.*

22. *Eraſm. in prouerb. Phaſetis Semiobolus.*

23. *Guido Bicuricen.*

24. *Philoſtr. in eius vita lib. III. cap. 8.*

gallum gallinaceum,aut ſi quæ ſunt inſueta hominum menſis cibaria, & minimè eſculentæ eſcæ. Tum nota eſt ex Andræa Alciato, aliiſque multis de viatore illo hiſtoria, qui cùm de nocte imprudens in ſagarum conuentus incidiſſet, ac rei nouitate, inſolentiáque attonitus Dei numen Chriſtiana fiducia imploraſſet, ſubitò ex eius aſpectu ſublata omni menſa, argenti ſolum craterem reliquum fuiſſe ex vniuerſo apparatu:qui ſublatus, ac domum deinde perlatus,cuius fuiſſet poſteà agnitus eſt:Cui autem vſui eſſe potuiſſet, niſi ad infundendum quod pòſt biberetur;dici nō poteſt: nam & fictæ, commentitiæq; potioni æquè imaginarium vas adhibere licebat. Vtrumque igitur rectè, & cum veritate defendas, vt ſcilicet aliquando ijs, quos ſagæ ſuppeditant, veſcantur cibis; qui ſi deſint, aut aliter Dæmoni in cuius hæc ſunt arbitrio viſum eſt, veſci tantùm ſibi ſola opinione videantur. Quod & in profectione ad nocturnos illos cœtus euenire paulo antè meminimus. Nam & ibi ſagæ ſe aliquando præſentes ſiſtunt:ſępè etiam,cùm ab ijs abſint, ac arctiore ſomno domi detineantur, videntur tantum ſibi adeſſe, ludificante nimirum ſenſus Dæmone, cuius faſcinationibus multa imagines in dormientium animos ſolent irrepere:quę deinde vigilantibus veritatis opinionem inſitam relinquant,quaſi iam non id fuerit ſomnium, ſed potius quædam certa, atque indubitata corporis actio: ſic enim verſipellis geſtit res ſuas plerumque inæquabili veritate, quo faciliùs imponat, diſtinguere.

Choræarum, qui in Dæmonum ſacris olim fuit, vſum etiamnum hodie retineri in nocturnis eorum conuentibus: maioremque laſſitudinem parere, quàm ſolent vulgares aliæ hominum ſaltationes. Item eas ab auerſis ſagis in orbem tripudiari. Tum vt malo more ſemper inualuerint: licet ab inſania parum diſtare conſtet.

CAP. XVII.

MIra calliditate Dæmones cũ impio gentilitatis errore colebantur, ea ſibi cordi eſſe ſimulabant, ad quæ propenſos homines eſſe videbant, quo ſcilicet religionis addito fuco in illis peccandi ſtudium magis, magíſque accenderent [1]. Inter quæ ſaltationum, ac choræarum, nam eæ non paruam ad nequitiam feneſtram ſemper aperuerunt, vel maximam fuiſſe illis curam teſtantur quæ de veterum ritibus, ac ſacrificijs adhuc extant ſcripta: apud Græcos [2] quidem quæ iam à Theſeo circum aras Deorum canebantur carmina cum tripudijs, ſolenníque ſaltatu. Apud Latinos verò inſtitutum à Numa [3] Saliorum collegium, quod etiam ad Antonij Eniphonis, cuius ſcholam Cicero poſt laborem fori frequentaſſe dicitur, tempora perueniſſe ex eius de ea re ſcriptis obſeruauit Macrobius [4]. Imo etiam ad Antonium Varium, quem Herodianus [5] teſtatur, cùm ſacrum Holiogabalo ſuo faceret, mulieres Pheniſſas adhibuiſſe, quæ circum eius aram curſitarent ſaltantes, ac cymbala, tympanáque magno cum ſtrepitu pulſantes; circunſtante etiam in Theatri formam vniuerſo ſenatu, atque equeſtri ordine. Et iá ante à vero cultu ad Idolola-

1. *Baſilius ho. in aliq. ſcripta. loc.*

2. *Plutarchus in Theſ.*

3. *Plutarchus in Numa.*

4. *Lib. III. Saturn. cap. 12.*

5. *Lib. v. Hiſtor. de Impera. poſt Marcum.*

6. *Exodi.xx. cap.* triam deſciſcentes. Iſraëlitæ [6] circa vitulum ex inauribus conflatilem choros in orbem agitauerant. Nunc verò poſtquam hanc impietatis caliginem lucis Euangelicæ ſplendor hominum menſibus excuſſit, & deſierunt pro dijs haberi Dæmones: perrexerunt nihilominus ipſi in clandeſtinis ſuorum conuentibus hunc ſaltandi morem obtinere,

7. *Blainuilla ad aquas Id. Ianu. 1587.* ac flagrantius etiamnum, quàm anteà inſtaurare. Ac quemadmodum eorum epulæ eſuritionem, ac [illegible] concubitus dolorem, ac moleſtiam, largitiones, inopiam atque egeſtatem: omnia denique

8. *Alexia Belhoria Blainuillæ XVI. Cal. Iul. 1587.* beneficia detrimentum, ac damnum accipientibus ſemper afferunt: ita iſtæ choreæ, ac tripudia, quæ alioqui voluptati eſſe ſolent, tædia, labores, atque ærumnas grauiſſimas nuſquam non pariunt. Siquidem ab ijs adeò defeſſas ſe domum reuerti Barbelina Rayel 7, ac pleræque omnes ſagæ, quibus contigit intereſſe, memorauerunt: vt ſæpè integrum biduum præ laſſitudine ſibi fuerit decumbendum. Et quod miſerrimum eſt, atque iniquiſſimum excuſationem contrà nemini afferre licet: ſed ſi quis eum laborem ætatis, aut valetudinis occaſione detrectat, ac defugit, huic præſto ſunt verbera: pugnis, aut calcibus non aliter contunditur, atque accipitur, quàm quæ exoſſantur malleis ſalſamenta. Porrò circulares eſſe omnes choros, qui ſic agitantur, atque ab auerſis ſaltatoribus, vti vna Gratiarum in choro depingitur, tripudiari affirmant Achen Vveher [8], Ioanna Gerardina [9], Dominicus Petronius [10], Hennel Armentaria [11], Anna Ruffa [12], Zabella Ioannis Deodati vxor [13], Odilla Gaillarda [14], atque innumeræ aliæ, quas hic, ne ſim nimium

9. Vergauillæ VIII. Id. Iun. 1586.

10. Forchaij in agro Pãga. XI. Calen. Dec. 1584.

11. Giruncuria menſe Oct. 1586.

12. Duſe prid. Ca. Octob. 1586.

13. Duſa, Cal. Octo. 1586.

14. Spinali III. Id. Octo. 1588.

mium

mium longus, prudens omitto. Addit Sybilla Morelia [15] gyrum ſemper in læuam progredi. Quod & alicubi vſurpatum in Gallorum ſacris obſeruauit Plinius [16] inquiens illos adorando totum corpus circumagere ſolitos: hócque in læuam feciſſe ſemper religioſius fuiſſe. Et Pythagoræ iam multis ante ſæculis ſymbolum fuerat προσκυνεῖν περιφερόμενον. Dubium quæ tam præpoſteri ordinis cauſa, atque occaſio, niſi ſi fortè ea eſt, ne ſe rectà, atque ex aduerſo intuentes tam facilè agnoſcant. Nam non leue periculum eſſe putant in iudicio, quòd qui eius ſceleris fiunt manifeſti, de conſcijs ſæpè apud quæſtorem vi tormentorum profitentur. Ob ídque, & ſæpè perſonati, vt alibi dictum eſt, conueniunt. Idem etiam illud eſſe poteſt, quod abſurda, indecoráque omnia amant, ac faciunt: veluti cùm Dæmonibus eos veneraturi terga obuertunt; ad eos acceſſuri ceſſim eunt cancrorum more: ſupplicaturi manus inuerſas retro applicant: collocuturi in terram figunt obtutum, & id genus alia ab omni conſuetudine reliquorum hominum alieniſſima. Vtcumque res ſit, ipſa nos experientia ſatis commonefacit, id ſaltandi ſtudium inter homines ferè ſemper malo exemplo inualuiſſe: vel ad luxuriam, ac nequitiam, quod iam ſuo tempore conquerebatur Scipio Æmilianus [17] in oratione contra legem iudiciariam Tiberij Gracchi: vel ad fanaticos furores ac dementiam; quibus ſemper olim à ſaltationibus fuiſſe initium teſtantur quæ de Mænadibus Bacchis, Viteruiosibus, Corybantibus, Thyadibus, ac Baſſaridibus veteres ſcripta reliquerunt. Quod & ſapientiſſimus Aragonum, ac

[15] Sexta XIIII. Cal. Dec. 1586.

[16] Li. XXVIII. cap. 2.

[17] Macro. lib. III. Saturna. cap. 14.

 Siciliæ

18. Panormita nus lib. primo de reb. geſt. Alph.

Siciliæ rex Alphonſus [18] ſcitè in muliere immoderatius, intemperatiúſque ſaltante notauit inquiens: Expectate, nam hæc Sybillæ oraculum iam iam eſt editura.

Solenni iureiurando, quod ipſe etiam Dæmon verbis præit, ſagas viciſſim ſe obſtringere, non proditura ſe iudicio facinoris ſocias: Neque tamen in eo tantùm fiduciæ ponere, quin ſibi contrà eum metum alia etiam ratione prouideant, nomen videlicet ſuum diſſimulando, vultuique laruam, reticulum, velum, aut quid aliud, obducēdo.

CAP. XVIII.

NOn eſt nouum eos, qui ſunt eiuſdem facinoris conſcij, alios alijs per ſummam etiam execrationem iureiurando ſeſe obſtringere, quo ſint ſibi viciſſim magis fidi; nec ſi contingat deprehendi, tam faciles, ad retegenda, quæ ſemel conſociauerunt, conſilia. Sic Iana à Banno [1], & Iacobus Agathius [2] retulerunt ſortilegos inter ſe religioſiſſimè cauere, ne ſi quando in reatu eius criminis eſſe contingeret iudicium in ſe inuicem, vel exquiſitiſſimis tormentis adhibiti profiterentur: vtq; ſemper eſſet præcipua eius ſilentij fides. Quod & illis ſic in religionem vertitur, vt violati in eo iuriſiurandi pœnas exiſtiment eſſe ſempiternas. Id adeò Martha Margelotia Brindenſis [3] oſtendit, quæ cùm poſt admiſſorum confeſſionem ſeſe vehementius cruciaret, ac eius rei cauſam à Iudice rogaretur, reſpondit ſe in magno metu eſſe, ne quia Dæmoni de ſe, ſociiſque celandis promiſſum non ſeruaſſet, vita

1. Maynerij III. Non. Iul. 1585.
2. Leberij IX. Cal. April. 1588.
3. Spinali prid. Non. Maij. 1588.

vita defunctæ luendum eſſet flammis æternis tale periurium. Apra Hoſelotia [4] addit iuſiurandum illud ſolennibus verbis dictari à Dæmone: nec adeò pridem vidiſſe ſe Barbaram Margæam, & Ioannam Petroniam eo aſtringi, cùm in ſocietatẽ ſuam primùm conuenirent. Verùm quoniam hæc cautio ſæpè parum proceſſit, nec deſiere reperiri, qui quæſtionis, ac tormentorum vi ad inuitam confeſſionem adducerentur: vt huic quoque fragilitati proſpiciant, hoc prætérea ſatagunt quantum poſſunt, ne ab ijs, queiſcum eſt criminis ſocietas, vel nomine, vel aſpectu dignoſcantur. Eámque ob cauſam [5] nec illos Dæmon, nec ipſi ſeſe vnquam nominatim appellant: ſed vbi publicè euocantur, veluti ad comeſſandum, ſaltandum, vel quippiam aliud factitandum, id his ferè fit verbis: Ehodum, Thermopolis, Duſa, Haracuria, Lenuncuria: id eſt, qui adeſtis ex illis pagis, atque vrbibus, huc concedite. Quod Barbelina Rayel [6], ſagæq; aliæ ſatis multæ, quarum tamen nomina nunc non ſuccurrunt, diuerſæ etiam prodiderũt. Rurſus nonniſi perſonati, ac ακροβελομένοι, ſæpè etiam (quod obſeruauit apud Philoſtratum Apollonius [7]) farinarijs cribris obuoluti,

Ora vel obducti cortice horrenda cauato, [8]

vnà verſantur, maximéq; qui ſunt locupletes, quòd eos fortuna inſigniores, conſpectioréſque faciat: ſicuti non ſemel aduertiſſe ſe dixerunt Quirina Xallæa [9], Roſa Gerardina [10], Ioanna Vveher [11], Ioanna Gerardina [12], Odilla Boncuriana [13], Ioanna à Banno [14], & Franciſcus Mazileienſis [15]: Ac

4. *In D. Apri. ſuburbijs ad Tullum pertinentibus x. Cal. Mart. 1587.*

5. *Eluitia Frãciſca Milezij prid. Calen. Iul. 1588.*

6. *Blainuillæ ad aquas Id. Ia. 1587.*

7. *Lib. VI. c. 6.*

8. *Virg. lib. II. Georg.*

9. *Blainuillæ. V. Calend. Mart. 1587.*

10. *In agro Stiuenſi Non. Noue. 1586.*

11. *Vergauillæ menſ. Sept. 1584.*

12. *Pãgeij. XI. Cal. Decẽ. 1584.*

13. *Haracuriæ XVIII. Cal. Ianu. 1587.*

14. *Maynerij. III. Non. Iul. 1585.* 15 *. Pangeij XIIII. Cal. Ian. 1584.* 16. *Serræ XVIII. Cal Feb. 1587.*

16. ne cuiquam commentum videatur, Nicolæa Mo-
Serre. XIIII. rellia [16], cùm quæſtor illius fortè tentandæ gratia
Cal. Febr. hæc diceret meras eſſe nugas, ad ampliorem fidem
1587. indicauit ſe ſuam illam larnam adhuc habere domi in arca reconditam; quæ ibi demum perquiſita, atque inuenta ea eſſe ab eius nouerca agnita eſt, quam ipſa illi in eum vſum adaptauerat, cum primùm vnâ ad nefarios iſtiuſmodi conuentus properarent. Quæ etiam puto cauſa fuit Longobardis, vt eas Maſcas appellarent: Nam & ab illis hoc nomen mutuati Maſcaradas vulgari ſermone eos vocamus, qui Hilariis perſonati circum compita currant. En vt ſemper ſunt integumenta atque inuolucra iis qui agunt quod ſciri timent, quibúſque & peccatorum conſcientia metus ſemper aliquis exoritur. En quoque quæ fidem faciant non eſſe vanum, quod fama circúfertur de præſenti ſagarum ad illos conuentus profectione: quòd & ſuprà pluribus eſt demonſtratum.

Iniucundæ, ac etiam ridiculæ cùm ſint quæ ſaltantur in Dæmorum conuentibus cantiones: pro iis nihilominus agendas abs diſcedentibus gratias, perinde ac ſi magnæ alicui voluptati fuiſſent.

CAP. XIX.

QVemadmodum plantæ quædam ſic ſolis conuerſioni obſequuntur, vt quaquà ſe is ferat ceu pediſequæ comitentur: maris æſtu, vti vel creſcit Luna, ita & accedunt, reciprocant, affluunt, ac remeant eodem modo & hominum animi cantu, numeríſque efferuntur, miteſcunt, dureſcunt, molliuntur,

liuntur, ac facilè ad quoſlibet motus impelluntur. Gracchus [1] eburneola ſolitus erat habere fiſtula, qui ſtaret occultè poſt ipſum cùm concionaretur, peritum hominem, qui inflaret celeriter eum ſonum, quo illum aut remiſſum excitaret, aut à contentione reuocaret. Et Alexander ſic Timothæi muſici cãtu quodam exaſperatus fertur, vt ex epulis ad arma illicò proſiliret, ac cùm cõtrario alio eſſet delinitus, ferociam omnem deponeret, atque ad conuiuas pacatus, ſedatúſque rediret. Lacedæmonij (inquit Thucydides [2]) non rei diuinæ faciendæ gratia: ſed potius moderandi ardoris, qui ad primum quemque cum hoſte congreſſum, militem accendere ſolet cantum tibucinum adhibebant; cuius modulatio hoc efficeret, vt ſedatè, cunctanterque incederent, ac pugnam capeſſerent. Contrà qui frigidiore cœlo degebant, minúſque vehementes primùm habebant ſpiritus, tubarum clangore, lituum ſtridore, ſcutorum pulſatione, virorum clamore, tympanorúmq; impulſione ad prælium inflammabantur.

Vangiones, Batauique truces, quos ære recuruo
Stridentes acuere tubæ. 3

Nimirum variè (vt inquit Ariſtoteles 4) animi affectus à Muſica parantur: exiſtúntque ex eius modulationibus magnæ morum, atque actionum in hominibus mutationes. Quæ etiam cauſa Platoni 5 fuit, vt diceret cãtum tum Lydium, tum Phrygium adoleſcentibus, quos liberaliter inſtitutos velis eſſe, adimendum; quod alter luctu animum deiiciat, atque affligat: alter excitet ad libidinem, & luxuriam. Et certè non malè iis duobus tertium

1. Cicero. lib. III. de ora. Fab. lib. I. cap. 10. Gell. lib. I. cap. 2. & Plutar. in vita Gracchi.

2. Lib. V. bell Pelopon.

3. Lucan. lib. I. de bello Pharſa.

4. Politic. lib. VIII. ca. 5.

5. In dialo. II. de cap.

quis adiecerit μανικὸν ſcilicet, & qui fanatico furore inflammat,ac percellit:quales memorantur fuiſſe, qui in ſacris Deorum, quos vana ſoluit antiquitas, hymni cantabantur à Corybantibus Cybeles ſacerdotibus (quas & ob id βητάρμονας, id eſt,ad ſonum ſaltantes vocauit Homerus)cum cymbalis,aliíſque Muſices organis,atque inſtrumentis.

Tympana vos,buxúſque vocat Berecynthia matris
6. *Idea.* 6

Virg. IX. Aeneid. A Bacchi Baſſaridibus clamore vaſto , ac diſſono ipſum aërem complentibus.

Quacunque ingrederis clamor iuuenilis,& vna
Fœmineæ voces,impulſáque tympana palmis,
7. *Concauáque æra ſonant,longóque foramine buxus* 7.

Ouid. IIII. Metam. A Gradiui Martis Saliis,qui per vrbem pulſatis ancilibus canebant carmina cum tripudiis , ſolenniq; ſaltatu.Denique ab iis omnibus,qui nocturnis ſacris,quæ ob id νυκτέλια vocabantur,operari ſolebant.

-qualis commotis excita ſacris
Thyas,vbi audito ſtimulant Trieterica Baccho
8. *Orgia,nocturnúſque vocat clamore Citheron* 8.

Virg. IIII. Aeneid. In quibus & annumerare licet, quos huius temporis ſagæ Dæmonibus permixtæ exercent de nocte cantus,& clamores.Nam ſi ex ſonorum temperata, atque æquabili varietate non modò hominum,ſed & belluarum (vti Herodotus de Arionis Methymnæi delphino refert)mulcentur animi, ac ferociam ſuam exuunt certè diſcordia , ac diſcrepantia ad veſaniam pacatiſſimi etiam adigentur,ac compellentur.Idq; adeò vt modò dixi demonſtrant, qui in præliis adhibentur tympanorum , tubarum,& vociferationum promiſcui tumultus, ac ſtrepitus, qui

&

& vecordiſſimos quoſque pugnarum apertiſſima pericula inire compellunt.

Ære ciere viros, Martémque accendere cantu. 9 — 9. *VI. Aeneid.*

Horum autem ſimile aliquid intercedere oportet in ſagarum nocturnis conuentibus, quo ab humanitate omni, ſi quæ illas fortè adhuc tangit, deducantur. Nam illinc efferatas diſcedere conuenit, ac quaſi rabie accenſas: quo ſcilicet ſint ad mortalium perniciem, exitiúmque (cui vni rei incumbunt Dæmones) inſtructiores, ac paratiores. Ergo miris modis illic miſcentur, ac turbantur omnia, nec vlla oratione ſatis exprimi queat, quàm ſtrepant ſonis inconditis, abſurdis, ac diſcrepantibus. Canit hic ad tibiam, vel veriùs ad contum, aut baculum aliquod, quod fortè humi repertum buccæ, ceu tibiam admouet, vt poſt multos recitauit Margareta Ianina [10]: Ille pro lyra equi caluariam pulſat, ac digitis concrepat; vt narrauerunt Margareta Doliaria [11], Sybilla Capellaria [12], & Sinchen May à Speirchern [13]: Alius fuſte vel claua grauiore quercum tundit: vnde exauditur ſonus ac boatus veluti tympanorum vehementius pulſatorum; quod obſeruaſſe ſe meminerunt Ioannes Bulmius, & Deſideria eius vxor: Intercinūnt rancidè, & compoſito ad litui morem clangore Dæmones, ipſúmque cælum fragoſa, aridáque voce ferunt tota turba, colluuiéſque clamoribus, ſibilis, pauſu, vlulatibus furit & bacchatur. Et omnino talis eſt, quales Syrbenæorum choros fuiſſe memorat Athenæus [14] ex Clearcho: in quo ſcilicet quiſque caneret, quod ſibi videretur, nec auſcultaret, quod præſcribebat is qui choro præerat: Aut quale ſolet eſſe remigum

10. *Morhangij. Cal. Sept. 1587.*
11. *Vergauillæ. prid. Cal. Nouem. 1586.*
12. *Ibidem. XVIII. Cal. Decem. 1586.*
13. *Amantiæ. VI. Calen. Iul. 1586.*
14. *Dypnoſoph. lib. XV.*

celeuſma, vbi procellæ, tempeſtatéſque impẽdent. Ac cùm his penè euecti ſint omnes, qui interſunt: tamen priuſquam dimittantur, gratias Dęmoni ingentes ab illis agi oportet, quòd eos videlicet beârit adeò feſtiuis, ac lepidis cantionibus: Si quis enim hoc facere aut negligit, aut detrectat, præſto illi ſunt verbera: ac adeò tam ſæua, crudeliáque, vt ſæpè integrum biduum ex eorum dolore ei, qui ſentit, ſit decumbendum: vti Ioanna Granſanctæa, aliæq; eius farinæ pleræq; retulerunt. Sed hæc forte prolixiùs de re non vtique admodum ſeria: non fuerunt tamen ſilentio prætermittenda: vt ſciant homines non eſſe temerè, quòd ſic Dæmonibus inconditæ illæ, atque abſonæ voces placent. Quamquam & hoc rectè aiunt ſimiles habere labra lactucas.

More hominum Dæmones ſuos conuentus agere, vbi ſolita in fidei clientelaris præſtatione oſcula, amplexúſque à ſuis excipiant: vnúmque ex omni numero eſſe veluti principem, cui his honos ſolenniter exhibeatur.

CAP. XX.

QVI patronis honores lege clientelari debitos præſtát, eorum ſe genibus aduoluunt, oſcula porrigunt, iunctáſque manus in illorum paſſas, diductáſque inſerunt, demiſſum, beneuolum, obſequentémque animum iſtis veluti ſymbolis profitens. His perſimilia Dæmones à ſuis ſeueriſſimè etiam exigunt, quoties conuentus ſuos agant, verùm more alieniſſimo, atque indigniſſimo, vti ſolent alia omnia facere. Atque adeò per vnum ex

ſuo

ſuo numero, qui tum principatum inter eos obtineat. Beatrix Bayona [1] ſponte, ac nullo etiam interrogante recitauit vnum ex omnibus ſolitum eſſe è ſuggeſtu in cella aliqua eminere vultuoſum, ac faſtuoſum, ad eúmque timidum, ac trementem ſuo vnumquemq; ordine accedere: deinde in ſignum obſeruantiæ ei ſe ad pedes abiicere, pronúmque, ac venerabundum coràm amplecti. Nicolæa Ganatia [3], Cuninus Gugnotius [3], Franciſcus Fellæus [4], eius ſoror Franciſca [5], ac Barbelina Rayel [6] itidem aiunt è multis ſemper vnum eſſe, ad quem ſumma imperij ea qua conueniunt nocte, redeat. Quem principatus honorem non eſt quod quis fabuloſum exiſtimet, aut etiam ex vulgi errore, ſuperſtitionéque aliqua promanaſſe putet: quaſi ſuperuacaneum ſit ibi ordinem quærere, vbi ſine lege, ordinéque ſunt omnia: ſed ſciat eum eſſe etiam ex recepta inter pios, probatóſque authores ſententia. Nam & Diuus Thomas [7], Franciſcus à Victoria [8], & Antonius Turquemadius [9] de ea Dæmonum in Dæmones prærogatiua, ac poteſtate adeò luculenter diſſéruerunt, vt nihil amplius quæri oporteat: maximéque poſt illud, quod ex Euangelio [10] memorant obiectũ Chriſto à Phariſæis conuitium, quod ſcilicet in principe Dæmoniorum Behelzebub Dæmonia eiiceret: Nam licèt ea ſit Phariſæorum oratio, habet coniunctam cum antiqua Hebræorum Theologia opinionem, ſicuti autumant in eum locum interpretes: Et id diſertè ſtatuit Euſebius Cæſarienſis [11], contra Herodem diſputans. Siquidem affirmat lamiam illam, quę Menippumq; inſano amore torquebat Dæmonem fuiſſe, qui

1. *Gerbeuilei. IIII. Non. Augu. 1585.*
2. *Mayneriỹ. VIII. d. Iul. 1585.*
3. *Ancheriỹ. III. Non. Ian. 1585.*
4. *Pangaiỹ. XIIII. Ca. Ian. 1584.*
5. *Ibidem V. Id. Nouem. 1584.*
6. *Blainuille Id. Ian. 1587.*
7. *I. part. q. 109. art. 1. & 2.*
8. *In repetitione Magia.*
9. *In Hexamerone Dial. 3.*
10. *Matth. IX. & XII. Luca. XI. Marci. III.*
11. *In cõſutatione l. VI. Philoſtrati.*

 ſe,qui

ſe, qui Apollonio maioris, ac potentioris Dæmonis agenti auſpitiis obtemperauerit. Et ſi quando inferiorum ordinum Dæmones detrectant parere, quibus primum euocantur carminibus: vis demum illis denunciatur ab iis Dæmonibus nos ferenda, qui ſunt ſuperiorum ordinum. Quæ potentiſſima, caſtigandæ iſtius vel moræ, vel contumaciæ apud illos ratio eſt. Vti propriis, ac expreſſis ad id formulis docuit Hieronymus Mengus in ſuis exorciſmis ipſe anteà id à Lucano abundè edoctus. Ac quemadmodum Eccleſiæ ſuæ caput eſt Chriſtus, ita & habere damnatos ſuum Coryphæum cuius perferant imperium (hunc Porphyrius Serapidem, poëtarum turba Plutonem appellat) ſubſtantiarum quoque cœleſtium ordines alios eſſe, qui regant, atque imperent: alios rurſus, qui regimini,
25. Cap.6. imperióque ſint ſubditi. Dionyſius [12] in cœleſti Hierarchia tam multis oſtendit, vt otioſæ futuræ ſint omnes rationes, ſi quæ præterea in eam ſententiam huc afferantur. Et antiquitas maiorum, minorúmque gentium Deos diſtinctis ritibus coluit. Porrò non ſemper eſſe ſatisfactum officio ea, quę dicta, genuum poſitione, ac coxę amplexu: ſed præterea (dictu indignum) ab inuitis ingerenda eſſe oſcula Dæmonis podici, poſtquam is ſeſe immutauit in hircum horridum, ac multò grauius olentem, quàm hœdi ſolent ineunte bruma multi memorant. Poſt hæc etiam eum migrare (inquit
13. Condaÿ menſe Iul. 1582. Ioanna Granſanctæa [13]) ad aſpicientium terrorem in immane aliquod monſtrum, vaſtitate, formaq; dolio non abſimile: cui os enorme, fumo permixtas flammas indeſinenter euomat: ídque vt pauorem ſuis

ſuis incutiat:quod ſæpè facere geſtit, quemadmodum alibi commodius dicetur. Adorationis etiam modus is omnium vulgatiſſimus à ſagis perhibetur:primùm in genua procumbere: auerſas deinde manus in morem obteſtantium componere : ſed poſt terga,atque inuerſas tum illum verſus porrectas ſuſtinere tantiſper,dum ſatis, ſupérque eſſe voce ſignificauerit. Ita malus, prauúſque diſtorta , ac peruerſa amat omnia.

A Dæmonibus ſæpè magna vi in fruges,ac ſata immitti variarum ſpecierum beſtiolas,quæ ea momento populentur, ac depaſcantur.Quomodóque id fieri contingat.

CAP. XXI.

EST malo Dęmoni cum natura bellum ſic odio immortali imbutum,vt quæ hæc toto conatu, ac ſtudio edere incumbit,ille contrà ad vaſtitatem, atque exitium ſemper adducere contendet. Ac quaſi ad id non ſatis ſint grandines , pruinæ , reliquæq; aëris tempeſtates,atque iniuriæ , quibus ſe vulgo immiſcere creditur;alia præterea multa , vel ad prodigium adhibere non ceſſat , quibus id tandem conſequatur , & perficiat. Alexia Violæa [1] refert ſe,poſtquam bacchantium more hac,atque illac vnà cum æqualibus multum diſcurriſſet, ſolitam in aërem ſpargere minutum quendam puluerem,ad id ſibi idcirco à Dæmone conceſſum: vnde crucæ,bruchi, locuſtæ, atque id genus peſtes ſatorum adeò denſæ naſcerentur , vt iis agri illico vndiquaque contaminarentur. Apra Hoſelotia [2],

1. In agro Têtreo An. 1583.

2. Ad Sancti Apri. x. Cal. Mart. 1587.

Alexia Drigæa [3], Odilla Boncuriana [4], & Roſa Gerardina [5] memorant ſe ſimili facto ingentem murium copiam non ſemel in agris excitauiſſe, qui illico in terram ſe abderent corrodendis ortarum frugum germinibus. Ioāna Porelia [6] fatetur ſe eorum, quibus malè cupiebat, iumētis œſtrum ſæpenumerò immiſiſſe, à quo frequentatis aculeis tandem miſerrimè necarentur. Idq; præſtare potuiſſe, quoties volebat ſola plantæ quę prima ad manum veniebat euulſione, ac in terram cum præfatione certi alicuius carminis, deiectione. Petronius Armentarius, ac Ioannes Malriſius, quod ſuo loco fuſius dicetur, lupos itidem illiſo in arborem gramine aliquo excitabant, qui in illud quod iuſſiſſent ouile irruerent; nec niſi edita magna ſtrage finem vaſtandi facerent. Vvelſch Antonius rogatus, vt ſortilegorum ſodalitati hortum quem ponè caſam ſuam habebat, in noctis ſequentis ſaltationes commodaret, primùm quidem negauit ſe id facere poſſe, quòd diceret ſibi ea nocte peregre eſſe oportere: ſed cùm nihilominus pergerent rogare, atque adeò pro ſuo iure inſtare, exorari quidem ſe ſiuit: ſed tamen ſicuti ante cauſatus fuerat aliò profectus eſt. Poſtero igitur mane domum reuerſus, ac hortum fortè ingreſſus eum paſſim campis, ac limacibus depaſtum reperit, ipſiſq; beſtiolis etiamnum oppletam vndiquaque horti aream. Quod tamen tacitus tulit ſolita ſcilicet nefariæ illius ſodalitatis veſtigia agnoſcens. Nam & hæc primùm denegandi horti, tandémque domo excedendi fuerat occaſio, ne proprij videlicet damni ſpectator, adeóque miniſter eſſe cogeretur. Ac quod hic

3. Haracuriæ IIII. Id. Non. 1586.

4. Haracuriæ XVIII. Cal. Ian. 1586.

5. In agro Stiuēſi Nonis Nouēb. 1580.

6. Caſtro Salini menſe April. 1582.

inſurgunt ἀπιστῶντες, atque increduli quidam homines non eſſe in alterius, quàm Dei omnipotentis poteſtate quicquam creare, ac fingere, noui quidem nihil afferunt: ſiquidem omnia [7] per ipſum facta eſſe omnes ſciunt, & ſine ipſo factum eſſe nihil, quod factum eſt, ne ab angelo quidem vſque ad vermes. Verùm quid vetat illa iam ſparſim creata in vnum celerimè locum à Dæmone cogi, ac coaceruari, cui longè etiam difficiliora licere non vno huius diſputationis loco apertè eſt demonſtratum? Et haud ſcio, an quæ plerumque inter tonandum vnà cum pluuia in terram decidunt veluti ranarum agmina, illius arte, atque opera ante fuerint ſublata, cùm nec in aëre tam paruo momento, quo nubes ibi conſiſtunt, generari, nec ante à ſole, vti vapores, expirationéſque terræ ſurſum attrahi, atque euehi poſſe videantur. Cuius generis & probabile eſt fuiſſe, quod Dæmonum impoſturis adhuc ludificata antiquitate legimus [8] ſanguine, terra, lapidibus, lacte, teſtis, oleo triduùm etiam aliquando pluiſſe. Nam ea à natura cauſam nullam probabilem vnquam habuerunt. Et illa ipſa antiquitas ſatis alioqui naturæ èdocta leges inter prodigioſa καὶ παρὰ φύσιν accidentia ſemper enumerauit. Iam vt mirum videri non debeat, ſi quæ beſtiolæ contra innatam grauitatem in ſublime feruntur: imo inde in terram cum impetu etiam incolumes, ac ſaluæ proruunt, in eum quem natura dedit locum congeri, ac coaceruari à Dæmone queant. Siquidem vulgo id præſtant, qui leuiter etiam Magicis artibus ſunt imbuti: Quemadmodum noſtra ætate viſus eſt Nancelj Comes quidam è Germa-

7. Ioan. primo cap.

8. Apud. Iulium Obſequentium in libro de Prodig.

nia vniuerſas cubiculi muſcas circa infixum in parietem pugiunculum congregans,non aliter atque apes in fuga vberis inſtar è ramo pēdere ſolent. Et alius è tota vicinitate, ac confinio excitos angues in ignem Magico circulo concluſum inducens, ac cum ex ijs quæ corpore immanior erat in illum ingredi detrectaret: coacta eſt tamen repetito identidem carmine id facere,ac ſe cum cæteris in obiectum ignem dedere & prouoluere. Quæ ſi homines Dæmonum ope adiuti minimo negotio,etiam ad oblectationem præſtant: quid quæſo facturos Dæmones putamus, vbi ad explendam, quæ illis innata,atque inſita eſt nocendi libidinem, ſe totos parant,ac deuouent?

Noui ſemper aliquid à ſuperiore conuentu afferri oportere,quod in alterius ſit patratum exitium; nec impune eſſe,ſi quis ab iniuria, ac maleficio vacuus ad ſequentem redeat.

CAP. XXII.

QVemadmodum ſolent heri in villicis procuratoribus,cùm eorum rationes expendunt,ſegnitiem,negligentiámq; duriùs caſtigare: ita Dæmon in ſuis comitijs, quod tempus examinandis cuiuſque rebus, atque actionibus ipſe conſtituit, eos peſſimè habere conſueuit, qui nihil afferunt, quo ſe nequiores, ac flagitijs cumulatiores doceant. Nec cuiquam adeò impune eſt, ſi à ſuperiore conuentu nullo ſe ſcelere nouo obſtrinxerint: ſed ſemper oportet,qui gratus eſſe volet, in alium

nouum

nouum aliquod facinus feciſſe. Quod Dominica Zabella [1] ait ita eſſe cognitum omnibus, qui nefariam illam militiam ſequuntur, vt de hoc vno maximè ſint ſoliciti, ne ad indictos conuentus veniant ab ea ratione imparati. Ac ne in hoc ſe ignorationis excuſatione vlla defendant, improbus ille Magiſter ſigillatim de omnibus, quæ à ſuis poſtulat, ſcholas habet, præceptáque tradit: veluti de frugibus inferenda calamitate; de immittendis in arbores, fruticéſue bruchis, papilionibus, erucis, atque id genus infeſtis vermibus: de faſcinando pecore: de ſegetibus pelliciendis, labefactandíſque, ærugine, aut tabe quauis alia: de ſpargendis venenis, atque adeò de perdendo, quantum in eis eſt, vniuerſo mortalium genere: vt vnumquodque horum ſinguli teſtatum ſua confeſſione reliquerunt Hennel Armentaria [2], Anna Ruffa [3], Ioannes Piſcator, Coleta eius vxor [4], Matheola Guilleræa [5], Franciſcus Fellæus [6], ac ferè omnes, quos ea ſortilegij labes aſperſit.

1. *Rogeuille in agro Tentreo Anno 1583.*
2. *Duſe prid. Cal. Octo. 1586.*
3. *Ibidem Ca. Octo. 1586.*
4. *Gerbeuillæi IIII. No. Maias. 1585.*
5. *Pangæy. prid. Nonas Decem. 1584.*
6. *Ibidem. XIIII. Cal. Ianua. 1584.*

Dæmones ſe in variarum animantium formas pro tempore atque vſu inducere: quoties inter ſuos verſari volunt, præcipuamque ſemper eſſe hirci, maximè cùm ſe publicè colendos, venerandoſque exhibituri ſunt.

CAP. XXIII.

DÆmones non eſſe prauos mentis in hominibus affectus, quemadmodum Democritus, Auerroës, totáque adeò Peripateticorum ſchola commenta eſt: ſed potius ſpiritus, vt ſic dicam, eſſentiales, ac ſuâ natura conſtantes ſatis illud Euan-

gelij [1] arguit, vbi memoratur illis rogatu ſuo con-
1. Matth cap. 8. verſ. 32. ceſſum fuiſſe, vt in porcorum gregem abirent. Quomodo enim auaritia, ambitio, ac perfidia in porcos demigraſſent? Rurſus eos cùm veluti in certamen cum homine deſcendunt, non vanis imaginibus, ac ſimulacris: ſed comparatis, quæ ſub ſenſum cadát, corporibus, ac φανερῶς, καὶ ἐμπροσθεν congredi: ſic eſt non vno iſtius diſſertationis loco demonſtratum, vt ſuperuacaneus futurus ſit labor, ſi quis iterum in eam rem impendatur. Sed hoc operæpretium eſt nunc videre, quas illi formas, ac ſpecies præcipuè ſibi aſſumant, non quidem pro eius elementi, in quo verſantur qualitate, & differentia (quod Pſellus [2] attigit) ſed vti id, ad quod ſe parant, munus, ac officium magis poſtulat, atque exi-
2. Ca. quomodo Dæmones occupẽt hominem. git. Cùm igitur primum aggrediuntur hominem alloqui, ne is ad inſolitæ rei aſpectum tam facilè expaueſcat, humana libentius ſpecie occurrunt, eáque adeò, quæ præ ſe ferat honeſtiorem aliquam fortunam: nimirum quo verbis ſuis authoritatem, fidémque maiorem adiungant: Illíſque ob id veſtis nigra, & promiſſa magis placet, quòd ea vtatur nemo, qui non ſit apud ſuos in aliquo honore, & & pretio. Quamquam non deſunt, qui ad tegendam potius pedum fœditatem (quod illis perpetuum eſt inſigne, ac veſtigium inſitæ turpitudinis) conſulto adhiberi putent. Cęterùm colorem atrum magis arridere, quia nihil niſi atrum, funeſtúmque ipſi vnquam hominibus moliantur. Ac vbi iam conſuetudine aucta eſt familiaritas, & cœpit pauor frequentatione paulatim decędere, tum pro vſu, atque tempore modò in hæc, modò in illa vertunt

anima

animalia: vtpote, ſi quempiam per viam comitantur, canem frequentiùs referunt, quod is, etſi aſſiduè ſubſequatur, nullam tamen aſpicientibus ſuſpitionem malæ rei præbeat [3]. Sic Andræas quidam Italus canem cæcum, & ruffum ſecum ducebat Anno M. D. XLVIII. qui vniuſcuiuſque arcana aperiret, ſtupendáque alia plurima ederet. Sic Cornelius Agrippa [4] cacodæmonem nigri canis ſpecie quotidianum aſſeclam habebat, cui collare erat loreum Magicis per clauorum emblemata notis inſcriptum. Sic Dæmones ſeptem in Nicæa ciuitate [5] inter ſepulcra deliteſcebant ſub forma obuios quoque inceſſentes: donec eos Diuus Andræas [6] rogante populo in ſolitudines exegit. Sic non ita pridem ruſticus quidā apud Vogeſos (huic Deſiderio Financio nomen fuit) ſi quando vnà cum popularibus diſcumbebat, pedibus aduolutum canem habebat à quo demiſſa clam manu venenum acciperet, quod deinde cui vellet infunderet. Ex eóque ſatis multos periiſſe, priuſquam illius fraudis in eum vlla trāsferretur ſuſpitio. Quod ſi quem tranſuerſo aëre ſunt vecturi, vti ſæpè euenit, cùm ad conuentus ſuos nocturnos properant, equum (quod animal in eo genere officij maximam pernicitatem habet) ſæpius induunt, ac ſeſſores ingenti quò volunt celeritate tranſmittunt. Sic memorat Olaus Magnus [7] Hadingum Danorum regem in ſuum regnum, quo nonnullorum factione fuerat eiectus, per immenſa maris ſpatia ab Othini Dæmone in equi ſpecie eſſe reductum. Et Torquemadius in Hexamerone recitat habuiſſe ſe cum primùm literas attingeret, æqualem cui

3. *Eutrop. lib. XVI.*

4. *Vueſſerg. in Iuſtinū.*

5. *Paulus Iouius in eius elogio.*

6. *Abdias Babyl Epiſcopus. lib. III. hiſtoria Apoſto.*

7. *Lib. III. hiſtor. de gentibus Septent. I. ca. 19.*

ſub

ſub noctem Gadalupo, vbi Grammaticæ dabat operam, ad deambulationem egreſſo obuius in equo Dæmon perſuaſit, vt poſt ſe in eodem equo ſederet viam vnà confecturi Granatam, quo vtique animus erat poſtridie contendere: Hocq; iter licèt longa diſtans intercapedine, vnica tamen nocte, etiam in tardo, & claudicante equo expediuiſſe: Ac ne quis huic de ſe talia narranti paruam fidem habeat, viris fuit non vulgaris, ac cuiuſuis pretij, vt qui in Caroli V. Imperatoris comitatu Medicinam honeſtiſſimis ſtipendiis fecerit. Et alicubi [8] ſi benè memini habent Francorum Annales (eum quidam aſſeruit fuiſſe Comitẽ Matiſconenſem) qui ab epulis, quas tum fortè otioſus celebrabat, foras euocatus in præſtolantem præ foribus equum inſilire cogeretur, à quo ſtatim videntibus multis ita ſublimis tolleretur, vt videri illico deſineret: Nimirum ſi dies, eàque hora illi dicta erat, qua ex parte in malam rem eſſet à Dæmone abducendus. Et Inuillæ ad Theriotrophium; pluribúſque aliis in locis huius prouinciæ teſtatum reliquerunt, ſuos à ſe ſæpiſſimè viſos eſſe Dæmones D. Humberti præ ſe ferentes imaginem; qualem vulgo in triuiis depictam videre licet. Iam verò ſi ſortilegos alicuius rei monitos eſſe oportet; & ſunt tamen in præſentia, qui colloquium impediunt homines, in muſcam exiguam migrat Dæmon, iam ob id noto nomine Beelzebub, atque eo habitu vicinas auribus partes ſubit, quo propius quæ vult inſuſurret. Idq; Claudia Symoneta [9] Caſteleti ſortilegij damnata, præter pleraſque alias, quarum nomina nunc non ſuppetunt, vnà cum Antonio filio obſeruauit, inquientes

8. Hugo Floriacenſis, Petrus Abbas Cluniacenſis, Gul. Paradinus in Chron. Sabaudiæ.

9. III. Cal. Octob. 1588.

quientes ſibi circa tempora obuerſatum fuiſſe illa muſcæ ſpecie Dæmonem, cùm in carcerem deducerentur; ac diligenter monuiſſe, ne ſe ipſi intentati criminis manifeſtos ſua confeſſione facerent, quamlibet exquiſitis tormentis ad id vrgerentur. Confeſſos enim certiſſima, ac ſæuiſſima ſupplicia manere: contrà ſi linguam continerent, futurum, vt propediem ſalui, incoluméſque euaderent. Noctu etiam ſæpè iuuat in alienas ædes per tegulas, per cancellos, pérque tenues atque anguſtos alios meatus ſe vna cùm Lamiis ſuis intromittere: Huic vſui felis conuenientiſſima eſt forma. Hanc ſibi aſſumunt adeò germanam, ac natiuam, vt niſi rabie, qua maiore graſſantur quàm ſolent domeſtici, vix diſtingui, ac dignoſci queant: Sicuti plerique omnes, quibus aliquãdo ea res perſpecta fuit, conſtanter aſſeruerunt. Iam ſi quem hoc vrit, quod ſui loci, atque ordinis alius quiſpiam in paſcendo pecore ſe diligenter habeatur, ſolicitúmque tenet quomodo conceptum in illũ ex ea inuidia odium, amota omni ſuſpicione, expleat: tum auxiliaris aliquis Dæmon aſciſcitur, qui lupi formam prædabundus in eius gregem irruat, ac edita ſtrage ſerui incuriam apud herum accuſet: quam etiam peculij damno tandem ſarciri illum conueniat. Id ſe Petronius Armentarius [10], & Ioannes Malriſius [11] ita factitaſſe inter alia nefariæ ſuæ artis portenta ingenuè ſunt profeſſi: Aſciſcendíque, atque euocandi Dæmonis modum fuiſſe, cuulſum gramen in fortè obiectæ imminentis arboris truncum conceptis quibuſdam verbis impingere, quo facto inde lupus ſtatim exoriretur, qui momento deſignatas ad

10. Dalhemÿ in vaſto regno.

10. Sexeÿ Tranſyluanÿ.

cædem pecudes diſcerperet: Nam certè ei miniſterio cõuenientius nihil deligi poterat ea fera, quam natura præter alias præcipuè ad prædam inſtruxiſſet. Vrſi etiam forma nonnunquam geſtiunt videri Dæmones, cùm videlicet hoc agũt, vt ſuis quam maximè terribiles appareant; quod tum præſertim demonſtrant, cùm tempeſtatibus in aëre commotis ſuam immanitatem oſtentant. Idq́; obſeruaſſe ſe non ſemel recitauit Barbelina Rayel [12], addens conſueuiſſe illos prætereà ad maiorem horrorem cymbalorum, tintinabulorum, cathenarúmque longam poſt ſe ſeriem trahere, fremitúque, atque vlulatu horrendo omnia permiſcere: In quo tamen illam hallucinatam fuiſſe facilè crediderim, ac ſpeciem imitationémque pro veritate in tanto tumultu, ac trepidatione præcipitanter accepiſſe. Quamuis & ſic horribili forma à ſe viſum retulerit Hernias [13] D. Pauli (vt quidam ferunt) diſcipulus: nimirum beſtiæ, quæ cetis inſtar erat, locuſtáſque igneas ore affatim euomebat. Poſtrema, eadémque gratiſſima eſt illis hirci forma, cùm non iam alicui ſe miniſterio parant: ſed magis hoc agunt, vt ipſi obſeruantia aliqua ſuis ſe colendos exhibeant, atque apud eos maieſtatem aliquam ſibi conſtituant. Quam veluti perſonam quare ei potius actioni adumbret, non eſt facilè conijcere, niſi ſi hoc eſt, quod regem decet eo habitu in publicum prodire, qui maximè eius virtutes exornet, ac demonſtret; aut quod de Pythagoræorum μετεμψυχώσει memorant, id corpus iuuat potiſſimum inire, quod moribus, ingenióque conuenientiſſimum eſt. Hircorum

12. Blainuilla ad aquas Id. Ianua. 1587.

13. In lib. qui Eccleſia dicitur, viſione 3.

corum præter cęteras pecudes nobilitatur grauceolentia: nulla re tam certo ſuam Dæmon teſtatur præſentiam, quàm odoris fœditate intolerabili. Hircorum libidinoſa obſcœnitas etiam prouerbio locum fecit; hoc vnum Dæmon præcipuè ſatagit, vt ſuos rebus Venereis quam maximè deditos habeat: Et ne deſit occaſio, ipſe ſe quoties illis occurrit in eam formam induit, quę huic vſui ſit accommodatiſſima; nec adeò de ſtupro interpellare ceſſat, donec ad id, quamuis ingratiſſimum, iniucundiſſimúmque illos pellexerit: Hircorum in obuios quoſque effuſa ſæpè petulantia eſt, nulla non obit, ac pererrat terrarum loca Dæmon, dum offendat in quem impetum, incurſúmque faciat: Hirci ſaliua fructuis (inquit Varro[14]) venenum eſt, eiúſque dentes ſatis interitus, ac peſtis præſentiſſima. Quæ etiam cauſa fuit, vt in lege locationis fundi excipi ſoleret, ne colonus capra natum in fundo paſceret. Et Aſtrologi ita id animal receperunt in cœlum, vt eum extra limbum duodecim ſignorum collocarent: Satanæ viperinus morſus eſt, afflatus lethalis, & exitioſus: ſic poſtquam è cœlitum concilio, ac cœtu eſt deturbatus, hominum rebus ſe importunum præbet, vt nulla maior cautio ſit ijs, qui in tutela pecoris Dominici excubant, quàm illum longiſſimè ab eius ſepto arcere, ac prohibere. Hircis obtutus trux, ac ferox, frons cornibus aſpera, barba promiſſa, ac inculta, villi temerè pendentes, ſuccincta crura, totúſque adeò habitus corporis ad deformitatem, fœditatémque comparatus, vt aptior ab eo deligi non queat, qui intus foríſque fœda, horrenda, atque immania habet omnia. Siqui-

14. Lib. 1. de re Ruſtica ca. 2. & Libr. 11. ca. 3.

dem ſimiles(quod aiunt)conuenit habere labra lactucas. Et omnino qualis qualiſq́ ratio fingi poſſit eorum penes quos huius rei fides eſſe debet, conſentienti renunciatione teſtatum accepimus hircinum iſtiuſmodi phaſma, ac perſonam Dæmoni longè eſſe gratiſſimam: præſertímque, vbi ſe ſuis honore aliquo afficiendum exhibet. Quod & Gaguinus [15] ſcriptum reliquit de quodam doctore Theologo primatum monaſticum apud Ebroicas obtinente (huic Gulielmo Edelino nomen fuit) qui cùm illuſtrem quamdam matronam deperiret, neque tamen eius potiundi ſpem vllam relictam iam videret, à Dęmone quouis pretio depaſciſcendos ſibi eos amores potius exiſtimauit, quàm non illis tandem frui pro libidine. Ergo id vt impetraret ſupplex(ea enim pacto addita fuerat conditio)Dęmonem in hirci ſpecie veneratus eſt. Eam quoque τραγολατρέιαν Torquemadius [16] vir Hiſpanus frequentem apud ſuos eſſe memorat. Etſi eius initium longiùs arceſſere placet, ab antiquiſſimis ad hæc noſtra tempora iam manaſſe reperietur. Nam & in Apollinis arce ingentem ſeu hircum, ſeu arietem æneum edito in loco repoſitum fuiſſe, cui diuini honores adolerentur, Heſychius, alijq́; Græci ſcriptores meminerunt. Imò & hirco in ſacrificijs impenſiùs delectatos Dæmones fidem facit illud Theſei, qui cùm in littore maris Veneri capra feciſſet, ſubitò ea in hircum, quaſi ea ſola grata eſſet hoſtia, immutata eſt: vnde & poſt Epitragia vocari cœpit. Idem factitatum in Calliæ templo, quod in Gargano monte viſebatur, tum in eo vbi Amphiarai oracula reddebantur, & Strabo, & Pauſanias

15. *Libr. x. de reb. geſtis Franco. regum.*

16. *In Hexamerone.*

ſcriptum

ſcriptum reliquerunt. Et Ægipanes, Satyri, Sauni, Sileni, aliáque ruſticorum Deorum turba, quos vano errore deluſa gentilitas coluit, hircinis deformes membris ſe ſemper viſendos præbuerunt.

Quietam, & laboris expertem fuiſſe, quæ olim eueniſſe legitur hominum à bonis Angelis per aëra tranſuectionem: eam verò, quæ nunc circumfertur ſagarum à Dæmonibus, plenam eſſe moleſtiarum, & laſſitudinis.

CAP. XXIIII.

HAbacuc Propheta momento ex Iudęa in Babylonem tranſlatus fuit, vt pulmento, quod meſſoribus ſuis ferebat, Danielem in lacu leonum paſceret; in Iudæam ab eo loco pari celeritate relatus. Philippus quoque Diaconus [2] poſteaquam Eunuchum Candaces Æthiopum reginæ baptiſaſſet in via, quæ ab Hieroſolymis in Gazam ducit, ſubitò in Azoto viſus eſt: Et aliàs ſæpè ſpiritus Domini multos rapuiſſe, ac in longinquiſſimas regiones incredibili celeritate tranſportaſſe in ſacris literis legitur. Verùm adeò tranquilla ac quieta vectione, vt ſomnium potius quàm vera aliqua migratio eſſe videretur: vti eius beneficia ſemper adiuuant, nunquam decipiunt: Satanæ contrà vbiq; pernicioſa ſunt officia, ſolacia moleſta, damnoſa liberalitàs, intempeſtiua ſtudia. Ergo ſi quando ſubleuandi laboris occaſione ſuos ſic per aërem tranſmittit, longè grauiori langore confectos relinquit, quàm ſi incitatiſſimo curſu viã, & aſperam pedibus confeciſſent: Quemadmodum Catharina

1. Daniel. 14.

2. Actu. Apoſt. cap. 8.

3. *Vella ad Moſellam v. Cal. Iul. 1587.* Ruffa 3 Dæmonis,cui ſe addixerint, fraudes,atque impoſturas in medium proferens enumerauit. Adit & Barbelina Rayel 4 ſe ſæpè ex ea geſtatione in tantum exagitatam, ac defatigatam fuiſſe, vt domum reuerſę perpetuum triduum decumbendum eſſet, priuſquam pedibus conſiſtere poſſet.

4. *Blainuillæ ad aquas Id. Ianua. 1587.*

Hoc quamuis memoratu incredibile, vno tamen ore ſagas omnes loqui ſuſcitandarũ nubium poteſtatem ſibi à Dæmonibus ſæpè fieri, ſquas poſtquam vnà cum iis ſunt elatæ, pellant, trudántque quò velint, ac etiam niſi ſi quid obſtat in terras excutiant. Quæque eius molitionis propria, pecularíáque ab illis memorentur.

CAP. XXV.

NOn eſt dubiũ, quin quod ſequitur futurũ ſit ſupra omniũ fidem ac multis etiã fortè ridiculũ. Hoc certè memini teſtatũ ſpõtanea, ac libera aſſertione plus minus ducentorũ hominũ, qui me Duũuiro damnante incendio crimen ſortilegij luerũt: ſtatis, certíſque diebus ſolitos conuenire ſe gregatim ad ripam, vel ſtagni, vel riuuli alicuius, maximéque ſi quis eſſet, quem ſolitudo à prætereuntium oculis ſepoſitum haberet; atque illic aquas accepta à Dæmone virga tantiſper diuerberare, dum vapores, fumóſque abundè excitarent, quibuſcum vna ſublimes efferrentur. Illud deinde, quod ſic eſſet excitatum ſe in nubes denſas, ac caligantes induere, quod poſtquam vnà cum Dæmonibus ei eſſent inuoluti agerent, pelleréntque quò erat libitum, ac tandem multa præcipitatum

grandine in terras decuterent. Salome[1], & Dominica Zabella[2] addunt, priuſquam eo modo aquam exagitarent, conſueuiſſe in eam immittere vel ollam fictilem, qua nonnihil antè incluſiſſet Dæmon aſpicientibus incognitum, vel etiam lapides tantos quantam optabant pluere grandinem. Decker Maygeth[3] ſolitam ſe vnà cum ſceleris popularibus acceptas à Dæmone candelas cæruleas in ſtagnum Fonterſſgrube tantiſper deuexas ac lumine pronas tenere, dum id affatim guttis ſuis inſtillaſſent: tum puluerem aliquem medicatum in id quoque ſpargere, ac diſſeminare: tandem aquas virgis nigris, quibus à Dæmone ſuo eſſent donatæ, identidem ingeminatis quibuſdam verbis ad execrationem, deteſtationémque certis, ac propriis contentiſſimè etiam diuerberare. Quo facto totus aër ſtatim infuſcaretur, at tandem largos tum imbres, tum grandinem in ea, quæ iuſſiſſent, loca, niſi ſi quid fortè obſtaret, effunderet. Quę ſic excitãdarum nubium ratio non nũc primùm inoleuit, ſed & à multis iam ætatibus narrauit Pauſanias[4] in Lycæo monte Arcadiæ fuiſſe vſurpatam. In eo, inquit, fons fuit nomine Agno tam admirabilis naturæ, vt re diuina ibi curioſiùs peracta, quernóque ramo aqua leuiter commota mox denſus inde ſurgeret vapor nebulæ aſſimilis, qui non multo poſt effecta nubes, aggregatis item aliis largos imbres demitteret. Non eſt igitur hoc noſtræ ætatis inuentum: Non eſt etiam vetularum, quarum mentes Dæmon deprauauerit, viſum, aut inſomnium: ſed ipſis vigilantium ac ſanorum, qui præſentes affuerant, oculis res certò, ac liquidò comperta, atque explorata.

1. Verganillæ VI. Cal. Septem. 1586.
2. Rogeuillæ in agro Tẽtraeo 1583.
3. Morhangij XIII. Cal. Iun. 1591.
4. In Arcadicis.

Quam

Quam & confirmāt quę ſequuntur ex Malleo Maleficarum narrationes: quas quoque illorum, qui eos ſcripſerunt, fidem ſecutus non dubitaui hîc exponere. Quęſitores quidam cùm periclitari vellent in venefica muliere, quam fortè in vinculis habebant, veráne eſſent, quæ de ſua in commouendis tempeſtatibus poteſtate ſortilegi prædicarent, eámque ob id manu ſua miſiſſent (nam tantiſperdum in reatu manent, Magicas vires omnes illis eſſe ademptas certum eſt) ſecedens illa in confertum arboribus locum ibi ſcrobem, quam manibus ipſa foderat, lotio oppleuit, quod demum digito mouere non deſtitit, quoad ex eo ſuſcitatus atque elatus vapor in nubem opacam concreſceret, quàm ſtatim tonitrua ac fulgores crebri interſecarent, maximo cum aſpicientiũ metu, ac formidine. Sed illa, bono animo eſte, inquit: iam faxo, vt nubes hæc in ea quæ voletis, loca tota deportetur: quę cùm illi in propinquas ſolitudines deſignaſſent, eò ſubita ventorum vi, ac tempeſtate delata nubes properè in ſaxa, ac grandines diſsiliit calamitate interim omni inter demonſtratos, iuſſóſque fines ſe cohibente, ac cōtinente. Huic quoque παράλληλον eſt quod ſequitur de ruſtico quodam Suauienſi, cui de ſiccitate, qua tum laborabatur, vehementius conquerenti fortè præſens octo annorum filia recepit ſe, ſi ita iuberet, ipſius agrum, in quo tunc vnâ conſidebant, largo imbre ſtatim eſſe irrigaturam. Ac cùm pater dixiſſet ſe id percupere, illáque pauxillulũ aquæ ad id ſibi dari poſtulaſſet, ad torrentem, qui in propinquo decurrebat, deducta eſt, vbi exagitata vnda illius Magiſtri (aiebat) auſpi-

ciis, cui ſe mater addixerat, tantum illico pluuiarum cœlo exciuit, vt ſatis eſſent ei agro abundè irrigando, cæteris interim quaqua verſum perinde atque anteà ſitientibus. Huic exemplo affine eſt & quod ſequitur. D. Claudius Perotius [5] Grammatophilacio ſodalium D. Georgij apud Nanceium præfectus, vir certè bonus, & cui in re grauiori facilè fidem adhibeas, de iſtis differenti mihi apud familiares aſſeuerauit æqualem habuiſſe ſe olim fortè, & in eius ſceleris ſocietatem cum patre ſortilego aggregatum, qui eiuſmodi vapores è pelui cui frigidæ paululum antè eſſet iniectum, videntibus omnibus, vnà aderant in ludo literario, excitaret.

5. Aquoſæ in ædibus M. Mathurini ludimagiſt.

Ioannes Charmæus [6], Iana Oberta [7], & alij eius farinę complures, ſe non per ſomnium: ſed ſuis vidiſſe oculis memorant ingentem ſui ſimilium numerum ſecum ſic excitatas nubes hac, atque illac vento, emiſſáve ſagitta ocyùs percurrentium; ac non aliter, quàm denſum fumum ſcintillæ traiiciunt, atque intercidunt: interímque fragore, atque immani tonitru circumcrepantia omnia audiuiſſe.

6. Gerbeuillæ Id. Octob. 1581.

7. Sanpetromontij V. Id. Nouem. 1581.

Alexia Granľanna [8] narrat, cùm itidè nubibus permixta vectaretur, ac fortè præteriens in eum perueniſſet locum, vnde deſpiceret ex municipibus ſuis quendam equos paſcentem, cui nomen erat Ioanni Vehon, ex improuiſo aſtitiſſe ſibi atra, ac prægrandi figura hominem, qui veluti obſequendi cupidus rogaret, ecqua illic eſſet, quæ ei ruſtico malè cuperet: ſe in promptu habere, vnde illum vlciſceretur. Ac cùm ipſa reſpondiſſet ſibi cum illo graues eſſe inimicitias, quod vnicum filium olim in eius paſcuis equitium habentem penè verberi-

8. Blainnillæ ad aquas XVII. Cal. Febr. 1587.

bus necaſſet. Eia (inquit ille) aſſentire modò, iam faxo ne diutius id inultum ferat: Ac dictò citius in ſublime elatus vel quo nulla queat intendi oculorum acies, illico fulmen cum ingenti flamma, ac fragore in ſubditos equos contorſit, ex iiſque duos proſtrauit, vidente ac multum trepidante ruſtico, qui vix paſſus triginta ab eo loco aberat: ſicuti ipſe eſt elogio ſuo teſtatus. Barbelina Rayel [9] addit dolia tranſuerſa per nubes à ſortilegis adnitente Dæmone impelli, ac volutari tantiſperdum ei loco impendeant, quem deſignarunt ad calamitatem: ac tum demum illa diſrumpi in ſaxa, & flammas, repentinóque impetu peſſum ire; ac obuia quæque conterere.

9. Blainuille ad aquas Id. Ianua. 1587.

Campanarum ſonum, quòd eo ad pias preces excitentur homines, Dæmonibus infeſtum eſſe: atque inimicum, earúmque non abs re vſum frequentem eſſe, vbi tonitrua, grandines, reliquæque tempeſtates, quibus ſe illi creduntur immiſcere, ingruunt, atque impendent.

CAP. XXVI.

IS mos pridem Chriſtianis ſolenit, vt campanis excitentur ad pias preces, ac vota, vbi periculum, difficultáſque aliqua impenderet. Quod illi factitant præcipuè ſi quando aër nimbis, tempeſtatibúſque vehementius commouetur, & grandinem, ac fulmina minitatur. Earum igitur ſonum vt audit Dæmon, in maximam indignationem erumpere ſolet, inclamans prohiberi ſe incepto rabidarum iſtorum canum latratu: quod Maria [1], vxor Ioannis Sartoris in Me

1. Humburgy Non. Iun. 1590.

in Metzerech, ac ante eam pleraque aliæ, quas nunc meminiſſe laboro, certo certius ſe comperiſſe dixerunt. Ac ſi quando quas ille canes intelligat à ſuis rogetur; eas dedignans ſuo nomine, vti facere ſolent, qui in eorum mentionem, quos odio aliquo proſequitur incidunt: reſpondet Beguenotas illas garrulas, atque obſtupentes, quæ nunc, vt auditis, odioſe adeò nobis obganniunt. Hócque Catharina Pigeon [a] ob ſortilegij crimen non ita pridem damnata, vna cum aliis pluribus ſua confeſſione clarum reliquit. Quòd autem id illi ex animo doleat, nec offenſionis affectatam vllam ſimulationem habeat, ſæpè experientia compertum habuiſſe ſe omnes, quæ de ea re interrogatæ ſunt ſagæ affirmauerũt: Et id ſatis indicat, quod non raro earum pulſatores fulmine percuſſos audiuimus, nec ferè mortalium alios eius iniuriæ magis eſſe obnoxios, quod & alibi attigimus. Impedimentum porrò tempeſtatibus ex ea re maximum creari vulgus ſagarum loquitur: Et ea opinio ſic quorundam animos imbuit, vt iam præſentius remedium nullum aliud eſſe putent, nihilque quod æquè Dæmonum conatus infringat, atque impediat. A qua etiã non eſt alienum, quod ſcribit Paulus Grillandus de Itala quadam venefica (huic nomen fuit Lucretiæ) quam cùm Dæmon dimiſſo vt aſſolet conuentu ſublatam domum reportaret, audito campanæ ſigno, quod ad Deiparam virginem ſalutandam dari ſolet, illico in ſubiectas ſentes, ac dumos quaſi viribus defectus abiecerit, vbi à iuuene quodam, cui tum illac iter erat, viſa, atque agnita primum quidem aliud figere cœpit, ac com-

a. Anno M D. LXXXIIII.

miniſci:ſed tandē ſuis ipſius iugulata verbis,vt rarò mendacia cohærent,rem vti erat,ſilentij tamen fide prius mercede pacta, omnem iuueni indicauit: Quam cùm is, vt eſt ea ætas arcani parum tenax, ex æqualibus vni incautius prodidiſſet, ea in vulgum quaſi per manus ſparſa ad Magiſtratus aures etiam accidit, qui diſquiſione ampliore teſtatum, ac comprobatum facinus ſeueriſſimè animaduertit:Nequicquam tamē illas pulſari,ac ſonare aiunt
3. Hennel Armentaria 3,Ioāna Oberta 4,ac quædam
Duſæ prid. Cal.Octob. 1586. aliæ aſſeruerunt,niſi id fiat maturè:videlicet priuſquam nubes circumiectum pago territorium atti-
4. Sanpetremontij VI. Id.Nouem. 1581. gerit.Equidem præoccupanda facies Domini 5, & manus eius præuenienda eſt, laudaríque multum debet prompta, ac parata in eo ſedulitas, & dili-
5. gentia:ſed nec importunum,alienúmque orationi
Pſalm. 94. tempus eſt, cùm ipſæ iam vexant procellæ attingit calamitas venit tempeſtas.
6. *Confringens tegulas, imbriceſque.*6
Plaut. in Moſtell. Nam tam adeò promptum eſt præſens malum tollere, quàm impendens, imminénſque auertere.
7. Quodcumque 7 temporis momentum ad eum o-
Luc.XVIII. verſ. 1. randum tempeſtiuum eſt, atque opportunum. Commentum igitur eſt ſagarum ea ab illarum Magiſtellis adinuentum cauſa,vt hominibus diuinæ opis ſpem omnem inter ipſas miſerias, atque ærumnas præcidant. Addit Feuxen Eugel irritum, ac inefficacem eſſe earum ſonum, ſi quæ ex illis dum luſtrarentur à ſacerdotis concubina fuerit nuncupata. Quod ego ridiculum, abſurdúmque exiſtimo. Ac licèt negent recentiores quidam eam in aëre Dæmones poteſtatem habere, vt grandinem,&

nem,& alia id genus dira faciant,ob ídque vanam eſſe,& impiam de pulſandis campanis contra tempeſtatum vim ſuperſtitionem: in hoc tamen conueniunt Dæmonibus interdum multa extraordinaria permitti à Deo, in quibus partes ſuas non obſcurè interponant: Plurimáque adeò ipſos agere,quorum vis ſenſum noſtrum, & vſitatam rationem ſuperet. Quod & ex Iob hiſtoria ſacra, & D. Pauli Epiſtolis[8], qui diſertè illis aëris poteſtatem attribuunt ſatis clarum, manifeſtúmque eſt: Ac ſi hoſtem aduentare, atque etiam imminere claſſico ſignificetur,id non illico damnandum eſt,quaſi in eo ſono, ac canore Martio aliquod aduerſus illius impetum, inſultúmque etiam oſcitantibus præſidium conſtituatur. Nam ad arma potiùs conclamatur, vt milites ſoporem, ſocordiámque excutiant,diligenter agant excubias,aliáque quæ militem iuuat munia ſtrenuè obeant. Induire, inquit idem D.Paulus[9] tuba Euangelij, armaturam Dei, vt poſſitis ſtare aduerſus Diaboli inſidias:Chriſtianis arma ſunt oratio,& gratiarum actio,quæ audito Campanarum ſigno, quod ad eam rem ex vſu mortalium nunc proprium eſt populariter capiuntur. Siquidem prope eſt Dominus[10] omnibus inuocantibus eum in veritate, vota ſuorum exaudit, aures eius ad preces illorum. Ac quod quidam optimè dixit oratione pia commouetur cœlum[11],recludũtur oſtia loci illius inacceſſibilis, in quo maieſtas Dei inhabitat.Sunt & qui eũ Nolanas[12] pulſandi ingruentibus tẽpeſtatibus morẽ ambitioſius defendentes addant, & vim illis ineſſe diſſipandi aëris, diſpergendarúmque nubium ex ſonitus ſui

8. Ad Ephes. cap.2. ver. 2.

9. Ad Ephes. ca.6.

10. Pſalm.145. vers.8.

11. Pſalm. 34. verſ.16.

12. Petr. Meſſias varia. lect.lib.11. cap. 9.

immanitate, & vehementia, quaſi ſi illud non ſuccedat, hoc ei, ceu ſubſidium aliquod accedere conueniat. Ac non aliæ res, vti ſunt tormenta bellica longè potentius, ſi expediat id præſtent atque efficiant. Quamquam & hoc à nonnullis vſurpari audio: verum conatu vtique irrito, atque inutili: Qui enim ſatis validè concutere queat, rem tam multa intercapedine diſſitam, tam vaſto, atque denſo corpore præditam? Quam nec incluſa tonitrua fragore; nec eluctantia fulmina iaculatione, nec flagrantia fulgura commotione ſua diſſoluere, ac diſpergere valeant. Et vt ſit diſpergendi facultas, quo quæſo ruinæ iam fœtarum grandine nubium. Nam certè diſſipatio fragmenta habet, ac κλάσματα, quæ neceſſe ſit momento in ea in quę incumbunt loca præcipitia ferri, ac ruere. Perinde igitur hoc eſſe exiſtimauerim, quaſi qui olim (vt refert Plinius [13]) popyſmis fulgetras Iouem iratum deliniturí adorabant: Aut illud quod eſt in prouerbio: Veſpa cicadæ obſtrepens, Catulus leonem allatrans.

13. Nat. hiſto. Li. XXVIII. cap. 2.

Veſtigiis veluti vnguium ſæpè impreſſa, atque exarata apparere, quæ fulmine ſunt percuſſa, quod opinione multis adfert adnitentis Dæmonis, cui fama eſt, cùm ſe in corpus aliquod induit, maximè id placere: quod vncis, hamiſque in morem feræ beſtiæ ſit inſtructum.

CAP. XXVII.

VSu venit vt quæ fulmine ſunt afflatæ, ac percuſſæ arbores, muri, pauimenta, veſtigia ſæpè oſten

oſtendant veluti vnguium; quæ alij à Dæmone, cui rumor eſt hamatas, atque vncinatas eſſe manus, credant: alij id, ceu anile, deridentes in naturæ, quæ rariora, ac difficiliora ſæpè edit ſolis cauſis poſitum eſſe affirment. Expeditum ſiquidem, & promptum eſſe fulmini in eas partes ſua ſe volubilitate ſcindere, quę ſpeciem ſic incuruatorum radiorum prębeant, vti flammæ, cuius plurimum admixtum habet, proprium eſt virgatis notis ea, quæ lambit, inſcribere. Quod & in Epheſini templi incendio animaduertiſſe ſe recenſet Ariſtoteles [1], & paſſim in ædificiorum, quæ igne conſumpta ſunt, reliquiis obſeruare licet. Tum eius quod corporis eſt expers in id quod eſt particeps actionem nullam eſſe poſſe, quæ ſic ex impreſſione notam, ac veſtigium relinquat. Sed has omnes vna delet ratio ex eo ducta fundamento, quod in huius operis peroratione poſuimus Dæmones ſæpè ex ſolida materia corpus ſibi comparare: tum eo habitu fulminibus Dei nutu, ac voluntate permiſceri, ad deinde multa efficere, quæ ſunt præter omnem tributum inanimatis à natura motum, atque ordinem, veluti cùm ſurſum, deorſumque meant, ac remeant, quaſi aliquid ſcrutentur, atque inueſtigent. Vnde & nomē illis σκηπτά: Aut cùm obuia aliquando declinauit [2], vel peruadunt innocenter: aliquando etiam proterunt, ac peſſundant. Vt hic etiam ἀστραπόβλητα adiiciam, quibus licet Ariſtoteles [3] naturalem cauſam attribuat: tamen mira valde ea ſunt, habéntque ſine dubio (vt inquit Seneca [4]) inſitam potentiam aliquam diuinam: vt potè cùm ferrum, aut æs, quo ſcutum tegitur, liquatur: ligno interim nullam vim exter-

1. Cap. 1. Lib. III. Meteor.

2. Volaterra. Philo. Li. 36.

3. Cap. 1. Lib. III. Meteo.

4. Lib. II. naturæ. quæſt. cap. 31.

nam accipiente: loculis integris, atque illæſis conflatur argentum: ſtat fracto dolio vinum: malorum ſerpentium, aliorúmque animátium, quibus mortifera vis ineſt, venenum omne conſumitur: prægnantis mulieris, ea ſuperſtite, atque incolumi, fœtus exanimatur. Vt non omnino explodenda videatur eorum ſententia, qui in iſtis aliud quiddam, quàm quod in naturalium cauſarum ſerie, atque ordine poſitum eſt intercedere putant. Maximè cùm id teſtatum reperiatur conſentienti ferè omnium voce, qui ſe noſtra ætate in Dæmonum poteſtatem tradiderunt, eo modo ſcilicet ſolere illos, cùm furunt, ac bacchantur vnguibus digladiari: vti & non pridem Iana Nigra [5] Armacuriaua retulit de Magiſtello ſuo, qui Nicolai Bequenotij ſtabulum noctu ingreſſus, vt ibi eius equum interficeret, priuſquam id aggrederetur facere, exteriorem parietem ſic vnguibus exarauit, vt (quod aiunt) ex iis facilè leonem coniiceres. Et memini me nondum ex ephebis egreſſo, cùm Chermis (quæ mihi patria eſt) fulmen vniuerſas ædes propinqui mihi hominis eſſet peruagatum, ad extremum eam porticum qua id ſe foras eiecerat inſcriptam profundis, frequentibúſque vnguium veſtigiis reliquiſſe. Quæ, cùm populares rei nouitate adducti magna cum admiratione certatim inuiſerent; accurri, & ipſe eáque præſens vidi, non ſine aliqua narium offenſione; cùm ſulphuris teterrimo nidore ædes illæ adhuc oppletæ eſſent.

[5] Leberij v. Cal. April. 1588.

Non rectè ſentire, qui cum Epicureis negant Dæmones hominibus occurſare, ſolatia afferre, terrores inducere, inſidias parare, iniurios, moleſtos, ac noxios eſſe: cùm hæc paſſim tum ſacræ, tum prophanæ hiſtoriæ perhibeant, hodiernique adeò ſagarum omnium ſermones vno ore confirment.

CAP. XXVIII.

THeodorus Byſantius[1], totáque adeò Epicureorum ſchola negauerunt ſapienti viſum vllum vnquam fuiſſe obiectum. Si quod enim aliquando auditum ſit adparuiſſe, id pueros, mulierculas vecordes, atque ægrotos, quibus formidines ex imbecillitate animi, ac rerum ignoratione exiſtunt, authores, atque aſſertores habuiſſe. Et hæc quidem illis ex alia longe abſurdiore nata eſt opinio: non eſſe ſcilicet in rerum natura ſpiritus, ac Dæmones: proindéque ab illis fruſtra iſtiuſmodi phaſmata, ac terrores metui. Ad quam perſuaſionem, & Caſſius vnus ex ea Epicureorum familia conatus eſt Brutum virum nihilominus conſtantem, & moderatum adducere: vti in eius vita recitat Plutarchus[2]. Sed huic reliquę ferè omnes philoſophorum reclamauerunt ſententiæ: Et ipſa experientia à multis ætatibus repetita eam ſatis à commenti opinione nunc vindicat: Scatent enim hiſtorię exẽplis phantaſmatum, quæ proprias figuras, non etiam inanes ex metu imagines habuerunt. Illud quod eidem Bruto Philippus apparuit: Athenis philoſopho Athenodoro: Curtio Ruffo in Aphrica: Romæ Senatui vniuerſo 3. Quod poſtremum huius in quo

1. Patritius Senen. li. v. de reg. tit. 5.

2. Plutarch. in eius vita.

3. Plinius ſecundus Epiſt. lib. vii. Epiſt. 27.

verſamur argumenti fidem ex eo magis adiuuat, quia non momenti vnius viſum id fuit: ſed perpetui biennij. Toto enim eo, vt perhibent Antonini Pij (quo imperante id accidit) viographi, Marcus Ruffus ſenator, poſtquam è viuis abiſſet, eodem quo viuens ſolebat loco: ſed mutus, ſilénſque, ſedere viſus eſt: vt innumera alia omittam, quæ poſteriorum temporum res geſtæ continent. Quibus & Chriſtiani ipſi calculum ſuum adiecerunt: adhibita tamen diſtinctione, ac differentia: vt ſcilicet ſpirituum alij ſint hominibus beneuoli, ac fideles, à quibus ſalutaria omnia veniant expectanda: alij noxij, atque ἀλάστορες, à quibus peſtifera, ac crudelia omnia ſint metuenda: Illos ſi quibus occurrunt, ac fortè proſtratos vident; eos ſua virtute illico erigere, ac confirmare: vti euenit Agari 4 Abrahami famu-

4. Genes. XXI. verſ. 17. læ, cui magna deſperatione affectæ ob commeatus difficultatem, quàm in Berſabees ſolitudinibus, vnà cum filiolo Iſmahele patiebatur, Angelus apparuit, ac cùm perterrefactam videret, prohibitam primùm timere amicè ſolatus eſt, ac de eiuſdem Iſmahelis fortuna bene ſperare iuſſit. Idem & Cornelio centurioni contigiſſe in Actibus Apoſtolorum

5. Cap. 10. verſ. 3. & 4. legimus: Nam cùm timore non paruo ad primum Angeli aſpectum correptus fuiſſet, ab eo tamē ſtatim liberatus eſt, atque audiit orationes ſuas, ac eleemoſynas Deo gratas, acceptáſque fuiſſe: proindéque ſecurus fauſta, proſperáque omnia expecta-

6. Matth. XXVIII. verſ. 3. & 4. Marci XVI. verſ. 6. ret. Mulieribus quoque, quæ prima die Sabathi ſummo diluculo ad Seruatoris noſtri ſepulchrum acceſſerunt, viſus eſt Angelus facie inſtar fulguris coruſcanti, veſte vti nix candida, ac cùm ad eam

oris,

oris, habitúſque admirationem expauiſſent, ab illo admonitæ ſunt, metum omnem vt deponerent; atque ita iam confidentiores factæ ſigillatim, quod ſibi faciendum erat, edoctæ fuerunt. Hos verò alteros metu quos aggrediuntur exanimare, ac ſæpè vix viuos cùm recedunt relinquere: nimirum ne ſic cõſternatis animo tam facilè ſit eorum artes, fallaciáſque detegere: ſimul vt ſiquod adhuc bene agendi conſilium ſupereſt, id illico excutiant, atque adimant. Nam & Thucydides 7 apud Plutarchum 7. *In lib. de fortu. & virt. Alexandri.*
hunc longè vberrimum pauoris fructum commemorat, quòd omnes honeſtos conatus ſoleat frangere, ac prohibere. Et Cicero 8 ex veteri poëta: Pauor (inquit) mihi ſapientiam omnem exanimato 8. *Lib. III. de oratore.*
expectorat: Tum Plautus: Pauor territat mentem animi. Quæ etiam cauſa fuit, ob quam veteres Pana Deum (ſub hoc Pamphilus Euſebius, dũ ad Theodorum Epiſcopum ſcribens Plutarchi de Thamo hiſtoriam recitat, Dęmones omnes comprehendit) exiſtimabant repentinos terrores, improuiſáſque formidines immittere. Inde tot apud eos lemures, laruæ, lamiæ, Empuſæ, Vertumni, aliáque id genus ſpectra; quæ ſe, vt aſpicientibus terrorem maiorem offerrent, modò in hanc, modò in illam ſpeciem immutare ſolebant: vti eleganter his verſibus expreſſit Ariſtophanes in Ranis:

Καὶ μὴν ὁρῶ νὴ τὸν Δία θηρίον μέγα
Ποῖον τὶ, δεινὸν παντόδαπον γοῦν γίγνεται
Τότε μὲν βοῦς νυνὶ δ' ὀρεὺς, τότε δ' αὖ γυνὴ
Ὡραιοτάτω τίς. ποῦ 'πι, φέρ' ἐπ' αὐτὴν ἴω
Ἀλλ' οὐκ ἔτ' αὖ γυνή 'στιν, ἀλλ' ἤδη κύων
Ἔμπουσα τοίνυν γ' ἐστί.

Et qui Antonij Abbatis Alexandrini vitam deſcri-

9. Marul. lib. V. ca. 7. pſit: Ei (inquit[9]) degenti in Heremo nequiſſimi ſpiritus monſtroſa diuerſarum imaginum facie metum incutere ſunt conati: feratum more in eum rugientes, vlulantéſque: ſerpentum ſibilationibus perſtridentes: rictibus ringentes: dentibus infrendentes: toruo oculorum aſpectu ſcintillantes: flammas ore naribus auribúſque perflantes: nulláque adeò pauoris omiſſa ſpecie, qua illum terrere poſſent. Cui & germanum eſt illud D. Hieronymi in Hilarionis Abbatis vita talem ſi non formarum, at vocum imitationem, variationémque continens. Ab eo (inquit) ſæpè nocte intempeſta auditi infantum vagitus, balatus pecorum, mugitus boum, planctus quaſi mulierum, leonum rugitus murmur exercituum, aliáque variarum vocum portenta: vt ante ſonitu, quàm aſpectu territus cæderet. Nimirum in hoc ſupra quàm credi poteſt ſibi placet Diabolus: vt quauis ratione diuexatos homines habeat, ádque omnes concitandorum terriculorum occaſiones ob id ſemper eſt intentus. Ἄτη (inquit
10. Iliad. I. Homerus[10]) φθάνει δέ τε πᾶσαν ἐπ' αἶαν βλάπτους' ἀνθρώπους. Ἄτη (interpretatur Suidas) ὁ διάβολος, ὁ ἀντικείμενος. Qua de re in veterum hiſtorijs alia etiam abundant exempla: quæ tamen hîc non eſt animus attingere, cùm plura hæc ætas datura ſit, quàm vſus veniat. E quibus hoc mihi primum erit de auriga quodam Nanceiano. Eum fortè in Henæo ſaltu, qui ſaltus ab vrbe alterum abeſt lapidem ſæuior tempeſtas inter lignandum nec opinantem oppreſſerat. Vt igitur ſe ab eius caſu protegeret, tecto alicui feſtinanter ſuccedendum fuit. Quod dum facit, ſub ea, quæ ſe in proximo denſam, patulámque magis oſtendit, arbore,

arbore, atque ibi conſiſtit, expectans dum ſedatur tempeſtas: Ecce ſibi aſtantem ex improuiſo lignatorem alium videt, quem dum attentiùs conſiderat (vt fit vbi in ignotum, peregrinúmque hominem incidimus) aduertit illi naſum nunc ſe enormiter in litui morem producentem: nūc in iuſtam, priſtinámque formam momento contrahentem: tum pedes corneos, bifidóſque ac totam corporis molem extra modum. Primùm igitur ingenti pauore deiici, ac penè emori: mox, quod (in eiuſmodi difficultatibus more inoleuit,) Chriſtiano ſe ſymbolo, fiduciáque munire: tandem ſolum ſe, vt anteà, videre; atque adeò obſtupefactum, vt quæ illi antè in vrbem vel velatis (quod aiunt) oculis errari non potuiſſet via, tunc ab attentiſſimo etiam, ac diligentiſſimo ignoraretur. In quam quoque vrbem ſic lingua hærens, oculis ſtupens, totóque corpore trepidans appulit: vt quæ acciderant narranti facile fuerit credere. Cuius etiam rei fidem non parum adauxerunt, quæ lignatores alij eminus à ſe viſa prædicauerunt: Eo enim loci infuſcatus aër, ac denſiore fumo obuolutus illis apparuerat. Eiuſdem argumenti eſt, quod ſequitur. Deſiderij Maioris Soutellani doliaria vaſa Nicolaus Stephanus ex conducto religauerat, pactámque mercedem per Iacobetam Vxorem (hæc inſignis erat venefica) ſæpius, atque incaſſum ſibi reddi popoſcerat. Hanc Iacobeta interpellandi prouinciam tandem pertæſa, ac præterea fruſtrati tamdiu laboris indignitate nō paruum commota hoc ſedulo agebat, quonam modo eam tergiuerſationem in Deſiderium noxa aliqua animaduerteret: quærebatúrque tantum ad

II. Buxerij ad quercum. III. Cal. Mai. 1588.

id latens aliqua occaſio. Commodùm inter hæc iuſſus eſt Deſiderius in ſolas terras excedere, quòd eius domum peſtilentia fortè inuaſiſſet, habebátque is ſub mapalibus ſeorſum familiam: Ibi cum ſera iam nocte cum ſolo filio degentem Dæmon (ſic poſtulante Iacobeta) adoritur ſtrepitu, fremitúque adeò horribili: vt cœlũ ipſum ſolutis compagibus in eius caſam ruiſſe videretur: Neque falſum fuiſſe hunc terrorem, aut à Deſiderio malitioſè excogitatum, dum ſibi placet vanos in vulgus rumores diſſeminare, indicio poſteà fuit: quod ipſe cum filio ex eo in talem morbum inciderunt, qui omnium qui viderunt opinione pro deſperato haberetur. Huc pertinet & illa, quæ fuſiùs ſuo loco de nutrice deſcribetur, narratio; cui multa nocte ad puelli cunas vigilanti Dæmon Errici Carmucij, qui illam malè oderat terrorem maximum iniecit, vitris feneſtrarum ingenti cum ſtrepitu confractis, ac diſiectis. Pſellus quoque author eſt Dæmones ſæpè quo terrorẽ eiuſmodi adaugeant, lapides iacere ſolitos, ſed ictibus irritis. Tali lapidatione diuexatos fuiſſe Moguntinos Anno D.CCC.LIII. refert Sigebertus. Et ferri quidẽ ea moleſtia potuiſſet, niſi longè grauior alia eſſet conſecuta: ex incendio ſcilicet, quo conſumptæ ſunt vniuerſæ illorum ædes, quas ſic anteà Dæmon ſaxis appetiuerat. Quæ calamitas etiam Columberij, qui pagus ſex miliaribus à Leucis abeſt, noſtra memoria accidit. In eius extremo vico, qua iter eſt Salſuriam, ruſticus caſam habebat, humilem quidem illam, ſed ſatis pro fortuna lautam, ac nunquam quod eſſet auditum vllis ſpectris infamem. Occupauit tamen

illam

illam Dæmon ſolis primum contentus lapillis domeſticos citra noxam de nocte impetere: ſed vt id ex aſſuetudine ab illis negligi, ac etiam ludibrio haberi vidit, hunc contemptum non ferens, ignem caſę profunda iam nocte immiſit; quo ſic momento exarſit, vt ferè ſolo tota exæquaretur. Quæ cùm illac aliquot pòſt diebus iter faciens ab accolis inaudiuiſſem, locum adhuc ruinis deformem ipſe præſens videre volui, quo rem omnem clariorem, teſtatiorémque apud alios relinquerem. Huc etiam non inconcinnè referri poteſt, quod Torquemadius [12] vir Hiſpanus vernaculum vernacula lingua refert: Salamancæ, inquit, matrona fuit cuius ædes importunis eiuſmodi lapidationibus infeſtæ vulgo habebantur: Eo rumore excitatus vrbis præfectus periclitari ipſe voluit, veráne eſſent, quæ de ea re adeò conſtanter prædicabantur: an potius à domeſticis tegendæ alicui nequitiæ affingerentur. Nam & in ijs erant duæ non illiberalis formæ adoleſcentulæ, cum quibus amatores liberius per eam occaſionem cōgredi velle, atque in hoc omnem iſtam fabulam adornare erat ſuſpitio. Ad illas igitur ædes ea ſe hora præfectus confert, qua ferebatur frequentiſſima eſſe lapidatio. Accurrunt vnà populares non minus viginti, è quibus aliquot dimittit, qui adhibito lumine perueſtigarent, ecquis in ſuperiore domo eſſet, qui ſic domeſticos ſaxis appeteret. Redeunt peragratis diligenter omnibus latebris, renunciántque omnino reperiſſe ſe nihil, vnde ea timeri deberent: Placuit tamen ad imos ædium, quo tum è cœnaculo deuenerant, gradus conſiſtere, atque aliqua mora hoc

12. In Hexamerone. Dial. 3.

quicquid

quicquid eſſet amplius probare, & experiri: Ecce autem vix dum eo loci conſtiterant, cùm ingenti tumultu lapides cœpere in agmen deuolui; qui tamen ſingulorum crura innocui præterlaberentur. Denuò igitur mittuntur, qui viderent, vnde hic lapidum imber ſeſe tam creber effunderet: ſed & vbique ſolitudo, vt anteà reperta iam à multis conceptam de ea re opinionem non parum confirmauit, videlicet hæc Dæmonum arte, ac præſtigiis omnia fieri. Auxítque adeò quæ non ceſſauit grando eorum capitibus allabi, qui ſe etiam ex illis ædibus præ metu foras eiecerant. Ex quibus tandem vnus loci ſecuritate factus iam ferocior ſublatum, ac diligenter oculis notatum lapidem in aduerſum tectum hoc præfatus proiecit: Si is à te eſt, ô Dæmon, eundem mox in me reiice: Quod cùm illico eſſet factum, licèt caſu irrito, deſitum eſt amplius dubitari, quum res ita ſe haberet, vti illam primú in vulgus matrona ediderat. Et memini me cú graſſante Tholoſæ peſtilentia Anno circiter M. D. LXIII. in Auſcorum auguſta eſſem, ac fortè apud D. Abelium in eius vrbis Metropolitana Eccleſia ſodalem ludo noctem ducerem: vti tunc ætas erat, atque otium, ab eiuſmodi petulanti Dæmone omnibus, qui tum vnà in eodem atrio incluſi eramus exhibitam ſæpius inter ludendum non leuem moleſtiam fuiſſe: hinc, illinc temerè iactis lapidibus, qui tamen ſine cuiuſquam noxa, atque iniuria in terram decidebant. Eius atrij foribus peſſulum intus obductum erat: nulla in eo præter abacum, menſam, atque ſedilia ſupellex, vnde techna vlla oriri, atque inſtrui poſſe crederetur. Et hæc quidem ſic ſunt bo-

norum

norum, malorúmque Dæmonum in aggrediendis hominibus cõtra comparatæ rationes per eas, quas modò dixi, cauſas beneuolentiæ, odij, ſolatij, terroris, adiumenti, noxæ, beneficij, iniuriæ, quæ ſtudia in vtriſque ſemper alunt diuerſa, & contraria. Quibus & hoc conſequens eſt, quod nobis ab initio dictum eſt ambigi ſine magno errore non poſſe; quin ſint, qui rebus hominum faueant, inuideant, proſint, obſint, patrocinentur, inſidientur Dæmones.

Non modò, vt iam dictum eſt, ſortilegos per aërem à Dæmonibus deferri: ſed & ex eo loco multa in hominum perniciem moliri, ac machinari: demúmque in terram innoxio caſu, ac qualis ſolet eſſe auium, lapſione placida, quietáve deponi.

CAP. XXIX.

QVi negant maleficorum ad ſuos conuentus veram profectionem, imaginariámque tantùm exiſtimant: maximè ſe defendunt authoritate Ancyrani Concilij ſtatuentis hunc errorem prorſus Paganicum eſſe, & impium. Sed hoc Concilium Prouinciale tantùm fuit ſub Marcello Ancyrano Antiſtite, contra quem etiam hæreſis Sabellianæ ſuſpectum Aſterius Apollinarius, & Hilarius ſcripſerunt, vt multi exiſtimant celebratum. Ac quamuis poſt confirmatum in Trullo, canone ſecundo ſextæ ſynodi reperiatur: tamen contrarijs multorum patrum, quos ætas poſterior tulit, ſententijs ea impugnata eſt opinio: Inter quos fuerũt

DD. Ambroſius, Auguſtinus [1], Thomas [2], Bonauentura [3], Innocentius Octauus [4], & Cardinalis Caietanus [5]; Tum Iuriſconſulti non infimi ordinis Alfonſus Caſtrenſis [6], Syluester Prierius [7], Paulus Grillandus [8], Martinus Nauarrus [9], Sprenger [10], ac plerique alij, qui quæſtiones inter eiuſmodi maleficos ſæpè & diuerſas exercuerunt. Et certè tutior, potiórque ſemper viſa eſt ea ſententia, quæ rei illius veritatem aſtruit: Siquidem fundamentum poſitum habet in ea ratione, de qua vno ore Theologi omnes cõueniunt: videlicet Dæmonibus poſt lapſum, atque apoſtaſiam integra manſiſſe naturalia dona; vti ſunt immortalitas, potentia, motus, celeritas, ſcientia, aliaq́; id genus veluti dotes, quas à ſua acceperunt origine: Bonis autem ſpiritibus promptum eſſe, vt vel momento temporis, non tantùm ipſi immenſa aëris ſpatia decurrant: ſed & homines nullo negotio vnà ſecum traducant, ſatis demonſtrant, quæ in eam rem paulò antè de propheta Abacuc, & Philippo Diacono à nobis ſunt recitata. Minus igitur mirum iam videri debebit, ſi hæc quoque præſtant mali. Nec adeò ea res exemplo caret: ſed & perhibent literæ ſacræ [11] hominem fuiſſe ſpiritui immundo obnoxium, quem in loca ſola ſæpè is tranſportaret, diſcerptis antè quibus erat colligatus cathenis. Et IESVM ipſum [12] ſcimus à Diabolo aſſumptum fuiſſe ac modò ſupra templi pinnam locatum, modò in montem excelſum deportatum. Ac ne quis putet hæc miracula eius ætatis propria fuiſſe, quæ Deus pro tempore, atque Euangelicæ doctrinæ vſu tunc edi, atque apparere voluerit. Nunc verò nec neceſſariam, nec credibilem ea

1. Libr. x. & xxi. de ciu. Dei.
2. ij. a. ij æ. q. 95. art. 5.
3. In III. ſent. diſt. 19. q. 3.
4. In bulla præfixa malleo mal.
5. ij. a ij. æ. q. 95. ſuper artic. 3. S. Thomæ
6. Libr. 1 de iuſta heret. punit. c. 14
7. In tracta. de Strigibus.
8. Libr. 11. de ſortil. q. 7.
9. In manuali c. 11. nu. 38.
10. In Malleo Maleſic.
11. Lucæ 8. Marci. 5.
12. Matth. 4.

lem ea habere authoritatem ſciat poſteriorum æ-tatum hiſtorias: iſtiuſmodi quoq; exemplis abundaſſe: quemadmodũ amplius in huius operis peroratione docebimus: & noua alia quotidie ſe prodere, è quibus pauca quidem, ſed clara, ac teſtata earum prouinciarum, vbi acciderunt monumentis ſubiiciam. Eſt Giruncuriæ in Vogeſorum prouincia caſtellum ſatis firmum, è cuius ſumma arce, cùm tegularum ordines aliquot fulmine eſſent diſiecti, Sebaſtiana Picarda [13] non multo poſt in eo pago ſortilegij rea fortè & id apud Iudicem profeſſa eſt, Dæmonis, ſuáque ſimul opera eſſe patratum: Cùm enim (inquiebat) è nube vna in illam proruiſſemus eo conſilio, vt funditus euerteremus, non fuiſſe tamen in noſtra poteſtate id exequi: ſed tantùm pauxillulum id ruinæ attulimus, vt eſſet quod eius conatus nos non omnino pœniteret. Simile huic eſt quod ſequitur. Cuninus [14] quidã nomine Magiſtratum in D. Clementis fano vbi commorabatur obtinens, cùm ruri fœnum inter domeſticos curaret, cœlúmque iam magnis tempeſtatibus commotum cerneret, domum fugam parabat: ſed dum ad eam ſe inſtruit, ſubito fulminis ictu proximè ſe quercus ſex radicitus vidit euerſas; ac eam, quę ſeptima loco adhuc ſtabat, totã ceu vnguibus laceratam, ac diſcerptam. Cùm iam multo magis properaret, amiſſis etiam prę feſtinatione pileo, ac ijs inſtrumentis, quæ tum manibus geſtabat: ecce de integro audito fulminis fragore illi viſa eſt in ſumma quercu, quæ in propinquo erat, hærere mulier, qua (vt credibile eſt) nubes ſe eo impetu exonerauerat. Eã igitur conſideratiùs intuens,

13. x. Cal. Nouem. 1586.

14. Ronceij ad D. Clementis fanum. Cal. Dec. 1586.

agnouit è vicinia eſſe vetulam, quam illico ſic cœpit verbis increpare: Túne peſſima ea es Margareta Vvarina, ad quam quantum nunc comperio non immeritò ante hac ſortilegij ſuſpicio apud omnes pertinuit? vnde tu nunc nobis ades iſto habitu? Cui illa: ignoſce hoc mihi, quæſo, ac celatum habe, quod nunc vides. faxo ſi hoc ita de me promerueris, vt nunquam à me tibi, tuíſque vel minima oriatur iniuria: Ac ne quis de iſtis addubitet ſciat non modò eſſe comprobata Cunini illius teſtatione, quam iureiurando apud Quæſtorem ſanctiſſimè firmauit; ſed etiam ipſius Vvarinæ agnitione, & extra tormenta ſæpius repetita, & in ipſo vitæ vltimę momento multis audientibus confirmata. Huc etiam pertinet, quod ex alijs quæſtionibus capitalibus, eorúmque qui illas exercuerunt fida renunciatione compertum habeo. Coorta cum magno fragore, tonitribúſque tempeſtate, qui armenta, reliquóſque pecorum greges in collis Alemani iugo cuſtodiebant, is ad vicinos Huecuriæ campos, quæ eſt in Vogeſorũ prę fectura pertinet, ſe vt in operto eſſent in proximas ſyluas abdiderant. Ecce verò illis ex improuiſo viſi ſunt ruſtici duo ſummis arborum, quæ proximè ſtabant, ramis hærentes, ac velut implicati, adeóque animis cõſternati, vt facilè indicarent illuc non conſilio, ſed caſu, atque inauſpicato aliquo impetu perueniſſe. Tum autem veſtitus fœditas, ac deprauatio quaſi per lutum, ſentéſque omnes fuiſſent reptati ſuſpitionem adaugebat, eo loci à Magiſtello ſuo eiectos, detruſóſque fuiſſe: poſtquam is illos hac, atque illac more ſuo traxiſſet. Cõfirmabatur & id eo magis, quòd

cùm illic tanto temporis ſpatio conſediſſent: quantum ſatis eſſet ad probandam, aſſerendámque oculorum fidem: momento tamen; aduertentéque nemine, dilapſi apparere deſijſſent. Tandem & dubitationem omnem amouit, quæ non longo pòſt tempore conſecuta eſt illorum ea de re ſpontanea, atque prinentariorum verbis conſentiens confeſſio, cùm ad interrogata ex vinculis reſponderent. Eſt etiam villa, quæ ſe Bellimonte Vitellium contendentibus ſiniſtrorſum oſtendit: in eius ſummum tectum cùm forte & iidem è procelloſa nube præcipites decidiſſent, magnáque difficultate Rotarius (id erat eorum alteri nomen) afficeretur, quemadmodum ex ita arduo loco ſe incolumes poſſent in terram demittere: nam & earum rerum adhuc erat rudis & inſolens: hęcq; illi ad inſanas eiuſmodi nimborum molitiones periclitata primùm fuerat abitio. Amantius, qui à prima pubertate in Dæmonis ſeruitutem à parentibus abductus maturè ſe ijs aſſueſecerat, fidens ibi infit: Bono animo es, ſtulte, nam qui hos habet ſua poteſtate ad difficiliora habiles, atque idoneos Magiſter, hoc etiam negotium facile, ac ſine vllo periculo expediet. Nec dictum res diutius morata eſt: nam ſubito turbine vnà correpti, ſine vlla noxa in terram ſunt depoſiti, ipſa tota ſic contremiſcente domo, vt à fundamentis reuelli videretur. Hócque ipſi diuerſi, totidem tamen verbis recenſuerunt. Imò & cum villaticis commiſſi de die, déque tumultu, ac trepidatione omni inter eos liberè, ac conſtanter conuenit. Ac tandem quos viuos criminis ſocietas conuinxerat, eoſdem

mortuos flamma iudicis damnatione abſumpſit. Et hæc quidem pauca ad tam multa; quæ ſuperiores attigerunt ceu auctarium accedant. Nam certè ſi plura numerando percenſere velim, facile id mihi ſit facere, qui alia etiam in Sortilegorum, quas exercui, quæſtionibus viderim: ſed vti Iuriſperitis loqui niſi laudata aliqua lege pudor eſt: ita mihi ea commemorare, quorum documenta in aduerſarijs meis nulla exſcripta habeam; hic eſt religio: Multa verò, vt iam dixi, à me priuſquam hæc ſcribere eſſet animus neglecta ſunt, quæ profectò nunc piget non annotaſſe, quòd eorum vſus ſæpè veniat, nec occurrant tamen deſiderata, ac requiſita.

DÆMO

DÆMONOLATREIÆ

LIBER SECVNDVS.

Non eſſe in Dæmonum poteſtate diſſolutas morte animas ad ſua corpora reuocare. Vt tamen ſunt operum Dei adumbratores maximi, id ſæpe in ſpeciem eos præſtare, dum ſeſe cadaueribus inſinuant, ac in iis motum qualis in viuentibus eſſe ſolet interius cient: quemadmodum ἐν αὐτομάτοις euenire videmus. Tum de Petronii Dalhemii impietate, parricidio, prodigioſiſque amoribus hiſtoria.

CAPVT PRIMVM.

Nεκυομαντήιν, & vaticinationis, quæ fit per excitatos ab inferis Manes meminit Herodotus in Terpſicore. Et Homerus[1], Vergiliúſque[2] Mercurium (is magnus incantator fuiſſe perhibetur) νεκράγωγον, ac animarum ab Orco[3] euocatorem faciunt. Hiſtoriæ etiam tum ſacræ, tum profanæ frequentiſſima eorum exempla continent, qui reuocatas ad ſua cadauera vmbras humana voce loqui, ac interrogata reſpondere compulerunt. Saul[4] dubitans vtrum de ſumma

1. Odyſſ. λ.
2. Aeneid. IIII.
3. Eras. Chil. 1. centur. 1 Adag. 97.
4. Samuelis 1. cap. 28.

marerum prælio cum Philiſtęis decerneret an, potius bellum in aliud tempus traheret, ad Dei oraculum confugit, ab eo euentum belli ſuſcitaturus: ſed ſilente Deo, ac reſponſum denegante in Endor vrbem proximam ad anum quamdam Manes, vt audierat, elicere callentem ſe contulit, ab eáque dato iureiurando ſe id factum nemini indicaturum, impetrauit, vt Samuēlis animá ab inferis euocaret. Vix igitur ipſa 5 carmen bene adhuc mouerat, cùm ecce imago venefadi ſenis ſacerdotali habitu amicti ex improuiſo affuit; qui Samuēlē ſe eſſe diceret, nuntiarétque Sauli fore, vt poſtridie ipſe cū liberis acie victus caderet, domeſticúmque, regnum vnà cum vita amitteret. Cui exemplo ſimile eſt & germanum illud Lucani 6, vbi militem inducit recèns occiſum à Theſſalica quadam muliere reuocatum ad vitam, ac Sexto Pompeio euentum belli Pharſalici prædicentem. Quod ne quis commentum eſſe poëticum exiſtimet, id Plinius 7 ex Varrone totidem ferè verbis; ac tantùm ſilentio prætermiſſa mulieris incantatione recitat. Bello inquit Siculo Gabienus Cæſaris claſſiū fortiſſimus captus à Sexto Pompeio iuſſu eius inciſa ceruice, & vix cohærente iacuit tota die. Deinde cùm adueſperauiſſet cum gemitu, precibúſque congregata multitudine petiit, vti Pompeius ad ſe veniret, aut aliquem ex charis mitteret: Se autem ab inferis remiſſum, haberétque quod nunciaret. Miſit Pompeius plures ex amicis, quibus Galienus dixit inferis Diis placere Pompeij cauſas, & partes pias. Proinde euentum futurum quem optaret. Hoc ſe mutuare iuſſum Argumentum fore veritatis, quod peractis mandatis

5. Eccleſi. 24. D. Augu. ad Simplicia. lib. 102. q. 3.

6. Li. VII. de bello Pharſa.

7. Lib. hiſt. nat. VII. cap. 52.

mandatis protinus expiraturus eſſet: Idq; ita euenit. Huic perſimile eſt ei illud, quod de Zacla Ægyptio propheta memorat Apuleius[8]: Is (inquit) grandi mercede pepigerat defuncti cuiuſdam adoleſcentis ſpiritum ab Inferis reducere, corpúſq; ceu poſtliminio animare. Ergo propitiatus cœleſtia ſydera, inferna numina, naturalia elementa, nocturna ſilentia, adyta Coptica, incrementa Nilotica, arcana Memphitica, & ſiſtra Phariaca herbulam quãdam circa cadaueris os, & aliã pectori eius impoſuit: ſic tumore pectus eius extolli, ſalubris vena pulſari, ſpiritu corpus impleri, & adſurgere cadauer, & profari incœpit: ac cum iuſſum eſſet mortis ſuæ arcana prodere noxio nouæ nuptæ poculo peremptum fuiſſe ſe pronuntiauit, vt adultero torum manciparet. Hæcq; elocutum tandẽ rem ſuam terrę reſtituiſſe. Non deſunt etiam vſus ætatis propriæ, quæ antiquis illis annumerari poſſint. Anno M.D. LXIII. fuit Lutetiæ mulier eiuſmodi artibus imbuta, cuius nomini hîc propter familiæ claritatem, atque amplitudinẽm parcendum cenſui: quam cùm ſalutaturus de more inuiſerem (erat enim ea mihi municeps) reperi cum Neuſtriis duobus rationem ineuntem, quemadmodum theſauros quorum perueſtigandorum facultatem ſibi à rege conceſſam aiebant (Nam Leonina lex[9]: quæ prohibet ſceleratis ſacrificiis, odioſáque legibus arte theſaurum quærere: ſicuti & ſalutares aliæ multæ pridem aulicorum ambitionis ſtudiis exulant) commodiſſimè nanciſcerentur. Atque inter hæc alterum, & feriò quidem narrantem audiui, quomodo non multis antè diebus refixum patibulo cadauer ea cauſa ad

8. *Lib. 11 de Aſino aureo.*

9. *L. vnica de Theſau. lib. 10.*

colloquium impuliſſet: ſed ab illo certi nihil exculpere potuiſſe, adeò ambigua, perplexáque erant omnia eius reſponſa; & à multis ſæculorum ætatibus recepta eſt hæc perſuaſio animas poſſe exciri ſepulchris, ac denuò ad ſua corpora carminum incantamentis reuocari. Sed ego ſic morte diſſolutam hominis compagem puto, vt iterum componi, ac coaleſcere, niſi Dei omnipotentis beneficio

10. Pſal. LXXII. & Iob. cap. 7. aliquo ſingulari, non queat, [10], aut

Donec longa dies, perfecto temporis orbe,
Omnia miſcebit miſſo diuinitus igni.
—nec quicquam expergitus extat,
11. Lucret. lib. 3. *Frigida quem ſemel eſt vitaï pauſa ſecuta* [11].

Nam quod ex ſuperiore Samuëlis hiſtoria contrà arguunt: hoc non ex omnium ſententia eſt. Neque

12. In lib. de ciuit. Dei & l. 11. de mir. ſacræ ſcript. c. 12. enim (vt inquit D. Auguſtinus [12], Tertuliano [13], aliiſque orthodoxis authoribus non paucis in hoc conſentiens) ea ad veri rationem rapienda ſunt: ſed potius ad viſum, atque intellectum Saulis, qui factus reprobus rectè de ea re ſentire non potuit.

13. In libr. de anima. Præſtigias verò fuiſſe Diaboli vel hæc indubitato demonſtrant: quod ſi verè apparuiſſet Samuël, non vtique vir iuſtus, & qui viuens prædicauerat ſolum Deum eſſe adorandum, paſſus eſſet ſe à rege adorari. Rurſus homo Dei, qui cum Abraham erat in refrigerio, non dixiſſet ad virum peſtilentem, & dignum gehennæ ardore: Cras mecum eris. Et certè eam narrationem exponens Zonara vir Chri-

14. Annal. tomo. 1. ſtianæ veritatis obſeruantiſſimus [14], non euocatos Manes Samuëlis dicit, ſed tantùm viſos euocari, & ſpectrum hoc non etiam animam Samuëlis appellat. Siquidem (vt diſertè ſtatutum in vltimò capite

Ancyranæ Synodi[15] reperitur) quæ per incantatio- 15.
nes fiunt non verè dicuntur fieri, & in corpore: ſed Iſidorũ. ca.
tantùm in ſpiritu, & ſpecie quadam, quæ oculos 9. lib. VIII.
fallaciter feriat. Aut ſi ſolidum, adeoq́; humanum Etymolog.
aliquod ſubeſt corpus, id vita prius exutum ὀργανικῶς κινεῖσθαι (vt ait Vitruuius) eius videlicet molem intus agitante Dęmone, perinde atque ἐν αὐτομάτοις; Dædaleiſque organis euenire videmus, cum metalla (vt inquit Caſſiodorus[16]) mugiunt, æneì angues 16.
inſibilant, aues ſimulatæ, ac vocem propriam ne- In lib. Va-
ſcientes habere, dulcedinem tamen catilenæ pro- riorum.
bantur emittere. Tripodes Pythij ſponte ſua ſe mouent, ac procedunt: hi quidem conuiuis vinum: illi aquam fundentes, quos Apollonium, cùm eſſet apud Hiarcham, alióſque Gymnoſophiſtas, vidiſſe memorant. Nam hæc puto Dæmones, quibus eſt alioqui non parua cum eo, qui vitam hominum continet, ſpiritu affinitas, longè ſua ſubtilitate, agilitatéque ſuperaturos nemo ſanus vnquam ibit inficias. Tum etiam aliud eſt, quod hoc totum magis cōciliat. Nā cùm ſpiritus ſint ſpurci, atque immundi: mirum eſſe non debet, ſi vti ſus in volutabro, ita illi in fœtidis cadaueribus hoſpitium, ſedémque gratiſſimam habeant. Quæ res facit, vt in ſepulchretis, locíſque nocentum ſupplicia, ac cruciatu infamibus frequentes Laruæ id eſt Dæmones, oc-
curſent. Nam ſtultum ſit, & cum impietate paga- 17.
nica coniunctum credere animas deſiderio reli- D. Auguſt. ſerm. lix.
ctorum corporum circa ea obuerſari, ac volitare, ad frat. in
cum digreſſis abitio ſit in loca, ſedéſque certas, ac bemero.
conſtitutas[17]. Quò etiam pertinere videtur, quod 18. In ſua
D. Iudas[18] narrat Diabolo (huic Franciſcus Vene- epiſt. verſ. 9.

tus [19] Hazazeli nomen fuiſſe ait) certamen interfuiſſe cum D. Michaële Archangelo de Moſis cadauere: eo fortaſſe conſilio, vt in id illapſus Iſraëlitis facilius imponeret, atque ad idololatriam domeſticum malum feneſtram patefaceret: vti cum non ſemel poſtea in aliis multis feciſſe Rabinorum libri perhibuerunt. Adeóque pro remedio contra id ſingulari tradiderunt ([illegible]) ſi circuli ſeptem circum id ſepulchrum, vbi conderetur mortuus, ducerentur [20]. Ad hæc omnia accedit, quod Satanas operum Dei ſectator maximus hoc apud ſuos agit ſeduló, vt ſe cum illo poteſtate, ac viribus conferat, & quam maximè exæquet. D. Petrus [21] Tabitham vita defunctam, diſcipulorum rogatu, quibus illa victum piè ſuppeditauerat, ſuſcitauit à mortuis: vti ante eũ multis ſæculis Helias [22] in vrbe Sarepta viduæ mulieris, à qua cibo adiutus fuerat, filium morbo extinctum ad vitam reuocauerunt. Symon ne ei vlla in re inferior videretur, cadauer defuncti pueri, quem Egeſippus [23] Neroni propinquitate coniunctum fuiſſe ait, Magicis ſuſurris excitare conatus eſt: & iis quidem illud ſic mouit, vt ad vitam reduxiſſe videretur: ſed cum mox vti anteà exanime in terram recidiſſet, ceſſantibus (inquit Clemens in itinerario) quibus illud illigauerat carminibus, quid fallaci imitationi veritas, certa, atque indubitata Dei virtus temerariis Dæmonum auſis, & conatibus interſit, res ipſa fuit indicio. Idem Trallis, quę vrbs eſt Aſiæ in Philimonis Demoſtrati, & Caritus filiæ ſemeſtri cadauer eueniſſe memorat Phlegon Adriani Imperatoris libertus. Damis quoq; & Philoſtratus [24] authores

19. *Problem. ſac. ſcrip. tomo. I. ſect.8. probl.433.*

20. *Dur. in aduer. in lib. Hol. de morb. int.*

21. *Act. Apoſt. ca.9.*

22. *Reg. III. ca.XVII.*

23. *Egeſip. lib. III. ca.2.*

24. *In Apollonij vita.*

thores ſunt Apollonium Thianæum defunctis vita corporibus lucem ſæpè reſtituiſſe. Et Germanorum ſcriptis vulgata eſt non ita pridem de Aulico quodam hiſtoria, qui accepto de vxoris obitu nuntio, ac quemadmodum eius cadauer eſſet ſepulturæ mandatum, properè domum reuerſus domeſticis rationibus vt proſpiceret, ac multa iam nocte eam cum animo ſuo voluens, vt fit, vbi rei alicuius deſiderium penitius inſidet, inter hæc aduertit illam ſuo more veſtes deponentem, ac notum cubile inire volentem: Sed cum ne hoc faceret aliquantiſper reſtitiſſet, qui tam conſtanti rumore mortuam intellexiſſet, victus natiua loquentis voce, & conſpicua ſeſe oſtendentis corporis imagine: ſiuit eam vna ſecum concumbere, ac tantiſper in quotidiana vitæ conſuetudine habuit, dum exorciſtæ cuiuſdam efficacibus verbis Dæmoni, qui refoſſum illud cadauer illudendo, ac ſi poſſet perdendo marito obſederat, abeundi neceſſitas impoſita. Quæ certè nulla imponi eo pacto poterat, ſi ſuo ipſa corpore incluſa anima fuiſſet; ſed vti eum, qui quid iniuſtè occupat, leges facilè deiici patiuntur: ita & Dæmonem ex inſidioſa eiuſmodi cadaueris obſeſſione exturbari nemo adeò mirabitur, qui ſciet quantæ ſint adiurationum, atque exorciſmorum in ea re vires. Ij ſunt Manes, hæ Vmbræ Thyeſtis, Polydori, Tantali, Agamemnonis, Achillis, aliorúmque heroum, quas poëtæ circa tumulos ſuos obuerſantes nobis decantant, id eſt, vt cum Euſebio 25 loquar, impurorum Dæmonum ſpectra, ac ſimulacra imbecillioribus Manium ſpecie illudentia dum inferias, parentalia, expiationes, atque alia id genus

25. In refutatione ſexta contra Hieroclem.

ſacrificia

ſacrificia ſibi poſtulant. Cur enim (ait is) ſtultam iſtam ludens opinionem relictis beatorum inſulis ad tumulum ſuum diuerſari vellent. Cuius etiam erroris, atque inſaniæ Iuſtinus Martyr [26] eos redarguit, qui ſe animas Orco ſuis incantationibus euocare profitentur; quod non aduertant pro Manibus Dęmones ſe excitare. Nam vbique vana adumbratio, imitatióque eſt veritatis potius, quàm ſolida, certáque vlla eius expreſſio: multóque magis, vbi ſemel vita defunctum hominem, ac iam (quod aiunt) Diris peculio annumeratum denuò in lucem ceu poſtliminio, reuerſum noſtris videre nos credimus oculis; ac iiſdem corporis muneribus fungi, quibus integra, illibatáque vita antè fruebatur. Rarum, & ſingulare eſt in hanc ſententiam Petronij Armentarij [27] factum in periocha ita deſcriptum, vt hic non queat cumulatius. Nam vt eum ſuccuba Abrahel re expertura, quam de obſequendo verbis fidem dederat, ad vnici filij horrendam cædem impulerit; vt eius deſiderium impotentius ferenti, ipſóque parricidij horrore penè ad inſaniam adacto, ſpoponderit vitam ſe puero redditurum, ſi id ſe ſupplex, ac venerabundus rogaret, vt iterata in ſpeciem vita, ementitíſque naturæ functionibus, atque officiis eum ſibi prodigioſè ſuperſtitem per annum integrum oſtenderit: vt denique nulla prius tentatum valetudine mors illum denuò occupauerit, reliqueritque confeſtim fœtore adeò graueni, vt niſi eminus, adeóque compreſſis naribus aſpici potuerit, illic, & ſigillatim, & copioſè demonſtratum eſt. Quoniam tamen ea res quædam præterea habet animaduerſione non indigna, vt

quæ

26. *Apologia ſecunda ad fratres.*

27. *Dalbemij An. 1581.*

quæ veteratoris Diaboli in aſſimulandis, effingendiſque hominibus auiditatem infinitam, atque inexplebilem contineant: & illis concluſæ, orationis anguſtiis commodè contineri non potuerunt omnia: non erit à præſenti inſtituto alienum aliqua præterea in medium afferre, quibus magis facti eiuſmodi fides adiuuetur:cauſa innoteſcat:pateant inſidiæ:euentus damnetur, atque improuidis,incautiſque ad attentiorem fugam exemplum deinceps proponatur. Ac primùm ſicuti ambiget nemo,qui ſuperiora legerit Ephialtes, atque incubos eſſe Dæmones,qui addictas ſibi mulieres more virorum conſtuprent, ac comprimant: nam hoc ſemper morbum eſſe corporis,quo viç ſpiritus animalis intercipiantur, non facilè cum Medicis ſenſerim ita & hyphialtes,ac ſuccubos eſſe, qui ſe viris habitu, ſpecieque muliebri ſubmittant, non erit creditu difficile: vtrobique enim peccati, quod vnum amant Dæmones,par eſt admiſſio, & alterum altero nihilo eſt factu difficilius:licèt id quidem infrequentius eueniat; ſiue quia mulierum, quarum in hoc modeſtiam malitioſè imitantur,conſuetudo non eſt viros de ſtupro appellare; ſiue quia ea colluuies magis ex eo ſexu eſt,quem conſilij imbecillitas minus ab inſidiis Diaboli tuetur, ac defendit. Et certè in tam multis, quæ hactenus in manus meas peruenere,ſortilegorum quæſtionibus ſingulare, ſolúmque hoc ſuccubæ fuit exemplum. Cui ne prodiret incomitatum aliud hîc adiiciendum ſenſui:quod à probatæ fidei viro Melchiore Errico Sereniſſimi noſtri Dúcis à ſecretis, & conſiliis interioribus aliquàndo inaudiui. Fuit(inquiebat ille)

Henamenij

Henamenij,me eius loci Dynaſtæ res procurante, ſortilegus quidá, qui iuſſus à Iudice dicere, vti primùm eſſet ad tantam nequitiam abductus, ac quibus potiſſimùm artibus illum Dæmon ad ſe pellexiſſet. eam ré ſic liberè, atque apertè eſſet elocutus. Cùm bubulcus ego prima luce hoſtiatim armentum cogerem, atque vna è puellis quæ illud ſtabulis emittebant præ cæteris animum meum amore titillaret, cœpi in eius cogitationem noctes, diésque eſſe intentior. Tandem euenit, vt eam mihi ardentius inter ſolá paſcua animo voluenti apparuerit ſimilis occultanti ſe poſt dumetum. Accurro ad optátam prædam: aſſequor, atque adeò amplector vel reluctantem. Tandem poſt aliquot repulſas, ea lege ſui facit copiam ſi ſe pro hera haberem, ac vel ipſum Deum illi poſthaberem. Conditionem accipio: fruor; imo ſic ipſa me deinceps cœpit frui: vt ex vno eius miſer ſemper pependerim arbitrio. Simile quiddam Philoſtratus[38] refert Menippo Demetrij Cynici diſcipulo olim accidiſſe. Is, inquit, cùm Corintho Cenchræas proficiſceretur, obuiam habuit quandam imaginem puellæ peregrinæ, lepidæ, ac vt videbatur, prædiuitis; quæ diceret ſe illius amore correptam, inuitarétque familiariter, vt vellet in domum ſuam diuerteret. Ille igitur viciſſim eius amore captus ſæpè cum ea concubuit, ac iam de ineundo matrimonio cogitabat: Habebat enim ipſa domum regio ornatu apparatam. Sed Apollonius cùm in ea domo ſingula conſideraſſet, exclamauit Lamiam eſſe, quæ propediem eſſet adoleſcentem ad extremum vel deuoratura, vel inſigni aliquo damno, atque iniuria affectura. Nimirum hunc

28. In Apollonij Thyann. vita.

rum hunc Dæmon inſidijs, captionibúſque ſuis fructum ponit longè maximum, atque vberrimum: Eúmque præterea, quod improbi fœneratores facere ſolent, ſemper acceſſione aliqua nouæ impietatis cumulat, atque adauget: errorem (quod ait D. Hieronymus [29]) errore trahens, & ſemel flagitijs pollutos in ea magis, magíſque ingurgitans. Huic adeò rei argumento eſt ea, in qua nunc verſamur, hiſtoria. Nam primùm ad infandam libidinem, peſtiferóſque amores illectum ſcelerato vnici filij parricidio obſtringit: tum propter tanti facinoris conſcientiam vltima ferè deſperatione affectum ad impios cultus, qui nequitiarum omnium eſt cumulus, agit præcipitem, ipſum ſe interim talem demonſtrans, qualem iam à prima ſua præbuit origine: diuini ſcilicet honoris æmulum, atque affectatorem eximium. Volens Deus pietatis periculum in Abrahamo [30] facere, ei aliquando apparuit; enumeratíſque omnibus, quæ contulerat, beneficijs, Iſaacum eius filium in victimam ſibi popoſcit. Ille igitur nefas ducens vlla in re Deo nō obſequi aſſumptum filium iam ad deſtinatum montem deduxerat, ibiq; imperatum ſacrificium erat facturus, niſi Deus ipſe ei intercedens obſtitiſſet; inclamans ſe non talem eſſe, qui eum vellet liberis crudeliter orbare, quem benignè patrem extrema ſenecta feciſſet: ſed experiri tantùm voluiſſe, an talibus iuſſis eſſet pariturus. Idem & ſimius Dæmon affectata à tam multis annis geſtæ rei imitatione nunc facere gaudet. Et certè probabile eſt Abrahelis nomen eum de induſtria ſibi hîc aſciuiſſe, vt eſſet in quo vel eo tenus illius facti veritatē

29. In proœmio li. 11. commentariorum in Zachariam.

30. Geneſ. 22.

aliquam referret. Euentus verò contrà documento
31. fuit eius in hoc præcipuam fuiſſe curã, ac ſtudium,
Ioan. ca. 8. vt ad impiam filij cædem paternas manus contra
inſitam, atque innatam hominibus charitatem ac-
cingeret. Siquidem fuit is homicida ab initio. Di-
uinationes, vaticinia, Manium euocationes, ac ple-
raque alia id genus, quæ eius olim fiebant auſpi-
cijs incantamenta hominis alicuius ſolenni, feſtá-
que vel deuotione, vel mactatione fieri ſolita ob-
32. ſeruare eſt apud Homerum in Vlyſſe: apud Silium
Genial in Scipione: apud Valerium Flaccum in Eſone:
dier. lib. VI. ca. 20. apud Papinium in Tereſia: apud Horatium in ve-
33. neficis fœminis: Humanis quoque hoſtijs eius aras
In Eruth. 34. plerique omnes funeſtauerunt; qui eius cultui ad-
Parallel. dicti fuerunt populi, vti Alexander [32] prolixè reci-
40. 35. tat: maximéque propriorum liberorum vt de Eric-
In Meſſeni- thæo Euripides [33], & Plutarchus [34]: de Ariſtode-
cis. 36. mo, atque Epebolo Pauſanias [35]: de Mario, & Car-
De ſera nu thaginenſibus idem Plutarchus [36]: & de nouæ *Hiſ-*
minis vin- *paniæ* incolis, priuſquam Chriſtianæ veritatis lux
dicta & in Imperato. eis vlla affulſiſſet, memorat Petrus Bembus hiſtoriæ
Apo. Venetæ Lib. VI. vt hic etiam addam que de Iephte
37. *Iud. 11.* recitant ſacra Biblia [37]: Qui cùm in Ammonitas
38. mouens vouiſſet ſi victoria potiretur, ſe quicquid
Lib. v. antiq. c. 11. redeunti ſibi primum domo occurriſſet ſacrifica-
39. turum: ac vnica reuertenti filia virgo adhuc facta
Annal. tomo. 1. eſſet obuiam, eam nihilominus in holocauſtoma
40. obtulit. Nam licet mactatam Ioſephus [38] crema-
Ennead. 1. lib VI. tam Zonara [39], Sabellicus [40] ad aram pro hoſtia
41. immolatam autument: tamen non defuerunt, qui
Dauid. ex Hebræorum [41] quorumdam ſententia hoc ſic
Kimhi. intelligerent, vt inter dicatas Deo virgines tantùm

concluſa

concluſa fuerit:ác ſic(quod aiunt)ex hominum ſocietate, ac vita communi ceu morte ſubducta, atque exempta. Nam & à patre, priuſquam eo voto defungeretur, impetraſſe narratur, vt ſibi liceret virginitatem ſuam cum æqualibus per bimeſtre tempus deplorare. Et certè Omeſtem Deum, qualem Plutarchus [42] Bacchum prædicat, iſtud magis decet: Ac ſi tale illud fuit, quod ego tamẽ nihil hic ſtatuens Theologorum iudicio relinquo, neque legitimum neque Deo gratum ſacrificium fuiſſe, cum eodem Ioſepho auſim aſſerere. Porrò hæc de Petro Armentario certa, atque indubitata hiſtoria eſt: vti ad Duumuiros Nanceianos peruenit ſuis quæſtionibus, probationibus, atque argumentis inſtructiſſima. Cuius præterea fidem pleniſſimè confirmauit, quod loci incolæ de pueri ad vitam per ſpeciem reuocatione ſuis ſe oculis vidiſſe apud multos prædicauerunt: Nam quantum attinet ad ſtupri conſuetudinem, quæ fuit Armentario illi cum ſuccuba, aliunde, quàm ab illo, eius rei veritas reſciri non potuit. Germanum eſt illi parricidio quod ſequitur exemplum de Bertranda Tonſtrice [43]: quæ cùm Cremer Iacob filium malè odiſſet, quòd ſibi ſublatam ab illo furto pecuniam ſuſpicaretur, noctu domum eius ingreſſa, effractis à præuio Dæmone foribus, venenata potione illum necauit. Prælucebat operi cum violaceo lumine vxor Stoffel Pannarij: geſtabat in nigra teſta venenum vxor Quirini Lanionis: caput, quo potio in os certius iniiceretur, cohibebat Briccius Merg [44]: ipſa immiſericors mater infundebat. Quod & idem Briccius, cùm eodem die quo illa de ſe apud quæ-

42. In Pelopida & Themiſt.

43. Forpachij. VII. Cal. Sept. 1587.

44. Ibidem, eodémque die.

ſtorem reſponderet, ita eueniſſe aſſeruit: hoc ad rem magis confirmandam addito arguméto, quod prius ſublata ſtragula filij artus illa illeuiſſet, ne tam facilè attrectatus excitaretur. Dominica Zabella 45 ſe quoque inquinauit, non ſolùm filij, ſed & coniugis parricidio. Alexia Belhoria 46 vnum item & alterum maritum veneno ſuſtulit. Eodem enim loco habent & cædes, & parricidia: éſtque illis æquè acer, ac præſens animus ad vtrumque: ita omnem omnino humanitatem, pietatémque exuerunt.

45. *Rogeuilla in agro Tentreo. An. 1583.*

46. *Blainuille ad aquas. XVII. Cal. Feb. 1587.*

Luem iſtam ſortilegij ſæpè in liberos ipſa parentum labefactatione, ac veluti contagione demanare: dum ſcilicet Magiſtellorum ſuorum gratiam eo facto inire illi ſtudent. Ac quomodo ætatis excuſatione malè id crimen à quibuſdam in pueris defendatur: tum propter ſuam atrocitatem, immanitatemque: tum quod eius vnquam deponendi ſpes ferè omnis ſit erepta, atque oblata.

CAP. II.

INfinita, atque inexplebilis ſemper fuit Satanæ auiditas: ſic vt in quam familiam ſemel pedem intulerit, inde vnquam niſi ægrè retuliſſe auditus ſit. Et hoc quoque inter alia indubitatum, certúmque indicium ſemper habitum eſt contra eos, qui ſortilegij poſtulati, ac delati ſunt: quod reperirentur ijs editi parentibus qui illius criminis antè fuiſſent damnati.

Redit ad authores genus,
Stirpémque primum degener ſanguis refert. [1]

1. *Seneca in Hippolyt.*

Et hæreditarij criminis exempla quotidiana ap-

parens

parent in liberi. Siquidē Dæmon præcipuè ſatagit ſuos indies numero cumulatiores vt habeat. Quę res illi in procliui magis eſſe nequit, quàm ſi eos, quos iam in poteſtatē habet, ad liberorum talem corruptelam adigat, atque impellat. Nicolæa Morelia [2] nondum puberem ſe ad nocturnos Dæmonum conuentus à patre fuiſſe deductam fatetur. Alia eſt, quæ quamuis nondum eius ætatis eſſet, quæ muliebris patientię legem poſſet accipere: dicit tamen ſe procul à matrę amandatam fuiſſe in denſam ſyluam, vbi lepidum adoleſcentem nanciſceretur, quem illico facilè deperiret. Quod & ita vti prædixerat, euenit. Sed vt illum in amplexus admiſit, ſenſit illico ſe illuſá: viſa eſt enim ſibi è marmore ſtatuam aliquam complecti: adeò rigidus, ac grauis incumbebat. Hennezelio parētes Erricus [3], & Catharina ſuccubam dederunt in vxorem, quæ ſe Schuartzbourg nomine vocabat. Ei quantum illi primo acceſſu aduertere licuit, crinale, & veſtis erant atri coloris: pedes equinis vngulis deformes. Nec eam tamen ob id minus deperiit: ſed, ſtatim concubitus voluptatem ſacrorum omnium abiuratione auidiſſimè depactus eſt. Verùm quaſi in frigida oppletam ſpecum immiſiſſet re impedita, atque imperfecta pudens, ac dolens abiit. Dominicus Petronius [4], cùm nondum annum ætatis duodecim attigiſſet, itidem ad nefarios illos cœtus à matre, vt vxorem duceret, eſt perductus. Nam & illi matrimonia frequentari aiunt Coleta Piſcatrix [5], ac pleræque aliæ. Imo Bertranda Tonſtrix, & Sinchen May à Speirchen [6] retulerunt interfuiſſe ſe eiuſmodi nuptiis, cùm fortè de nocte ibi fierent,

2. *Serre XIIII. Cal. Feb. 1587.*

3. *Vergauille menſe Iul. 1586.*

4. *Giruncuria menſe Octo. 1586.*

5. *Maneriis VIII. Id. Mai. 1585.*

6. *Forpachij VII. Cal. Septem. 1587.*

vbi ſontes eius regionis in crucẽ agi ſolerẽt. Ac pro ſolito munuſculo ſatis fuiſſe vocatis nuptæ in anũ prono ore ſufflare. Refert & Agnes Theobalda 7. præſentem ſe adfuiſſe cùm Cathalina, & Eugel ab Hudlingen Beelzebub ſuo vnà item, & altera ſolenniter nuberent, in illiúſque nuptiis quantum meminerat appoſitas fuiſſe è nigra caprea aſſas carnes. Dominica Falluæa 8, cùm iuncos religandæ viti vnà cum matre diuelleret, ac humi iacentes ſe, vt fit, à labore recrearent: cœpit poſt aliquot ſermones illam mater monere, ne ad vllius rei aſpectum formidaret, ſi quæ ſe forte inſolentior oſtendiſſet: nihil enim ab illa futurum periculi. Ac cùm hæc dixiſſet, momento aſtitiſſe humana forma aliquid, quod aſpicientibus appareret calceario homini ſimile: erat enim incinctus ventrali ſparſim pice contaminato, à quo tandem, cùm eſſet in eius verba iureiurando adacta, ac in nouæ militiæ ſignum iniecto in frontem vngue notata, tandem eſt compreſſa, ipſa vidente matre: quæ & viciſſim ſe illi ſtuprandam præbuit præſente ſe filia. Inde iuncti manibus in orbem aliquandiu tripudiauere: tandem accepta, vt videbatur pecunia (nam paulò pòſt retractata puluis eſſe cœpit) dilapſo in auras incubo ad ſua diſceſſere. Matthæus Amantius Rozeratius 9 ſcelus hoc ſortilegij abs ſeſe excuſatione ætatis apud Quæſitorem deprecans; conquerebatur ſe primum eo obligatum fuiſſe illa ætate, qua nihil adhuc ipſe poterat, quáque per imbecillitatem alieno imperio etiamnum erat obnoxius. Nam vixdum è pueritiâ egreſſum vnà cum fratre, & ſorore à matre abductum aliquo quaſi ad con-

7. Heſſ. Pittelangij xv. Cal. Octo. 1590.

8. Rappæ ſecundum Monerium. prid. Id. Iul. 1587.

9. Huecuriæ mẽſe Sept. 1586.

ſanguinei ſponſalia, atque ibi inſcios rerum ſimul coactos ſe Dæmoni addicere: poſtquam eſſet ille multa prolixè ad maiores illecebras pollicitus. Iis & conſentaneum eſt quod ſequitur. Adornabant carnifices tormenta, vt à Barbara Gileta [10] criminis iſtius confeſſionem exprimerent: Ea illa ſedatè intuens, ac deſpiciens. Quæ hæc (inquit) dementia eſt ſperare à me per vim quicquam extorqueri poſſe? quæ ſi velim veſtros quantoſcunque conatus facilè prohibeam, atque eludam ea quæ mihi expeditiſſima eſt aduerſus omnes cruciatus tolerantia: Sed iam vos lubens iſta moleſtia libero. Nam quod me meus ille Magiſter non ceſſat obtundere, vt quatuor mihi è multis ſuperſtites liberos adhuc tenellos eius tyrannidi adiiciam; certum eſt tunc me crudeliſſimæ morti potius offerre, dum è talibus miſeriis, quas hactenus paſſa ſum, puſiones meos eximo. Si enim euado iſto non conuicta iudicio, hoc etiam reſtat: aut ab illo morte ipſa duriora pati aut illud de chariſſimis liberis etiam ingratam, atque inuitam facere. Eiuſdem & argumenti eſt quod ſequitur: Franciſca Hacquart [11] vix annorum ſeptem filiam Ianan nomine, vt ſe tandem ſimili moleſtia liberaret. Dæmoni addixerat: idq; inter alia admiſſa quæſitor fortè indicauerat, Cùm & ei rei conſentiens eſſet filiæ teſtimonium, fidémque prætereà maximam facerent ea quæ ipſa de nocturnis, quibus intetfuiſſe ſe dicebat, ſagarum conuentibus certa, ac propria afferebat: cœpit & omnium opinione eiuſdę criminis cum matre manifeſta teneri. Sed quia indigna ea ætas videbatur, in quam lege ageretur (nam nec vllum

malum

10. *Nuccuriæ mēſe ſept. 1587.*

11. *Villæ ad Ionam Ann. 1581.*

malum venenum adhuc feciſſe inueniebatur) recepit loci domina curaturam ſe, vt ab infanda illa conſuetudine, quàm ſanctiſſimis fieri poſſet inſtitutis abduceretur. Ergo ſupplicio affecta matre ſic apud matronam quandam ſeruatam, ac monitam per aliquod tempus habuit, vt reſipuiſſe, ac priſtinam libertatem, excuſſo Dæmonis iugo, recuperaſſe omnibus videretur. Sed malum, cùm nocte quadã inter ancillas media ſuo more decumberet, ſublimem illam Dæmon rapuit, quaſi ſecum ablaturus: feciſſétque, vt creditum eſt, niſi ab ancillis allatum eſſet impedimentum; inclamato ſæpius nomine IESV. Sic diſturbatus prædam inter tabulati tigna prędictam, ac pendentem reliquit, atque abiit. Nec id commentum fuit ancillarum vanam in vulgus rumorem ſpargere geſtientium, ſed ipſa totius viciniæ, quæ ad illarum clamorem accurrit, oculis res cognita, ac perſpecta. Tum in filia ſtupor, ac conſeruatio miſerabilis, inædia, ſilentium, vigiliæq; octo dierum, ac noctium perpetuæ ſatis indicio fuere; nihil horum per fraudem, & malitiam affictum, excõgitatúmque fuiſſe. Nam vltra ſeptimum diem incolumi vita non poſſe perferri famem author eſt Plinius [12]. Quod ſi ad vndecimum trahi aliquando contigit, quemadmodum & is annotauit, id vti, quod modò narratum eſt, præter naturam eueniſſe fatendum eſt. Extiterũt & alij plures noſtra memoria ſic ab ineũte ætate in malam rem à parentibus abducti, quos quoniam doli iam capaces videbantur, cenſuimus nos Duumuiri damnandos, vt nudi ter virgis cæderentur circum eum locum, vbi viui parentes comburerentur.

12. *Hiſt. natu. lib. xi. cap. vltimo.*

Quod

Quod & ab eo tempore ferè ſic eſt vſurpatum. Sed ne hac quidem ratione vnquam putaui plenè legibus eſſe ſatisfactum: maximè ſi, vti poſt dicetur, ætas iam doli capax reperiatur, & conſtet illos venenum malum feciſſe: verùm oportuiſſe prętereà, quo publicæ ſecuritati conſuleretur, è naturæ humanæ finibus illos eijci, atque extrudi. Nam quod pœnæ ad ſontium emendationem, correctionemq́; etiam adhiberi ſolent, verendum eſt ne hic fruſtra fiat. Experientia enim deprehenſum eſt eos, qui ſic in poteſtatem Dæmonis tranſierunt, rarò niſi morte illi adimi: adeò tenax, & ſui iuris dominus, ſicque ægrè quicquam de ſuo remittit. Quod ſi ad exemplum res pertinet; quæ commodior ad nequitiem feneſtra aperiri, quę impunitatis ſpes maior offerri, aut dari poteſt, quàm ſi tanti, támque deteſtabilis ſceleris iuſta, ac legitima aliqua excuſatio admittatur? Viderint igitur qui earum rerum iudicia exercent vtrum leges, quæ ætatis imprudentiam excuſant, ac miſereſcunt, rectè ei malo cõueniant, quod ſit non modo deſperatum, ſed etiam cum ætate vires adaucturùm: cùm & in alijs longè leuioribus delictis vltimam ſæpè legum tam diuinarũ, quam humanarùm ſeueritatem adhibitam legamus. Quadraginta duo pueri à duobus vrſis ſunt lacerati [13], ea ſolùm cauſa, quòd Eliſeo proteruè illuſiſſent dicentes: aſcende calue. Trebius Germanus legatus de impubere ſumi iuſſit ſupplicium, vt Marcianus [14] libro vndecimo de publicis iudicijs obſeruauit: quod cùm ad pedes domini cubaret, cùm occideretur, eius tamen cædem non prodidiſſet. Athenienſium etiam celebratur iudicium, quo

13. *Quarto Reg. cap. 2.*

14. *l. Excipiũtur. Ad ſenat. Syllania.*

nondum ephebus capite damnatus fuit: quod cornici oculos eripuiſſet. In hoc enim, qualis erat ætate adulta futurus, ſpecimen ampliſſimum dederat. Quæ res & ſuperioribus annis me, collegáſque meos impulit, vt nondum ſeptendecim annorum furem in crucem agendum pronunciaremus: quòd iam tertium virgis cæſus, ac etiam alterum inuſtus humerum, pergeret tamen furtis latrociniíſque vitam traducere. Eodem affectum ſupplicio Senatus Pariſienſis ſententia vndecim annorum puerum: quod æqualem ictu lapidis necaſſet, ác mortui cadauer occultauiſſet, memorat Bodinus [15] in ſua Dæmonomania. Denique, vt eò, vnde modò digreſſus ſum redeam, æquum non eſt vnius ſalutem multorum innocentium, ac immeritorum aperto diſcrimine redimi. Nam dubium non eſt, quin quod adhuc ignari rerum ex aliena patrant libidine, id pro ſua, vbi ætas iræ, vltioníſque cupiditates plenè accéderit, ardétiſſimè ſint executuri. Et Mænandri in hoc criminis genere ſententia ſemper probabilior viſa eſt: Salutari ſeueritati poſtponendam eſſe inanem ſpeciem clementiæ [16]. Item Sexti Cæcilij apud Gellium [17] acerbitatem vlciſcendi maleficij benè, atque cautè viuendi diſciplinam eſſe. Non deeſſent exempla, quibus pueritiam illam à veneficio inſtigantibus parentibus, nō temperaſſe facilè oſtendi poſſet: Memini enim legere me in iſtiuſmodi reorum quæſtionibus, qui faterentur ſe in extremis vnguibus venenum habuiſſe aſconditum quod à parētibus accepiſſent, eiúſque affrictu inter colludendum æquales ſæpè infeciſſe, ac necaſſe: ſed nec perſonas, nec tempus nunc dicere va-

15. *Lib. III. ca. 5.*

16. *Cic. Epiſt. 11. ad Brutum.*

17. *Lib. XX. ca. 1.*

cere va

cere vacat: quòd cùm ea legerem non eſſet adhuc conſilium hæc ſcribere. Vnum tantum ſuppetit, quod hæc iam in lucem edituro ad hoc iudicium noſtrum Duumuirûm eſt delatum de nondum ſeptenni infante Laurentio Arſclaienſi[18], quem non modò conſtitit ex ipſius etiam diſertis verbis ad nefarios Dæmonum conuentus à parentibus fuiſſe deductum, vbi vertendo veru, aſſandíſque carnibus miniſter adhibitus fuerat; ſed & ab ingerente ſe Magiſtello, qui ſibi Verd-Ioli nomen fecerat, venenum non ſemel accepiſſe, quo eorum qui vel leuiſſimam exhibuiſſent moleſtiam iumenta deinde necaſſet: vti euentus ipſe comprobauerat. Hîc controuerſia inter Duumuiros, & diſſenſio fuit non parua: quid de eo, qui hæc ſic perpetraſſet, eſſet ſtatuendum: contendentibus nonnullis non eſſe diutius in hac hominum ſocietate ferendum, qui ad humani generis capitalem hoſtem tam turpiter deſciuiſset: Non videri commiſeratione dignum, qui nihil ipſe cuiuſquam, cui nocendi libido fuiſset, eſset miſertus: Eius vitæ non eſse parcendum, qui alijs vitam per ſummam iniuriam ademiſſet, ac quod viueret, niſi Deus prohiberet, eſſet ademturus: *κάθαρμα* illum eſſe, ac vltimæ execrationis hominem, cui ne legibus quidem paganorum, qui tamen pietatem vti nos non coluerunt, parſum vnquam fuerit: Tanto flagitio contaminatum, vti pecus, ad quod acceſſit mulier[19], haud dubiè interficiẽdum eſſe, ne quid ſuperſit, quod adeò execrandæ, ac deteſtabilis rei memoriam vnquam refricet: Innocentiam conſilij, quæ alioqui infantes tuetur, nullam dici, ac defendi poſſe[20]: vbi per-

18. Serre. v. Cal. Iun. 1591.

19. Cap. Mulier. xv. q. 1.

20. l. infans. ad leg. Cor. D.

ſeuerantia animi iudicium oſtendit, quam nemo
21. in eo fuiſſe negauerit, qui acceptam iniuriam ex
l. Diuortium. 11. de Diuor. D. interuallo ad animum reuocauerit[21] clã quoq; [22],
ac timidè, vti qui malæ rei ſibi ſunt conſcij vltus
fuerit. Factum vbi atrox apparet iam non dome-
22. l. diffamari de Ingen. & manum. C. ſticam diſciplinam, atque animaduerſionem, qua-
lis ſolet eſſe in pueros: ſed iudicum notionem, ip-
ſamque legum ſeueritatẽ exigere [23]: Impunitatem
23. delicti propter ętatẽ non dari [24], ſi modò in ea quis
l. vnica, De emend. prop. ſit in quam crimen quod intẽditur cadere poteſt: at
tale id eſſe, quo de nũc agitur ſatis oſtendere inimi-
24. citias, furta, mẽdacia, æmulationes, ac periuria eius,
l. Impunitas, De pæn. ceu προηγούμενα peccata, quibus tamen nemo inficia-
bitur obnoxiam eſſe puerilem illam ætatem: vná-
que ex omnibus venere ante pubertatem non ten-
tari, quòd ad eam ſcilicet vires nullæ adhuc ſatis
ſint validæ, atque efficaces. Quod & ſenſit Grego-
25. rius [25] in antiquis. Denique hoc nunc vſuuenire, vt
Cap. 1. de delict. puer. ſeptennes pueri ad fraudem callidiores reperian-
tur, quàm qui olim rudioribus adhuc ſæculis ſuam
pubertatem erant aſſecuti. Iam vt verè dici poſſit
adeò pręcocem pręmaturámq; in pueris nunc eſſe
ſolertiam, ac perſpicacitatem, vt earum malitia æ-
tatem (quod loquuntur Iuriſconſulti) facilè ſup-
plere inueniatur. Contrà qui ad mitiorem ſenten-
tiam inclinabant: Non videri eum ad hoſtem tran-
ſiuiſſe, qui quid ageret ipſe non intelligeret: Quam
26. etiam ob cauſam olim tyroni [26], qui primùm de-
l. 2. §. qui militiæ. l. 3. ſub. f. de re milit. ſertor fuiſſet, ignoſcebatur, vtpote diſciplinam ad-
huc ignoranti: Immiſericorditer, duritérque quic-
quam ab eo factum non pręſumi, cuius ingenium,
ac mores nihil æquè, ac crudelitatem abhorreant,

atque

atque abominētur: Cędium autē, vulnerum, incendiorum, aliarúmque id genus calamitatum aſpectum non ferre pueros: ſed ſtatim alienis malis illachrimare, atque ingemiſcere ipſa experientia ſatis eſſe manifeſtum: vt ſi adeò quid ſecus feciſſe reperiantur, id prodigio ſimile exiſtimandum ſit, credendúmque potius in eo illos voluntatem ſuam nullatenus accommodaſſe: cùm tamen nullum ſine ea crimen vnquam contrahi poſſit. Non magis illos necis cuiquam afferre cauſam, quàm ferrum, fuſtem, lapides, venenum, aliáque quæ ad alterius pernitiem adhibentur inſtrumenta; in quæ tamen ſanus ideò ſæuit nemo, quod ad cuiuſquam cædem, atque exitium vſui fuerint, & adiumento. Nam hoc ſit canum in ore proiectum mordere lapidem, eo qui vibrauit omiſſo, ac neglecto. Sacrata equidem olim capita, ac deuota fuiſſe Dijs Manibus, quæ impune à quouis occidi, ac violari poſſent: ſed ea illorum fuiſſe, qui ſe volentes, ac ſcientes ei deteſtationi vltro obtuliſſent: pactis videlicet per annum cibis publicis, ac purioribus: ídque vel luſtrandæ patriæ: vel expiādi alicuius ſceleris, morbi, oſtenti cauſa: vti fuit caper ille emiſſarius apud Hebræos[28]: ſed eorum omnium nihil in puerum illum rectè dici poſſe, qui nihil mercede ſpoponderit: qui non ſit periculum publicum, aut ſcelus alienum morte luiturus: in cuius denique ſupplicio nullum aliud exemplum ſtatui poſſit, quàm quo naturæ ipſi probrum inferatur, quæ conſilio primam hominum pueritiam non ſatis proinde inſtruxit, ac muniuit. Quod pecora etiam, quæ ſemel nefanda hominum libidine ſunt fœdata, ac conta-

27. l. 1. ad leg. Cornel. De Sica. C.

28. Leuit. c. 15.

minata iubentur interfici, ac eorum memoria obrui, nō eamdem habere rationem. Multum enim intereſſe cæde perimatur, quod ad cædem iam natum eſt animal: an vita adimatur homini, cuius cauſa cæteris animantibus natura vitam conceſſit, ac tribuit. Nec leges ipſas omnibus eaſdem pœnas ob eadem facinora ſemper irrogaſſe: ſed huic pro dignitate, atque amplitudine minuiſse: illi pro tenuitate, humilitatéque adauxiſse, ac cumulaſse; æqualitate enim (inquit Plinius) in ferendis ſententijs nihil inueniri poſse inæqualius. Indignè igitur eum facere, qui homines, belluáſque eodem iure cenſeri poſtulet. Nihil innocentiæ, ſimplicitatíque puerorum aduerſari, quod acceptæ iniuriæ diu reminiſcantur: quod eius referendæ occaſionem libenter arripiant: quod caueant in facto deprehendi. Nam & hoc bruta animantia facere, quibus tamen ob id nemo rectè vllum animi iudicium tribuit. Atrocitatem [29] facti ex affectu facientis conſiſtere: ob ídque eum, qui occidit, cum vulnerare tantùm vellet, mitius legibus puniri: in impuberem autem nondum doli capacem agi iniuriarum non poſſe: tantum abeſt, vt de earum grauitate quæſtio ei moueri debeat. Siquidē eius, quod non eſt, nullas eſſe qualitates iura vbique prædicant. Fruſtra igitur hîc diſtingui inter domeſticam diſciplinam, & exempla publica; cùm non minus repugnet iuri, quod in porportione conſtitutum eſt (ἀνάλογον vocat Ariſtoteles) ætate adhuc tenera infantem palàm, ob factum homicidium, ſupplicio affici, quàm adulta hominem ob id ipſum virgis domi cædi, ac caſtigari. Omnino infantiam doli

29. *l. 1. §. 1. de iniurijs. D.*

expertem

expertem eſſe; nec quicquam, quod malitiæ imputari debeat, in eam cadere poſſe: Sic enim cùm ſe admodum impuberem ſiue μειρακύλλιον κομιδῆ Demoſthenes dixiſſet, rectè eo dixiſſe adnotauit Vlpianus [30], vt intelligeretur non fuiſſe adhuc doli capacem: Nec quicquam contrà facere videri, quod virgarum metu méntiuntur pueri: æqualibus, ſi quæ intercedit contenſio, inuident: moderatores ægrè ferunt, ac ſæpè oderunt: manus ab alieno non abſtinent. Nam hæc rudimenta tantùm eſſe vitiorum, atque incunabula, non etiam conſummata, quæ humanis legibus coërceri, ac vindicari oporteat crimina, ac peccata. Porrò quod nunc maturius quàm olim ſapere, atque intelligere dicantur hanc veterem eſſe multorum temporũ querelam.

Damnoſa quid non imminuit dies?
Ætas parentum peior auis tulit
Nos nequiores, mox daturos
Progeniem vitioſiorem. [31]

Cuius ſententiæ authorem Horatium multis poſt annis ſecuti Saluius Iulianus [32], Domitius Vlpianus [33], Iulius Paulus [34], ac Iuriſconſulti alij plerique: omnes tamen negauerunt pupillos doli eſſe capaces, niſi qui eſſent propè ipſam pubertatem, id eſt (vt interpretur Calliſtratus [35]) quibus ſemeſtre tantum tempus ad pubertatem deeſſet, vel ad ſummum annus, vt explicauit Galenus in Aphoriſm [36]: Neque enim eos ante id ætatis delectum rerũ habere vllum: Denique [37] venia dignum videri, qui aliquid ex eius præcepto facit, cui neceſſe habet parere. Quantum autem parentibus liceat in liberos tenellos adhuc, atque obnoxios omnes qui volent memoria

30. *l. 3. § 1. De ſepulch. viol. Iac. Cuiatius obſeruat. l. VI. cap 22.*

31. *Horat.*

32. *l. apud §. ſi quis cum tutor. de Do. excuſa.*

33. *l. Impuberē De furt. l. Heredib. ſub f. de Dolo.*

34. *l. 4. de tribut. actione.*

35. *l. non tantum in p. de exc. tutorum.*

36. *III. Aphoriſm. 20.*

37. *l. in fraudem, De his quæ vt indig. auf.*

memoria repetere, quales ipſi ea ætate fuerint, facilè iudicabunt. Et ſecundum hanc ſententiam quod mitiorem interpretationē habere videtur, eſt pronuntiatum. Verùm quòd ea animi labes vix elui poſſe dicatur; ac ſi qua tandem ratione queat, præcipuam eam eſſe, quæ poſita eſt in quotidianis eorum monitis, ac inſtitutis, qui ſe à communi hominum vita ad duriorem, rigidiorémque pietatis cultum contulerunt: viſum eſt includi eum oportere in Paulianorum cœnobium quod eo loci, vbi reus agebatur, necnon ita pridem extinctum eſt. Pleroſque enim omnes dicere nullam ſpem bonæ mentis reliquam fore: nec eſſe quod prætereà expectaretur, ſi non ea via reſipiſceret. Quod faxit Deus Omnipotens, Deus luminũ, miſericordiarum ac ſpirituum pater, vt tandem homines quod deinceps ſequantur in iudicando exemplum habeant, & certius, & planius. Ná certè ex eo, qui adhuc extitit, ſortilegorum numero nemo quod ſciam auditus eſt, qui ſe ad bonam frugem recepiſſet. Sed contrà vno ore ferè omnes autumant ſibi, poſtquam ſemel fidem Dæmoni ſuam obſtrinxerunt, non licere impunè eam vnquam fallere. Ac ſiquádo id faciendi ſubeat libido, aut illius tædium aliquid eos capiat, fortè quòd promiſſa non perficiat, quòd intolerabiliter ſæuiat, quòd inſtet vbique importunus: non licere tamen id facere propter eius iuges, aſſiduaſq; dehortationes, minas, verbera. Quod & Ioannes Burſarius [38] hoc ipſo menſe fruſtra ſe ſæpiſſimè tentaſſe aſſeuerauit.

38. *Dombrotij. XIII. Cal. Augu. 1591.*

—facilis deſcenſus Auerni:
At reuocare gradum, ſuperáſque euadere ad auras.

Hoc

Hoc opus, hic labor eſt.

Iſta tamen fateamur oportet omnia ex Dei omnipotentis motu pendere, & arbitratu. Eámque emergendi difficultatem non tam eſſe ex aſſiduitate Dæmonis, quàm ex eo quòd iuſto Dei iudicio deſerti Sortilegi & eius gratia ſpoliati ſuopte robore ac viribus non poſſunt ſe eius vinculis expedire.

Humanis cadaueribus ſortilegos abuti ad ſua maleficia: præſertimque, ſi quæ ſunt vel abortu egeſta, vel ſupplicio interfecta, vel denique cæde aliqua indigna, atque inhoneſta perempta.

CAP. III.

SOrtilegos ſæpius humanis cadaueribus ad maleficia ſua abuti authores ſunt Porphyrius[1] in libro de ſacrificiis, & Pſellus in eo quem ſcripſit de Dæmonibus. Nimirum (inquiunt) quia animæ liberatione terrenæ contagionis iam factæ vaticinatrices: contagionem tamen aliquam è ſuperiore contubernio adhuc retinentes, circum corpora volitare, atque obuerſari creduntur. Quod mihi neutiquam ſit veriſimile: Nam nec vllum vnquam deſiderium eſt eius cuſtodiæ, vnde quis euaſerit, nec defæcato, ac puritatem ſuam demum adepto animo cum fœtido, ac putido corpore vlla neceſſitudo rectè intercedere poteſt: & omnino tanta morte ſit vtrinque ſeceſſio, donec manifeſtamur coram tribunali Chriſti, quanta vnquam dari vel cogitari queat[2]. Credibile eſt igitur hæc ita conſultò, ac malitioſè à Demonibus eſſe adinuenta, vt

1. Cap. de vero cultu.

2. Ca. 5. II. ad Corinth. verſ. 10.

naturam humanam magis, magíſque ludificantes eius reliquiis ad eam, quam moliuntur mortalium perniciem maiori cum contumelia abutantur. Reperiebantur (inquit Tacitus [3] de Piſone veneficij ſuſpecto loquens) ſolo, ac parietibus erutæ humanorum corporum reliquiæ, carmina, & deuotiones, & nomen Germanici plumbeis tabulis inſculptum: ſemuſti cineres, ac tabe obliti, aliáque maleficia queis creditur animas numinibus infernis ſacrari. Quod & Apuleius [4] attigiſſe videtur, dum cauſam recenſet, ob quam cadauera Lariſſæ in Theſſalia peruigili noctis cuſtodia ſeruari ſolerent. Nimirum (inquit) ne ſagæ mulieres, quibus ea regio abundabat illa contumelioſè demorſicarent, præſegmináque ad exitiabiles viuentium fortunas converterent. Hoc & noſtrę ætatis maleficis hominibus moris eſt facere: præſertim ſi cuius ſupplicio affecti cadauer exemplo datum eſt, & in crucem ſublatum. Nam nō ſolùm inde ſortilegiis ſuis materiam mutuantur: ſed & ab ipſis carnificinæ inſtrumentis, reſte, vinculis, palo, ferramentis. Siquidem iis vulgi etiam opinione ineſſe ad incantationes Magicas vim quamdam, ac poteſtatem. Mulierum quoque fœtus abortione egeſtos nulla alia probabiliori cauſa itidem vſurpant: alij quidem è detracta eorum cute mēbranulas adaptātes quibus barbaro ac ignoto aliquo charactere inſcriptis demum vtantur ad ea, quæ maximè cupiunt, conſequenda. Qua de re Agrippa, Petrus de Abano, & Picatrix tres damnatæ Magiæ proceres plura, quàm è re hominum ſit, præcepta reliquêre. Alij verò totos, integróſque decoquentes; dum vel in cine

3. Annal. lib. 11.

4. lib. 11. de Aſino aure.

in cinerem ariditate abeant : vel in maſſam
adhibitis, ac commixtis quibuſdam aliis coa-
leſcant. Quod & Baptiſta Porta Neapolitanus [5] *5.*
in libro ſecundo Magiæ naturalis obſeruauit ſua *Cap.6.*
ætate factum. Id genus φαρμακοποιοὺς membratim in
ſua facinora abortus diuidentes, non modò ab ob-
ſtetricibus, verùm etiã à meretricibus proditos re-
tulit Plinius [6]. Et hodie frequentes habet, quæ ſub *6.*
Lotharingica ditione eſt, Alemania: vti ſæpè de- *lib.XXVIII.*
prehendi ex eorum quæſtionibus capitalibus: An- *cap.7.*
na Ruffa [7] agnoſcit operam ſuam commodaſſe ſe *7.*
Lollæ cuidam veneficæ in eruendo eiuſmodi ca- *Duſæ Cal. Octo. 1586.*
dauere, quod ad fani Duſani maiorem portam re-
centi funere obrutum fuerat; atque ex eius exuſti
cineribus medicaſſe potionem, qua deinde ad cer-
tam eorũ, quos vellent peremptos, vterentur per-
niciem. Catharina Metenſis [8] addit ſe ad ingratio- *8.*
rem ſaporem admiſcere ſolitam lupinum, filices, *Ibidem prid. Non.*
inulas, fel bubulum fuliginem, & ſi quid eſt quod *Sept. 1586.*
amarore ſuperet. Nam etiam inuitis & obnixè re-
luctantibus ea in os ingerunt, vti alibi dicetur. Bri-
ceij Meg [9] conueniens eſt huic teſtimonium, de *9.*
refoſſo ſcilicet infantis cadauere, quod eius pater *Forpachÿ VII. Cal.*
(huic erat nomen Faber Vvolf) pridie extulerat: In *Sept. 1587.*
hócque tantum diuerſus eſt à ſuperiore, quod non
aſſatum in cineres, ſed elixum in maſſam confece-
rit, quo commodius inde vnctionem pararet. Oſſa
porrò in cinerem redegiſſe aſpergendis nemorum
arboribus, vt glande ſua deficerentur. Fuxenæ Eu-
gel [10] ab hoc non eſt aliena aſſertio, dum narrat *10.*
eiuſmodi cineres in ventos cum execratione, ac *Bulacij mẽſe April.*
deuotione ſpargi ſolere: vel ad vrendos arborum *1586.*

floreſ; vel ad interficiendas ſegetes. Maria Ioánis [11]
11. *Humburgij Non. Iun. 1590.* Sartoris in Metzer Eſch cõmorantis vxor recitauit
Ioánetam Sonians Mathes vxorẽ, cùm partum in-
tempeſtiuè eieciſſet, eũ clã in quo habitabat cubi-
culo defodiſſe. Sed cũ id olfeciſſent ſagæ quædam,
eum illas poſtmodũ refodiſſe, atque in vnguẽtum
confeciſſe: vndè & ipſa ſcopas aliquando illeuiſſet,
quibus inſidens ſublime illico eſſet elata, atque in
Bruch (is dictus comitus locus erat à Magiſtello ſub
12. *Guermingæ. XIIII. Cal. Ian. 1589.* Rouſgen) deportata. Vvelch Antonius [12] idẽ quoq;
ſibi narratũ retulit ab Groſs Nichel, & Beſskeſs, v-
xoribus vtraq; ex ſortilegij ſocietate notiſſima ſibi
fœmina non adeò pridem refodiſſe, ſe è cœmiterio
Guermingenſi duo eiuſmodi cadauera; quæ parẽ-
tes Bernhardi, & Antonius Lerchen recens humo
condiderant: eáq; igne cõſumpta in Magicos ſuos
vſus conuertiſſe: reſecto prius vnà cum humero,
coſtíſque continentibus, dextro brachio: in vſum
ſcilicet luminis, ſi cui de nocte venenatam potio-
nem fortè vellent infundere. Res hæc prodigio eſt,
& fabulæ ſimilis. Extremi eius membri digiti flam-
ma ſulphurea, ac violacea tantiſper ardebant, dum
perfectum, abſolutúmque eſſet, quod aggre-
diebantur negotium. Eáque demum extincta tam
integri, illibatíque reſtabant, quàm ſi lumini fomi-
tem nullum ante præbuiſſent. Idq; quoties opus
fuerat cum eadem digitorum incolumitate repe-
13. *In Guermingen. XIII. Cal. Feb. 1590.* titum fuiſſe. Quod & Bernhardi [13] illius vxor non
multo poſt quàm hæc ab illo prodita ſunt, totidem
ferè verbis retulit. Nihil etiam inficiata, quod in
proprij partus contumeliam flagitium admiſe-
rat: dum illum in Magica ſua portenta ſic ipſa ubi

ferè

ſerè dilaniauit, torruit, atque aboleuit. Equidem qui volet ſuperiorum temporum res geſtas memoria repetere, quotidianas etiam, ac vulgares attentiùs conſiderare: neque exemplo res hæc noua: neque, quam quæ Dæmones quotidie edunt miranda plurima, à fide alienior videbitur. Refert Plinius [14] vidiſſe ſe, cùm vigilias pro vallo ageret inhærentem militum pilis fulgorem ſtellæ effigie, & anternarum cornibus ignes hinc inde ſæpè ſine damno inſediſſe, quos eius temporis nautæ Caſtorem, & Pollucem: hodierni (vt audio) Diui Anſelmi ignes vocitant: Sed eſto, habeant hæc cauſam ab exhalationibus terræ, vel maris, quæ extremis lignis adhærentes agitatione flammam concipiant. Detur lignorum eas oras, atque extremitates, ceu magnes ferrum trahit, ita expirationes ille fugere, ac morari: qui fit vt ignis cæterarum rerum edaciſſimus, huic tamen ad exardeſcendum atque iacturam tam facili parcat, ac ne leuiſſimum quidem ſui veſtigiũ relinquat? Nam certè inquit Plutarchus [15] ignis velut fera aliqua vorax, rapaxque quicquid in propinquo eſt conſumit. Iam quod in corporibus, quæ ſenſus expertia ſunt, incredibile videri poſſit an non in animatis monſtro ſimile prorſus videbitur, ſine vllo ſcilicet doloris ſenſu, ſine vlla viuæ cutis iniuria, ac læſione circumſedere diutius ignem. At Lucio Martio [16] in Hiſpania interemptis Scipionibus concinnanti, ac milites ad vltionem exhortanti flammam ex capite emicuiſſe: Idem quoque Seruio Tullo [17] dormienti in pueritia contigiſſe: Et Anngniæ ſeruo [18] tunicam arſiſſe, inter mortuoque igne nullum flammæ apparuiſſe veſtigium

14. lib. 11. ca. 37.

15. In lib. vtrũ aqua an ignis ſit vtilior.

16. Valer. Antias apud Plin. lib. 11. ca. 107.

17. lib. 1. ab Vrbe condita.

18. Iulius Obſequens de prodigijs.

19. lib. 11. Aeneid. Romanorum perhibent hiſtoriæ. Et Vergilius [19], qui (vt inquit Macrobius) rebus fictis ſæpius veras inuoluit, Aſcanio ex eo augurio regnum portendit:

Ecce leuis ſummo de vertice viſus Iuli
Fundere lumen apex, tactúque innoxia molli
Lambere flamma comas, & circum tempora paſci.

Potius igitur eſt, vt dicamus iſtiuſmodi ignem non eum eſſe, qui id, in quo viuit, depaſcitur: qualem in vſu quotidiano habemus: ſed ementitum, & ſola ſpecie à Dæmone adumbratum: vti & in difficiliores longè promptiſſimum eſt hominum oculos fallere. Erraticos equidem flammarum globos memini legere me in ſagarum confeſſionibus, qui iis de nocte ſæpè eſſent obuerſati, ac humana voce locuti. Sed hîc aduerſaria mea me deficiunt, quæ locum, tempúſque ſuggerant. Etſi eos non alios fuiſſe credibile eſt, quàm quos philoſophi depingunt nobis ignes fatuos, è cliuoſis ſępè etiam paluſtribus locis viatoribus apparentes. Nam quod à naturalibus cauſis ſuam illis arceſſunt originem, nihil quidem à ſe alienum faciunt, qui cuncta è naturæ fontibus deriuant, nullam aliunde rerum fabricam, atque opificium admittentes. Sed ferè iam vulgi viſum, ac ſpectrum illud eſſe exiſtimantis obtinuit ſententia. Galli (inquit Pontus Tiardæus [20]) appoſitiſſimè lingua patria vocant *Aduiz*, id eſt φάντασμα; quo nomine eiuſmodi impreſſiones, quæ viſum tantùm feriunt, appellari ſolent. Quæ non eſt omnino à ratione aliena perſuaſio: Nam primum motus non conuenit, quo tranſuerſo ignis naturaliter nunquá fertur, niſi cùm fomitem ſuum

20. In lib. de vniuerſit.

ſequitur: quem nemo dixerit in locis, per quæ ſolet decurrere fatuus ille, & ad concipiendam flammam facilem, & ad alendam ſatis copioſum perpetuò, & vbique reperiri. Tum quòd viatores in ſtagnorum, fluminúmque voragines, aliáque præcipita pellicit: id verò ſine ſuſpicione non eſt inſiti genij alicuius mali, atque inſidioſi: qui ſic hominibus facem ad exitium, interitúmque præferat: vti in nefario illo opere, de quo modò inſtituta eſt oratio, eueniſſe probabilius eſt: extremis ſcilicet membri è cadauere reuulſi digitis non hæſiſſe verum ignem: ſed inſediſſe tantùm ignea imagine Dæmonem, miſeráſque iſtiuſmodi humanæ vitæ reliquias, ceu inſtrumentum, materiámque ad eam rem propriam ſibi præcipuè delegiſſe; quo ſuis opinionem iniiceret illis efficacem ineſſe vim aliquam ad ardua, & difficilia: maximéque ſi præceſſerit inauſpicatum aliquid, vti puerperia illa vel abortu edita, vel etiam à veneno, cæde, aliáque vi aliqua cauſam habentia. Nam in hoc demum ſeriò triumphat. Hæc illi ſumma hic fructus atque merces longè vberrima iucundiſſimáque eſt omnium, quas vnquam inſtruit inſidiarum. Vnum atque alterum poſterioris generis dum propero, adiiciam. Pergamenſes (inquit Paulus Diaconus [21]) cum à Sarracenis obſiderentur à Mago quodam (vt in deſperatis rebus malo exemplo fieri ſolet) conſilium exquiſiuerunt, qua ratione vrbem ſuam obſidione liberarent. Eum verò reſpondiſſe futurum, vt id certò facerent, ſi dextras ſuas in ollam intinxiſſent, in qua fœtus è grauida matre per vulnus detractus ebuliiſſet: Quod cùm religioſè admodum

21. lib. xx. rerũ Romnarũ ſub Theodoſio.

dum

dum feciſſent: nihilominus omnes in hoſtium poteſtatem venerunt: Id enim Dæmonem non alia cauſa commentum fuiſſe credi par eſt, quàm vt cumulato per ſummam crudelitatem parricidio Pergamenſes immaniori ſcelere aucti perirent. Nec eo illi ſcelere ſoli cruentati, contaminatíque reperiuntur. Scribit Beroſus, ſi modò Beroſi ſunt quæ circunferuntur ſcripta, cùm Megaſthene Mirtilo, & aliis nõnullis vetuſtioribus immiſſum olim fuiſſe à Deo cataclyſmum ad vlciſcendos mores hominum, è matrum apertis viſceribus infantes euellentium, ac diripientium: vel ad nefandas ſuas epulas, & conuiuia: vel ad miſcenda, parandáque alijs venena. Priori aſcribere licet, quod Ariſtoteles [22] recitat in libris de Moribus ad Nicomachum, mulierem extitiſſe adeò natura vitioſam, ac deprauatam, vt è grauidis mulieribus facto vulnere fœtus detraheret, ac deuoraret. Quod Apollonius [23], Diodorus [24], & Ariſtophanis interpres [25] lamias olim factitaſſe memorant. Et Horatius [26] alicubi meminit.

Neu pranſæ Lamiæ viuum puerum extrahat aluo.

Hodiernas etiam idem vſurpare ſuprà ex amplioribus verbis Dominicæ Iſabellæ [27] meminimus. Poſterioris generis eſſe poteſt quod ſequitur exẽplum, mihi non multo antè, quàm hunc centonem emittere cogitarem, oblatum. Ioanni Molitori à Vuelferdingen [28] anniculus erat infans, præcipuè eius deliciæ: Hunc Agathina à Pittelingen, Anna à Miltzingen, & Mayeta à Hochit cunis clam detractum in ardentem rogum imponunt, quem ipſæ ea cauſa in perarduo monte, la Griſe, nominato extruxe

22. lib. VII. cap. 5.
23. Apud Philoſtratum lib. IIII. ca 8.
24. lib. XX.
25. In veſpis.
26. In libr. de arte Poët.
27. Cap. 16. lib. 1.
28. Heſſ. Pittelangij. XII. Cal. Octo.

extruxerant, eiúſque exuſti cineres ſtudioſè colligunt:tum rore ex ſegetum ariſtis, graminúmque ſummis herbis excuſſo perfundunt: atque maſſam vtique friabilem concinnant: aſpergendis ſcilicet vitibus,ſatis,atque arboribus: quo ſtatim læſo flore perirent,fructibúſque ſuis deficerentur, ſed forſan plus ſatis de re,cuius tam parùm grata, iucundáque eſt commemoratio.

Perdifficiliter vitari poſſe quas veneficæ hominibus ſtruunt inſidias:quod de nocte in obſeratas, clauſaſque domos ignota ſpecie, ac forma illabantur: arctiſſimo ſomno decumbentes diris ſuis artibus obruant, prodigioſáque alia multa edant; contra quæ nullum tam præſens eſt remedium, quàm quibus nos lectum inituri Deo tradere, ac commendare ſolemus precationes. Tum quædam de ea per incantationem inducendi ſomni ratione.

CAP. IIII.

ABs re non eſt quod paſſim formidabiles ſunt, qui ſortilegij ſuſpecti habētur: Etſi enim non eſt illis infinita quibus volunt nocendi poteſtas,vti in Sarræ maritorum percuſſore Aſmodæo innotuit:quoniam tamen noſtra nos, ſic volente Deo, peccata illorum iniurijs ſæpè obnoxios reddunt: quod etiam Vvelſch Antonius [2] propria confeſſione ſortilegij manifeſtus prodidit: & nemo adeò eſt

1. *Tob. ca. 8.*

2. *In Guermingen. XIIII. Ca. Ian. 1589.*

Integer vitæ,ſcelerìſque purus, 3

quem admiſſi alicuius conſcientia non ſtimulet,ac terreat;nemo in colenda religione tam attentus,&

3. *Horat.*

diligens cui præcipitantibus fortè negotijs non accidat, eas preces, votáque omittere, quibus ſe in Dei præſidium, ac tutelam quotidie commendare ſolet 4: non iniuria metus ille ſecuriſſimum quemque tentat, atque afficit. Tum quotidiana eius rei experientia ſatis eſt documento, quam non leue ab ea re periculum plerunque nobis impendeat. Siquidem vel inopinantes, ac ſæpè dormientes de nocte venenis ſuis aggrediuntur; vel etiam vigilantibus ſic ſtruunt inſidias: vt humano conſilio, ac prouidentia vix vitari poſſe videantur. Extant quidem variæ de his in alijs huius libri partibus narrationes, quæ lectori in hoc abunde ſatisfacere queant: verum quoniam ſe denuò hic ingerunt, & non omnino iniucunda, ingratáque futura eſt eorum commemoratio, non pigebit & ſequẽtia paulo copioſius illis aſcribere. Ac primùm memoratu non eſt indignum, quod teſtis quidam auditus in ea quæſtione, quæ capitaliter eſt inſtituta contra Margaretam Luodman 5, recenſuit. Ea inter ſecus à ſe admiſſa hoc quoque ſponte agnouerat, ſe nocte quadam teſtis illius ædes fuiſſe ingreſſam: eo animo, vt ſomno ſopiti faucibus venenum infunderet: idque incœptum quin perficeretur parum abfuiſſe: ita in procliui videbantur eſſe omnia. Sed, (malum) contra quam putabat excitatum illum fuiſſe à ſomno, adeò vt re infecta cum facinoris ſocijs ipſa ſe in fugam dare cogeretur: conſectante interim illo manu armata, ac tandem cùm aſſequi non poſſet, minas ferocius intentante. Ea igitur de re ad ampliorem cognitionem interrogatus is teſtis omnem, vti illam ſaga prænarrauerat, certis, diſertíſque

4. *D. Auguſt. lib. xxi. de ciuit. ca. 14.*

5. *Vergauillæ. x. Cal. Feb. 1587.*

diſertíſque verbis recenſuit: videlicet appetitum ſe,ſicuti dictum eſt,veneno:hócque vnum,ne præberent,illis fuiſſe impedimento,quod fortè experrectus: neque enim earum vnguine adhuc illitus fuerat,ſe crucis ſymbolo,ac precatione Dominica contra tantum diſcrimen, atque periculum muniuiſſet:verúmque omnino id eſſe, quod illas cum telo multum viæ eſſet proſecutus, nec tamen aſſecutus. Catharina Metenſis, ac Hennezelius adoleſcens[6],de quibus proximè habita eſt mentio, Iacoba Vvcher[7], Gaſpar Haffner,[8], Margareta Ienina[9],illa Margareta Luodmam, Sennel Armentaria[10],ac ferè omnes eius criminis rei deprehenſi in Germania,quæ eſt ditionis Lotharingicæ,concorditer aſſeuerant,tum ſibi à Dæmonibus (modò ijs per aliquot annos fuerint operati) penetrandarum ædium facultatem eſſe tributam: vt ſcilicet per quaſuis anguſtias nullo negotio viam ſibi faciant in mures, feles, locuſtas, ac alia eiuſmodi puſilla animantia,prout vſus poſtulat,cōtracti, atque imminuti:intromiſsóſque denuò priori formæ reſtitui,ſi velint; ac tum commodè incœptum peragere,quale ſuperius eſt declaratum:videlicet illiniendo primùm eo per artus omnes, cui moliuntur interitum, ne euigilet: tum firmiter, ac validè os illi diducendo,ne potionem agitatione excludat:tandem venenum in fauces ingerendo admota lucerna,quæ ſulphuream flammam euomat: ſtupēdum illud eſt, quod teſtatum de ſe reliquit Margareta illa Ienina, quę cùm Iaquelinum filium ſuum malè odiſſet, quod de conſequendis in proximas Alſatiæ nundinas pecunijs ſæpius obtunderet, ac il-

6. *Vergauillæ mēſe Sept. 1587.*

7. *Ibidē Cal. Octo. 1584.*

8. *Morkingij. XVIII. Cal. Septē. 1587.*

9. *Vergauillæ. x. Cal. Feb. 1587.*

10. *Duſæ prid. Cal. Octo. 1586.*

lius tandem ſe quauis ratione flagitationibus expedire decreuiſſet: Id vt faceret nocte intempeſta vnà cum ijs, quas patrando ſceleri ſocias ſibi adiunxerat, à Dæmone in illius ædes, quæ erant in Saxbringen, eſt inuecta: vbi dormientem ex compoſito adoriuntur; ac lecto deturbatum ante focum conſtituunt, viuum aſſaturæ, ſi in ſe fuiſſet: ſed fato aliquo impeditæ animum ſuum ad aliam iniuriam conuertiſſe. Ac forte humi repertam teſtam eius lateri, facto prius vulnere, quod tamen momento coaleſceret, inſeruiſſe: vnde etiam poſt multorum menſium vexationem videntibus multis, erupit. Non abſimile huic eſt quod ſequitur

11. Forpachij VII. Cal. Sept. 1587. Bertrandæ Tonſtricis [11]: quæ ſe catum ope, quibuſcum ſortilegij erat ſodalitium, Eliſæ cuiuſdam collo ob denegatum lactis vrceolum os infixiſſe agnouit.

12. Duſæ prid. Cal. Octo. 1586. Item illud Sennel Armentariæ [12] recenſentis ſe in ſummum pedem cuiuſdam Philippi Piſtoris nomine os è veruecina coxa inſeruiſſe: cùm prius admota piſcis ſpina vulnus feciſſet, quod deinde callo obductum ingentes, ac diuturnos dolores illi pareret: vt ab eo Piſtore poſteà etiam reſcitum eſt. Ac quoniam in earum noxarum mentioné incidimus, quæ ſic ſecretis, ac ſtupendis ſortilegorũ artibus contrahuntur, hanc poſtremã adiiciam, quæ non parum admirationis eſt allatura.

13. Valſracuria anno. 1589. Ianæ Blaſiæ Thermopolitanæ [13] gener erat nomine Raynerius, vnáque ambo in ijſdem ædibus ipſi habitabant. Huic Raynerio Claudius Gerardus eius popularis femoralia concinnanda pridem locauerat, nec inſtando tamen adhuc efficere potuerat, vt ea ſibi aliquando vtenda redderet. Pertæſus igi

ſus igitur tantam ceſſationem ad Raynerium tandem ire pergit, vt ſciret ecquando finem tergiuerſandi eſſet facturus: is tum fortè domo aberat, ſoláque ſocrus Blaſia ad focum cum familia ſedebat. Ab ea igitur pannũ ſuum ſibi reddi poſtulat, quãdo ſe tam ſæpe bonus ille eius gener eſſet ludificatus, reperturum eſſe ſe qui induſtriæ æquè, atque ille eam operam nauaret. Quam rem illa indigniſſimè ferens, verbis tamen tunc ſibi eſſe abſtinendum rata, dum re hominem poſtmodum vlciſcitur, rogat vti velit in pauculos dies, intra quos ſine fruſtratione id quod poſcebat eſſet allaturus eam moram ferre: Interim etiam vnà ſecum ad focum pauxillulum ſedere nõ dedignaretur, atque ex pomis quæ recèns ibi cocta videbat ſibi quæ vellet haberet: Iámque Gerardus id facere non ſemel recuſauerat, cauſans ſibi non eſſe diutius illic morãdi otium, & omnino nullum tum eius cibi, quem offerebat, eſſe deſiderium: cùm ex pomis illis vnum eius volæ manui cum tanto ardore adhæſit, vt alterãm ei excutiendo ſtatim admouere cogeretur. Verùm dum id facit vtræq; ſic conglutinantur, vt in vnum coaluiſſe viderentur, medij pomi ardore interim ſic increbreſcente, vt res illi parum abeſſet ab inſania. Inclamat igitur obuios quoſque obteſtans, vt ſui miſereſcerent. Afferre quiſque pro ſe ei malo quod poterat remedium: hic aquam reſtringuendo ardori: ille inſtrumenta dirimendis, ſeparandíſque manibus: ſed cùm nihil horum quicquam prodeſſet, & iam palàm eſſet id illi mala aliqua arte confectum eſſe negotium, ex vicinis accurrens conſideratior vnus monuit, vti eo reduce-

retur, vbi illum id malũ primùm inuaſiſſet. Quod cùm factum eſſet, cœpit bona illa Blaſia, ceu ridiculum quid contigiſſet, hominem ludibrio habere: nihilo minúſque à ſuperiore brachio ad manũ vſque quod intererat tantiſper demulcere, dum id pomum illi excideret: Quo facto confeſtim ſedatus eſt dolor, cœperúntque illi manus liberè, vt antea, ſuum facere officium. Quibus in hiſtorijs hæc præcipuè obſeruatu digna mihi uidentur. Primùm, quod Dæmon vti Imperatores niſi veteranos milites certis militiæ præmijs non donant: ita eam ſe in alienas formas immutandi poteſtatem, quę ſortilegorum perſuaſio eſt, iis tantum faciat, qui emerito multorum armorũ ſpatio fidem ſuam quamplurimis maleficiis probauerunt. Idq; eſſe illis veluti quoddam authoramentum, ac mercedem diuturnæ ſeruitutis, & fidelitatis. Quod & Erricus Carmutius [14] disertè teſtatum ſua confeſſione reliquit poſt alios eius farinæ non paucos: quorum tamẽ nomina ex Aduerſariorum meorum faſciculo deſideratæ chartæ me hîc recenſere non ſinunt. Alterum non prætermittendum ſilentio videtur [15] de ſopore, quo antè ſagæ ſolent eos deuincire, quibus venena ſua ſunt infuſuræ. Quæ res nos admonet Euangelici illius nobis iugiter eſſe excubandum, ne fur domum perfodiat, ac dormientes, inopinantéſque opprimat. Tutiſſimas autem eas eſſe vigilias quas Deus noſtris inuitatus precibus pro nobis agit. Qui habitat [16] in adiutorio altiſſimi, in protectione Dei cœli cõmorabitur. Contrà inſidiis obnoxias, quę non fiunt eius ductu, atque auſpicio. Niſi dominus [17] cuſtodierit ciuitatem, fruſtra vigilat,

14. *Bangey. Anno. 1583.*

15. *Matth. 24. ca. verſ. 44.*

16. *Pſal. 90.*

17. *Pſal. 126.*

gilat qui cuſtodit eam. Ac quod quis iſtiuſmodi ſoporiferas Magias derideat, quaſi aniles,& fabuloſas, non ſum oppoſiturus quod Homerica Helena [18] vinum miniſtraſſe dicitur εἰς τὸ ἐπίληθον κακῶν, id eſt malorum obliuionem: vel vt Plinius [19], locum eum citans interpretatur,ſomnium:quod Papinius de virga: Virgilius [20] de ramo vi Stygia ſoporato: Nam poëticam fictionem hæc habere videntur,& ipſamet luce veritatis indigere. Sed tantùm ea quæ vſus, experientiaq; quotidiana confirmant in medium allaturus: Quis enim neſcit multa eſſe quæ naturaliter vel infuſa, vel admota non ſomnium, aut ſoporem tantùm,ſed etiam ſtuporem, torporémque aduerſus vehementiſſimos quoſque cruciatus inducant? Quæ ναρκωτικὰ, nec chirurgi ignorant,ſi quando ab humano corpore membrum aliquod abſque doloris vllo ſenſu reſecturi ſunt. Cuius artis facetum quidem, ſed tamen commiſeratione dignum exemplum memorant de Narbonenſi adoleſcente à Thracio pyrata in ſeruitutem abducto:cui interea,dum ex medicata potione altior ſomnus obrepit, tam bellè teſtes exſecti ſunt: vt experrectus ſeipſum miraretur ſic adépta virilitate nouum hominē. Rurſus aliud à Mattheolo [21] recitatum de Hetruriæ aſinis:quos cicutæ paſtus adeò graui ſomno conſopire ſolet, vt pro mortuis ſæpè efferantur:detracta etiam,ac direpta iam pellis bona parte, vix tandem excitati ſe in pedes erigant, miseréque rudentes ad præſepia ſua proripiant. Et proſtant in pharmacopolarum officinis multa eo præcipuè nota,ac cōmendata vſu:vti ſunt lolium,ſolanū,iuncus vulgo Euripice dictus,Mandragora,

[18] Odyſſ IIII.
[19] lib. XXVI. cap. I.
[20] lib. VI. Aeneid.
[21] lib. IIII cap. 74. in glos.

dragora, caſtoreum, papauer,

22. Ouid. 2. Meta. *Jnnumeræque herbæsquarum de lacte ſoporem* [24]
Nox legit.

Quæ ſi ſomnum arctum, atque diuturnum conciliandi facultatem habent earum rerum ſola vi, ac potentia quas natura ad id proprias, adminiſtrat: quid quæſo ſuis artibus, ac machinis efficient Dæmones, qui non modò rerum omnium, quas edidit natura latentes, atque arcanas vires perfectiſſimè callent; ſed & ſic volente Deo multa poſſunt etiam ſine vllius rei aduentitiæ, atque externæ adiumento? Nam certè aliunde eſſe non puto, ſi modò vera ſunt, quæ de Epimenidis Cretenſis, aliorúmq; plurium ſomno tam multorum annorum memorant Pauſanias, Eudemus, & Simplicius: cùm is ſecundum naturam neutiquam accidere, ac tandiu durare potuerit. Siquidem (inquit Ariſtoteles [23]) quorum eſt officium quoddam, & munus à natura tributum: ea ſi modum temporis in quo data eſt vis agendi, & facultas exceſſerint: tum ipſa neceſſariò præſtare munus ſuum non poſſunt. Ergo ab aliqua alia vi ſuperiore, ac potentiore pendere neceſſe eſt; & aliud omnino eſſe, quàm quod natura efficere conſueuit. Qui ſuperandis ſilentio tormentis ſæpè à ſontibus geſtantur characteres ignorabiliter literati (vt cum Apuleio [24] loquar) à natura cauſam efficacem ſomni habere non poſſunt: cùm tantum id temporis ſomnum conciliet: quod ſit alioqui à ſomni quiete propter doloris acerbitatem alieniſſimum. Tum in perexigua lamina, chartáque vulgo exarati, ac deſcripti reperiuntur: quas res nos alio tempore geſtamus, ſine ſomni vel minimo lenocinio

23. In lib. de ſomno & vigil.

24. lib. III. de Aſino aur.

nocinio, atque illecebra. Et tamen per hæc contemni dolores, ac ſæpè quæſtoribus in eruenda veritate impedimentum afferri, etiam non infimi ordinis Iuriſconſulti exiſtimauerunt. In ea quæſtione quæ Silerij [25] Chriſtianæ Sereniſſimæ Danorum Reginæ cõſiliarij percuſſoribus in Germania, non ita pridem, eſt habita, ex cædis conſciis vnus (Benigno illi nomen fuit) eius quidem pœnam facilè effugere poterat, quòd tum, cùm in eum inquireretur, peregrè eſſet, ac ſaluti fuga poſſet conſulere: ſed fretus characteris Magici, quo à circumforaneo quodam donatus fuerat, fiducia, ipſe ſe iudicio volens obtulit. Nec in eo ſua ſpe quicquam fruſtratus eſt. Siquidem prius quàm ipſe tormenta omnia ſunt defatigata, atque ita & incolumis, & inconfeſſus illis ſolutus eſt. Verùm tam è reis eximendus, cùm tanti ſceleris conſcientiam amplius ferre non poſſet, eius ſe ſponte fecit manifeſtum; ac tandem capite luit. Ac quod quis dicat hæc in volente, atque adeò obnixè enitente minus mira eſſe: quia nimirùm nulla poſt eam, quàm Deus permittit Satanæ, tanta ſit in res hominum poteſtas, quanta ea eſt, quæ ab eorum approbatione, aſſenſionéque proficiſcitur: hanc verò inuitos etiam ſomno ſopiendi facultatem non ita accipi debere: Quod ſi ſic pridem actum ſit de vniuerſó genere mortalium, ſciat [26] nihil, aut parùm abeſſe à conſenſu negligentiam aut etiam patientiam: quæ ſæpè hoſti incurrendi, inuadendiq́; occaſionem præbet: vt qui arcem, eo imminente neceſſario præſidio, excubiíſque non muniat: perinde faciat, ac qui ipſam volens, prudénſque tradat: Quo etiam pacto

25. Paris de puteo in ſindica. de Tortura.

26. L. 1. § Magiſtrum de vxo. act. l. cùm in plures. § locator D. locuti l. 1. § ſciẽtiã. de tribus act.

occupatam iure ille ſibi vendicare poteſt: quemadmodum & ex lege vſucapionum 27, qui poſſeſſionem vacuam occupat vi poſſidere nō videtur. Imputent igitur ſibi illud infortunium, qui ſe ſomno dant, non antè implorato, flagitatóque Dei omnipotenti auxilio, ✱um, vti modo dictum eſt, id illis tutiſſimum præſidium ſit, ac propugnaculum aduerſus omnes tenebrarum principis inſidias: Sed dormituris mens pernicioſis cogitationibus ſæpius vagatur ad inſtar fornicantis Hieruſalem (vt cum D. Hieronymo 28 loquar) quæ omni tranſeunti pedes ſuos diuaricat.

27. l. ſequitur. §. Item ſi vacuā, De vſurp. & vſucap.

28. Ad Ruſticum Monachum, Ex Eſaia ca. 57.

Metamorphoſes adeò multis tum veterum, tum recentiorum exemplis decantatas ſpeciem, non etiam veritatem habere earum rerum, quas præ ſe ferunt: decipi enim oculorum ſenſus Dæmonum, qui eas oſtentant, præſtigiis. Quæ porrò ſic aſſimulatam ſpeciem comitantur actiones: etſi eæ quidem verè reperiuntur: nihilo magis tamen rei veritatem aſtruere, quod conſtat eas à Dæmonibus, qui operi admittuntur, identidem proficiſci: vt eſt illis ad quælibet prompta natura, atque expedita.

CAP. V.

HIc non eſt animus Apuleij aſinum denuò in ſcenam producere: aut quas poëtæ comminiſcuntur, Metamorphoſes nouis exemplis tueri, ac defendere: ſed hoc quod multorum aſſertione conteſtatum, ac ipſa experientia comprobatum habeo, in medium proferre. Duſani, Vergauillei, Forpachenſes, & ferè omnes qui hactenus in Auſtri regni

gni præfectura deprehenſi ſunt ſortilegij, quorum-que percontationes in manus meas peruenere, ſe ex homine in felem toties migraſſe retulerunt, quoties ſe in alienas ædes latenter intromittere volebant, ſua vt ibi noctu venena ſpargerent. His aſtipulantur, & conueniunt teſtimonia multorum, qui ſe ab illis, cùm in eo eſſent corporis habitu, inſidijs appetitos dicunt: rem, locum, perſonas, tempus, cæteráſque circunſtantias, atque accidentia, quibus fides magis conſtare poteſt, eadem omnia cum illis referentes. Barbelinæ Rayel [1] hoc recens eſt, quæ ſe in felem indutam fuiſse falsa eſt: vt ea ſpecie, ac figura Ioannis Ludouici domum & facilius ingrederetur, & tutius peruagaretur. Quod cùm aliquando faceret, ac eius infantem bimum incuſtoditum reperiſſet, puluere medicato, quem tum in pedis palma concluſum geſtabat, eum conſperſit, ac interemit. Petronius Armentarius [2], cuius paulo ante memini, ſi quando, quod in procliui eſt inter pares, odio, aut inuidia mouebatur, contra vicinorum pecorum cuſtodes in lupum ſe, conceptis quibuſdam ad eam transformationem verbis, immutabat: deinúmque tutus eo prætextu ab omni noxæ ſuſpitione obuiam quamque pecudem dilaniabat, ac diſcerpebat. Ioannes Malriſius idem factitaſſe ſe memorat, cùm Sexæij trans ſyluas armenti cuſtodiam haberet.

Vidi ſæpè lupum fieri, & ſe condere ſyluis
Mœrim. [3]

Viderunt & Dolani non ita pridem lycantropos duos Senatus ſui ſupremo iudicio dãnatos, ac ſupplicio publicè affectos: Huius & argumenti eſt ea

1. Blainuille ad aquas Id. Ian. 1587.

2. Dalhemij. An. 1581.

3. Vir. AEclog. 8.

narratio, quam accepi ipſe à clariſſimo Comite Paulo à Salm ſacri cubiculi in regia Lotharingiæ ſummo præfecto: Is cùm addubitarem præſtigiæne eſſent, quæ ſic aliena forma oculis apparebant: an haberet ea res aliquam veritatem: narrauit mihi Heſſ Pittelangij, quo in oppido ditionem obtinebat, vetere inſtituto deberi ab incolis ſibi, familiæq; ſuæ gratuitas, ac anniuerſarias operas: Eas cũ forte ij præſtitiſſent, facta cum carris ſuis lignatione, ac viciſſim pro remuneratione cibum caperent, in caſtelli atrio orta, vt fit, rixa inter canes, quas ſecum habebant: ex iis vna in proximum hypocauſti furnulum ſe condidit: Ac cùm huic cæteræ adlatrarent vehementius, incolarum vnus introſpiciens, ac præ cæteris aſpectu horridã intuens, ſuſpicatus id quod erat (nã ea regio Strigibus vulgo eſt infamis) telo, quod tunc geſtabat, in eius os iniecto vulnus graue inflixit: Quo accepto ſtatim illa ſe foras proripuit; ſaltem deſijt amplius videri. Poſtmodum totam vrbem peruaſit rumor, vetulam eſſe quandam, quæ decumberet ex vulnere, quod vbi accepiſſet neſciretur: Suſpicari omnes, quod verum erat, rabidam eſſe illam canem, quæ in atrio telo eſſet percuſſa: Atque tum ex hac ſuſpitione, tum ex ea, qua pridem laborabat fama, comprehenſa, & in cuſtodiam tradita; tandem etiam de hoc diſertè interrogata, liberè rem omnem, ſicuti hîc recenſetur, ſimul & maleficia alia quam plurima patefecit. Adderem & hîc quod in citima Burgundia non pridem accidiſſe à viro vtique fide digno acceptum habeo, de hoſpite quadã; quæ cum diuerſoribus inter cœnandum felis ſpecie petulantius

lantius inſultaret, ab eorum vno truncata pede altero poſtridie vnimana reperta eſt: Sed id quoniá ille obiter tantum narrauit, nec eſt quod plenè hîc referre poſſim, ſatius eſſe duxi prætermittere. Poſtremum de hac re erit mihi quod aliquando accepi à clariſſima heroide D. Diana Dommartinenſi vxore illuſtriſſimi principis D. Caroli Philippi Croij Marchionis ab Haurech patroni mei clementiſſimi; cuíque fortunarum mearum, quales quales ſunt, acceſſiones præcipuè acceptas refero. Narrauit igitur illa mihi non ita pridem Thiecuriæ, qui pagus in eius ditione eſt, mulierem fuiſſe eiuſmodi malis artibus addictam: cui & ea induendi alienas formas à Dæmone facultas eſſet tributa. Eam igitur, cùm eius pagi opilionem odiſſet impendiò, ac quoquo pacto malè mulctatum cuperet; in eius gregem paſcentem lupi forma, atque habitu aliquádo irruiſſe: ſed ab illo accurrente iniecta, atq; impacta ſecuri vulnus in fœmore accepiſſe: quo debilitata coacta eſſet ſe illico in proximum dumetum inferre: vbi ab aſſequente opilione reperta eſſet vulnus obligans veſtis diſciſſæ peniculamentis, quo ſanguinem, qui ex eo magnâ vi diffluebat, ſiſteret: ſicque eo indicio delatam, ac compertam rem omnem, vti hîc recenſetur, agnouiſſe, ac tandem luiſſe ignis ſupplicio. Enimuero nec nunc primùm abiit in vulgus ea de prodigioſis iſtiuſmodi transformationibus opinio: ſed & veterum fuit iſta iam à multis ſæculis inueterata perſuaſio: vti eorum libri non vno hoc loco teſtantur. Euanthes 4 magni nominis author recitat ex Arcadum annalibus gentile fuiſſe in Anthæi familia

4. *Plin. lib. VIII. ca. 22.*

hoc fatum, vt vſus ex ea quotannis ſortito ad ſtagnum quoddam perductus poſitis veſtibus tranſnaret, confeſtímque bellua ex homine fieret, ac nono poſt anno, ſi interim humanum ſanguinem non guſtaſſet, priſtinam formam reciperet. Neuros etiam, qui Boryſthenem accolunt, ſemel quotannis ad aliquot dies lupos effici, ac rurſus exacto ſpatio, quod ei ſorti attributum eſt, in priſtinum habitum redire ſolitos recenſuere Herodotus [5], & Solinus [6]. Et Agrippas, qui Olympionica ſcripſit, teſtatum reliquit Demænetum quendam in lupum fuiſſe immutatum; quòd infantis, quem Arcades Ioui Lycæo mactauerant, viſcera deguſtaſſet. Quod & Lycaoni Pelaſgi filio contigiſſe refert Pauſanias, cùm mactati pueri ſanguine aram Ioui Lycæo ſacram reſperſiſſet. Nec id ſolum ita contigit illa ætate, illiſque moribus, quibus nulla adhuc Chriſtianæ veritatis hominibus lux affulgebat, ne quis hic temporis cæcitatem cauſetur: Sed & Bulgariam Baianum [7] quendam habuiſſe eius Symeonis, qui aliquando in ea imperauit, filium, qui ſe in lupum, aut quamuis aliam beſtiam, cùm vellet, mala arte immutaret. Et Ruſciæ dux quidam cùm audiuiſſet in ditione ſua eſſe hominem, qui ſe in eam, quam vellet, formam mutaret: accerſitum illum, ac prius cathenis conſtrictum, iuſſit in hoc artem ſuam propere vt oſtenderet: Quod cùm ille dixiſſet ſe quidem lubenter facturum, modò in propinquo conclaui liceret ſoli paululum eſſe, idque illi eſſet conceſſum: Eueſtigio egreſſus lupi quidem natiua ſpecie, ſed iiſdem quibus anteà cathenis impeditus in magnam omnes, qui aderant, ſui

5. In Melpomene.

6. In Polyhiſtore cap. 20.

7. Sigibert. in chronic. Luitb. lib. III. ca. 8.

8. Torquemadius in Hexamer. dial. 6.

ſui admirationem traduxit: Sed in ferociſſimos duos canes, quos Dux in inſidijs ad id collocauerat, incidens miſer diſcerptus, dilaniatúſque eſt: Nec quicquam ad ſui tutelam alioqui commodiſſima ea lupi forma adiumenti afferre potuit. Vt omittam dicere, quæ de ſocijs Vlyſſis Homerus: de Aſino aureo Lucianus, & Apuleius, poſt tam multas Ouidij metamorphoſes prolixè ſunt fabulati. Nam omnino ſi quis de hac re rectè ſentire volet; etiam ſi ſolis naturæ notionibus, atque intelligentijs ducatur, hoc concedat neceſſe eſt: ſic comparatas eſſe rerum omnium formas, ac ſpecies poſtquam ſemel ſunt ingenitæ: vt niſi cum ſuo interitu immutari non poſſint: Neque vllum omnino eſſe à priuatione ad habitum regreſſum, ac viciſſitudinem. Quod ſi etiam vltra animum volet intendere, atque ad ea erigere quæ Chriſtianum hominem ſapere decet: iam infidentior non dubitabit ſtatuere horum nihil poſse Dæmonem: cùm nec euellendi quidem pili vnius ex hominis capite poteſtatem vllam ex ſe habeat. Quę enim demētia eſt credere quicquam, quod ſit creatum, & conditum poſse eius, qui creauit opus etiam excellentiſsimum pro libidine labefactare, ac peruertere: aut in eo corpore, quod ſit ad omnem rationis vſum inhabile, animum, qui ſit ratione præditus, vel tantillum poſſe morari, ac conſiſtere? Nam certè (ait Cicero) habilem, & aptam ingenio humano figuram corporis natura dedit. At, inquies, id ſic permittit ille 9, qui hominum mala in bonum etiam finem conuertit: ſed, cedò, cui vſui? aut quis id ita eueniſſe in vlla ſacra legit hiſtoria? Nam certè Na- 9. Act. cap. 3. & 4.

bukad

poteſt. Et ſunt qui ad verborum certas conceptiones, ac formulas eam naturaliter referant, quaſi hoc, vel illo modo, numero, atque ordine pronuntiata vim habeant: præterea aliam, quàm quę rebus ſignificandis primùm fuit impoſita. Quod ego tam ridiculum, abſurdúmque eſſe exiſtimo: quàm illud, quod de characteribus, ac literarum figuris quidam in eandem ſententiam autumant. Siquidem inter id quod agit, quódque patitur conuenientiam quandam intercedere oportet, vt inde effectus aliquis conſequatur. Quæ autem nudæ vocis in ſolidum: ſæpè etiam multa locorum intercapedine diſtans corpus tam potens actio eſſe poteſt, vt id ſic momento perdere, atque exanimare queat. Quid deſcriptæ lineæ, compoſitique numeri cum eo, quem ducunt animalia ſpiritu commune habere poſſunt. Certè eædem literæ, ſyllabæ, dictiones accuſatori ad arguendum, quæ reo ad defendendum: Iudici etiam ad condemnandum, orationem miniſtrant: ſed non ideo penes ipſas vitæ, necíſque in quemquam arbitrium quis eſſe dixerit, lineę demonſtrant, quo quiſque modo, ac ſitu commodè, aut ſecus ſtare poſſit, non conuellunt ſola deſcriptione, aut firmant ędificium, vel ſi millies in charta, ære, cera diſtinguantur, ac repetantur. Plato in Timæo numeris omnia tribuit cœleſtia, & humana, vniuerſámque naturam ex iis conſtare dicit: Quin & in Parmenide monadi diuinitatem tantam tribuit, vt dicat vnas ſolùm eſſe veras, atque immortales ſubſtantias: veluti Deum Angelum quem mentem vocat, & animam. Nullibi tamen apud eum reperias vel veſtigium iſtiuſmodi morti-

feræ per numeros incantationis, atque execrationis. Ac quod alij ad ſyderum affectiones hoc etiam referunt: nihilo equidem probabilius loquuntur, quod vniuerſas, immutabileſque eas eſſe conſtet, cùm contrà toties ad imprecandum inſurgant malefici: quotiens in hunc, vel illum ira excandeſcunt. Si quis porrò halitui quem inter imprecandum è virulento ſuo pectore efflare dicuntur, hoc etiam tribuere velit, quaſi qui oculis ſolis faſcinare di-
35. cuntur Triballi in Illiria: Vitiæ in Scythia: id quo-
Plinius lib. 7. cap. 2. que abſurda, incredibiliáque multa continet. Primùm enim, vti iam dictum eſt, procul remotos non attingunt, quia eo nulla vis veneni peruenire poteſt: & vt id faciant, qui præcordiis ſuis innocenter eum ſpiritum continere poſſunt: cuius afflatus aliis adeò noxius eſt, & perniciosſus. Tum ſi nunc eas nocendi vires habet, qui poſtmodū fit ſalutaris. Nam equidem memini legere me, qui dicerent certo numero conceptis imprecationibus multos in grauem morbum conieciſſe: quos ſtatim ipſi precibus, metu, aut aliqua alia ratione adducti contrariis verbis priſtinæ ſanitati reſtituiſſent: Sic vt eadem lingua, & vulnus, & medicinam faceret: vti Circe eadem virga mentem adimebat, ac reddebat: Pecudes faciebat, & homines: Et taurum aliquando admurmuratis in aurem quibuſdam verbis morte proſtratum iacuiſſe: iiſdémque mos repetitis vitæ redditum fuiſſe nonnullę teſtantur hiſtoriæ. Ea igitur omnia potius crediderim notas eſſe, & ſymbola rei alicuius ſecretioris: quæ eò veluti integumento inuoluitur. Nam ſi quis iſta altius, diligentiúſque volet indagare, reperiet à Dæmonibus cauſam habere

bere ſolam, ac præcipuam: nimirum quòd vel ſortilegis cum illis ita pacto conuenit: vel quòd eadem verba, iidem characteres, iidémque numeri vſurpantur, qui in pacti lege ſunt dicti: cum primùm id pactum cum ſortilego alio, à quo fortè ſunt edocti, intercederet. Quod & ideo D. Auguſtinus[37] ex peſtifera hominum, Dæmonúmque ſocietate conſtitutum, infidelíſque, ac doloſæ amicitiæ pignus alicubi eſſe dicit. Et ex Eſaia[38] fœdus cum morte, pactum cum inferno non malè nominauerimus. Ac quod quis dicat hæc cum illis pugnare, quæ paulò antè à nobis dicta ſunt de ſanctis patribus, adeóq; de IESV Seruatore noſtro, eiúſque Apoſtolis, ac diſcipulis, non ita eſt: Multum enim intereſt furore, ac inſania quis ad priuatæ iniuriæ vindictam proſiliat; an amore, ac ſtudio gloriæ Dei, ad vlciſcendum quę in eius contemptum, contumeliamq; fiunt, dicatur; vetitis, prohibitíſque vtatur artibus: an quod ait ille

Diuûm numine ad iſta feratur.

ſubſítne ad id progrediendi cauſa aliqua Deo grata, acceptáque: an is ceu ſe quid indignum illud reiiciat, ac reſpuat: cùm nuntij à Chriſto miſſi[39] in quamdam Samaritanorum ciuitatem fuiſſent, ingreſſi, vt pararent Domino, & iis qui cum illo erant neceſſaria vitæ; ciues repulerunt illos nolentes Dominum intra mœnia ſua admittere: quòd cùm vidiſſent diſcipuli eius Iacobus, & Ioannes, dixerunt: Domine vis dicamus, vt ignis deſcendat de cœlo, & conſumat illos, quemadmodum & Elias fecit? Conuerſus autem IESVS increpauit illos dicens: neſcitis cuius Spiritus eſtis vos: Quaſi dicturus,

37. Libr. 11. de doctrina Christiana.

38. Cap. 28.

39. Luca ca. 9. verſ. 52. 53. 54. 55. & 56.

Elias quidem, cuius exemplum obtenditis, Dei iudicium quod illi mandatum erat à ſpiritu exequutus eſt: vos autem non Dei iuſſu, ſed carnis impulſu ad vindictam proſilire vultis. Et hæc equidem ratio Oniam virum iuſtum multis antè ætatibus cohibuerat, ne popularium quorumdam oratu ſacerdotes, qui ſe cum Ariſtobulo ad ſui tutelã templo concluſerant, maledictis inceſſeret. Is (inquit

40. Ioſeph. Antiquit. Iudaic. li. 14. cap. 3.

Ioſephus 40) ciuile Hieroſolymis bellum præſentiens in latebras ſe abdiderat: ſed inde retractum, ac in caſtra abductum Iudæi rogabant, vt quemadmodum olim precibus ſuis ſiccitatis tempore pluuiam impetrauerat, ſterilitatíque remedium attulerat: ita nunc deuoueret Dijs Ariſtobulum, & quotquot eius partes ſequebantur. Id igitur cùm diu recuſans cogeretur à turba nihilominus præſtare, ſtans in medio eorum ſic precatus eſt: Deus vniuerſi mundi huius rex, quoniam & hi qui mecum ſtant tuus populus: Et qui oppugnantur tui ſacerdotes ſunt, precor vt neque hos contra illos, neque illos contra hos orantes exaudias. Nimirùm in vitæ apertum diſcrimen incurrere maluit (nam ſtatim ab illis ob eam rem lapidibus eſt obrutus) quàm eorum prauis affectibus obſequendo immerentibus male precari, atque ominari. Balaaci 41

41. Numerorũ 22. verſ. 17. Ioſ. 24. verſ. 10. & Numero. 24. verſ. 7.

etiam vulgi ſermone trita eſt hiſtoria, qui cùm Balaamum vatem in Iſraëlitas immiſiſſet, eos vt Diris deuoueret: non quiuiſſe tamen eum id facere, ipſa aſina cui inſidebat pertinaciter reſtitante, ac humana etiam voce cum domino expoſtulãte, quòd non intelligeret diuinitus ea prohiberi, ad quæ properabat: ſicque non modò mala non eſt imprecatus

catus

catus Iſraëlitis:ſed & ipſos fauſtis ominibus eſt proſequutus ipſe Dæmon; quem omni ſtudio in perniciem hominum incumbere certum eſt; ſi quando probitatis velo malitiam ſuam vult obtendere, nõ alia re commodius ſe id facturum putat, quàm ſi odium iſtius maledicentiæ, ac deteſtationis præ ſe ferat aliquod: vti nouum non eſt pudicitiam ab impuriſſimis ſcortis ſępè laudari. Cuius generis eſt, quod Plutarchus [42] de quadam ſacerdote Athenienſi recitat; quæ populi iuſſu adduci non potuit, vt Alcibiadem execraretur: quòd diceret precandi cauſa, non imprecandi ſe ſacerdotium iniiſſe. Quo magis mirum eſt hodie tam frequentes eſſe in ore pleriſque omnibus Chriſtianis eiuſmodi execrationes, vt iam ex aſſuetudine damnari, ac reprehendi deſierint. Ac quòd ſæpè excidant etiam incogitantibus, vti vſus procliuitatem facere ſolet, in crimen amplius non vertantur. Et clamat tamen D. Hieronymus [43] eos qui negligunt oris maledici conſuetudinem reſecare: etiamſi non corde maledicant, tamen immunditiam labiorum ſecundum Eſaiæ verbum, & inquinamenta oris incurrere. D. quoque Petrus, quo ei licentiæ fræna magis inijciat, mandatum neceſſarium ponit, vt perpetuò benedicamus: ſcientes nos in hoc eſſe vocatos, vt benedictionem hæreditate poſſideamus: nõ etiam conuitio laceſſiti, non iniuria affecti: non contentione exaſperati. Nam & Michaël (inquit idem Hieronymus [44]) licet cum diabolo de Moſis corpore vehementiùs contenderet: nunquam tamen ei & certè maledictione digniſſimo iudicium blaſphemiæ inferre voluit. Quid igitur iam futurum

42. In Proble. Roma. problem. 43.

43. In Leuiticum.

44. In Epiſt. 1. ad Titum cap. 3.

putamus, ſi temerè coniiciatur maledictum, nempe vt ſtatim recidat in eum, qui coniecit: vti qui in cœlum ſagittam torquet, ſæpè eam in ſe ruentem admittere cogitur. Sicut auis in incertum volans

45. *Prouer. 26.* (inquit Salomon [45]) & paſſer quolibet vadens: ſic maledictum fruſtra prolatum venit ſuper eum, qui miſit illud. Et adhuc audemus nobis ipſi imprecari, ſi res ita ſe non habeat, vti eam verbis aſſerimus: quamuis tacita nos mendacij arguat conſciẽtia. Quin igitur itidem mirari deſinimus, ſi ſæpè conditionem noſtram accipit, ac in articulo ipſo nos opprimit, qui ſemper in inſidijs ſtat, ſuam nos vt prædam faciat Archiplanus: vti non adeò pridem

46. *Li. de præſt. Dæm. c. 17.* eueniſſe recitat Vvierus [46] ei, qui in iure falſum pro re cauſáque ſua deierans, hoc fidei maioris ergô addidit in malam rem ipſe vt iam abiret, ni verum loqueretur. Nam illicò ſublatum Diabolus videntium oculis illum eripuit: nec vllibi vnquam poſteà apparuit. Et hic quidem commiſeratione indignus fuit, qui ſic inconſiderata, dementíque ſua temeritate ſibi malum accerſiuit: ſiquidẽ nulla eſt iniuria, quæ fit in volentem: ſed quæ hæc indignitas eſt iratorum etiam parentum imprecationibus aſtringi liberos, atque ex ijs noxam illos contrahere? Nam id multoties eueniſſe teſtantur hiſto-

47. *Lib. VII. de legib.* riæ. Et cenſuit Plato [47] funeſtius nihil quicquam illis accidere poſſe: Imò & ſolam indignationem inauſpicatam eſſe, ac non raró infortunium afferre.

48. *Hiſt. de gẽtib. Septen. libr. XVI. cap. 3.* Noui ego homines (inquit Olaus Magnus [48]) adhuc ætate mea paterna benignitate excluſos, qui continuò omnem infelicitatem, inopiá, calamitatem, infamiam eſſent experti. Qua etiam de cauſa

in Aqui

in Aquilonaribus terris ab antiquiſſimis ſeculis inter laicos,& eorum ſobolem fuit vſitatum: vt pueri,puellæq́; lectum petituri ordine ætatum recitata Dominica oratione,& Angelica ſalutatione paternam benedictionem acciperent. Et concionatur Salomon [49] patris benedictionem filiorum domos ſtabilire: matris maledictionem eas ſuis ſedibus, fundamentíſque conuellere: ſed hæc forſan nimis multa in re non vtique admodùm dubia, & controuerſa ad alia iam properemus exempla. 49. Eccleſiaſtici.3.

Aliud in eamdem ſententiam exemplum: ac quomodo cædes à Dæmonibus factæ nullum ſæpè ſui veſtigium oſtendant.

CAP. X.

Aliud ſequitur ſuperioribus haud ita diſſimile exemplum de Bernardo Bloquatio: quem cùm Ioanna à Banno [1] opus in quodam rure faciens cum bigis pretereuntem,ac forte Argentoratum,vbi merces aliquot compararet properantem animaduertiſſet: memor pridem acceptarum, & adhuc tamen inultarum iniuriarum: deuotione, ac execratione ſua infortunium, quale in huius libri periocha narratur illi peperit. Nam vix adhuc imprecari cœperat, cùm ille è curru, in quo ſedebat, præceps tanta vi deiectus eſt, vt illicò exanimatus ſit; integro nihilominus toto corpore, nec vel vulnere vllo ſaucio, vel liuore decolorato, vel tumore inæquali,vel denique luxato, intorto, aut vlla ſui parte læſo; vt illi interclusam animam, in- 1. Manerij. III. Non. Iul.1585.

terceptóſ

terceptóſque omnes vno momento ſpiritus fuiſſe à Dæmone credibile ſit. Cui rei fidem ne quis putet à ſola ſagæ illius confeſſione eſſe mendicatam; ſciat & ei in omnibus conſentientem fuiſſe Ioannis Aurigæ, qui in illa profectione Bloquatio operam ſuam locauerat, affirmationem vel multis antè diebus, quàm à ſaga agnoſceretur, in vulgus ſparſam, atque indicatam, præterquam quod necis illius noua, atque inaudita ratio argumentum dedit allati ab inſolentiore aliqua vi, ac poteſtate infortunij. Ac quoniam habet hæc hiſtoria inter cætera promptam Dæmonis in obſequendo diligentiam, ſi quando ad nocendum à ſuis aſciſcitur: hoc etiam ad eam teſtimonium Ioannæ Montenaienſis [2] adiicietur, referentis rarò ſe quicquam Dæmone ſuo in alterius poſtulaſſe perniciem, quod ſimulac dictum, factum non eſſet: adeò is ad omnem malè agendi occaſionem aſſiduus eſt, & diligens.

2. Condeÿ menſe Iul. 1582.

Aliud rurſus eiuſdem cum ſuperioribus argumenti exemplum, cuius probabilitas prætereà veterum authoritate defenditur: Tum quo præſertim nitendum ſit præſidio aduerſus Satanæ inſidias, atque incurſiones.

CAP. XI.

EIVSDEM etiam argumenti & ſententiæ eſt quæ proximè in eadem periocha exponitur narratio Malefica [1], cui Aſinariæ nomen vulgus fecerat, hoſtiatim ſtipem Nanceij cogere ſolebat; eiúſque ætas, ac incommoda valetudo ſic iam mi-

1. Nanceÿ.

cebat, in edito aliquo loco, ac minus iniuriæ obnoxio ab illis non ſtatueretur: ſed potius negligenter in obſcuro cubili collocaretur. Fuit & alius, qui ſonantes frænos, atque alia ferramenta in aluo ſe habere crederet: nec prius ex eius animo tam ridicula euelli potuit opinio, quàm ſolers Medicus aluum exoneranti in cella frænos ſuppoſuiſſet, quos à ſe poſtea egeſtos putaret. Adeò fœcunda eſt abſurdarum, atque inſolentium rerum imaginatio: ſi quando in vitium labitur. Quam etiam ob cauſam Plato[12] ſimulachrorum magiſtram: Ariſtoteles[13] theſaurum formarum: alius quidam philoſophus portentorum officinam appellare non dubitauerunt. Altero autem modo vanas eiuſmodi ſpecies extrinſecus adhiberi appoſitione, aut adumbratione rerum, quæ talem præ ſe ferant imaginem, qualem Dæmon tunc ex vſu eſſe exiſtimat. Hícque error foris graſſatur externos ſenſus obiectu mentitarum formarum ludificans. Sic Homerus, ac Vergilius ſi quem vel pugnę in vltima difficultate ſubductum, vel in eam ad laborantium opem, atque auxilium inductum deſcribunt, ita oris, vultúſque toto habitu à Dijs, penes quos ea erat cura, tranſformatum meminerunt: vt ab illis etiam, quibus cum quotidiana erat conſuetudo, ac familiaritas, non agnoſcerentur. A quo non eſt alienum quod Vincentius[14] narrat de quadam muliere, quam Iudæi oratu (quòd eius voluptati minus vellet obſequi) malefica in equam adeò appoſitè conuerterat, vt non modò popularibus omnibus, ſed & ipſi marito talis eſſe crederetur: ſolúmque D. Macharium, quòd vir eſſet ſanctimonia rariore præditus,

12. *In Sophiſta.*

13. *In lib. de ſomno & vigilia.*

14. *lib.* XVIII.

non fuiſſe præſtigijs illius captum: ſed eam perpetuò pro muliere, vti reipſa erat, agnouiſſe. Huc & non malè referri poſſe crediderim eiurationis efficta, atque ementitæ, quod ſequitur, exemplum. Vxorem admodum adoleſcentem duxerat vir ſenex ranuæ Caſtri Baſſumpetrani tum fortè attributus cuſtos; alteriúſque, qui cum ante nuptias ſtupri conſuetudinem habuerat, etiamnum vxorem attrectabat: Dolens igitur illa mœcham ſibi induci, nec ætatis flore, nec formæ liberalitate vlla ex parte conferendam: vicinæ mulieri, vt fit, ęgritudinem ſuam aperit, conſiliúmque ſi quod habet ſibi ſuper ea re dari poſtulat: Iubet vicina (Lahire nomen ei fuit) eam bono eſſe animo: habere enim ſe in promptu, quod ei malo adhibeat remedium: herbulámque ex horto lectam illi porrigit, ex qua ſi ius marito condiat, illico miſſum facturus ſit peregrinum illum amorem. Condit in proximam cœnam, atque apponit

medicatis frugibus offam.

Eum ex illo primùm capitis grauedo: deinde ſomnus arctior complectitur, quo poſtridiè tádem ſolutus ademptam ſibi virilitatem omnem, non ſine pudore, reperit. Narrat tamen vxori infortunium, quod alioqui diutius illam celare non poterat: Quę ſe ſua imprudentia, ac leuitate deceptam videns: quòd, dum parrem alteri inuidet, toto ipſa excidiſſet: rem omnem marito vti incœpta, perfectáque fuerat aperit: erratíque veniam petit, huius in eum amorem, quo illum ſummo proſequebatur, cauſam reiiciens: Ignoſcit facilè maritus, qui ſciret ſe ad id malum per laſciuiam, ac libidinem occaſio-

nem

nem primùm obtuliſſe:locíque Dynaſtę(huic Franciſco à Baſſumpetra nomen fuit, eius patri, cuius ſic celebre nomen eſt inter eos,qui partes Catholicas in hodiernis Francorum tumultibus ſunt ſecuti)ordine omnia exponit. Is igitur ſui officij eſſe ducens,& homini quem in famulatu habebat ſartam, tectamq́; valetudinem curare, & ſcelus adeò indignum dignis in muliere venefica pœnis animaduertere: accerſitam, ac minis territam eò adegit,vt quibus ſic per ſortilegium, fraudaſſe videbatur hominem,ea illicò ei reſtituturam ſe reciperet:Quod & fecit alia qnadam herba,quam deguſtaret,illi præbita: Sícque ipſa ſuo indicio comperta,ac deprehenſa flammis non multò poſt meritum luit ſupplicium. Vnde liquidò conſtat nihil quicquam veri ibi ineſſe: ſed vbique falli,ac decipi inſpicientium oculos. Nam qui magis ea pars à corpore execta redintegrari poſſit, quàm caput,aliáque eius membra ſemel abſciſa, atque amputata. Verùm eſt preterea aliud quod vrget vehementius,atque in quo fidei huius argumenti magis laborare videtur:ſcilicet non tantùm hæc in externę faciei, corporíſque adumbratione poſita eſſe; ſed &interiores motus,atque affectiones habere,quales ei animanti cuius ſpecie illuditur natura indidit,atque ingenerauit:vti ſunt in currendo velocitas:in ſuperando robur ac firmitas: in dilaniando feritas:in vocando auiditas: in penetrando facilitas:in currendo leuitas, atque id genus alia quæ vulgo præter hominum conſuetas vires iis inſunt, qui ſic è ſtatu ſuo in beluinum demigrant.Ea enim Satanam illis re ipſa pręſtare quotidiana experien-

tia deprehenditur. Siquidem validiſſimas quaſque pecudes in agris facilè proſternunt, diſcerptarumq; carnibus, etiam crudis veſcuntur, ſi in eos fit impetus, curſum tam citatis paſſibus fugiendo explicat, quàm lupus, aut perniciſſima alia fera facere poſſet: in aliorum ædes etiam occluſas de nocte, vti feles, illabuntur, & omnino animantium, quorum ſpeciem figurámque aſſimulant mores, naturamq; proximè imitantur. Quæ etiam non eſt quod quis putet eſſe captiones, & præſtigias, quibus vt ſuprà ſenſus noſtri ludificentur; cùm eorum omnium poſt ipſam actionem reſtent veſtigia, atque documenta: videlicet ipſa graſſantiū in facto deprehenſio, fuga, aſſecutio, vulneratio, pauperiei quàm fecerunt, vel potius damnorū quę dederunt manifeſta iniuria: iiſque omnibus conſentanea, ac ſæpè voluntaria facti confeſſio: vt verius ſit dicere hæc quidem ita vti apparent reipſa eueniſſe: ſed adminiſtro Dæmone, qui tales præter naturam conatus ea, quàm maximam habet, facultate, ac potentia (huic enim, vt inquit Iob [15], humanæ omnes ſunt impares) adiuuat: vti in Energumeno illo feciſſe credendum eſt, qui validiſſimas, quibus conſtringebatur, cathenas, ac compedes nullo negotio diſcerpit, ac comminuit [16]. Nam id humanis viribus non potuiſſe effici notius èſt, quàm vt pluribus oſtendi debeat. Vt omittam narrare, quæ de Quærcetenſibus monialibus hiſtoriæ quædam memorant [17]: illas ſcilicet Dæmonum ope, atque auxilio ad proceriſſimas quaſque arbores inſtar feliū pernicitèr adrepiſſe: ex earum extremis ramis mirabiliter pependiſſe: voces quarumcumque animantium

15. Cap. 41.

16. Luca. 16.

17. Chriſtianus Maſſeus Chronico mundi lib. 20.

tium feliciſſimè expreſſiſſe, ac multa alia in quibus ſtupor maximus ineſſet facilè effeciſſe. Sic igitur facultates, vires, atque actiones earum animantiū, quarum præſe ferunt imagines, imitari fatebimur: vt parum ab ipſa veritate abeſſe videantur: reipſa autem tales effici, quales apparent: non erit ei promptum credere qui hominis dignitatē, excellētiámque penitus volet intuerj: vt ſcilicet ad Dei imaginem creatus fuerit: vt in eo totius opificij mundani typus mirificè eluceat[18]: quam etiá ob cauſam μικρόκοσμον illum appellauere, vt paulominus ab Angelis eum Deus minuerit, omnia illi ſubmittens, ac ſubiiciens; vt baptiſmo abluerit, atque expiauerit: vt eius corpus à mortuis ad æternitatem immutabilem olim ſit ſuſcitandum. Nam quis hæc tot, tantáque beneficia ſic ludibrio habere ſuſtinebit, vt ea in abiectæ animantis viſceribus, medullis, ac tergore ceu ſepulchro aliquo vnquam condi poſſe exiſtimet? Et certè hæc ſalua religione vix credi poſſe puto, cùm & Aquileienſi Concilio[19] impietatis damnati reperiantur, qui in aliam formam, quàm quæ à Deo rerum omnium parente primùm eſt indita, quicquam immutari poſſe affirmant. D. quoque Auguſtinus[20] eos grauiter, ac ſeuerè reprehendit, qui credunt Dæmonum arte, vel poteſtate hominis corpus in beſtialia lineamenta poſſe conuerti: ſi quidem ſoli Deo, nō etiam transgreſſoribus Angelis ad nutum ſeruire hanc rerum viſibilium materiam. Et ea etiá pleriſque omnibus Ethnicis ſemper alienior viſa eſt ſententia: Inter quos fuiſſe & Plinium[21] rerum alioqui creditu difficillimarum narratorem confidentiſſimum magis mi-

18. *Pſal. 8. & Hebræor. 2.*

19. *26. quæſt. 5. cano. Epiſcopi.*

20. *lib. XVIII. de ciuit. Dei & lib. III. de Trinit.*

21. *lib. VIII. ca. 22.*

rum. Nam eius in hiſtoria naturali expreſſa illa de re hæc eſt oratio: Homines in lupos verti, rurſúmque ſibi reſtitui: falſum exiſtimare debemus, aut credere omnia quæ fabuloſa ſæculis comperimus. Et Olaus Magnus [22] dum eius lycanthropiæ patrocinium contentioſiùs etiam arripit, ac ad id exempla vndique conquirit, hæc duo imprudens inter alia commemorat, quæ ipſius ſententiam potiùs conuellunt, ac labefactant: Cellaria ceruiſiarum ingrediuntur (inquit de lycanthropis loquens, eius enim verba nihil immutauero) ac illic aliquot ceruiſiæ, ac medonis tonnas epotant, ipſáque vaſa vacua in medio cellarij vnum ſuper aliud eleuando collocant. Et paulo pòſt: Intra Lithuaniam, Samogetiam, & Curoniam eſt paries quidam ex quodam caſtello diruto reliquus: Ad hoc certo anni tempore aliquot millia eorum conueniunt, ac vniuſquiſque agilitatem ſaltando explorant, qui hunc parietem tranſilire nequiuerint: vti pinguioribus forte euenit, flagellis ab eorum Præfectis cæduntur. Nam quid hîc reperias, quod non ſit hominum magis, quàm luporum; In cellas deſcendere: zythum è ſerijs expromere, ac bibere: vacuas ſerias ſerijs ordinatim ſuperimponere; ad mille vnà coire, ac conuenire: de agilitate obnixè inter ſe contendere, pœna etiam in tardos graui propoſita: nec deponere obœſitatem, ſi quæ antequam in lupum verterentur fuerit contracta? Quæ omnia perinde ſunt, quaſi quis commeſſantium, colludentium, ac concertantium hominum turbam aliquam nobis narret; ignoto tamen, atque ementito corporis habitu. Quæ fraus (vti iam

dictum

22. *lib. hiſt. de gentibus Septentr. 18. cap. 14.*

dictum eſt) facilè oculis incantione, ac præſtigijs fieri poteſt; ſalua nihilominus, atque incolumi rei veritate.

Satanam in veneficorum ſocietatem ſæpè ſuos aſciſcere, ad eaque multa adhibere non ex ſe quidem virulenta, ac venenata, ſed tamen viroſa, ac putida: Curque id ita faciat.

CAP. VI.

RArum eſt, & à nemine quod ſciam adhuc obſeruatum veneficij, quod ſequitur, exemplum. Fuxen Eugel,[1] & Catharina Haffner[2] aiunt hoc negotij ſæpè ſibi à Dæmone datum fuiſſe: cùm graſſaturæ veneno ſe in alienas ædes intromittebant, vt deſignatos ad cædẽ homines collo, vel inteſtinis (ſic enim loquuntur) quãtum poſſent comprehenderent, ac cohiberent. Tum eum præſto affuiſſe, putidámque carunculam è morticina aliqua pecude in os illis altè ingeſſiſſe: quod non aliter ac præſentiſſimum aliquod venenum illos ſtatim necaret, atque extingueret. Quæ res nos admonet ſuam Satanam nequitiam ſemper integumentis aliquibus in noſtram perniciem inuoluere: Quis enim neſcit nihil noſtræ opis eum, ſi quid molitur, indigere? Rurſus, quis vnquam audiuit morticinæ pecudis fruſtulo tantum virus ineſſe, vt necis cauſam ſic neceſſariam, ineuitabilemq́; habeat? aliud certè eſt quod agit: nempe vt ſuos in eius rei flagitij ſocietatem trahat; dum adiutores operis facit. Ac quoniam intercedere aliquid oportet, quod oculos

1. *Bulacij mẽſe April. 1586.*

2. *Vvergauillæ VI. Cal. Octo. 1586.*

oculos ipſos eius teſtes habeat, vſurpare cum quod ſpurcæ, impuræq; ſuæ naturæ maximè conueniat: cadauerum ſcilicet putidas eiuſmodi reliquias: vt alibi fuſiùs dictum eſt.

Variorum quæ Sortilegi occultè mortalibus inferre ſolent malorum exempla: quibus formidabiles eorum deteguntur artes, atque inſidiæ.

Cap. VII.

MAlos genios hominibus nõ modò ex ſeſe infeſtos eſſe, ſed & ſedulò agere ſuos, vt habeant ad illorum cædes, ac damna quàm paratiſſimos, inſtructiſſimóſque, alibi iam demonſtratum eſt. Verùm quoniam vel deprehenſionis metus: vel rei difficultas, ac magnitudo: vel denique conſilij inopia, earúmque artium ignoratio, quæ valent ad occultam perniciem: ſæpè negotium impediunt, aut remorantur, præſto illis ſemper adſunt, non ceſſantes commonere, inſtare, materiam ſuggerere: ac ſi opus eſt, ſe cædis, ſcelerúmque ſocios, miniſtros, ac ſatellites offerre, ac præbere. Ianæ Vldericæ [1] animum non leuiter tetigerat, quod Ioannes Canardus mercedem, quam ob præbitam in pecoris publici cuſtodia operam ſibi dari poſtulabat, paulo ferociùs denegaſſet: faciendum igitur aliquid erat quod ei viciſſim doleret, ne hoc ſic inultum abiret: nam leuiſſimas etiam offenſas condonare ſagis ſumma crux eſt: tantúmque is labor, ac difficultas erat qua ratione iniuriæ ſuſpitionem à ſe remoueret, ſi quæ ob eam rem ad Canardum fortè per-

[1] Lanfracuriæ. VII. Id. Maias. 1588.

te perueniret. Nam iam totum municipium rumor oppleuerat, eum Vlderica iurgandum non eſſe qui vellet ſe, ſuáque ſana, ac ſalua habere. Recepit igitur Dæmon id ea via aggredi, quæ ſuſpicionis nihil, quod in eam transferri poſſet, haberet: ac properè Canardi ædes, tum quidem occluſas per feneſtram ingreditur, ibíque eius puellum in cunis dormientem adeò commodè ſuffocat, vt catharro extinctus credi poſſet. Sed miſeros parentes non fugit eius infortunij cauſa: Nam in Vldericam aliquanto poſt ſortilegij ream auditi teſtes id eius flagitium eſſe magna fiducia dixerunt. Quod tantum abeſt, vt deprecari voluerit, aut inficiari; vt magis ipſa confirmauerit ſingula quę in eo facinore interceſſiſſent: diligenter etiam, ac ſtudioſè denarrando. Barbelina Rayel[2] cum Dæmone ſuo rationem aliquando inijt, quemadmodum Claudio Mammęo, à quo tamen nulla anteà laceſſita fuerat iniuria, damnum aliquod inferret: nam illis ſæpè pro eodem eſt, meritos atque immeritos lædere (vt alibi nobis dictum eſt ex Sebaſtianæ Picardæ amplioribus verbis) placuit conſilium de exequendo noctu negotio, ne ſi interdiu id fieret facilius in facinore deprehenderentur. Accedunt igitur ad eius vnà cum vxore decumbentis, ac dormientis lectum: Iuxta erat infans faſciis conuolutus: Hunc cunis detractum parabant in proximum fluentem mergere: ſed experrecta mater nouo infantis vagitu manibus, vt fit in tenebris, primùm cunas cœpit tractare, tentatura ſi fortè is introrſus ſe demiſiſſet, laxatis faſciis, aut iis contrà agitatione ſe aſtrinxiſſet, vti illi antè non ſemel euenerat. Sed cunas nacta

2. *Blainuillæ ad aquas Id. 14. 1587.*

vacuas, potius nihil habuit quá vt cubito ſurgeret, ac veſtigaret ſicubi illú reperiret. Qua re prępedita, ac intercluſa bona illa mulier hoc ſolú otij habuit, priuſquam per caminum cum Dæmone ſuo auolaret, vt infantem in lecti ſpondam abderet ne illum pręproperа, ac feſtinans mater tam citò, ac volebat, reperiret: hoc etiam negotij diſcedens factura, quando eam peiùs mulctatam relinquere non poterat. Id ſibi ita eueniſſe prodiderunt Mammęus ille, atque eius vxor cùm contra Alexiam Belhoriam (inquátum eius facti ſuſpicionem licet iniuria transferebant) teſtes audirentur. Nám non multo poſt Barbelina illa ob ſortilegij ex vehementiſſimis indiciis ſuſpicionem comprehenſa factum id eſſe ſuum non illius Belhoriæ agnouit: Huius ſunt & quæ ſequuntur facinora in Ioannem Ludouicum, quem multis, vt aiebat, de cauſis oderat. Huic primùm traiicienti riuum quendam, ac ad molendinum properanti adnitente Dæmone tritici ſaccum vehiculo excuſſit etiam grandem; tum eius equis ſuperiniecit pulueris à Magiſtello ſuo medicati nonnihil: quo factum eſt, vt ex illis duo è veſtigio morerentur: reliqui morbo conflictati langorem in multos dies traherent. Deinde, ac non multo poſt felem mentita, atque hoc habitu eius domum, noctu ingreſſa, eodem puluere bimum adhuc puerum lethaliter infeçit: Tandem & medicatum pirum in via, quam is Gerbeuillæum contendens initurus erat, depoſuit, quaſi id è viatoris pera fortè excidiſſet. Quo is imprudenter ſublato, ac guſtato ſtatim graui morbo correptus vix præ dolore domum pedes ſe referre ſuſtinuit: hæcq́;

ſingula

ſingula Dæmonem vti euenerunt non ſolùm prædixiſſe: ſed etiam illud de ponendo in viam piro conſilium eius proprium fuiſſe. Catharina Ruffa 3 agnouit, ſolitam ſe de nocte per caminum in ædes alienas inferre, vt detractos cunis infantes pronos in culcitram ſterneret, ac ſic extingueret: relicta etiam occaſione, qua eius infortunij cauſam maritus in vxorem cum offenſione perpetua reiiceret. *3. Vella ad Moſellam v. Cal. Iul. 1587.* Nam hoc adeò Dæmon ſedulo agit, vt ſint rixę frequentes inter eos, qui ſe aliqua amicitiæ, coniunctioniſque neceſſitudine attingunt. Catharinę Metenſis 4 inimicitias, atque odium concitauerat in ſe Lolla Gelæa: Hanc ob id illa impendiò vlciſci cupiebat; ſed qua ratione id faciens noxæ ſuſpicionem effugeret non videbat, quòd ſuas inſidias ſciret ab ea diligenter obſeruari. *4. Duſæ prid. Non. Sept. 1587.* Reperit igitur viam Dęmon, qua id tutò exequeretur: ac monuit, vt poſtridie cùm è fornacibus Salinæ, quæ Duſæ omnium quas habet Lotharingia celeberrima eſt, vnà candentes carbones ſitellis ſuis pro more domum referrent; præſto adeſſet, cùm Lollæ ſua ceu turbine deiiceretur, ac in eius os properè halitum ſuum efflaret: ſic enim futurum vt partum ſuum ante tempus atque in maximis doloribus eiiceret. Quod vti verbis præceperat, ita reipſa eſt conſequutum. Namque ad ſignum deturbatæ ſitellæ à Dæmone perflata Lolla impuro Catharinæ ſpiritu eueſtigio in vehementiſſimos partus dolores incidit: víxque domum maturè ſatis peruenire potuit. Iana Granſanctua 5 ſera iam nocte nens ad lucernam ſola animo voluebat, quemadmodum de Barbara Gratioſa, à qua paſſa erat iniuriam, pœnas expeteret. *5. Condaū menſe Iul. 1582.*

Præſto affuit Dæmon felis ſpecie conſpicuus: authórque fuit, vt limacis teſtam in puluerem comminueret, cóque illius veſtem conſpergeret. Amplexata hoc conſilium obſeruauit ſicubi commodè id explicare poſſet. Nec longiùs illam remorata eſt occaſio: Nam repertam Barbaram obſcuro ſtabulo in pecudum præſepia paleas comportantem vnà cum pecudibus, quæ ibi erant, illo puluere ſuffudit: fuítque is protinus omnibus ad vnum lethalis. Eo poſtea minus noxiè vſa eſt in plectenda filia Antonij Giboſi: nam cùm itidē illo eam abundè aſperſiſſet, membra eius leui tantùm morbo debilitauit: ac cùm aliquot poſt dies ſanandi animo illam eodem reſperſiſſet, à morbo recreauit. In quo obiter hoc aduertendum venit pharmacis quibus ſic vtuntur non eſſe inſitam aliquam vim certam vel necandi, vel ſanandi: neque enim eadem res ad tam repugnantia ſimul efficax eſſe poteſt: ſed ea omnia Dæmonem pro ſua poteſtate latenter moliri, atque efficere: ſatíſque illi eſſe, ſi ſagæ operi manus tantùm admoueant, quo ſe noxæ, maleficiique conſcias reddant, ac participes. Huc & re-

6. ferri poterit, quod ſcribit Plinius[6], fontem eſſe in
Lib. 11. ca. 103. Dodona: cui ſi quis ardentes faces immergat, extinguat: ſi extinctas admoueat, accēdat. Nam hæc prodigia eius Dæmonis, qui ibi edebat oracula,
7. In dialogo, An bruta animalia ratione vtantur. fuiſſe nemini dubium eſſe debet: neque in iis ſibi natura quicquam vnquam vendicauit: Rurſus & illud Plutarchi[7] de Cicerone venefica, quæ eadem virga mentem adimebat, & reddebat: homines in pecudes immutabat, iterúmque ſibi reſti-
8. Differen. 756. tuebat. Refert & Petrus de Abano[8] viſum à ſe præſtigiatorem,

giatotem, qui taurum ei in aurem concepta quædam verba immurmurando, ceu mortuum humi proſterneret: illúmque repetitis iiſdem verbis ſuſcitaret, atque in pedes erigeret. Sed pergamus cætera huius argumenti narrare exempla. Alexiæ Belhoriæ 9 frequentes erant rixæ cum marito, vt aſſolet vbi quotidiana eſt domi inopia, atque egeſtas: réſque in tantum odium peruenerat, vt iam non voluntate, ſed difficultate vlciſcendi tantùm teneretur. Hoc ad ſe Dæmon recipit facere, ſi ſe dignum iudicaret, quem de ea re obſecraret. Adhibentur preces quam demiſſis verbis voluit prouinciam. ſuſcipit: fortè eo die, qui dies erat pridie Natalium Seruatoris, miſer maritus in vicinam vrbem erat profectus, ibi vt compararet quæ vſui eſſe ſolent familiæ genialibus illis diebus; ac ſera iam nocte domum redibat. Hunc in itinere violenter correptum, ac verberibus acceptum Dæmon ſeminecem deiecit in cryptam Donalibariæ (id nomen illi loco eſt) ac ad bonam eius vxorem auolans, ei quæ à ſe geſta erant nunciauit. Quibus auditis, in viam ſe dat confeſtim: tum vt officioſam ſe hoc de eius reditu ſtudio, ac cura demonſtraret: tum maximè, vt ipſa oculis ſuis videret, quam adeò pridem animo ſuo concupiuerat illius miſeriam, ac calamitatem. Ac tandem iacentem, & lamentabiliter infortunium ſuum conquerentem nacta, Hem mi vir (inquit) conabar tibi obuiam, quæ te ſcirem ruri adeò multa nocte: ſed quid hoc ſibi vult, quod te ſic humi proſtratum, ac dolentem video? Edocta igitur quod iam ipſa ſciebat illum ſubleuauit, ac quod potuit humero adminiculum domum redu-

9. Blatnuillæ ad aquas XVII. Cal. Feb. 1587.

xit, vbi ex plagarũ intolerabili dolore illa ipſa nocte interiit. Poſtridie inclamata vicinia eius cadauer, vt erat cæcis, ac liuentibus ictibus ſaucium, nudum exponit: narrátque, vti pridie ſicariorum manibus elapſus eo habitu domum ſe anhelans retuliſſet. Quod apud omnes facilè fidẽ obtinuit. Nam
10. neque ea ætate erat, ac forma, vt mœchos introduxiſſe putaretur. Iacobeta E'quina [10], cùm parum ſibi gratos quoſdam videret tranſuerſo ſaltu iter ſuum habentes, ac aliqua ratione vellet illis eſſe nocitum, quod in ore promptum habuit, id eſt illico imprecata: ſcilicet vt in eos viarum errores inciderent, vnde ſe explicare non poſſent. Quod & vti expetiuerat ita accidit. Nam de via degreſſi tam longum deerrauerant, vt domum tandem reuerſi vix præ laſſitudine ſe ſuſtinerent. En, vt hominum vita Dæmonum inſidiis, cõtumeliiſq; eſt obnoxia! Quę res eos aſſiduè admonere debet, quàm intenta in Deum mente ſemper eſſe debeât, vt is præſidio ſuo
11. eos ſepiat, angelis ſuis eorum mãdet cuſtodiam: de laqueo venantium eos ſeruet, liberet, eripiat [11].

Sexeij Trãs ſyluas VI. Id. Oct. 1585.

Pſal. 90.

Sparſas à ſagis humi herbas, puluerem, feſtucas, aliáſque id genus quiſquilias ſupergredientibus necis, vel morbi certiſſimam cauſam, prout illis nocendi conſilium fuit, ac voluntas, afferre: cęteros omnes, quibus parcere decreuerũt, ſaluos, incolumeſq; euadere. In quo mirè elucent Diaboli in affligendis, perdendiſque hominibus artes, ac machinæ.

CAP. VIII.

SVPRA demonſtratum eſt ex ſagarum verbis non obſcuris morborum, ſanationúmve cauſas

ex eadem ſæpè re eas petere, ac mutuari. Rurſus aſpectum ab iis aliorum veſtibus puluerem mortiferum nonnunquam eſſe, cùm eum ipſæ citra noxam vllam attrectent. Denique qui inde ſequitur morbus nulla alia arte ferè eſſe medicabilem, quàm quæ ab illis volentibus proficiſcitur: eámque plerumque vnius, atque alterius verbi prolatione; vel manus ſolo contactu; ſæpè etiam earum rerum adhibitione, quarum vſus vulgo aduerſus morbum nullum eſt efficax, conſtare ac contineri. Quę omnia ſatis indicant rebus, quas ſic adhibent, nec iuuandi, nec nocendi facultatem ſua natura ineſſe: ſed quicquid id eſt, quod ſic prodigioſè efficiunt, hoc totum ſibi Dæmones vi aliqua, cuius ignoretur cauſa, & ratio, aſſerere, ac efficere. Siquidem exempla earum rerum continent, quæ nulla naturæ probabili cauſa nituntur: ſed potius ab eo, quem ipſa in agendo, patiendóque tenere ſolet, modo, atque ordine ſunt alieniſſima: Quod & ex ſequentibus teſtatum, manifeſtúmque magis fiet. Odilla Boncuriana [1] recitauit moris eſſe ſortilegis, qui in facinore deprehendi timent, venenatum puluerem ibi diſſeminare, qua viam facturos putant, quibus calamitatis aliquid ſtruunt, ac moliuntur. Cui conuenit illud Roſæ Gerardinæ [2], quæ ſe Stephanum Obertum popularem ſuum in morbum lethalem conieciſſe faſſa eſt: cùm eius limen tali puluere antelucanis horis conſperſiſſet. Iacobus quoque Agathius [3] eam tollendæ vxoris Hilarij à Banno longè commodiſſimam viam ſe à Dæmone edoctum fuiſſe memorauit. Iſabella Bardæa [4], & Martha Mergelatia [5] nunquã ſe fruſtra eam contra quemquam

1. *Haracuriæ xviii. Cal. Ian. 1586.*
2. *In agro Stiuenſi Non. Nou. 1586.*
3. *Leberij ix. Cal. April. 1588.*
4. *Spinali Pri. Non. Maij. 1588.*
5. *Brinduſij Anno 1588.*

tentaſſe: præſertim ſi hoc à Dæmone ſuo iuſſæ eſ-
6. Haiis VIII. Non. Iun. 1588. ſent facere. Franciſca Perina[6] pira aliquot, quæ ex
arbore vicini (Riberiano ei nomen erat) decide-
rânt, tranſiens ſuſtulerat: ob quod ei ἐπαυτοφώρῳ ἁλοὺς
durius vapulauerat. Id ergo illa dolens, ac aliqua
ratione vlciſci cupiens non longè abiit, quin Dæ-
mon explendi deſiderij occaſionem aliquam ape-
riret. Ea verò fuit iter, quo Riberianus ſummo ma-
ne ad operas ſuas cōtendere ſolebat, herbula, quam
cum illi tradidit vt inſterneret: Quod cùm feciſſet,
ac ille inſidiarum ignarus locum eum eſſet ſuper-
greſſus, illico in eum morbum incidit, qui vitam il-
li non multo poſt cruciabiliter abrumperet. Bene-
7. Haracuria XVIII. Cal. Ian. 1586. dictus Drigæus[7] id conſilij ſibi à Dæmone datum
fuiſſe ait: eius vel veſtem, vel ianuam veneno infi-
cere, cui mortem vellet afferre. Barbelina Rayel[8]
8. Blainuilla ad aquas Id. Ia. 1587. ſe contra Franciſcum Tibicinem, (cuius viciniæ
non pridem commigrauerat) id adhibuiſſe. Ac cùm
poſticum, per quod pecus adaquabat, puluere viru-
lento contaminauiſſet, poſtridie ex eius equabus
tres eſſe ad præſepe repertas exanimes, atque ſupi-
9. Serra III. Non. Dec. 1586. nas. Claudius Morelius[9], cùm pro foribus Vvolfan-
gi Hadonuillæi affinis ſui id feciſſet, ac eo loci for-
tè iter haberet: eius filia, confeſtim contracto mor-
bo ex eo non multò poſt miſerè interiit. Illac etiam
equus iter habens crus fregit. Idem ſimili faſcino
mulctauit Nicolaum Auguſtinum Serræ Caſtel-
lanum, cum quo erant illi inimicitiæ: Ac cùm eius
vicem aliquot poſt dies miſereſceret, quem tam
diuturno, ac graui morbo conflictatum videret:
non potuit tamen opem vllam afferre, aut à mor-
bo vel tantillum recreare, vetáte, ac prohibente id

Dæmone

Dæmone, cum quo de ea re ſæpiùs tamen expoſtulauerat. Catharina Metenſis [10] acerbè ferens piſtoris cuiuſdam repulſam, à quo mutuum panem rogauerat: Et vt hanc rependeret gratiam, Dæmonis ſui implorat auxilium. Aſtat is momento pro ſuo more diligens, atque officioſus ad quamcunque vindictæ occaſionem: atque ea gratia illi herbas ſuggerit conuolutas papyro, monens eo loci illas vt diſpergeret, vbi frequentior is, eiúſque eſſet familia: Nec mora acceptas effundit in porticum, per quam neceſſarius in vicum erat egreſſus: Cui dum inſiſtit piſtor, póſtque eum vxor, & liberi, omnes eodem morbo correpti non prius cõualeſcunt, quàm ſaga ducta miſericordia à Dæmone impetraſſet, ex ea valetudine vt emergerent. Atque in id herbas denuò accepit, quas clàm eorum ſubmiſit cubili ſicuti facere edocta fuerat: ſicque confirmata à morbo valetudine ad priſtinam ſanitatẽ omnes rediiſſe. Catharina Latomia [11] acceptam etiam à Dæmone herbam tranſuerſo limini ædium Ioannis Antonij ſubdiderat; quod vt eius vxor eſt ſupergreſſa prorſus ei lac in mammis exaruit: ex qua penuria poſtmodum infans, quem tum fortè lactabat, interiit: quod vnum maximè in votis habebat. Nam vt ſortilegis inter animantia hominum ſemper eſt præcipua cædes: ita inter homines infantium, ac eorum, quos ætatis innocentia, atque integritas magis commendat longè eſt gratiſſima: vti recenſuit aliquando Iacoba Cauallia [12]. Drigæus etiam ille, & Odilla, quorum modò memini cùm in eius pagi, vbi domicilium habebant collatione, indictioneq; ab exactoribus præter modum (quan-

10. Dusa Prid. Non. Sept. 1586.

11. Haracuria Non. Febr. 1587.

12. Sexaij v. Id. Octobr. 1585.

tum ipſi ſuas facultates reputabant) eſſent cenſiti: atq; eam iniuriam inſigni aliquo damno coërcere, ac vindicare cuperent: non defuit qui pro ea offenſione gratum, conueniénſque conſilium afferret Dæmon. Tale autem id fuit, vt ibi quàm latiſſimè venenum ſpargerent; vbi eius pagi pecus frequentiùs pabulari ſolebat. Quod, vt magis eſſet illis in promptu, indicauit poſſe confici ex primis quibuſque, qui ſe offerrent, vermiculis: vbi eſſent ſatis ad diſpergendum attriti, & comminuti. Hoc igitur cùm feciſſent, intra dies paucos periere in eo pago pecudes centum, & quinquaginta (vt Drigæus recitauit) vel centum, & ſexaginta (vt Odilla:) diuerſi enim interrogati cætera præterquam in numero conuenerunt. Id etiam res ipſa comprobauit: nam totidem ferè illo tempore ſunt ab eius loci incolis deſideratæ. Ecce vt ſparſæ herbæ, puluis, vermiculi, aliæq; id genus quiſquiliæ non morbum tantùm faciunt, aut necem afferunt, quod alioqui per contagionem factum defendi poſſet, vti in rerum peſtiferarum aſpiratione, aut contactu euenire ſolet: ſed & mẽbra frangunt, ac debilitant, lac minuunt, deducunt, ac perimunt. Ea igitur niſi arcano aliquo Dæmonis miniſterio præſtari non poſſe manifeſtum eſt. Et id adeò confirmat, quòd ei tantùm noxia ſunt, cui perdendo, aut lædendo ſunt deſtinata: Cæteri enim omnes tutò, ac citra noxam ſupergredi, & calcare ſolent. Quod & Alexiæ Drigeæ [13] quod ſequitur factum iam indubitatum reddit. Ea filicis manipulum à Dæmone ſuo acceperat per eam viam ſpargendum, quam Claudij cuiuſdam paſtoris filia, qui cum illi ſimultas interceſſerat,

13. *Haracuriæ IIII. Id. Nou. 1586.*

ceſſerat, frequentius inibat: eo conſilio, vt illam confeſtim perderet. Id tamen vnum verebatur, ne illud infortunium alios etiam, qui eam viam ingrederentur, quibúſque nihil nocitum eſſe vellet, læderet. Iuſſit igitur Dæmon de hoc vt quieſceret, quòd ſors niſi eam, cui poneretur, non eſſet attactura: Quod vti prædixerat, ita & poſtridie euenit. Nam ſola ex omni vicinia paſtoris filia illac itando mortis cauſam contraxit. Humberti etiam Caſtellani non multò poſt valetudinem miſerrimè afflixit: cùm eius ſedile eadem herba perfricuiſſet: fuítque illi ſoli ea faſcinatio pernicialis: cùm tamen multi alij antè, póſtque eum in illo ſediſſent. Huic & alia duo exempla non malè adiungi poterunt: vnum de Ioanna Poirelia [14], à qua medicatam offam cum vniuerſa vicini familia deguſtaſſet: ei tamen ſoli interitum attulit, quem ipſa animo ad cædem deſtinauerat: alterum de Hubertula Buxeriana [15]: huic iniquè iniurius fuerat è municipibus quidam N. nomine, cúmque abundè vltura iam ſibi videbatur, ſi vaccas quinque quarum prouentu ſe, familiámque ſuam ſuſtentabat veneno tolleret. Periculum tamen erat ne in facinore deprehenderetur, ſi ſua manu illud ipſa patraret ſingulos medicata virga cõtingens, quem morem in alijs ſuis veneficiis tenere ſolebat. Iſto igitur metu vt eam liberaret eius Magiſtellus, monet, vt antelucanis horis paſcua, ad quæ frequentior pecoris erat appulſus, venenato, quem à ſe antè acceperat, puluere conſpergeret: Reſtare quidem primum illam, ac vereri ne ea lues ad vniuerſum pecus perueniret; cui tamen volebat parcere,

14. *Coſtura ad Caſtroſalilinum, mẽſe April. 1582.*

15. *Buxery ad quercum III. Cal. Mart. 1589.*

prætcrquam N. illius vaccis, quem vnum tali infortunio mulctarum cupiebat. Recepit Dæmon intra eum quinque vaccarum numerum futuram eſſe omnem noxam: Idq́; euentus tandem comprobauit; nam ſolæ illæ ex omnibus perierunt, aut in morbum inciderunt. Faceſſant, igitur iam nunc, qui nugas eſſe dicunt, quæ pacta ſagis rumor eſt cum Dæmonibus intercedere: cùm res ipſa de ſe ſit indicio, multorúmq; prætereà mortalium iuſtiſſimis querelis teſtata, ac comprobata reperiatur: quàm tamen vix ſentiant ſtolidi quidam: adeò bis ſtulti nullo malo ſapiunt.

Quid cauſæ ſit, quòd Diabolus Maleficorum ſæpè aſſenſum poſtulat, vbi quid alicui calamitatis molitur, ac ſtruit: Plurimáque, quæ id illum more facere demonſtrant, exempla.

CAP. IX.

QVOD homines Diaboli opera affligantur morbis inſolitis, quorúmque ratio Medicis
1. Cap.14. conſtare non poſſit, ſatis Iob [1] docet hiſtoria: Et
2. Cap 13. quæ D. Lucas [2] recitat de muliere, quàm ſpiritus in-
verſ.11. firmitatis ſic decem & octo annis alligatam habuit, vt eius ex neruorum contractione totum corpus eſſet incuruum. Verùm quod priuſquam id aggrediatur facere ſuorum ille ad hoc aſſenſum ſępè poſtulat, quaſi aliter debiles eius vires futuræ ſint: nõ paruam dubitationem ſemper attulit exiſtimantibus multis hoc inde eſſe, quod pridem, ſi quæ vult arbitratu ſuo faceret, peſſum iiſſent omnes mortales,

les, quibus is nunquam non fuit hoſtis infeſtiſſimus: Ideóque illi à Deo iam à primo, quo è ſtatu ſuo deiectus eſt, tempore occluſam fuiſſe omnem contumeliis libidinem, nec hominibus niſi per homines vllam illi eſſe nocendi relictam facultatem. Quæ quidem etſi defendi poteſt opinio, nec ea etiam ſententia malè ſtare videbitur, quæ Satanam vti carnificem, & miniſtrum iræ Dei pleraque omnia in hominum perniciem per ſe agere, ac moliri aſtruit: eúmque conſenſum conſulto, atque ea cauſa, illum exigere, vt in ſceleris ſocietatem, conſcientiámque ſuos aſciſcat gratiam aliquam promereatur; dum eius quam tantopere concupiuerunt, vltionis compotes facit, potentiam ſuam oſtentet, ac venditet: dum ea præſtat, quæ omnes omnium hominum vires vincere, ac ſuperare videntur: à ſortilegis denique omnem noxæ ſuſpicionem auertat, atque amoueat, dum eam infert illis abſentibus, ac ne digito quidem opus adiuuantibus. Et hæc quidem, quæ ſequuntur, documenta non obſcurè illa de conſenſu indicant, ac commonſtrant. Beatrix Bayona 3 cùm Petronium Maxentium, à quo grauiore aliqua laceſſita fuerat iniuria, vlciſci vellet: id tandem Dæmon, cui ſe illa addixerat, facturum ſe recepit, modo ipſa aſſentiretur. Nec mora vt hoc ſe dixit cupere, ſtatim ille Petronij adhuc infantem filium aggreditur, necátque: ac poſtridie, quaſi re benè geſta, gloriabundus id illi nunciat. Hoc etiam ad contumeliam adiiciens, matrem quidem impatientiſſimè mortem ferre filij; ſed ne eo quidem luctu ad vitam illum eſſe reuocaturam. Iana Gallæa 4 ſola imprecatione Catharinam Symonetam vale-

3. *Gerbevillæi IIII. Non. Aug. 1585.*

4. *Mirecuriæ VII. Id. Dec. 1583.*

tudine tentauit: vt & alios plures antè fecerat: exploratum multo vſu habens nuda eiuſmodi voluntate damnũ inferri poſſe: prout pacto illi cum Dæmone antè conuenerat. Idem Barbelina Rayel [5] ſæpè optatu ſuo à Magiſtro factum memorauit: quem prætereà non tantùm ad exequenda iſtiuſmodi vota pacatiſſimum, ſed & in renuntianda legatione diligétiſſimum ſemper eſſet experta. Nam nec ita pridem vix Diris popularẽ quendam ſuum deuouere cœperat, cùm canis horridę ſpecie is aſtitit, nuntians iam peractum eſſe opus ex eius animi ſententia. Roſa Gerardina [6], Anna Drigæa [7], Iacotius Iacotinus [8], Iacobus Piſcator, & Coleta eius [9] vxor, atque alij complures pro certo aſſeruerunt intabeſcere ferè omnes, quibus Diras ſunt imprecati. Quódque ipſi apertè moliri non audent, ſolere per Dæmonem ſuum in eos, quos odio aliquo proſequuntur, occultè exequi. Nicolæa Morelia [10] faſſa eſt oratu ſuo illum atro inſperſiſſe puluere Nicolai Dominici equos, dum is eos ad vicinum fontem appelleret; vnde grauiſſimo morbo correpti in ſumma miſeria non multo pòſt interiiſſent. Prætereà cùm è familia Dynaſtæ eius pagi, quem incolebat, coco venenum feciſſet, ac morbus tantùm mortis expers eſſet ſecutus: primùm quidem duriſſimè ob id Dæmoni vapulaſſe; tum coactum fuiſſe hoc illi prouinciæ demandare, vt damno grauiore eum afficeret ac ſi vellet extingueret. Qua accepta momento aduolauit in eius culinam, ac potionem, quæ tum illi fortè ad ſanationem in mortario miſcebatur, mortifero puluere à nemine conſpectus inſperſit: vnde & non multò pòſt is è viuis abiit.

5. Blainuillæ ad aquas Id. Ianua. 1587.

6. In agro Stiuenſi Non. Nouemb. 1586.

7. Haracuriæ Id. Nouem. 1586.

8. Mirecuriæ menſe Oct. 1586.

9. Gerbeuillæi IIII. Non. Maij 1586.

10. Serræ XIIII. Cal. Feb. 1587.

Hoc

Hoc mihi ſua fide narrauit Dynaſta ille, quod præſens adfuiſſet, omniáque otioſè etiam obſeruaſſet. Ei exemplo etiam non abſimile eſt hoc Nicolai Carpentarij, quem Martha Margelatia Brindenſis [11] per Dæmonem ſuum mortifero puluere abſens etiam conſperſit: quòd is iuxta prædiolum, quod illa habebat, lignorum feciſſet congeriem, quæ illi eſſet impedimento. Rurſus hoc Iaquelinæ Xaluetæ [12], quæ retulit ſatis ſibi ſemper fuiſſe, quoties perditum vellet vel hominem, vel pecudem, id ſolo etiam nutu Dæmoni ſuo, vt fieret, indicare. Quod & eius popularis Hubertula [13] cùm inſequenti anno ſortilegij itidem rea perageretur, hac etiam narratione confirmauit. Rure redieramus (inquit) multo opere fatigatæ, quod faciundum locauerat Leonardus quidam nomine, expectabamúſque auidè dum cœna nobis apponeretur. Ecce verò eius filia deſidiam mihi vni ferociùs exprobrare, ac iubere: interea vt in lintea fortè ibi vt lauarentur cõgeſta lixiuium infunderem: Ob quem ego ſuperuacaneum laborem cùm indignabunda Diras illi imprecarer, non longè abfuit Magiſtellus meus, qui properè ſe hanc proteruitatem in illam, ſi ita iuberem, vindicaturum polliceretur: Quod & me allubeſcente præſtitit. Nam ad matrem ruri operas poſtridie curãtem trepida accurrit filia, nuntians puellulum fratrem tutelæ ſuę commiſſum caſu, cui ipſa obſiſtere non quiuiſſet, calida eſſe perfuſum, iamiámque animam exhalare: Quod ego audiens, cuius opera id eſſet factum facilè conieci: Et non adeò multo pòſt accurrit Magiſtellus ille meus, narrauítque mihi quemadmodum mea gra-

11. Spinali Prid. Non. Maias 1588.

12. Buxerÿ ad quercum IIII. Cal. May 1588.

13. Ibidem III. Cal. Mart. 1589.

tia hoc bonæ illi negotium confeciſſet. Non euaſuram ſiquidem, quin parentibus pœnas grauiſſimas ſegnitiei, deſidiæq́; qualem ipſa mihi adeò ferociter exprobrauerat, dediſſet. Poſtremum erit in
14. hanc ſententiam de Iana Armacuriana [14]. Ea ſpi-
Leberij v. Cal. April. 1588. carum faſciculos tres ex agro vicini ſubſtraxerat, Atq; in Alexiæ Cabuſiæ proximum hortum, quod is occultando furto maximè eſſet oportunus, depoſuerat: ſed non ita clàm, quin & Cabuſia fortè tum in ſemota aliqua horti parte opus faciente aduerteretur. Quæ cùm, vt eſt mulierum ingenium, vicinis quod viderat palam feciſſet, atque ex eo Iana non modò malè audiret, ſed & iam in diſcrimē aliquod veniret (nam furto etiam ſubducti ex alieno horto oleris pœna eſt fuſtium in Lotharingia) dici nequit quanta ira, atque indignatione in illam exarſerit: vtq́; poſt hæc non ceſſauerit omnes vias, rationéſque exquirere quo tam inſignem iniuriam pro libidine tandem exequeretur. Ergo ardentiùs hoc in ſolutione meditantem Dæmon ille, cui ſeſe addixerat eam aggreditur, increpátque ignauiam, quæ hanc in animo ſuo ægritudinem paſſa eſſet tandiu reſidere, cum paratum ſe, atque obſequentem ad quamcunque vindictæ occaſionem toties eſſet experta: Aſſentiretur modò, aut prouinciam demandaret: ſic enim nō longiùs inultam iri eam linguę petulantiam. Nec mora, vt ſe id dixit Iana cupere, aduolat ſedulus ille miniſter ad Alexiam (iumenta tum fortè ea aſſeruabat in paſcuis, atque ex eis vnum quod in proximas ſegetes euaſerat ad armentum tentabat reducere) turbine correptam impingit in humum tanta vi, vt illi crus frangeret

frangeret, de cęteróque relinqueret adeò ex eo caſu attonitam, vt domum ſeminecem referre oporteret. Diuerſa, atque altera nihil præmonita quid alterius ferret narratio, totidem tamen verbis hiſtoriam hanc recenſuere Iana illa, atque Alexia: tum & euentus multis ipſo aſpectu cognitus eam manifeſtiſsimam reddidit. Hic occurrit à multis agitata quæſtio, tantúmne homini in hominem vnquam licere poſsit, vel ſi fauentes, obſequentéſque habeat, quotquot ſuſtinet orbis Dæmones, vt ſola deuotione, imprecationéque cuiuſquam capiti agris fortunis damnum, ac perniciem inuehere queat. Et id quidem ita fieri poſſe iam à multis ætatibus crediderunt veteres: vti indicant quæ adhuc extant duodecim tabularum fragmenta [15]: QVI FRVGES EXCANTASSIT. Et alibi: QVI MALVM CARMEN INCANTASSIT. Inde enim facilè intelligere eſt arcanas quaſdam, & vetuſtas execrationes iam tum fuiſſe; quarum ea vis foret, vt cui ſemel obnuntiarentur nunquam exitium, perniciémque vitaret. Quod etſi alicubi deridet Seneca [16], inquiens id fieri non poſſe, tam palàm eſſe, vt eius rei cauſa nullius philiſophi ſchola intranda ſit: non eſt tamen quod quis ſe ob id in hoc minus credulum præbeat: Siquidem ad imbres, qui attrahi cautibus, ac repelli à quibuſdam credebantur, ſuam ille refert orationem: Quæ res homini, qui totus à naturæ legibus pendebat, niſi alieniſſima, abſurdiſsimáque videri non poterat. Naturam (inquit in libro de Ira [17]) mutare difficile eſt, nec licet ſemel mixta naſcentium elementa conuertere. Tum profeſsione Stoicus erat: vti ſcri-

15. Plinius lib. XXVIII. c. 2. & libr. XXX. cap. 1.

16. Lib. IIII. Natural. queſt. ca. 7.

17. Cap. 18.

ptis à ſe libris ferè omnibus demonſtrat. Et qui eius ex Tacito, Suetonióque vitam decerpſit, teſtatur. Quæ philoſophorum familia, niſi quod naturę conueniens, conſentaneúmque eſſet, ſemper reſpuit, ac reiecit. Deniq; huic, ſi contrà planè ſentiat, reclamát quæ paſsim apud probatæ fidei authores reperiuntur exempla, ac documenta. Nomphis in quarto Herculeorum libro rem refert haudquaquam fabuloſam (inquit Plutarchus [18]) aprum immenſæ magnitudinis Xanthorum fines inuaſiſſe; qui ſata, frugéſque circumquaque deuaſtans à Bellerophonte ſit interfectus: Cúmque pro eo beneficio nihil illi gratiæ eſſet repenſum, rogaſſe impenſius Neptunum, vt eam ingratitudinem vlciſceretur. Quapropter ſalſum quemdam humorem per eorum agros ſcaturiiſſe, ſic vt quicquid in ijs naſcerentur eo humore corruptum deficeret. Nec prius tanti mali finem affuiſſe, quàm mulierum precibus victus Bellerophon Neptunum, vt Xanthis tandem ignoſceret, exoraret. Quæ etiam ex eo probabilior mihi videtur oratio, quod hodiernarum ſagarum Magiſtelli, quos dubium non eſt pro Dijs olim coluiſſe homines, ſimile quid etiamnum factitant. Nam ſi quid illis fortè ſit quod doleat, præſto adſunt qui iniuriam vindicent Dæmones: vel etiam grauius, ſeueriúſque quàm ipſæ exoptarint. Tum rogari geſtiunt ei malo vt opem, ſalutémque aliquam ferant ſic ex offenſione vltionem: ex vltione noxam: è noxa ſupplicationẽ impiam, ac deteſtabilem vno ductu aucupantes. Qui cumulus longè eſt maximus earum nequitiarum, ad quas homines abducere tentant. Et certè is ferè

18. *In libr. de clar. mulie. cap. 9.*

ſagarum nunc mos eſt, vt ad leuem quamque offenſiunculam indoleant: iram inde contractam cum magna acerbitate euomant:tandémque ſedatæ, ac munuſculo aliquo delinitæ malis à ſe apportatis remedium adhibeant. Quod & in Bellerophonte illo nunc obſeruare eſt, dum incandeſcit, dum affligit infortunio, dúmque per eius infortunij occaſionem afflictos eo adigit à ſe vt rebus lapſis opem auxiliúmque ſupplices petant. In quales etiam difficultates, atque anguſtias tridui perpetui aduerſa tempeſtate coniectus Xerſes, quarto demum die à Magis impetrauit eam vt compeſcerent. Quod & fecerunt (inquit Herodotus [19]) quibuſdam animalium inciſionibus incantatis ventis, inſtauratíſque Thetidi, ac Nereidibus ſacris. Sed vt incœptum de imprecationum arcanis viribus ſermonem perſequar: maximéque quæ homines ipſos tum priuatim, tum publicè afficere ſolent, ac percellere nota eſt illa ex antiquis hiſtorijs verborum conceptio (Liuius carmina deuotoria appellat) qua Dictatores, atque Imperatores euocatis numinibus vrbes, exercitúſque deuouebant. Referam autem ex Macrobio [20] integram quod habeat omnibus numeris expreſſam deteſtandæ in caput, fortunáſque alterius iræ diuinæ formulam: nullibíque quod ſciam adeò luculenta reperiatur. Dis pater, ſiue Iouis Manes, ſiue quo alio nomine fas eſt nominare, vt omnes illam vrbem, exercitúmque quem ego me ſentio dicere fuga, formidine, terrore compleatis: quíque aduerſus legiones, exercitúmque noſtrum arma, teláque ferent, vti vos eos exercitus, eos hoſtes, eóſque homines, vrbes,

19. *In Polymnia.*

20. *Saturnal. lib. III. ca. 9.*

agróſque eorum,& qui in his locis,regionibúſque, agris, vrbibúſque habitant abducatis : lumine ſupero priuetis:exercitúmque hoſtium, vrbes,agróſque eorum deuotas, conſecratáſque habeatis illis legibus, quibus quandoque ſunt maximè hoſtes deuoti:eosq; ego vicarios pro me fide,magiſtratúque meo vt pro populo Romano, exercitibus, legionibusq; noſtris do,deuoueo. Si hæc ita faxitis; vt ego ſciam,ſentiam,intelligam tum quiſque votum hoc faxit rectè factum eſto. Ouibus atris tribus Tellus mater, téque Iupiter obteſtor. Quum tellurem dicit, manibus terram tangit:cùm Iouem dicit,manus ad cœlum tollit:cùm votum recipere dicit,manibus pectus tangit. Qua deuotione Stonios,Fregellas,Gabios,Veios, Fidenates intra Italiá:extra verò Carthaginem,& Corinthú tum multos exercitus,oppidaq; hoſtium Gallorum, Hiſpanorum,Afrorum,Maurorum, aliarúmque gentiú funditus periiſſe priſci loquuntur annales. Et eius equidem virtute effectum plerique putant, quod nonnullæ recitant hiſtoriæ; vt ſcilicet in exercitu nulla prębente ſe idonea alia cauſa viri vna,& equi metu ſubito corriperentur,in fugámque verterentur.Nam à Pane,vel aliquo Deorum eiuſmodi de-
21. uotionibus incitato,ac commoto (quam etiam ob
In Phocaicis. cauſam Pauſanias [21] Πανικὸν: Pindarus [22] Δαιμόνιον φόβον
22. appellaſſe videtur) eorum terrorem immitti ſolere
In Nemeis. exiſtimauerunt. Quinimo nec hoſtes tantùm, ſed
23. & ciues iſtiuſmodi Diris innectere ſolebant, ſi ali-
Plutarch. in vita M. Craſſi. Cic. in li. de Diuinatione. ter à nefario aliquo incœpto, ac rei publicæ pernicioſo eos reuocare non poterant. Actæius in via, per quam Craſſus [23] iter facturus erat, ſuccenſam

cratem

eratem conſtituit: cúmque ad eum locum Craſſus perueniſſet, aſſiſtens is, & ſacra quędam, ac libationes faciens diras admodum, atque horrendas execrationes obnuntiauit, Deos quoſdam inauditos anteà, atque horrendos nomine appellans: Nec eas illi fruſtra fuiſſe meritò creditum eſt ob eam, quæ non multo pòſt ſecuta eſt, Parthicam cladem, & inſignem equidem, ac memorandam: Denique nec contemnendi periculi res ea grauibus etiam, ac conſtantibus viris olim viſa eſt quacumque de cauſa, aut à quouis ipſa denuntiaretur. Piſoni (inquit Suetonius [24] dę Germanico loquens) decreta ſua reſcindenti, clientelas diu vexanti non prius ſuccenſere in animum induxit, quàm veneficijs, & deuotionibus impugnari ſe comperit: tum enim domeſticis vltionem mandauit, ſi quid ſibi accideret. Quod & hodie ijs interminari ſolemus, quibuſcum nobis rixa eſt, ſi qua præſertim veneficij ſuſpicione laborant: nempe ſi deterius aliquid contingat nos eius cauſam in illos eſſe reiecturos. Et hæc quidem cautio ſæpè profuit: Nam à mala ſua libidine iſtius metu illos retractos, ac reuocatos fuiſſe experientia non ſemel eſt comprobatum. Et ea quidem Latinorum animos non primùm imbuerat opinio. Nam & Athenis templum ſuum Diris fuiſſe ſtatutum Heſychius ſcribit: Ariſtophanéſque meminit in Horis. Puto eadem de cauſa qua febri, Vertumnis, ac Veiouibus ijdem Latini poſuerunt: ne ſcilicet eiuſmodi denuntiationibus prouocatæ obeſſent, nocerent, incommodarent: Nam tum vulgarem earum imprecationem fuiſſe indicant quæ eius ætatis oratores ſcripta re-

24. In Caligula, cap. 3.

liquere. Ἐπεύχεται (inquit Æſchines in oratione κατὰ Κτησιφῶντος) μήτε γῆν καρποὺς φέρειν, μήτε γυναῖκας τέκνα τίκτειν γονεῦσιν ἐοικότα, ἀλλὰ τέρατα & cæt. Quæ execrationum verba nunc quoque ſagis noſtris ſæpè in buccam veniunt, ſi quid fortè mendicantibus denegatur. Neque enim alia earum frequentior oratio eſt, quàm vt vniuerſa eius familia fame pereat, qui ſtipem non confert: pariat irata Lucina materfamilias prodigijs, portentíſque tota domus infeſtetur. Nec equidem (quod deplorandum eſt) votis ſemper innotuit, cuius & nos alibi meminimus: Idem eadẽ in oratione Æſchines γέγραπται γὰρ οὕτως ἐν τῇ ἀρᾷ· εἴ τις τάδε φησὶ, παραβαίνοι ἢ πόλις, ἢ ἰδιώτης, ἢ ἔθνος ἐναγὴς ἔστω τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Ἀρτέμιδος. Et hoc quoque crebrò vſurpant ſagæ illæ; Nam non modò ſingulorum res domeſticas, ac priuatas, ſed & plurimum communes, ac publicas Diris ſuis interuertunt, ac peſſundant: Illis bouem, iumentum, vxorem, liberos, vitam denique ipſam: his vniuerſum pecus, ſegetes, vindemiam, ac ſæpè integros pagos, & oppida. Et habent ad nutum qui vota ea ſtatim exequantur. Dæmones morbo, ſyderatione, fulmine, chaſmate: ſi modò eæ res, in quas ſunt concepta, Dei præſidio ſunt deſtitutæ: nam aliter ne hilum quidem nocere poſſe certum eſt: quod & pluribus alibi oſtendimus. Tum diuerſi ſuam quiſque prouinciam ſortiuntur, vti olim Dij gentium: alius aëris tempeſtates, alius maris procellas commouebat: alius hunc, illúmue morbum incutiebat: alius aliud pariebat infortunium. Et haud ſcio, an inde in quorumdam animos is nunc demanauerit error: vt quibus malè precari volunt, eos morbo quem in alicuius indi-

getis poteſtate eſſe credunt feriri optent: veluti cùm DD. Ioannis, Antonij, Manij, Anaſtaſij mala malè ominantur ἐπιληψίαν, ignem ſacrum, impetiginem, μανίαν intelligentes. Nam ea hominibus immittere cœlites illos multi putant: eóque adeò nomine ſæpè ſunt venerabiles, ac etiam formabiles. Quàm bene viderint qui iſtis ducuntur opinionibus.

--nec enim liueſcere fas eſt,
Vel nocuiſſe Deos[25].

[25] Claud. de rapt. Proſer. lib. II.

Niſi Diuos ſibi fingunt, quales habuit errorum tenebris obcæcata illa antiquitas vbique diros, truces, noxios, atque adeò miniſtros earum pœnarum, quas quiſque de alio per ſummam etiam expetere vult iniuriam, ac contumeliam. Porrò quod quis dixerit iſtis iniurijs atque infortunijs facilè obnoxios fuiſſe illius ætatis homines, qui ſe volentes in Dæmonum poteſtatem permittebant: qua conditione nō æquum ſit cenſeri, quos Deus nunc in tutela, præſidióque ſuo vt iam in familiam cooptatos latere voluit, non ita res eſt: Nam habuerunt tum Hebræi, tum Chriſtiani ſuas ἀρὰς, καὶ κατάρας, in tanta etiam religione, vt nemini fas eſſet qui in eas nō iniuria incidiſſet euadere. Ochozias [26] Rex centurionem cum quinquaginta militibus, vt Eliam ad ſe attraheret, miſerat. Repertum ille in montis vertice deſcendere iuſſit, & ad regem venire: In hoc enim ſe miſſum, vt ni ſponte ſua faciat, vi coactum eo pertrahat. Elias præfatus ſe prodigium editurum, quo verus propheta noſceretur, & igne ad ſuas preces cælitus miſſo ipſum vnà cum militibus conflagraturum; malum hoc eis imprecatus eſt

[26] IIII. Reg. I. & antiq. Iudaic. lib. IX. cap. I.

eſt, móxque candens turbo delatus centurionem, & eius comitatum perdidit. Cùm Eliſeus [27] eius ſectator & comes indiuidius (vt Ioſephi [28] verbis vtar) pueris per ludibrium, Aſcende calue, clamantibus malè precatus eſſet eorum quadraginta duo vrſorum laniatu perierunt. Dauid vltrices Diras Ioabo Abeneri [29] interfectori eſt imprecatus: quæ eum aræ etiam cornua tenentem tandem mactauerunt [30]. Eius pſalmi, præcipuéque quinquageſimus quartus, & centeſimus octauus impio, proditoríque vltimum precantur exitium. Veniat (inquit) mors ſuper illos, & deſcendant in infernum viuentes. Nec id irritis votis illum facere voluiſſe putandum eſt, dum ſibi indulget: ſed magis quod exitum qualem zelo gloriæ Dei percitus optabat, vota ſua conſecutura ſperabat. In Euangelio [31] cùm IESVS eſuriens veniſſet ad ficum, nec fructum in ea inueniſſet, ſua maledictione perpetua ſterilitate ipſam damnauit. Elymam magum D. Paulus cæcitate percuſſit [32]: Hymenæum, & Alexandrum Satanæ tradidit: Quod poſterius [33], etſi ſic quidam interpretantur quaſi ea traditione excluſi tantùm fuerint Eccleſia, ac mancipia Satanæ effecti: ſunt tamen qui de carnis interitu hoc quoque intelligant: vti in Anania [34], & Zapphira alibi eueniſſe legitur: quibus ſola increpantis Apoſtoli vox præſentem interitũ attulit. Quod & futurum Eſaias [35] vaticinatus fuerat, inquiens: Spiritu oris ſui interficient impium. Nulla igitur iam controuerſia eſt, quin ſint Diræ: quarum imprecationes exitiabilem ſæpè euentum habeant: Sed quænam earum exciendarum ſit ratio, rectè quæri, dubitaríque poteſt.

27. IIII. Reg. 2.
28. Antiq. libr. 9. & 7.
29. II. Reg. 3. & Antiq. Iudaic. lib. VII.
30. III. Reg. 2.
31. Matth. 21. verſ. 19.
32. Act. verſ. 11.
33. 1. ad Timoth. ca. 1. verſ. 20.
34. Act. 5. verſ. 5. & 10.
35. Eſaia 2. verſ. 4.

apud Friburgi magiſtratum, quæ vrbs illinc abeſt octo milliaribus Germanicis renuntiauerunt, talem fuiſſe rumor eſt. Dæmon ſibilo ſignum dedit è quadam ædium parte: caupo ſuſpicans eſſe furem aſcendit, neminem reperit: ſed idem ſignum rurſus ex altiore cœnaculo redditum eſt. Et huc conſcendit caupo furem perſequens: Cùm nec illic quiſquã appareret, ſibilus auditus eſt è faſtigio fumarij: Illicò tetigit cauponis animum eſſe Dæmoniacum quiddam: Iubet ſuos eſſe præſenti animo: Acciti ſunt ſacerdotes duo: Adhibitus exorciſmus: Reſpondit ſe eſſe Dæmonem: Rogatus quid illic ageret: Ait ſe velle eruere oppidum: Minitantibus ſacrificis reſpondit, ſe pro nihilo ducere minas illorum; quod alter eſſet ſcortator, vterque fur. Aliquanto poſt mulierculam, qui cum habuerat conſuetudinem annis quatuordecim; cùm interim illa quotannis, & confiteretur, & acciperet Euchariſtiam, ſuſtulit in aërem, impoſuítque fumarij faſtigio: Tradidit ollam: iuſſit vt inuerteret: inuertit, & intra horam totum oppidum exuſtum eſt. Et hîc quidem tam prompta, rapidáque à Dæmonibus incendia non eſt quod valde miremur: qui habeamus etiam hac tempeſtate homines illorum excitandorum peritiſſimos: non dico pulueris illius bombardici, aut aliorum iſtiuſmodi ἐμπυρευμάτων, quibus tota ædificia citiſſimè conflagrare, ac conuelli videmus, vſu, atque artificio, nam hæc vulgaria ſunt, & quotidiana: ſed reconditiore aliqua quæ humanum captum ſuperet via, atque ratione: Ante hunc annum fuit in comitatu principis cuiuſdam Baro è Germania (neutrum

nomino, quamuis id mihi promptum ſit facere) qui profiteretur habere ſe, quod ſi per domos aliquot ſparſiſſet eam in qua eſſent vrbem; multis etiam, poſtquam inde exceſſiſſet, diebus vniuerſam eſſet incenſurus, atque inflammaturus: hócque quale eſſet per interpretem Comiti illius principis filio tandem aperuit; vtroque tamen prius iureiurando adacto non eſſe ſe hoc arcanum cuiquam vnquam prodituros, ac communicaturos. 4. Cap. 105. lib. 2. Equidem ſcio ex Plinio 4 Naphthæ tantam eſſe cum igne cognationem, vt flamma tranſiliat in eam vndecunque viſam. At id quod πυρποληῆς ille ſic diſſeminandum docebat, tale eſſe nequit: quòd, vt audio, iacere ſine vlla noxa multos dies poſſit, in eo etiam cubiculo, vbi luculentus, perenníſque alioqui ſit caminus. Execrandum certè, ac deteſtabile inuentum, à quo nullus iam hoſpes ab hoſpite tutus ſit futurus: quo ampliſſimæ quæque vrbes, atque ornatiſſimæ, tot etiam ætatum operis extructę, ac fundatæ vnius hominis improba libidine momento ſint perituræ: afflictis, atque euerſis vnà oppidanorum fortunis omnibus.

Alia item in eãdem ſententiam exempla duo: ac quemadmodum Dæmones ſuorum oratu illis oris ſpiritum obſtruant, animámque intercludant, quas vlciſci cupiunt.

Cap. XIIII.

RVſtico cuidam nomen fuit Maluctica: huic caſtrum ad Moſellam ſumma luce properanti, vt è lactis prouentu pecuniæ aliquid cogeret in

ſumptus

ſumptus rei familiaris: violenter turbo, reliquo aëre alioqui placidiſſimo, omnẽ ſpiritũ ſic intercepit, vt diu vitę dubius ac incertus iaceret. Hãc illi perniciẽ per Dæmonem ſuũ parauerat Franciſcus Fellæus[1], quo animum ſuum multis iniuriis exulceratum expleret: vti ipſe ſponte, ac ſola admiſſi pœnitẽtia ductus pòſt agnouit. Huic germanum eſt illud Iacobetæ Vveher[2]: quæ vt pridem occluſum in adoleſcentem viciniam odium, citra ſuſpicionem magis effunderet: eã dum ruri eſſet vento adeò vehementi per Dæmonem ſuum corripuit, vt ex eo in dies facta turgidior, tandem opprimeretur. Nurſiç ſereno cœlo (inquit Iulius Obſequentius) nimbi orti fuerunt, quibus homines duo fuerunt exanimati, L. Scipione, & Caio Lælio Coſſ.

1. *Pangeiſi. XIII. Cal., Ian. 1584.*

2. *In ditione Dvſana, menſe Sep. 1584.*

Rurſus & alia de eadem re exempla: atq; vti Dæmon obiter illis vulnera infligere ſoleat, quibus nocendi mandatum à ſagis habet.

CAP. XV.

ALterius oculi clade Coleta Piſcatrix[1] mulctauit abſens Claudium Iaquiminum municipẽ ſuum: cùm de ea re mandatum Dæmoni ſuo dediſſet: vti ipſa apud Quæſtorem de ſortilegio reſpondens ingenuè eſt confeſſa. Cuius rei fidem etiam adauxit, quod idem Iaquiminus pòſt retulit vulnus illud oculi ſibi inflictum, quaſi ab impingente, ac demiſſo per vim ramo: cùm tamen hinc, indéque arbores nullæ vel multis paſſibus ſtarent. Ob ídque iam tum fuiſſe ſuſpicionẽ arte aliqua mala id damni

1. *Gerbeuillæi Non. Maij 1585.*

illi datum fuiſſe. Non alienum eſt ab hoc quod narrat Iacobeta Vveher, cuius proximè mentio eſt habita. Cùm, inquit, multis de cauſis peroſus mihi eſſet ruſticus quidam vnà in iiſdem ædibus mecum habitans: nec viderem qua ratione citra deprehenſionis periculum vlciſci poſſem (erat enim is acer ad diligens mei obſeruator) tandem viam reperi, qua id facerem. Nam efflagitante me Dæmon in eius genu, dum inter dumeta opus aliquod faciens verſaretur, ſpinam vehementius incuſſit: vnde integrum trimeſtre ſaucius non prius conualuit, quàm ego miſerta tam diuturnum dolorem rurſus illi à Dæmone curationem impetro: qui eam obiter, dum aliquot poſt dies in interiore ſylua lignatur, infuſo in vulnus vnguine ſtatim adhibuit. Totam hác rem vti elegio ſuo ſaga perhibuit, ruſticus pòſt de ea rogatus per omnia ſua momenta confirmauit. Simile quiddam eueniſſe Aproniano Syriam peragrâti memorat Ammianus Marcellinus [2] idq́; adeò ſic eius animum in veneficos inflammaſſe, vt eos quoad vixit non ceſſarit omnibus pœnis ſuppliciiſque perſequi. Et hic quidem operam ſuam commodare Dæmonem nemini dubium eſſe debebit: qui apud ſe reputauerit, quàm ſit illi animus ad nocendum procliuis: artes ad exequendam iniuriam expeditę, & faciles: ſed hoc totum de ſpinæ infixione, déque vnguinis infuſione commentitium eſſe crediderim: cùm illi nihil iſtiuſmodi aduentitiis, atque externis ad eas actiones adiumentis opus eſſe conſtét.

2. Lib. 26. rerum geſt.

DÆMONOLATREIÆ

LIBER TERTIVS.

Eodem mentis errore nos nunc Diuos morborum authores facere, quo olim Ethnici infortuniorum ſuorum cauſas in Deorum aliquem reijciebant. Ex eo rurſus alium eſſe creatum de ſanatione ab iiſdem neceſſariò petenda, quaſi qui ſunt à Scorpionibus icti. Quem non parum confirmant quæ in ea Dæmones portenta ſub ſpecioſo miraculi nomine interponunt. Et an præſtigias tantùm, vel etiam veritatem ea habeant diſputatur.

CAPVT PRIMVM.

DEVM peccata hominum ſeuerè vlciſci paſſim loquuntur ſacræ literæ. Nam & Sodomitarum [1], quòd hoſpites auerſarentur, mutuiſque ſe libidinibus contaminarent: tum vrbem euertit funditus: tum regionem ſic ſterilitate damnauit, vt nullarum poſteà plantarum, fructuúmque vnquam ferax extiterit. Et Dauidi per Gadum prophetam [2]

1. Genes. cap. 19. verſ. 24

2. Samuelis 11. cap. 24. verſ. 11.

ob cenſitum populum in pœnam,facta tamen optandi poteſtate,indixit:aut famem per ſeptennium duraturam:aut bellum per tres mẽſes iniquo Marte cum hoſte gerendum: aut peſtilentiam per triduum inter Hebræos graſſaturam. Iſraëlitas quo-
3. Danielis 1. que propter eorum impietates,ac ſcelera apud Babylonios ſeptuaginta annis in exilio eſſe voluit. Denique diſertis Decalogi verbis determinatus eſt ſe parentum idololatriã vindicaturum in filios ad tertiam,quartámue progeniem. Et nunc etiam iræ ſuæ in nos gladium ſæpè diſtringit;vt exempla ſtatuat,à vitijs reuocet in viam reducat.Iam vt nemini dubium eſſe debeat,quin manus eius vbique malis impendeat.

4. Senec. in Herc.fur. *Sequitur nocentes victor à tergo Deus.*[4]

Sed ad hoc ſibi miniſtros iam tum ab eo tempore conſtituiſſe,quo peccatum hominem primum inuaſit ſpiritus, videlicet flammæ inſtar vrentes ipſa elementa, vniuerſámque adeò mundi machinam nemo quantumuis Eccleſiaſticorum ſermonum inſolens non intellexit.Iam vt mirari libeat inconſultam quorumdam pietatem, qui eos quoque quos in beatorum numero collocant in iſtius tam triſtis miniſterij partem vocant: quo ſcilicet mortalibus venerabiliores, formidabilioréſque reddant: hunc pſora: illum igne ſacro: alium morbo comitiali armantes in hominum perniciem, vt
5. In li.de ſacrifica. de ſpec. Dam. bonorum atque malorum. ſuas ipſi exequantur iniurias; vtpote contempti, non ritè culti, aut aliqua alia ratione læſi,ac violati. Quod ſua iam ætate Porphyrius[5] conquerebatur vnum eſſe inter maxima mala, quæ à malis genijs mortalibus inferebantur: quod ſcilicet cùm

eſſent ipſi infelicium paſſionum, quæ terrenis rebus inciderent, authores: veluti peſtilentiæ, penuriæ terræmotus, æſtùs, incendiorum atque aliarum id genus miſeriarum, calamitatúmque: earum tamen cauſas in Deorum aliquem malignè reiicerent: quibus certum eſt ijs contraria fertilitatem, proſperitatémque magis placere. Eo ſcilicet pacto ad impias ſupplicationes, ac ſacra homines impellentes; quaſi aliter Deos, quos tamen (inquit Cicero) nec iraſci nec nocere philoſophorum omnium commune eſt, inimicos eſſent habituri: aut quod eſt etiam non minori cum impietate coniunctum, quaſi cordi ijs eſſet humana ſic incendijs, cædibus, ac ruinis dum odia ſua explent permiſcere ac labefactare. Et Hipocrates vehementer eorum opinioni reclamabat, qui quòd viderent Epilepticos ſubito proſterni, ac conuelli eius morbi cauſam ad Diuorum aliquem, qui illis eſſet infeſtus, referebant; eúmque placandum vel voti nuncupatione, vel tabulæ ſuſpenſione aliqua putabant: Quæ certè querela multo magis in huius ætatis homines conuenit, quibus Chriſtianę veritatis lux nondum ſic excuſſit mentis tenebras, ac caliginem, vt ſuos adhuc Veioues, ac Robigines palàm imo cum pietatis opinione aliqua non habeant, ac muneribus ſcilicet placent: Vel vt apud eos in nulla ſint amplius offenſa: vel vt valetudinem pretio aliquo redimant: vel denique vt alia ſi quæ impendent mala auertant, ac depellant. Quod ego præſertim dictum volo in aniculas quaſdam, quę nuſquam non habent in ore ſuos Auerruncos, ad quorum fana ſint neceſſariæ profectiones: quibus deinde ipſæ

ſuas

ſuas grandi mercede locent operas. Vt interim omittam pyctacia, phylacteria, cereos characteres, nocturnas excubationes, tranſuerſas ægrorum dimenſiones, & id genus alia deliramenta, quæ palàm, & confidentiſſimè nugantur: licèt eorum vſus etiam anathematis diſerta interminatione ſit iure Pontificio interdictus [6]. Hæc adeò taceri poſſent, niſi & nobilitarentur longè fœdioribus, atque immanioribus prodigijs: cùm eiuſmodi Diuorum auſpicia addito miraculi ſpecioſo nomine prætenduntur innumeris Diaboli præſtigijs, atque impoſturis. Nam quas is in ſpeciem technas inſtruat, quemadmodum imponat, atque horrendis opinionibus mentes hominum imbuat, etſi notius eſt, quàm vt anxiè nimium hîc oſtendi oporteat: pauca tamen addam eius generis, ne & hîc exempla defuiſſe videantur. Eſt in Mediomatricibus fanum magnę celebritatis propter prodigioſas ſanationes, quæ virtute, atque auſpicio Belli Bernardi, is inter indigetes nondum eſt admiſſus, cui illud ſacrum eſt, fieri dicuntur. Eius columnas interiores memini me videre inſtructas, atque munitas linteolis, vnde penderent teſtæ, carbones, ſtuparum, ac capillorum glomi, ſcruta, vitrorum fragmenta, gladiorum mucrones, lacertorum, ac bufonũ exuuiæ, atque aliæ id genus quiſquiliæ; quas videntibus omnibus, qui adeſſe volebant, eò adducti ægri valetudinis ergô in maximo angore, vel euomuerant, vel parte ſui aliqua erumpentes eiecerant. Prætereà ingentem ſcipionum aceruum ibidem ab illis relictorum: poſtquam valetudine confirmata: nec iam vt anteà ijs per membrorum imbecillitatem

6. *Grego. minor in Decretis. cap. Non obſeruetis. 26. q. 7.*

ſericordiam potentiorum erga illam concitauerat, vt ab iis ceu in demenſum aliquid quotidie acciperet, quod ſatis vitæ haud ægrè tolerandę eſſe poſſet. Cùm igitur ſuo more ſtás ad propræſidis fores eam ſibi dari importuniùs poſtularet: ac tum inauſpicatò egrediens maior natu eius filius iuſſiſſet in aliam horam vt faceſſeret, quod tunc fortè domeſticis non eſſet erogandi otium: hoc illa indignè ferens, quod promptum habent in ore ſagæ omnes, illi eſt imprecata. Nec mora, quaſi pedem in ſilicem is impegiſſet, caſu adeò violento procubuit, vt præ dolore domum ſe ſtatim referre cogeretur: vbi omnem rem domeſticis, quo pacto accidiſſet, ordine enarrans hoc adiecit ab imprudentia ſua, aut inconſulto greſſu non eſſe partum ſibi illud infortunium: ſed à maiore vi aliqua quæ ſe à tergo perculiſſet: nihílque iam dubitare quin ex eo membrum fracturus fuerit, niſi cadenti Deus opem tuliſſet: Nam & ei me (inquiebat) ſigno crucis muniens primo mane ſuppliciter commendaueram: Nihilo magis tamen poſt hæc quieuit malefica: Nam cùm indignabundus Dæmon, quod ſic fruſtra tentauerat, ei renuntiaſſet; multò vehementiùs illum rogare, ac obteſtari cœpit adoleſcentem vt pergeret quouis modo perdere: quod quidem illi facilè erat facere, ſi imparatum ab eo matutinarum precationum, crucíſque munimine aliquando adoriretur. Hoc ſiquidem impedimentum ſuperioribus conatibus ipſe Dæmon cauſatus fuerat. Euenit igitur non admodum multis pòſt diebus, vt is adoleſcens è cœnaculi feneſtra brachium proferens pendentes è proximo muro paſſerculos nido detracturus

ſublimis à tergo tolleretur, perque eam feneſtram præceps tanto impetu deiiceretur, vt pro mortuo domum referretur: vbi tamen poſt aliquot horas factus vtcunque ſui compos patrem etiam lachrymis lamentíſque deditum iuxta ſe intuens: noli, inquit, mi pater, quicquam mihi ob iſtud ſuccenſere infortunium: Nam certè procul hîc culpa omnis à me eſt, ſed extruſit me foras etiam renitentem neſcio quid à tergo imminens, ſuperinducta etiam grauiori re aliqua, quo vehementius deprimerer, ac deiicerer. Et certè iuxta illum iacentem, ac proſtratum repertum fuerat lignum ex ſtrue, quæ in ſuperiore horreo ad vſum familiæ congeſta fuerat: Atque hæc cõſtantiſſimè perſtans dicere, aliquot poſt dies è viuis abiit. Accidit etiam intra paucos alios, vt Aſinaria illa tum ex aliarum maleficarum indiciis: tum ex diuturna, qua laborauerat, ſortilegij ſuſpicione, ac diligéti ſuper ea re inquiſitione in vincula coniiceretur: Quam ego ex elogiis teſtium interrogaui, tandémque rationibus, ac ſine vlla tormentorum vi eò adegi, vt ſua ſecus admiſſa omnia ingenuè fateretur. Inter quæ & hoc fuit, quod totidem quibus puer ille verbis magna confidentia recitauit. Nam ſtatim ac patratum fuerat à Dæmone facinus, is ad eam in macelli vicinia tum commorantem aduolauerat, ac rem omnem, vti geſta erat, enarrauerat: perrexítque hæc illa aſſeuerare, dum mors ſubiiciente flammas carnifice ipſam occupauit. Nec noua, primúmque audita eſt iſta in homines Satanæ laniena, & crudelitas: ſed habent veterum hiſtoriæ tum ſacræ, tum profanę plura de ea re documenta, quàm vſus veniat. Ingenti vẽto, quem

Satam

Satam ex ſolitudinibus excitauerat ædes, in quibus
conuiuium agitabant filij Iob [2], deiectæ ſunt: qui *2.*
omnes ad vnum earum ruina ſunt oppreſſi. Saræ [3] *Iob. cap. 1. verſ. 19.*
Raguëlis filiæ ſpōſos ſeptem Aſmodæus, id eſt, de- *3.*
ſtructor Angelus (Rabini mortis Angelum appel- *Tobiæ c. 3.*
lant) ea qua primum quiſque lectum genialem no- *verſ. 8. & 9.*
cte inierat, interemit. Ægeam proconſulem, cùm
beatum Andræam Patris vrbe Achaiæ in crucem
tolli iuſſiſſet, malus ſpiritus corripuit, ac præfocauit.
Marcus apud Pſellum [4] ait Dæmones ſæpè igne, ac *4.*
præcipitio homines perdere: imò nauigia viris onu *Ca. vbi ſex*
ſta vndis obruere, ac funditus ſubmergere. Leuinus *Dæmonum deſcribuntur ſpecies.*
Lemnius [5] latenter immiſcere ſe alimentis, humo- *5.*
ribus, ſpiritibus, auræ, atque aëri quem intra corpus *In exhort.*
concipimus, ac quo ſpiramus: multáque alia quæ *ad vitam opt. inſtitu.*
nobis vſui ſunt, & valetudinem conſeruant depra-
uare, ac vitiare. Et denique illum clamant ſacræ li- *6.*
teræ [6] leonis famelici, ac rugiētis inſtar obambula- *D. Petrus*
re, curſitare, atque oberrare nulla non terrarum lo- *Epiſt. 1. ca. 5. verſ. 8.*
ca: dum offendat in quem virus ſuum poſſit effun-
dere. Quin igitur adeò ſæuæ, truculentæq; beſtiæ
opponimus ſolidæ fidei clypeum, ſpiritus gladium,
galeam ſalutis, alia quaſi ſuccenturiata præſidia,
temperantiam, integritatem, vigilantiam, ieiunia,
precationes, obſecrationéſque aſſiduas: ac præſer-
tim antelucanas, & matutinas. Nam iis certò ſuos
conatus prohiberi, atque infringi ipſæ etiam ſagæ
profitentur. Et certè non eſt ſine exemplo, quod
olim id ſacros vates factitaſſe Bibliorum codices
paſſim teſtantur. Sic Dauid [7] in anguſtia conſti- *7.*
tutus: Deus Deus meus ad te de luce vigilo: Mane *Pſal. 5.*
aſtabō tibi, & videbo: mane oratio mea præue-

8. niet te [8]. Sic Eſaias [9]: Erigit mane,mane erigit mi-
Pſal.72. hi aurem Dominus. Rurſus [10]: Anima mea deſide-
9. Cap.27. rauit te in nocte:ſed & in ſpiritu meo,& in præcor-
10. Cap.26. diis meis ad te de mane vigilabo. Siquidē Dominus oratione ſuorum inuitatus eos ab impendentibus periculis defendere, ac protegere ſolet: non quidem ſecundum carnis ſuæ propoſitum:ſed iuxta Spiritus Sancti conſilium. Quo magis demiror quorundam in cenſendis Chriſtianorum moribus inconſideratam, ſupinámque ſapientiam: qui ſi quod Nolanis de mane datur ſignum, quo excitentur homines ad tam ſalutares,ac pias preces, & iis quaſi oſcitantibus auris vellicetur: id illicò damnent,atque improbent:quia nimirum ab illis vſurpatur, à quibus in conſtituenda, colendáque religione diſſentiunt.

Alia quoque eiuſdem argumenti cum ſuperioribus exempla, ac vt Dæmones eos præcipites deiiciant, quibus nocendi prouinciam à ſagis acceperunt.

CAP. XII.

SVBIT rurſus ſuperiori facto vnum, atque alterum non diſſimile de ruſticis quibuſdam, quorum alius luxuriantes ex arbore ramos amputans: alius tundendas fruges ex horreo in aream deiiciēs: alius in ſummo curru fœnum concinnans, atque adaptans,nihil etiam temerè periclitantes: detruſi tamen,ac compacti ſunt in terram adeò violenter, vt ſemineces inde efferri oporteret: nullo, qui impuliſſet,ac deturbaſſet, vllibi apparente. Propria

etiam

etiam magis ſunt quæ ſequuntur. Pyrus erat in deuio nemore, è quo Ioannes Rotarius [1] ſibi fructus pridem deſtinauerat legere:nec putabat tam abdito, atque obſcuro loco à quoquam animaduerti poſſe,qui bolum huncilli è faucibus eriperet. Notata nihilominus eſt & ea arbor à Deſiderio Saleto eius tribuli:qui prior occupans pyra decerpere:atque in ipſo facto deprehenſus, non longè abiit, quin Rotario præreptæ prædæ pœnas daret:ſiquidem facile fit quod iſtiuſmodi hominum monſtris doleat, quódque ad vindictam accendat: Ergò vt illi conſueto in aliis more Diras eſt imprecatus turbine ſubito inuolutus, ac in terram deiectus crure altero ſic eſt debilitatus,vt ſe loco prius mouere nõ poſſet,quàm accurrentes ad eius clamorem, qui in nemore pecorum greges cuſtodiebant, ſubnixi,atque adminiculati domum eum reducerent. Nec adhuc vulnus tum coaluerat,cùm Rotarius iſta primùm ſpontanea ſua confeſſione patefecit. Huius generis eſt & aliud de Apra Hoſelotia [2]. Ea filium habebat in famulatu Ioannis Halecutiani: In hunc herus ſæuitiam adhibuerat ob furtum, cuius illum præ cæteris qui erant in familia inſimulabat:Id dolens mater, ac cupiens vlciſci occaſionem ſedulò captabat, quo id faceret: Ac cùm aliquando is iumenta è paſcuis domum reduceret, atque horum vni otioſus inſideret, accedens illa vnà cum ſuo Dæmone,ſubducta tamen omnium oculis,collum equo tum commodè depreſſit,vt per id dilapſus ſeſſor, atque in humum depulſus crus perfringeret. Quod & adhuc ex eo lapſu claudum, diſtortúmq; apparebat,cùm is veneficæ teſtis committebatur.

1. *Hucuria Ann. 1586.*

2. *In ſuburbiis D. Apri ad Tullum x Cal. Mar. 1587.*

Alia etiam de eadem re exempla: tum vt Dæmones, eorúmque aſſeclæ Striges tectis, ædificiiſque latenter ignem iniiciant.

CAP. XIII.

1. *Lanfracuria VII. Id. Maij 1588.* CLAVDIÆ Fellçæ[1] Maielaiéſi cum vicina muliere rixæ frequentes fuerant: vti ſæpè viciniitas inter æquales parere ſolet iurgandi occaſionem ac procliuitatem: pridémque ſecum illa reputauerat, quemadmodum vicinam latenti aliquo vlciſceretur infortunio: Id enim clàm erat faciendum, quod populares omnes, ſi quid ſibi deterius accidiſſet, id factum in Fellæam illicò reiicerent. Initur de hoc cum Dæmone conſilium: Placet eam ſuo more opus ruri facere: interea dum is in vrbe partes ſuás exequitur, nè qua eiùs quod accipiebatur facti ſi domi fuiſſet ſuſpicio eam attingeret. Ecce verò vicinarum ædium occluſis, obſeratíſque foribus audiri intus miſerabiliter eiulans puer, quem mater abiens ſolum domi reliquerat. Accurrere qui audiebant omnes, ac fores properè effringere, viſuri ecquid illi contigiſſet, quo clamores tantos ederet: Reperire illum prunis candentibus vndiquaq; adopertum, atque obrutum: excutere citiſſimè: tum cunis detrahere, vt quantum poſſent ſeruarent incolumem: Sed iam animam agere, ac inter ipſas illorũ manus emori. Peruagari igitur rumor Fellææ haud dubiè hoc eſſe incœptum, quæ ſimili damno plures alios antè mulctaſſet, dicebatur: In illam idcirco de hoc, aliiſque facinoribus quorum pridem inſimulabatur diſquiſitiones fieri, ac tandem eo res

redire,

redire, vt ingenuè id crimen vti ſuum agnoſceret, ac amplecteretur, ſingula quemadmodum eſſent à Dæmone ſuo rogatu patrata, denarrans, maximéque illud de candentibus carbonibus, quos is in proximo foco ſub cinere repertos batillo extraxerat, ac miſelli infantis cunis ſuperinieccrat. Ac quoniam in eum ſermonem incidimus, qui exuſtiones, incendiáque à Dæmonibus immiſſa continet: iuuat & de hoc exẽpla aliqua & ea quidem diuerſa ſubiungere; quibus magis eius rei veritas, quæ à tam multis in dubium adducitur, elucefcat, atque adiuuetur. Colmerij, qui pagus eſt in ditione Diui Iacobi à Tauagni D. Apri Cœnobiarchæ, viri in ea nobilitatis, ac fortunarum amplitudine, qua ſumma fruitur, comitatis, beneficentiæ, atque integritatis laude illuſtriſſimi: euenit intra annos viginti, vt eius loci incolæ petulantiſſimus quidam Dæmon non ceſſaret noctes, diéſque domeſticos lapidibus impetere: quod cùm & ſæpè, & fruſtra feciſſet, ſic illi id tandem ludibrio habere cœperunt, vt pro eo probra, conuitiáque iam non dubitarent regerere. Ergo profunda iã nocte ſic totam caſam momento incendit, vt nulla extinguendæ flammæ aqua ſatis eſſe poſſet: quin tota incendio ſtatim conſumeretur: vti ego rei inſolentia adductus cupidius à vicariis addidici, cùm illac fortè mihi non multis pòſt diebus iter eſſet. Subit & aliud factum, & id quidem ὥσπερ illi Medeæ, quæ Creuſæ Creontis filiæ dono miſit concluſum in capſa ignem Magicum: vnde ea, in qua tum erat, regia conflagrauit: Iana Nigra [2] Armacuriana obnixè à Franciſca Huyna contenderat, & ex maſſa, prius quàm

2. Leberij v. Cal. April. 1588.

quam illam in furnum condit, particulam decerperet:vnde ſibi libum alendis puſionibus facere liceret: Paſſa repulſam, quòd illa demenſum id eſſe in certos dies toti familię diceret,nec ſine eius fruſtratione quicquam inde domi poſſe: non deſtitit animo voluere, quemadmodum ei repulſæ dignã repẽderet gratiam. Nec in hoc hæſit diutius. Nam accepto à Dæmone linteolo,quo erant conuolutæ minutiæ quædam inſtar fœni deſecti, admonita eſt clàm illud deponere in Huynæ ædes,ac properè faceſſere:futurum enim,vt non multo pòſt flammam conciperet ſubito:vnde illæ cum omni ſupellectile conſumerentur. Linteolum igitur glomo obuoluit,ac Huynæ tum fortè aliquid in furnaria agenti vænale offert in telæ, quam illam adornarè audierat,licium:ſed cùm negaret eo ſibi opus eſſe, quod ex domeſticis operis ſperaret plus ſatis ſibi futurum: Nihilominus bona illa in piſtorium lacum,qui prope erat,abiecit:addens ſe,ſi id illi tum vſui eſſe non contingeret, cùm vellet reſtituturum. Ac vix pedem extulerat, cùm deflagrare cœpit cella illa farinaria, quæ depoſitum glomum continebat:deinde & vniuerſa domus adeò pręcipiti ardore,atque incẽdio,vt nullum ei remedium ſatis maturè afferri poſſet. Res vtriuſque diſerta,ac ſeparata aſſertione ſimul ei ipſo euentu fidem ſibi apud omnes indubitatam vindicauit. Finem fecero,ſi prius ex Eraſino Roterodamo 3 huic non diſſimile exemplum recitauero. Oppidum eſt, inquit,in Heluetia nomine Schiltach, quod IIII. Id. April. An.1533. totum ſubitò conflagrauit:Eiúſque incendij cauſam, quantum illius loci municipes apud

3. Epiſt fami. li.27. c.20.

cillitatem innixi: ſed alacres, ac vegeti domum ſe recipiebant. Hæc omnia Salcedij olim in ea prouincia præturam obtinentis iuſſu noſtra ætate ſublatá fuere. Nec ob id tamen deſijt id fanum ſuam nobilitatem retinere: Nam tanta nunc adhuc affluit, atque accurrit ad eius famam hominum multitudo, quanta vnquam anteà maxima. Cui tu rei non dubito (Illuſtriſſime Princeps) quin pro tua inſigni erga Deum pietate, ſingularíque ſapientia tandem ſis moderaturus, quando ea tui arbitrij eſt, in totáque illa regione ſummus & religiones procuras, & imperium agitas. Potuiſſem porrò ea de re exempla multa proferre, ſi hæc ab initio ſcribere fuiſſet conſilium. Sed cùm ad id animum non ita pridem appulerim: duo tantùm adiiciam, quæ in manus meas hoc etiã anno peruenere. Richæij, qui pagus eſt in ditione D. Othonis Ringraff. cœpit Nicolaus Vvanneſonius 7 decumbere ex morbo, adeò graui, vt eius ſupra ſpem omnem eſſet valetudo: In hunc mala ſua arte illum inieceratve- neſica quædam ex eius vicinia mulier. Anxiè igitur vt in eiuſmodi morbis diuturnis, ac ferè deſperatis fieri ſolet, omnes qui inuiſebant rogare, vt ſi quid ſcirent ad ſalutem, id per eam quę bonis omnibus ineſt alienæ calamitatis miſerationem ederent, ac communicarent: fortè & inter hos affuit bona illa vicina, quæ ceu miſericordia ducti. nam nec ſe ab ea omnino alienas profitentur ſagæ; ceu quod ad quæſtionem poſci ſe metueret ab ægroti neceſſarijs, ea enim de re iam frequentes minæ in vulgus conſulto ſparſæ fuerant, narrant vidiſſe ſe qui eiuſmodi doloribus conflictati ab ijs conua-

7. Morlangij Non Sept. 1587.

luiſſent ſtatim ac Diuorum alicui vota nuncupaſſent, ac perſoluiſſent, Celebrem admodum eſſe in ea re de Bello Bernardo famam, quod illum nunquam quiſquam fruſtra à ſe vocatum ſenſiſſet: Mitteret igitur qui ſe ea gratia ad eius ædem vnà cum donarijs ſiſteret, ac conceptis de more precibus morbum expiaret. Nec mora inuenitur qui eam peregrinationem ex conducto ſuſciperet, ac perficeret: Huic nomen fuit Hans Iacob: Is ritè, atque vti à ſaga præſcriptum fuerat peractis omnibus, cùm tádem domum reuerſus ipſum horæ momentum quo voto defunctus fuerat præcisè inter multa alia narraſſet, repertum eſt omnium, qui tum ægro aſtabant, conſentienti teſtimonio ab ea illi fuiſſe conualeſcendi initium: ac eo tempore magno nixu vitri fragmenta, & glomeratos capillos cœpiſſe euomere: Quæ & ipſi Iacob in fictili ſcutella ad maiorem fidem tum ſunt exhibita, vt videret: Matis Hay, Maths Maioris, Nobis Petter, ac complures alij, licèt diuerſi de hoc interrogati, totidem tamen verbis id retulere. Et menſe Octobri Anni M. D. LXXXVIII. ad me perlati ſunt ab affine adoleſcentula claui duo ferrei: quos ipſa multa permiſtos pituita videntibus, qui tum domi erant, omnibus euomuerat: Eiúſque morbi in quem illam anno ſuperiore Nicolæa Stephana, de qua poſtmodum fiet mentio, cōiecerat reliquias fuiſſe omnes quotquot eius anteceſſiones, ac progreſſus cognouimus facilè iudicauimus. Nam & ab eo vomitu alui, quæ alioqui in lapidem indurueat tumor ſtatim deſedit, & quæ annū integrum incommodiſſima fuerat valetudo, paulatim leuari, ac

confirmari

confirmari cœpit. Cui παράλληλον non malè annumerari poterit quod Langius [8] vir Anglus, dum Medicinam in Palatinorum comitatu faceret, à ſe obſeruatum ſcribit Anno M.D.XXXIX. Energumenam ſcilicet in eorum Palatinatu fuiſſe; quæ poſt diuturnos, acerbóſque ventriculi dolores clauos ferreos oblongos, atque incuruos, acúſque æneas cera, ac pilis obuolutas imo ore proiiceret, atque euomeret. Veteribus quoque hæc cognita fuiſſe vel illud indicat: quod Iulius Obſequẽtius Cn. Domitio, & C. Caſſio Coſſ. Aretij eueniſſe memorat mulieri cuidam, quæ farris grana affatim euomebat, cùm & ex eius naſo multa alia prętereà enaſceretur. Et noſtra ætate editi libri ſatis multi, qui talium prodigiorum exemplis abundant. Sed non facilè eorum ſententiæ acceſſerim, qui illa defendunt neutiquam talia exiſtere, qualia apparent: verùm potius ſic humanos ſenſus præſtigijs illudi, vt ſimulata pro veris amplectantur. Nam quod primùm autumant nihil foras extrudi poſſe, quod antè non ſit intromiſſum: Tantæ autem magnitudinis ea eſſe quæ ſic egeri videntur, vt neque per os demiſſa, neque per anum ingeſta; qui tamen duo capaciſſimi ſunt in corpore meatus, vel creduliſſimo cuiquam videri poſſint: hoc certè non vno modo reprehendi poteſt: Primùm, quòd multa naturæ etiam vitio in homine gignantur, vt lumbrici in ventriculo, calculi in renibus lapilli in articulis, in lotio beſtiolæ formicis affines, atque id genus alia modum nullum retinentia, quæ tamen anguſtiſsimis meatibus ipſa eiiciat, ſæpè etiam facto vulnere expellat. Imò quod Leuinus Leumnius [9] in ipſa facti

[8] *Epiſt. Medicinal. epiſt. 42.*

[9] *De occult. naturæ miraculis. lib. 3. cap. 40.*

ſpecie refert ex ſordidis vlceribus, ac vomicis, vnguium, pilorum, teſtarum, oſſiculorum, lapidum fragmenta ſæpè eximi, atque erui viſa ſunt, quæ humorum putridorum concretione coalita exiſtimarentur. Nemo tamen ea vel aliunde introducta fuiſſe: vel non incolumi corpore ſuo loco aliquantiſper conſtitiſſe ibit inficias. Ac quod etiam intromitti, atque inculcari queant, ſi exemplis certandum eſt; habent enim ea in hoc genere diſputationis non paruam authoritatem; ſuppetent ex recentioribus, iiſdémque laudatis authoribus non pauca huius materiæ, & certa, & propria. Lutetiæ (inquit Ambroſius Paræus [10]) Biturix ſcholaſticus fuit nomine Camerarius, qui cùm imprudens graminis ſpicam fortè deglutiuiſſet, atque ea per tracheam in pulmonis ſubſtantiam eſſet demiſſa: tantis dolorum cruciatibus ſtatim eſt confectus, vt ex ea ægritudine mors propediem conſecutura videretur. Sed natura, quæ ad ſui conſeruationem nihil non molitur, viam reperit qua ſe ea noxa confeſtim liberaret. Primùm enim ſpicam tranſuerſis pulmonum lobis, tum coſtarum muſculis, ipſáque adeò quæ eas ſuccingit membrana incolumi Camerario eiecit atque extruſit. Obſtetricati ſunt Fernelius, & Huguetius viri in arte Medica clari, ac nobiles. Quod ſequitur apud eumdem Paræum longè maiorem admirationem habet: tum propter intromiſſæ materiæ magnitudinem, ac eius penetrantis altiſſimè periculum: tum propter totius corporis, quæ patent eius ambages, atque anfractus longam, innoxiámque tranſmiſſionem. Fuit, inquit, opilio quidam, quem prædones ruri fortè repertum

10. *Chirurg li. 11. cap. 17.*

pertum adegerunt, vt ſemipedalem cultellum, cui corneum erat manubrium craſſitudinis pollicaris, in fauces ceu bolum aliquē ingeret: Ingeſſit ac ſex integros mēſes corpore cōtinuit: verùm ita tabido, ac macie cōfecto, vt facilè intus maximū angorem ineſſe cerneres: Tandem in inguine ſe oſtendit vomica fœtido, graueolentíque tabo diffluens: vnde cultellus ille aſtante vniuerſo municipij magiſtratu extractus, atque euulſus eſt. Iobertus Monpeſſulanus medicus illum in Muſæo propter rei miraculum ſtudioſè aſſeruatum poſteà habuiſſe dicitur: conſecutus ſcilicet à chirurgo, qui artem ſuam in eo vulnere ſanando oſtenderet. Nam is Sommierium, quod oppidum à Montepeſſulano octo ferè milliaribus abeſt, habitabat. Finem fecero, ſi tertium ex eadem officina deprompſero. Rohanius Dynaſtes inter Armoricos generis nobilitate ſatis clarus morionem in deliciis non ita pridem habuit Guidonem nomine. Is vt ſunt eiuſmodi hominum inconſultæ, ac in ſemetipſos ſæpè periculoſæ, temerariæq; manus enſis mucronem digitos tres longum in fauces per os, quantum potuit, adegit: eumdémq; per anum duodecimo pòſt die egeſſit; tranſmiſſis tot tenuiſſimæ, ſubtiliſſimæq; ſubſtantiæ inteſtinis: qualia ſunt præſertim duodenum ieiunum, & quod tenue propria appellatione dicitur: imò in ſinus tortuoſos, ſpiráſque multiplices conuolutis, atque implicitis. Si igitur hæc ſiue ingenerata, ſiue immiſſa ſua ſponte natura profert, nihil extra cancellos, quos ipſa ſibi circumdedit, euagata: quid tandem Dæmones facturos putamus? Quorum (vt inquit Iob [11]) poteſtati nulla eſt quæ adæquari, aut

[11] Cap. 41.

adnitente potentia, atque impetu alibi commodius diſputabitur. Et memini videre me in Burdegalenſi prouincia, qui luxatos artus fractáq; membra reſtituerent, ac perſanarent, ſola eius cinguli contrectatione, cui id infortunium contigiſſet: licèt multorum etiam milliariũ ſpatio is abeſſet. Quod & ſua ætate eueniſſe Cato prodidit [14]: Quo autem pacto id fieri potuerit non video, niſi ſi reconditam quandam adminiſtri Dęmonis operam in hoc agnoſcamus, qui ſubtilitate ſua membra affecta penetrans cæcam aliquam curationem iis admoueat, non vtique diſſimili ab ea arte, qua modo dictum eſt, illum in corporibus humanis ſtupenda plurima peragere. Quæ omnia ſi quis velit ad certum naturæ modum, atque ordinem referre, nihilo plus agat, quàm ſi cœlum paſſa manu dimetiri tentet. At (inquiunt) agyrtæ, & præſtigiatores ita circonſtantium oculos perſtringunt, vt ſibi ferrum in ingulum adigere, idem ipſum mox ore exprommere, pectus enſe tranſuerberare; venatoriam lanceam, qua partę minatur exitium, in ima viſcera condere; manum præcidere; naſum transfodere, aliáque plura vulnera ſibi inferre videntur. Rurſus funiculos imo gutture in longuam ſeriem deducere; quaſi qui glomum aliquem euoluunt, atque explicant, aures mutilare, & decurtare: ac quod non ita pridem vidiſſe fertur Germania caput ceruicibus abſcindere, ſtatímq; in quem auulſere locum incolumi homine reſtituere: fœni vniuerſum plauſtrum vnà cum auriga, atque equis vorare: aliáque multa ad prodigium oſtendere, quæ quoque Dæmonum ope illis adnitentium effici omnibus eſt in confeſſo.

[14] *Apud Plin. lib. 28. c. 2.*

[15] *Cardanus lib. 18. de ſubtil.*

ſo. Quanto magis igitur hæc procedet fabula, vbi eam ipſi abſque vllo hominis miniſterio Dæmones adornabunt. An non præ illis erit facile, atque expeditum vomiturientibus ægris quiſquilias, & ferraméta eiuſmodi clàm in os inſerere: quæ deinde videntibus, qui aſtant, omnibus ſe prodant, ac foras eiiciant? Aut vulneris ſpeciem in cute præbere, vnde prodire, & quaſi emergere videátur? Nam certè id admittere, & fateri ſatius eſt; quod tolerabiliorem, ac probabiliorem cauſam habet, minúſq; naturæ videtur aduerſari. Sed hæc opinionum commenta omnia delet vna veritas non aſpectu tantùm; atq; oculorum quibus illudi poteſt luce comprobata; ſed & ipſarum rerum attrectatione, præſenti confirmata: ſi quando ea in diuerſis, euiſceratíſque corporibus reperire contigit. Memini enim me puero mulierem veneficam, cùm pater meus tum Charmarum prætor vrbanus ex elogio teſtiũ interrogaret, inter ſecùs à ſe admiſſa hoc quoque agnouiſſe in vicini ſui, cui nomen erat Albimontano, ſura vomicam mala ſua arte excitaſſe, è qua ſi inſcidendam curarent, glomus emanaret. Inſciſa igitur vomica, ac multum ex vulnere hiãs glomum qualem in textrinis videre eſt oſtendit: quem chirurgus Volſella apprehenſum videntibus omnibus qui aderant ægrè etiam extraxit. Eum ipſe oculis meis vidi, cùm domum à chirurgo patris iuſſu eſſet allatus, domeſticíque omnes illum attentè, ac otioſè conſideraſſent. Huic affine eſt quod Langius[16], cuius paulò antè à me laudata eſt authoritas, de ea re ſcriptum reliquit. Oppidum eſt (inquit) in Germania (Vvlrich lingua patria vocant) In eo agricolam

16. *Epiſt. Medicin. epiſt. 42.*

colam quemdam (Nenſſeſſer cognomen fuit) latentes, atque occulti quidam corporis dolores ſic diuexabant, vt præ impatientia ipſe ſibi ſua manu iugulum feriret: Nam & de viui interiore cute clauus ferreus antè detractus non ſine maximo eius cruciatu fuerat. Medici igitur cupidi perſpiciendæ, cognoſcendæq; tam inſolentis morbi cauſæ mortui viſcera per vulnus patefecerunt: In iis præſentibus omnibus qui adeſſe voluerunt oppidanis repertum bacillum; quatuor è chalybe cultelli: ferramenta alia duo: ac lanuginis, & capillorum pila ſatis magna. Hæc igitur cùm ſic ſenſibus veri nuntiis percipiantur, abſurdè nimirum facere videntur: qui rei nouitatem, ac difficultatem pro mendacio accipiunt: Quaſi quod inauditum ſit, aut difficile, id illico ἀδύνατον, καὶ ἀμήχανον habendum ſit: ac non potius conueniat vnumquodque ex ſe, atque vti re ipſa eſt, cenſere, quàm per affectatam incredulitatem in dubium, incertúmque adducere.

Dæmonum alia in labefactandis, deprauandiſque hominibus aſtutia.

CAP. II.

HOc apud noſtrates plebeios præſertim, ac qui ruri habitant malo more inoleuit: vt ſi cui contigerit morbo laborare inſolentiori, ac à vulgaribus alieniori; ſtatim ex eius domo quem ea de re ſuſpectum habent eſculenti, poculentiue aliquid ſubſtractum curent: quod deinde in certiſſimam fruendæ valetudinis ſpe deuorent aut abſorbeant:

Idq; ſibi profuiſſe ad ſalutem non pauci retulerunt.
1. Chermaſij vi. Cal. Decemb. 1584. Cui rei ſagæ ſi quis de ea illos percontetur nec. cunt inficias. Cùm à Dominica Epuræa [1] Iudex curioſiùs fortè quæreret, verúmne id eſſet, quod de ea. tam conſtanter circumferebatur: reſpondit non. ſemel ſibi eueniſſe, vt quibus venenum malum feciſſet, eos ex illo conualeſcere ſine ſua ope poſtmodum audiret. Qua de re cùm aliquando cum Magiſtello ſuo expoſtularet, qui ſpopondiſſet conualiturum, ſe inconſulta, neminem, cuius ipſa valetudinem antè afflixiſſet, hæc ab illo tantùm audiebat: Annon ſtulta ſatis videntur tibi, mihíque eam valetudinem luere, cùm creduli, ac dementes eam referunt acceptam noſtræ virtuti, ac poteſtati? O veteratorem inſignem, qui hominũ maximam. perniciem ex eorum imbécillitate adeò verſutè aucupatur! Quod enim ij naufragium, quam iacturam maiorem facere poſſunt, quàm fidei; qúa ſola Deo aſſeruntur, ac vendicantur: per quam vnam nihil non ab eo impetrant, prona, faciliáque experiuntur omnia [2]? Cùm Dæmoniaci pater IESVM rogaſſet [3], vt ſi quid poſſet ſibi, filióque ſubueniret, illico audiuit: ſi credis, licet. Rurſus [4], cæcis rogantibus ſibi reſtitui lumen oculorum: ſecundum fidem veſtram fiat vobis, inquit. Et alibi [5]: quemadmodum credis, ita & eueniat tibi. Hìc fides quid aliud eſt, quàm vinculum quo vno firmiſſimè deuincitur Dei erga homines beneuolentia? Quid aliud, quàm fœdus [6], quo nos Deus in tutelá, præſidiúmque ſuum, nóſque viciſsim in Deum illum recipimus? Mirum igitur iam videri non debet, ſi ea Dei æmulatorem maximum, hominum oſorem

2. Ad Philip. cap. 2.
3. Matth. c. 15. Marci c. 9.
4. Matth. c. 9.
5. Matth. c. 8.
6. Pſalm. 89.

infeſtiſſimum Sathanam tam malè habet:ſique de nulla re adeò eſt ſolicitus, quàm de ea labefactanda, conuellenda, ac tandem in ſe vnum transferenda. Quamobrem machinas is quidem ſæpè alias admouet: ſed nullam ferè validiorem, quàm cùm de recuperanda quæ ſemel amiſſa eſt valetudine, ſpem iniicit. Quis enim, dum id conſequatur, conditionem vllam reiiciat? Incutit igitur ipſe morbos, atque ægritudines primùm: ſed, Deus bone, quales! Certè quæ etiam nõ rarò ad inſaniam furorémque adigant: Tum earum perſanandarum oſtentat rationes, & faciles, & expeditas: obſonium ſcilicet ex eius domo, cuius mala arte ſe in morbum coniectos putant. Nam in ea dolorum acerbitate quis tam erit conſtans, & moderatus, qui ſic præſenti, & vt videtur gratuito remedio abſtineat! Quis qui pro ſummo beneficio id non amplectatur fraudis, noxæq; prorſus expers eſſe non exiſtimet! At

Frigus, ô pueri fugite hinc, latet anguis in herba 7. 3. Virg. Eclog. 3.

Nam primùm in eo obſonio fiduciam, ſpémque omnem noſtram collocare iubet, ſicque nos à creatore ad creaturas auertit; quæ intolerabilis blaſphemia eſt. Tum ei nõ ex innata aliqua facultate, quod ferri poſſet: ſed ob id ſolum quod vel furto, vel precario è ſortilegi penu ſit ablatum medendi virtutem tribuit. Denique, quod iniquiſſimum eſt, nos in eam neceſſitatem impellit: vt quos certò nouimus Deo, vniuerſóque hominum generi infenſos, atque inimicos; nobis etiam priuatim afflicta valetudine iniurios: eos tamen ſuppliciter adire, obteſtari, atq; etiam munerari non dubitemus. Nem-

po hoc eò redit, vt prædonibus gratiam habeamus, quòd ſpoliauerint, non etiam trucidauerint: vt maleficos ferociores, atque ad nocendum deinceps confidentiores reddamus, quod pro ſupplicio prę-mium reportare ſe videant: Vt denique corporis breuem, incertámque valetudinem animo ſempiterno, atque indubitato luamus interitu.

Nulla re tam cito, ac commodè adduci ſortilegos ad depellendum quem fecerũt morbum: quàm minis, verberibus, violentia: Cautionem tamen eſſe non paruam, ne quod minus fuerat malum in maius habeat, verſuráque grauiore cum damno fiat: Tum propria quædam declarantur, quæ in eo negotio intercedere ſolent. Diſputatur etiam, an illa morbi vi extorta curatio poſſit eſſe citra fraudem animæ capitalem eius, qui ſic vim adhibuit, nécne.

CAP. III.

IN confeſſo ferè eſt omnibus, quæ de hoc interrogantur, ſagis: quo plus metuuntur, eo audentius nocere, ac minis, & iniecto de carcere metu apud ſe multum profici, vt ſuas faſcinationes repercutiant. Diſerta eſt, atque expreſſa ad id Claudij Morelij [1] oratio agnoſcentis, ſe nulla adeò re magis adactum, vt leuaret quas ſemel intulerat iniurias: quàm cùm de comprehenſione, verberibus, ac vi aliqua terror offerebatur. Vir quidam propter multarum rerum quam attigit cognitioné in conſilium interius ſereniſſimi Ducis noſtri allectus: cùm de ea re fortè vnà ſermonem haberemus; narrauit

1. *Serre III. Non. Dec. 1585.*

rauit mihi,& ſeriò quidem:cùm aliquando renuntiatum illi eſſet filiolum in ſubitum morbum incidiſſe, atque vt is ab anu quadam per veneficium allatus exiſtimaretur, de tota re primùm nutricem eſſe percontatum: nam tum fortè ab ea geſtabatur filiolus,cùm illum is morbus inuaſerat. Tum accuratè perpendiſſe, atque æſtimaſſe qualis is morbus eſſet,ex eorúmne genere nécne,quibus via peruolgata naturæ cõſueuit ea ætas eſſe obnoxia. Ac cùm haud dubiè comperiſſet non niſi mala arte, ac per faſcinum illi confici potuiſſe;ſecum tandem ſingula reputans, eò coniectura peruenit, vt nihil iam putaret ſibi eſſe reliqui: quominus hanc filiolo ortam à bona illa anu iniuriam crederet. Iubet igitur illam accerſi; atque admiſſam ſolam in ædes interiores primùm blandè appellauit, vt ſi quid opis huic malo conferre poſſet, id non grauatè faceret: neque enim ingrato locaturam beneficiũ. Ac cùm illam multa cauſari vidiſſet, quo ſuſpicionem veneficij à ſe remoueret: tum de facienda medicina preces obſtinatiùs reiicere: arrepto fuſte, quem ad id parauerat,ſic illi humeros,latúſque perfricuit,vt paratam ſe diceret,quæ imperaret,facere. Poſtulare modò paululum temporis apponi ſibi dum curat, quæ ad eam rem eſſent neceſſaria. Nec mora dato illi, quod poſtulabat, ſpatio, ac facta copia quæ vellet ægro impertiendi: non multo pôſt admotis quibuſdam,in ſpeciem ſcilicet, ac ad tegendam artem potius,quàm quod ijs ita opus eſſet, illum priſtinæ valetudini reſtituit. Neceſſarius meus Antonius Blyenſtem in Dommartinenſi ditione quæſtor ærarius idem filiolo cuidam ſuo eueniſſe

olim mihi narrauit. Cùm is (inquit) vt pueris mos eſt, in æde ſacra à matre ludens lõgius euagaretur, prætериens vetula quędam illi manu quaſi adblandiens caput demulſit:ac benè precata.ceu aliò properans,foras ſe eiecit.Tum puer illicò caput demittens, ac iam ægrè ſe ſuſtinens, voce lamentabili morbum facilè indicauit.Eo igitur domum relato, ac morbo in horas ingraueſcente:haud dubiè eius cauſam reiecere omnes, qui rem vti geſta erat audiebant,in vetulam illam multorum veneficiorum iam ſuſpectam. Ergo per vim à vicinis quibuſdam ea adducta, vt illatum morbum tolleret; ſtatim vt fuit coràm,cœpit iiſdem modis,quibus ille conflictari: ac primùm toto ore eſſe liuida, tum ſpumas agere cum tãto aſpicientium honore, vt in rabiem iamiam itura videretur. Succeſſit nox quam in eodem lecto cum puero ducere voluit, nõnumquam illi paſſis incumbens brachijs,ac os ori componens: quaſi quę fouendo,atque aſpirando labantem eius vitam recreare conaretur.Matronarum etiam,quę aduigilabant, ſermonibus diuulgatum eſt bombum,qualis œſtri feruente æſtate eſſe ſolet, tantiſper circa puerum auditum,dum deſijt videri Euan gelici textus fragmẽtum, quod amuleti inſtar eius fortè pileo inſutum hærebat.Dubium reuellerit ſaga,an eius Dæmon. Certè qui pridie conceptam præcordijs mortem continere putabatur puer,primo diluculo valens, ſaluúſque euaſit. Sed nec id bonæ illi nihili fuit. Nam ipſa ſibi beneficium vt aliquatenus fœneraret non longè abijt,quin maximam pecoris partem,quod in illis ædibus ſtabulabat,malè perderet. Qua in hiſtoria multa obſeruatione

tione digna occurrunt. Primùm tempora ipſa, ſua ſanctitate, ac religione nocendi, vel voluntatem, vel facultatem Sortilegis non adimere: niſi Deus hoc ſingulari ſua bonitate prohibeat, atque auertat: vti etiam eius exemplo [2] ſuperius eſt demonſtratum; quæ aſpergillo luſtrali eam inter ſacra lethaliter conſperſit: quam iniuriæ obnoxiam alibi oportunius reperire non potuerat. Et non ſemel ipſi vidimus diſcecta, ac proſtrata in delubris Diuorum ſigna fulmine: quod Dæmon aliquis vibraſſe, ac contorſiſſe crederetur. Nam nullibi amãt magis Dæmones ſua flagitia facere, quàm vbi ex indignitate eorum augetur, & creſcit immanitas. Secunda conſideratio eſt veneficij, quod vti fuco aliquo beneuola ominatione ſolent prætexere. Sic Ioab [3] ſica confeſſurus Amaſam, cum prius amicè complexus, atque his interpellatus verbis eſt: Num ſaluus es, mi frater? Et Iudas [4], quem illi παράλληλον faciunt, qui vtriuſque inſtrumenti hiſtorias inter ſe componunt, magiſtrum, addito etiam oſculo, quod ſignum Hebræis ſummæ erat beneuolentiæ, ſalutauit: mox tamen carnificibus miſerè torquendum, mactandúmque eum relicturus. Magi etiam moris habent ſuis faſcinationibus, atque incantamentis ſacroſanctas imagines, ſolennes precationes, ipſúmque ineffabile Dei nomen intermiſcere. Denique nouum non eſt (vt inquiunt Gellius [5], & Plinius [6]) reperiri qui benè ominando, atque impenſius laudando arbores, ſata, ipſóſque adeò homines effaſcinent, ac perdãt. Quæ etiam cauſa fuit antiquitus (inquit Ariſtoteles [7]) vt aliquid laudaturis prefari mos eſſet, ne ea verba laudato obeſſent.

-Si vl

2. *Cap. 2 li. 1.*

3. *II. Reg. ca. 20. verſ. 9.*

4. *Matth. ca. 26. verſ. 49.*

5. *Li. 9. ca. 4.*

6. *Lib. 7. ca. 1.*

7. *20. Sect. prob. 34.*

8. *Verg. Eclog. 7.*

- Si vltra placitum laudarit, bacchare frontem
Cingite, ne vati noceat mala lingua futuro.

Tertia annotatio eſt, nunquam eſſe ſolidam gratiam, aut plenum, integrúmque beneficium, quod conferunt Dæmones; ſi id rectè beneficium dici poteſt: ſed ſtatim vel æquata, vel etiam grauiore aliqua iniuria, atque incommodo luendum eſſe ei, qui impetrauit. Vix enim morbum vllum à quoquam depellunt, quem in alium non illicò transferant: Et vnius ſalutem alterius interitu ferè ſemper paciſcuntur: vti refert Gregorius Turonenſis [9] factum aliquando à quibuſdam veneficis Pariſienſibus: quæ Mummolum præfectum, quem in morbum lethalem mala ſua arte coniecerant, ad valetudinem reducere aliter nō potuerunt, quàm prius eius conſenſu vita interfecto vix bimo infante, quē Chilpericus pater vnicum in ſpem regni alebat. Quam vorſuram ſæpè etiam iniquo fœnore feciſſe priſcos illos mortales Dæmonum erroribus imbutos, paſſim eius temporis loquuntur annales. Nā & Admeto regnum apud Pheras habenti Apollo à Parcis inducias cum morte impetrauit [10]: ſi eam alius pro illo obire vellet: Et cùm terra medio foro ingenti hiatu Romæ deſediſſet: reſponſum eſt non aliter eius labem coituram, quàm ſi primæ ſpei adoleſcens aliquis ſeſe in eum hiatum deieciſſet. In quo operæpretium eſt videre, quid paterna Dei benignitas, & tyrannica Diaboli crudelitas ac ſæuitia interſit: Siquidem Deus aduerſos hominum caſus ad eorum ſalutem conſeruationémque; Diabolus proſperos, ſi modò tale quid ab eo vnquam eſſe poteſt, in peſtem, interitúmque certiſſimum conuertit. Quar

9. *Hiſt. Fran. lib. VI. cap. 35.*

10. *Ariſtoph. interpres: & Euripides in Alceſte.*

tit. Quartò & hoc obſeruatione dignum eſt: quod per ſummam indignitatem, ac contumeliam modum quem Eliſeus [11], Elias [12], & D. Paulus [13], ſanctíque patres multi in reuocandis ad vitam hominibus tenuerunt, ipſæ ſagæ in ſanandis aſſimulant, atque imitantur: dum ſic diductis, paſſiſque artubus in nouiſſima valetudine conflictatos toto corpore incumbunt. Nam & alibi memini me pluribus dicere, quemadmodum operum Dei maximus ſit adumbrator, atque aſſimulator Satan. Poſtremò, quod ita horrere, atque auerſari videtur inſcriptas ſacris nominibus, aut characteribus chartulas, pyctaſia, volumina, atque alia id genus amuleta, & alexicaca, quibus homines contra malas incantantium artes vulgo ſe munire ſolent; non ideò fit, quod ab iis ſibi impedimentum vllum afferri putet. Nam in omnibus ferè faſcinationibus, impoſturis, ac curationibus hæc etiam ſuos adhibere docuit; quo ſcilicet ſpeciem maioris ſanitatis habeant: ſed multò magis, vt rudiores in iis, ceu in funambulo, occupet, ínque praua ſua opinione confirmet, ac ſtabiliat: dum neglectis longè ſalutarioribus remediis in iſtiuſmodi rebus nudis ſalutis ſuæ præſidium conſtituunt: Si cuius enim animæ, vt cum D. Ioan. Chryſoſtomo loquar [14], è ſuggeſtu enunciatum euangelium nihil prodeſt, qui eius in charta deſcripti fragmentum ad corporis valetudinem conferre poterit: in quo quæſo Euangelij virtus eluceſſit? num in literarum characteribus, ac figuris, an potius in eius ſenſu, intelligentiáque? ſiquidem illis æquum eſt, eos ſemper collo alligata geſtari; ſin in his animo reconditos, defixóſque po-

11. Reg 4. c. 4. verſ. 34.
12. Reg 3 c. 17. verſ. 21.
13. Act. 20. cap. verſ. 10.
14. Homel. 73. in Matth.

tius habere:ſed iam ad intermiſſas narrationes curſum reflectamus. 15. *Dommartini menſe Decembr. 1587.* Nicolæa Stephana [15] Sampauliana mercede accerſita, vt Dommartinenſe caſtrum peſtilentia,qua tum affectum credebatur,repurgaret (nam ei rei operas ſuas locare conſueuerat) id quidem officium non indiligenter executa eſt: ſed cùm iuſti dies exceſſiſſent, poſt quos contagionis metus ceſſare ſolet, ac ei numerata mercede facta eſſet abeundi copia; dolens, quòd opinione citius mutandam ſibi videret,non alioqui tenuis, ac illiberalis victus cōnſuetudinem,putauit aliqua ratione eius abitionis tempus ſibi eſſe trahendum;ſimul & Caſtellani vxorem malo aliquo impertiendam, quòd in ſe ablegandа adeò præceps eſſet, ac diligens.Ergo abiecta omni cunctatione placuit illam morbo aliquo diſtinere,in quo ſubleuando denuò rogaretur operam, ſtudiúmque ſuum impendere. Nec mora ei aſtans ad fores cubiculi:En,inquit,hera ſtrophii tui plicaturę diſturbatę ſunt,ſine illas vt paulùm reconcinnem: adductáque per ſpeciem officij ad collum manu ſolertiſſimè excuſſit in eius dorſum pulueris venenati, quem digitis tegebat, micas aliquot: Quo facto tanto fuit illicò membrorum omnium horrore correpta, quanto ſolent maximo,quos febris primùm occupauit. Nec adeò multo pòſt tantis prætereà pedum doloribus differri cœpit:vt iis fœdè auerſis ad talos digiti ſtatim diſtorquerentur. Quare omni à domeſticis perſpecta,atque intellecta comprehenſam aſſeruatam,ac denique verberum iniecto metu exterritam non prius dimiſſuros ſe ſunt interminati:quàm faſcinatione ſublatam heram in priſtinum valetudinis

ſtatum

ſtatum reſtituiſſet. Nam & hoc veneficij ſuſpicionem augebat, quòd ab ea aliquando audierant ſe quicquid huius ſciret, quo ſic ad prohibendam, auertendámque peſtem vteretur, acceptum referre cuidam Matthæo Amantio non pridem ob ſortilegij crimen capitis damnato: à quo etiam in tyrocinij pretium ſtuprum paſſa, atque ex eo grauida facta fuerat. Primùm igitur magnis clamoribus teſtari inſignem ſibi fieri iniuriam, cui pro beneficio tanta calumnia reponeretur, ac de ſuſpendio minas etiam iactare. Sed cùm nihilominus illos in ſententia obſtinatè manere videret, ac nihil iam à ſe ea via profici: conſilium, orationémque mutans rogare cœpit, vt quando ea ſibi medendi neceſſitas imponebatur, ſuſtinerent dum ad memoriam reuocaret, ſi quod olim ſimili morbo remedium audiiſſet prædicari. Ac non multo pòſt reuerſa dixit reperiſſe ſe, in quo iam exploratæ ſalutis ſpem ponere, ac defigere poſſent: Noſſe enim ſe herbas quæ in balneis affrictæ ei dolori medicamentum præſentiſſimum eſſent allaturæ: Orare modò ne ægrè illis eſſet, ſi quæ mora valetudini intercederet: Neque enim eiuſmodi morbum eſſe, qui ita ſit ad ſanandum facilis. Inter hæc is, quem tum ſecum habebat, filius, cùm videret matrem ita accipi, ſibi idem timens, qui ſciret ſe conſcium, nocte intempeſta è murorum pinnis per funem ſe demiſit: Sed poſtridie è fuga retractus, vinctus, ac cur ſic clàm ſe foras eieciſſet iuſſus eloqui, rem omnem, vti hîc narratur, ordine explicuit: Hoc addens ſe toti ei fuiſſe caput, qui matrem ad illam impuliſſet, dum cauſam quærit, qua paratæ abitioni morá aliquam

produceret:præterea nihil ad ſalutem conferre illa omnia fomenta, quæ ea ſic accuratè ægræ adhibebat: Sed ijs ita fucum fieri oportere, vt videatur per conuenientia naturæ remedia proceſſiſſe curatio: Nam iam tum ab intentatis illi verberibus latenter antidotum eam admouiſſe: ſed illo vinci, ac contrahi non poſſe, qui ab initio fuerat morbo impoſitus temporis modus. Expectarent igitur, dum is hebdomadæ dies, eáque hora bis recurriſſet, quâ præbitum eſſet venenum: Certò enim tum ægram conualituram, ſaltem ab omni doloris ſenſu iri liberatam, ſola membrorum reliqua laſſitudine: In quo datam expectationem neutiquam fefellit: nam in illo ipſo quem præſtituerat temporis articulo morbus eſt ſedatus. Verùm inſequenti nocte recruduit etiam acerbior: nam veneficam, vt poſteà eſt compertum, adhibiti remedij pœnituerat, quòd videret paratam inde rationem ad ſe maleficij coarguendam, ác etiam indubitato teſtimonio obruendam: nam niſi ab ea venefica, quę morbum fecit, tolli, aut ſedari vix poſſe alibi demonſtratum eſt: ob ídque ab illa repetitum, iteratúmque fuerat venenum. Cùm igitur poſtridie filio prædictionis mendacium obiectaretur, multa malitiosè muſſitans hoc tantum dicere voluit, matrem vt verberibus quàm poſſent indigniſſimè acciperent: hoc enim vti aduertebat vnicum ſupereſſe contra eius tergiuerſationem remedium. Arreptam igitur duo validiſſimi ruſtici non prius ceſſarunt vitium malleolis contundere pedibus obterere, pulſare, agitare; ac denique in obiectum ignem detrudere, quàm fidem ſuam aſtrinxiſſet, ſe ægram eo ipſo die imò

hora perſanaturam. Quod & præſtitit, poſtquam pomum illi comedendum præbuiſſet, quod antè candidulo puluere videntibus nonnullis medicauerat. Sic tandem facta abeundi copia: vti de hoc illi antè data fides fuerat in lictores eam ad caſtri portam præſtolantes incidit: à quibus ex Iudicis, qui in eius vitam, moréſque inquiſiuerat, decreto comprehenſa, ac in vincula conjecta de tota re, ſicuti hîc habetur, haud cunctanter confeſſa eſt: ac tandem igni vnà cum filio eſt concremata. Quæ narratio duo præcipuè habet quibus nos erudiri conuenit. Primùm nihil ad curationem conferre, quæ ſortilegi exterius adhibent morbis à ſe incuſſis remedia: ſed vel ea prætexi quaſi integumenta ſortilegijs, quæ veriti legum ſeueritatem palàm eſſe metuunt: vt cùm herbas, vnguenta, balneas, aliáque quæ in victu, vſúque quotidiano habent homines, quibúſque medendi vires certæ, ac præcipuæ nullæ ſunt adhibent, vel excogitari ad infeſtandos ſuperſtitione mortalium animos: veluti cùm ad votiuas peregrinationes, nouendialia ſacra, luſtrationes, donaria, aliáque id genus per ſpeciem pietatis, quòd Chriſtianis ſint in vſu quotidiano, inducunt: vel denique adhiberi ad conuellendam, labefactandámque ſpem, & fiduciá, quam in vno Deo defixam nobis eſſe oportet: dum eam transferimus ad neſcio quæ eſculenta, poculentáue, quæ furtim de domo veneficæ ſubſtracta eſſe curamus, vt illorum vſu ex ea qua conflictamur valetudine emergamus. Nam hoc bonæ illæ lubenter patiuntur etiam cũ iactura rei familiaris: dummodo hac prauitate vulgi opinionem inficiant:

reſidere ſcilicet in ſua penu, ſeu in pharmacopolæ officina aliqua quæ morbum certò vincant medicamenta: Imò (vt cum Plinio iuniore loquar) ſe Deorum potentes eſſe, & habere domi, quo ſolæ cæteros mortales iuuare, ac ſeruare queant. Alterum non oſcitanter in ea narratione prætermittendum eſt: ſic eſſe Dęmoni tenaces manus, vt non facilè eripi ſibi ſinat, quod ſemel comprehenderit. Ergo ſi quando ſuorum rogatu morbum immiſit: is, vel cum alio etiam grauiore commutandus venit, vti iam dictum eſt: vel in illud tempus eius ſedationem, curationémue reiici oportet, quod fruſtra quiſquam antecapere ſuis apud eum precibus ſtudeat. Ita ſemper reliqui aliquid eſſe oportet: quod is lucro deputare poſſit: ſed & cætera narrare
16. pergamus. Stephanum Noachum [16] Madrenſem
Caſtinai perpetui triennij morbus vſque adeò exercuerat:
menſe Iu-
lio Ann. vt res illi parum abeſſet ab inſania. Ergo deſpera-
1586. tus ab omnibus, periclitatíſque incaſſum, quæ ſolers Medicorum cura ſuggerere ſolet, remedijs: tandem ad ariolos animum conuertit. Erat ea tempeſtate Cranuillæi quidam præ cæteris eius artis fama clarus: Ad illum præſentem præſens rem omnem defert. Edocetur hoc ipſi malum ab ea muliere confectum fuiſſe, quam domum reuerſus vnà cum vxore colloquentem eſſet reperturus. Compararet igitur è lento aliquo ſarmento vinculum, quod eius collo ſtatim, ac coràm eſſet, iniiceret, minitaretúrq; ferocius ſe illi animam mox eſse intercluſurum, ni labefactatam valetudinem iamiam reſtitueret: Ingreſſus domum vetulam offendit vxori ad focum aſſidentem, huic nomen erat Pari-
ſetæ No

ſetæ Nouauillanæ: eam, vti monitus erat, re verbíſque quantum poteſt perterrefacit. Illicò eius genibus illa aduolui, veniam petere, ac ſartam tectam ab omni morbo valetudinem certo promittere: modò in iis, quæ præſcriberet, obſequi vellet. Ea verò eſſe: primùm ne grauaretur pyrũ, quod erat illi præbitura, comedere: Quod enim ſilicis inſtar durum primo contactu videri poſſit, id non ita eſſe: manu enim attrectatum perinde emollitum iri, ac ſi bene coctum, conditúmque eſſet. Tum vt ſe ſtatim lecto componeret: futurum enim, vt illicò morbus ingraueſceret penè ad interitum: Acceſſeret ob id è vicinia lectas matronas duas, quæ illi ea nocte vigiliam ſuam traderent: harum, peſſima, pręſentia ſe defendere callidè parabat; ſi quid obiiceretur mala arte factum, quo adeò grauis diuturnúſque morbus tam facilè, ac citò abceſſiſſet: neque enim huius quod ad id adornabat quicquá palàm facere decreuerat. Conditionem nullam reiecturum ſe declarat Noachus, modò ex tam incommoda valetudine euaderet: Acceptam tamen pyrum primùm negat morſu diuidi poſſe, vt quod planè eſſet ferreum: ſed dum hæc loquitur, ac paululum interim illud contrectat, ſenſit non ſine admiratione in lanæ mollitiem propè abiiſſe. Eo igitur deuorato (nam erat guſtu inſuauiſſimum) ſtatim illi ſtomachus tanto ardore conflagrare cœpit, quanto vix maiorem candentes carbones excitare potuiſſent. Ergo in cubili properè collocatur agenti animam haud ita diſſimilis: Adhibet trepida vxor, quæ ſecum ea nocte illum obſeruarent, matronas duas quibus ſe tertiam bona illa vltro adiicit vultu

cit vultu adeò ad mœſtitiam compoſito: vt præ illa ficta videri potuiſſent vxoris ipſius lachrymæ. Iam non indiligens vigilia ad mediam vſq; noctem proceſſerat: cùm venefica clàm aſperſas comites Lethæo ſuo puluere, ceu Mercurius aliquis, arctiſſimo ſomno complectitur, ac intereà ſublatum ægrum humeris transfert in proximam aream: ibíque oblato immani vrſo imponit. Tum repetitis ſpatiis ſæpiùs vehit, ac reuehit: ipſa quaſi onere iniquiore opprimeretur nõ ceſſante ingemiſcere bellua: ea verò vox erat dolentis Dæmonis, quod præter ingenium tali valetudinis beneficio operam ſuam accommodare cogeretur: ſed eius tarditatem illa increpans magis, magíſque vt viam pergeret iſtis vrgebat verbis: Agedum ignaua, atque odioſa bellua: nunc factis digna recipis tuis, quæ me primùm ad hunc ita mulctandum, vel inuitam impuliſti. Hæc à ſe audita trepidus ſeſſor pòſt magna fiducia teſtatus eſt. Inter hæc experrectæ, quæ ad cubile pernoctabant, mulieres id vacuum nactæ totã feſtinantur inueſtigant, ac perſcrutantur domum, ſicubi deſideratum hominem reperiant: Ac tandem ſolum cùm ſola venefica in area offendũt. Rogant ecquæ ſe inſciis ita nudo, ác incomitato ſecedendi cauſa fuerit: Occupat illa prior reſpondere, atque infit: An non aduertitis huc ea gratia à me pertractum, vt oletum faceret? ſed nullis cum ea commutatis verbis hoc ſolum ſategerũt, hominem vt tollerent, ac quam citiſſimè in lectum reponerent. Verùm dum id moliuntur, vix omnes ſimul magno nixu reportando præſtant: quòd illa ſola nullo negotio aſportando perfecerat. Porrò cùm

ea lex pacti præcipua fuiſſet, vt Noachus ſupradictis omnibus defunctus morbo penitus ſubleuaretur: & adhuc tamen doloris nonnihil ſupereſſet, cauſata eſt venefica importunum mulierum aduētum, quo impedita fuerat, ne benè incœpta ad exitum perduceret: ſed ad ſummum ferendam eſſe octo dierum moram: poſt quos ſine vlla fruſtratione integra futura eſſet illi valetudo. Quod & euenit. In his atque aliis multis manifeſtò deprehenſa, tandem eſt in carcerem incluſa: cuius tamen ruptis vinculis cuſtodiæ incuria euaſit, atque abiit. Et habet quoque aliqua hæc narratio, quæ non fruſtra lectoris conſiderationem intendant. Primùm confidenter, atque impunè inter huius ætatis Chriſtianos verſari, atque artem ſuam factitare ariolos: quos tamen ſua ſocietate prohibuerunt mortales omnes, quorum animos imbuit aliqua veri Dei opinio: Moſes [17], Saul [18], Ioſias [19] pœnam vltimi ſupplicij in eos ſanciuerunt: qui in ditione ſua deprehenderentur arioli: Conſtantinus [20] illum, qui eos cōſuleret, deportari: Conſtantius, & Iulianus [21] gladio vltore feriri voluerunt. Ancyranum [22], Toletanū [23], Aurelianenſe [24], atque alia pleraque ſanctorum patrum concilia è finibus Chriſtianæ communitatis exterminandos decreuerunt. Et Chriſtianorum omnium hîc conſenſus eſt vltimus, non eſſe in Eccleſia ferendos: Imò diſertè qui diebus dominicis conciones habent, illos execrantur, ac Diris deuouent. Et tamen Regum, principúmque hîc viſitatus, & quotidianus luſus eſt: Eos quoque non parua mercede ad ſe accerſunt. Horum etiā exemplo, nam talibus authoribus iam tutius peccatur,

17. *Leuitici ca. 19. verſ. 26. & Deutero. ca. 18. verſ. 11.*

18. *Samuelis ca. 28. verſ. 3.*

19. *Reg. II. ca. 23. verſ. 24.*

20. *l. 3. de Maleſ. C.*

21. *l. Nemo auſpicem. Eod.*

22. *cap. 24.*

23. *cap. 28.*

24. *cap. 32*

vulgus adit: qui furto ſubſtracta, vel caſu amiſſa indicent, ac patefaciant, cribri, aut clauis verſatione identidem iterata: diſtincta in luſtralem aquam chartularum immiſſione, quæ nomina eorũ, quos furti ſuſpectos habent, contineant: mantilis productione, contractionéue reciproca, atque aliarum id genus rerum damnanda periclitatione; quæ pyromantias, aëromantias, hydromantias, & Geomãtias veterum omnes ſua impietate etiam adæquare poſſint. Tum furum illi manipuli, qui ſub Ægyptiorum emẽtito nomine bonam Europæ partem quaſi ſuo iure prædabundi peruagantur, nulla re ſe plauſibiliores præbent: quàm quod apud imperitam multitudinem profitentur, quæ quemque fors maneat præmonere. Vt hîc omittam recenſere lõgè nequiores: Cranuillæano illo ariolo monachum in Niderhauu; mulierem Thermopoli, quæ eſt ad Mirecuriam; militem emeritum Nanceij, aliósque plures, qui palàm etiam, & ſecurè ex ea re quæſtum faciunt. Sequitur in eadem hiſtoria è ſarmento intorqueri oportuiſſe vinculum illud, quod ſic Maleficę collo adaptandum erat. Et vulgus in ea opinione eſt, verberibus ſagas nullis tam commodè caſtigari: quàm quæ vitis adminiſtrat. Cuius rei cauſam, ſi quæ tamen vera eſt, non facilè ſit afferre. Et adhuc in ſimili difficultate hærent qui apud Plinium [25], Liuium [26], Plutarchum [27], Macrum [28], & Spartianum [29] quærunt: cur vitis in delictis pœnam eorum tantùm militum qui ciues eſſent honoraret: cúrque eam centuriones præferrent, quaſi imperij inſigne, & ornamentum. Miles ille legionarius apud Apuleium [30] centurionem extra præſidium

25. Hiſt. nat. lib. 14.
26. In Flori cõpendio.
27. In Galba.
28. In lib. 11. de re milita. & l. milites De re milit. D.
29. In Adriani vita.
30. Lib. 9. de Aſin aur.

ſidium (credo) mentitus, vt eſt eiuſmodi hominum audacia, repertum in via hortulanum, & ad interrogata ſilentem indignabundus vite, quam tenebat, de aſino deturbauit: eadémque tandem aduerſa de vaſtiore eius nodulo cerebrum eius diffidit. Et certè aliquid ſubeſſe oportet, quod, vti apud Ioſephum de Elezari annulo, herbíſque Salomonis legimus, Dæmonem, eóſque quos ſemel ſibi addixit præcipuè afficiat. Nam & Cæſaris Traiani illud circumfertur; cùm ſcriptis codicillis Iouis Heliopolitani oraculum conſuluiſſet, an Romam peracto bello, quod contra Parthos mouebat, eſſet rediturus, illi reſpondiſſe Dæmonem: vt vitem in ſuam ædem inferret in partes diuiſam, ac ſudario conditam, eámque perendie efferret. Quod etſi ad ea magis quæ militiam ſpectant imperia, atque auguria pertinere videtur: habet tamen & in quo vitiginei ligni peculiarem quẽdam, atque alium quàm in quem cætera adhibentur vſum conſideremus. Quod quoque & Euphorion obſeruauit, qui niſi ex vite non licuiſſe olim fingere Rheæ Deæ ſignũ prodidit. Et rectè quidem: Nam eam Cybelen aliter appellatam teſtatur Suidas, id eſt (vt interpretatur Feſtus) Deam, quæ homines in furorem ageret. Si quidem Græci κυβιστᾶν, in caput ſaltare dicunt: Et eius ſacerdotes ſolebant in ſuis ſacris caput circumagere:

Terrificas capitum quatientes numine riſtas [31].

Quod & ſagas in ſuis tripudijs inſanientes vſurpare ſuprà meminimus. Et Ægyptij vitem ex ſparſo gygantum ſanguine ſatam putauerunt: quòd vinum homines in rabiem ſæpè accenderet: Moſes

31. Lucret. lib. 2.

quoque, & Dauid etiamſi per tropum vuæ tamen ſanguinem dixerunt. Et Orphæus vitem, Luna Virginis ſignum ineunte, ſerere prohibuit: quaſi parum Bacchico furori cum virginali modeſtia conueniret. Vetuit etiam Pythagoras ex vitibus, quæ amputatæ non eſſent, Dijs quicquam litari. Denique non ſine ratione aliqua Sampſonis commentum extitit: cùm Dalidę importunas, atque inſidioſas percontationes ludificaturus reſpondit, nihilo alijs ſe fortiorem futurum, ſi ſeptenis vitibus flexilibus reuinceretur. Et gallos gallinaceos non canere, ſi circulus è ſarmentis collo addatur dixit Pli-
32. Lib. 29. c. 4. nius 32. Nam iam tum vitis aliqua fuit præter inditam à natura facultatem commendatio. Quæ omnia eò redeunt, vt in illa multarum nequitiarum ſemina latere fatendum ſit: non ſolùm ex innata illa vi, & facultate labefactandæ mentis humanæ: vbi, quod ait, ille, vicit vinum quod quis bibit:

Bacchus & ad culpam cauſas dedit, ille furentes
Centauros letho domuit.

Sed & ex affectato eius in Magicis artibus vſu, vti ex ſuperioribus apparet: Sequitur quemadmodum in vrſo ſedere Noachum oportuerit, id eſt ſe in fidem, ac poteſtatem Dæmonis, qui ſub vectario illo vrſo latebat, permittere: priuſquam ad ſanitatem rediret. Hoc enim præcipuè, dum nos vult labefactare, ſatagit Dæmon, vt fiduciam illi quàm maximam habeamus: Tum curationibus ſuis ſemper tale aliquid intermiſcet: vt à Deo ad creaturas nos auertat, ínque terrena penitiùs immergat. Cuius generis etiam eſt quod Agyrtas, & circumforaneos circulatores paſſim videmus vrſos ſecum ducere:

ac ijs mercede pueros imponere, vt à laruarum, lemurúmque formidine fiant ſcilicet in futurum ſecuriores: derídiculáque alia multa iam anteà nobis dicta, & ſequenti quoque capite fuſiùs, latiúſque dicenda. Ad quæ priuſquam properamus, ac finem huic diſceptationi imponimus, operæpretiũ quoque eſt hîc à multis tractatam quæſtionem attingere: poſſit necne citra fraudem animæ capitalem iſta à maleficis morborum depulſio peti, ac mendicari. Et forſan id fruſtra quæri quis dixerit poſt tot de ea veterum Theologorum ſententias [33], recentiorum etiam non contẽnendis ſuffragijs comprobatas; ſed eas nunquam tam ſanctas exiſtimaui, quin aliquam excuſationem admitterent. Multum enim intereſt, vine, an precario aliquid ab alio auferas, & conſequare: Illud contemptum, & dedignationem habet: hoc admirationem, obtemperationem, animúmque ſe ſuppliciter deiicientem, ac demittentem. Si quis vel prece, vel pretio à veneficа contendat, vt abs Magiſtello ſuo morbi quo affligitur ſanationem impetret: perinde opinor facit ac ſi ipſe ſupplex, venerabundúſque opem à Dæmone imploret; eius ſe beneficio alligari poſtulet, munere adoret, ac ſe ea cauſa illi obnoxium fore profiteatur. Omnes igitur cruciatus, ipſámque adeò mortem potius ferendam eſſe, quàm vt ſinamus nos ad tam horrendum ſacrilegium adduci. Siquidem clamant ſacræ literæ [34] ſolum Deum colendum, atque adorandum eſſe: Deum inquam zelotem, qui non ſit paſſurus quicquam de gloria ſua decerpi, ac delibari, quod alteri aſcribatur. Et hoc eſſe reor, quod adeò ſeuerè damnant, ac reprehen-

33. D. Tho. IIII. diſt. 34. q. 1. ar. 3. Bonauent. 16. q. 2. Syluester in verbo (Maleficium) queſt. 8. & DD. ſuper ca. ſi per ſortiarias. 33. q. 1.

34. Deutero. 6. verſ. 3. Matth. 4. verſ. 10.

dunt Theologi illi: Nam & Conſtantinus Imperator 35 de eo quoque legem ſanciens, diſertè facti atrocitatem in hoc cõſtituit: ſi ſuaſionibus, ac præmijs aruſpex eſſet aduocatus. Et Photius in Nomocanone eius legis pœnam ait tantùm intelligi debere: vbi διὰ θυσιῶν, id eſt per mactationes, ac ſacrilega ſacrificia eiuſmodi negotium peragitur. Quæ etiam omnia huius ætatis ſagę pro more habent facere: Nam primùm rogari, ſæpe etiam muneribus donari volunt. Tum Diuorum alicuius maieſtate læſam, violatámque autumant: quem idcirco votiua ad eius fanum profectione donarijs, ſacrificiíſque nouendialibus placare conueniat. Neinpe hoc eo redit, vt tu valetudinem redimas eius veneratione, munerationéque, qui illam primùm debilitauit Dæmonis; cuíque aſtutè ſpecioſum illud diui nomen ideo illæ prætendunt, vt ſuam impietatem religionis aliqua ſimulatione tegant, atque inuoluant. Omnino inexcuſabilis eſt iſta curandę valetudinis, depellendorúmque morborum ratio: vel ſi quęuis prætexatur illi humani conſilij imbecillitas, conſequendæq; ſanitatis cupiditas, & deſiderium: Præcipua enim ſemper eſſe debet cauſa religionis, cuius ſanctitas hîc apertè fœdatur, polluitur, violatur. At ſi tu veneficam, quam iſtiuſmodi faſcinationis non iniuria ſuſpectam habes, minis inſequare: verberibus etiam, ſi minus illam mouet minæ, accipias; volentem, nolentem eo adducas, vt faſcinationem repercutiat: quæ hîc quæſo blanditiæ? quæ imploratio, obteſtatio, veneratióque eſſe poteſt? Si inde plus habet illa, quod ſe contemptam, pulſatam ad opitulandum etiam ei qui læſit coactam

5. *In l. Nullus de Malef. & Math.*

coactam doleat: quam gratia, voluptate, commodo aliquo auctam glorietur? Si eius Dæmon ſe quaſi obtorto collo à noxa retractum, amiſſa præda in fugam verſum, deriſum, ſpretum, ac nihili penſum agnoſcit? Qui furem perſequitur, rémque ſibi furto ablatam ab eo per vim aufert: quid admittit in quo furi gratiam vllam gratificatus eſſe videatur? Qui occupatam ab hoſte arcem armis recuperat, eáque illum violẽter deiicit: quid ei aliud relinquit, quàm vt dolens, pudénſque collectis ſi datur ſarcinis aliò migret, ſéque poſſeſſione deturbatum meritò lugeat, ac conqueratur? Qui quoque captum, comprehenſúmque aliquem tenet, ſi hunc è manibus dimittere cogitur, quod forte is ſe ſuccuſſu eripiat; minas ſpiret, ferrum intentet, aut vim aliquã aliam afferat: quid ex ea illi comprehenſione ſupereſt præter elapſæ prædæ deſiderium? Quid ſe indignum geſſit, qui ſic conſtrictum ſe inuito eo qui conſtrinxerat expediuit, atque in libertatem vindicauit? Atqui eam, quæ putatur à maleficis, morborum curationem non eſſe remedij alicuius efficacis adhibitionem: ſed tantùm à vexatione, cui incumbunt, ceſſationem, liberationémque non dubitem cum Abdia Babiloniæ Epiſcopo aſſerere: vel ex eo maximè, quod momento, ac ſæpe nulla facta medicina ea cõtingat, quæ à morbo ad ſanitatem probabilis eſſe nequit tranſitio, ac decurſio. Ergo ſi quis fidenter, atque intrepidè, vti hominem nullius malæ rei conſcium, & Dei nixum præſidio decet, Satanam in malefica muliere adoriatur, vi, miníſque cogat, vt ab iniuria, ac maleficio temperet, lędere ceſſet, atque abſtineat, corpore faceſſat (eiuſmodi

modi enim morbum aliud nihil eſſe, quàm Dæmonis præſentiam credidit Iamblichus [36]) quid quæſo facit ab Exorciſtarum more alienũ, qui quoque energumenis cathenas inducunt, plagas infligunt, terrores inferunt? At, inquies, in hoc non eſt præcipua ſalutis fiducia, & præſidium, ſed multo magis in efficacibus ſacræ ſcripturæ verbis: quæ illi certa conceptione, ſtatíſque ceremoniis vſurpant. Et horum puto virtus, atque energia ex fide eſt in Deum per IESVM CHRISTVM: qua quoque abundare neceſſe eſt, qui ſic audent omnibus formidabiles ſagas iurgio, minis, verberibus adoriri. Nã aliter periculum ſit, ne laceſſitæ contrà inſurgant, irámque ſuam, ac virus maiori licentia, & contentione in laceſſentem euomant, Vtcumque res ſit, ſi qui ita morborum liberationem à maleficis per cõtumeliam extorquent: non omnino culpa vacant, fortè quia illarum huic negotio operam, miniſteriúmque vtrobique intercedere conuenit: quæ res, dicat aliquis, cauſam impietatis aliquam continere videtur: at certè talis ea eſt, vt expers dici debeat illius, quæ Deum hominibus adeò infenſum reddit cum Dęmonibus pactionis, & commercij aliena ab omni mala mentis, nefariíque voti conſcientia: deníque non illis pœnis obnoxia, quas leges tum diuinæ [37], tum humanæ [38] in eos conſtituunt: qui ad Magos declinant, eos aduocant, conſulunt, ac in re aliqua ſibi adiutores conſtituunt.

36. In lib. de Myſt. Aegy. cap. Quando alia numina aliter agant atq; appareant.

37. Leuit. 19. & 20. Deut. 18.

38. l. nullus aruſpex & l. nemo de maleſ. & Math.

Curationes

Curationes Dæmonum velo ſemper aliquo religionis obtendi: ſæpe etiam viri, qui rerum potiatur aſcita in ſpeciem ope, ac miniſterio perfici; quo ſcilicet eis maior accedat authoritas. Verùm inter hæc Dæmones nonnunquam ſuam turpitudinem prodere, dum obſcœna etiam fœdáque adhiberi volunt.

CAP. IIII.

Aſtutè Satanas vires religionis ad ſortilegium in ſpeciem adhibet: tum vt homines, quorum mentes ſcit ad eius cultum eſſe procliuiores, in ſuperſtitionis errorem faciliùs inducat: tum vt prodigioſarum ſanationum, quæ eius opera fiunt, ſuſpicionem aliò à ſuis transferat: ne ſi eorum beneficio morbus leuatus videretur, idem & veneficio antè illatus exiſtimaretur. Ergo in cœlitum aliquem ea noxa reiicienda eſt, qui forte violatum ſuum numen ira vindicandum cenſuerit:

Namque ſuæ igneſcunt animis cæleſtibus iræ.

Tum ſequitur auerruncãdas eſſe eiuſmodi iras: ſed, Deus bone, qua expiatione, ac procuratione! certè cuius etiam pudeat qui vaniſſimas religiones ab vltima antiquitate coluerunt. Quod etiam, quo magis miretur lector, vno, atque altero exemplo è penu noſtra deprompto hîc operæpretium duxi cõmonſtrare. Fuit Nanceiј intra annos decem venefica mulier (Thenotam nomine vocabant:) Ea cùm aliquando rogaretur laboranti morbo vicinæ cuidam medicinam facere (nam & ea cauſa vulgo aditi ſolebat: vti in Hiſpania quos ſeruatores appellant) à Diuo Fiacro morbum illum eſſe dixit: cui ob

id vouenda eſſet cùm donarijs profectio, quam ipſa ſi ita iuberent, lubenter ſuſciperet. Conducta eſt mercede, vt hanc nauaret operam: Ægram tranſuerſo decuſſatim lino cerato primùm dimenſa eſt: tum linum in certum numerum complicauit, atque in ſinum quaſi fouendum impoſuit: Deinde & noctem quæ proximè eſt inſecuta totam ad ædium, in quibus decũbebat ægra, fores excubauit: ac primo diluculo ſe in viam dedit cum perpetuo ſilentio: Cùmque ad D. Fiacrij fanum perueniſſet, id ingreſſa linum ſuccendit, eiúſque ſtillantibus ceris ſiguras ad aræ maioris gradus in crucem duxit: ac tandem ſe foras eiiciẽs ipſum fanum ter oberrauit: lino illo interim flammas edente crepitantes, & cœruleas.

Luſtralem ſic triſte facem, cui lumen odorum
1. *Fulmine cæruleo, nigróque bitumine fumat,*
Claudianus. *Circum membra rotat doctus purganda ſacerdos* [1].

Iiſque omnibus ſic defuncta ſe in vrbem recepit. Ecce vt ſilentia, dimenſiones, vigilias, murmura, figuras, ignes expiandis ſcilicet religionibus interponunt: Quæ certè imitatio eſt manifeſtiſſima ariolorum, quos pagana habuit antiquitas: Qui (vt
2. inquit D. Auguſtinus [2]) circa idolorum aras preces
In lib. de nat. Dxiv. nefarias emittere, & funeſta ſacrificia afferre ſolebant: In hoc etiam longè intolerabiliſſima, quod ſæpe admixtas habent ſordes, illuuies, excrementa, aliáque multa: quibus nihil fingi poteſt ab ea puritate alienius, quàm in diuino cultu, ac cæremo-
3. Sandeodati prid. id. Iul. 1581. niis adhiberi par eſt. Cuius etiam generis eſt quod ſequitur de ruſtico Vogeſo quodam, cui nomẽ fuit Deſiderio Finácio [3]: Is Valentinum Valierium municipem

nicipem ſuum, cum quo inimicitias pridem gerebat, impenſius vlciſci cupiebat: nec adhuc tamen explendi animi vlla tuta ſatis, ac opportuna ſeſe obtulerat occaſio. Cōmodum igitur illi viam per ſola loca habenti occurrit obſcuro loco vmbræ inſtar, ac apprehenſum de equo tanta vi deturbat, vt altero crure prorſus debilitaretur: Sed aliquanto pòſt miſertus hominem, vt quem ſatis diuturno mulctatum infortunio videret, ad eum ceu aliud agens accedit. Rogat vnde id illi accidiſſet mali: Cauſam prolixè edocetur, quam ipſe multo melius ſciebat: Tandem remedium pollicetur, & certum, & præſens ſi dicto audiens eſſe vellet. Nihil non ea cauſa ſe facturum recipit ruſticus, auidéque expectat quid ſe ille præſtare velit: Præcipit igitur vt è nouē ſtabulis diuerſis fimum equinum precario cōquireret, quantum ſatis eſſet complendo ſocco, quo tum crus cùm labefactaretur erat indutum. cúmque ſic confertum pro donario appenderet D. Benedicto: cuius celebre eſſet fanum in Berquel oppido Germaniæ: Sic enim futurum, vt eius anathematis arcana vi, ac poteſtate illi membrum recrearetur, ac conualeſceret. Quod vt ab eo poſteà reſcitum eſt, non idcirco ſuadebat, quaſi id illi ad ſanationem quicquam profuturum crederet: ſed vt eo commento artem ſuam tegeret. Nam ſortilegis mos eſt curationibus ſuis iſtiuſmodi religionum expiationes prætexere: cùm nulla tamen religione tangantur, ac potius eam omnē deſpectui, ludibrióque habeant. Per quam etiam cauſam ſe olim apud Domitianum Imperatorem defendit Apollonius: cùm ei Magiæ crimē obiiceretur: ob *Philoſt. lib. 8. ca. 3.*

ſedatam ſcilicet, quæ Epheſios inuaſerat, peſtem. Ab Hercule enim ſe id beneficium precibus conſecutum fuiſſe dixit; atque adeò ob id templum ei ſub Auerſoris nomine fuiſſe dedicatum; nonnunquam & amoto omni religionis fuco alia quædam, eáque perabſurda adhibent: quo ſcilicet homines magis, magíſque ludibrio habeant. Tale illud fuit, quod de Pherone quodam recitat Herodotus [5]; Is ob impietatē (quod ſcilicet in Nili exundatione ſumptum ſpiculum in medios vortices contorſiſſet) fuerat excæcatus: rurſúſque poſt vndecimum annum oraculo monitus, vt lotio mulieris, quæ ab vno tantùm viro compreſſa fuiſſet, oculos lauaret viſum recepit, quali ante orbitatem vtebatur: Nam quod in lotio muliebri collyrium ſatis potens eſſe queat reſtituendo oculorum lumini: aut quare eius erit magis efficax, quæ virum vnum, quàm quæ multos paſſa eſt? Machinæ, doli, fallaciæ, ac præſtigiæ ſunt meræ: quibus errores hominum aucupatur Satan, ſuum vt apud eos imperium propaget, ſtabiliat, ac confirmet. Siquidèm is vnicus ſcopus eſt, in quem actiones omnes ſuas intendit, ac collimat. Ac quo plus ponderis, authoritatíſque habeant Reges, Imperatoréſque, ei negotio ſæpius interponit: quale de Pyrrho memorant: ſplene ſcilicet laborantibus mederi ſolitum fuiſſe, poſtquam reſupinos dextro pede tetigiſſet. Tum de Veſpaſiano, cuius quoniam quæ celebratur in hanc ſententiam hiſtoria, multa obſeruatione digna continet, eam ex Suetonio [6], Tacito [7], Sabellico [8], aliíſque non infimæ claſſis ſcriptoribus integram hic tranſcribere non penituit. Veſpaſianum pro

5. Lib. 11.

7. In eius vita cap. 7.

7. lib. 20. ab exceſſu Aug. ſub finem.

8. Ennead. 7. lib. 111.

pro tribunali ſedentem Alexandriæ, vbi ſtatos æſtiuis flatibus dies opperiebatur, duo è plebe viri adierunt opem ſibi orantes à Serapide demonſtratam: hic oculis captus, ille debili manu: per quietem monitos ſe dicentes fore, vt cæco dies illuceſceret, ſi ipſius oculos ſputo Veſpaſianus inunxiſſet: alterq; firmior fieret, ſi calce contingeretur. Cùm vix fides rei eſſet, nec ea vllo modo ſucceſſura crederetur: ne experiri quidem à principio Veſpaſianus auſus eſt. Cæterùm amicis hortantibus, quòd diceret peracti remedij gloriam penes Cæſarem, irriti ludibrium penes miſeros fore: vtrumque pro concione tentauit. Nec defuit euentus, nam alteri manus ad vſum ſtatim verſa eſt: alteri clara reluxit dies. Verebatur ſcilicet Dæmon ille, quem ſub ſerapidis nomine colebat Ægyptus errorum mater: ne piorum Eccleſia recèns ibi conſtituta ex vetuſto illo ſe exturbaret domicilio: præuiditque futurum, vt duo ægri vterque ſua eſſet defuncturus clade: ac proinde ambos impulit à Veſpaſiano opem implorare; vt cùm euentus ſecutus eſſet eius fauore, qui erat rerum potiturus, oraculi maieſtas augeretur: nec ex eo imperij faſtigio ad verę lucis fulgorem animum intenderet. Memorant & ſimile quiddã dę Adriano Imperatore Maximus Marius & Ælius Spartianus: mulierem ſcilicet quandam fuiſſe oculis diuinitus orbatam: quòd Imperatori morbi impatientia durius de ſe conſulenti neglexiſſet ex oraculi præcepto nunciare, vt vitam perdere parceret: propediem enim eſſe ex ea valetudine emerſurum. At cùm denuò in inſomnijs monita fuiſſet id facere: illa ca etiam de recuperando viſu ſpe, iam fa-

ctam ſuo periculo cautiorem ea prouincia ſedulo, ac diligenter eſſe defunctam: ſicque oculorum lucem de integro illi eſſe reſtitutam; poſtquam tamen illius Imperatoris genua ex eodem præcepto eſſet deoſculata. Nam hoc demum fabulæ condimentum eſt.

Multa eſſe quæ ſortilegi agnoſcunt ſibi afferre impedimentum: ne aliorum à ſe afflictam valetudinem, vel reſtituant, vel ſubleuent. Quæque ea ſint proprijs ad id rationibus, atque exemplis declaratur.

CAP. V.

VT eſt ſemper procliuis via ad damnum, atque iniuriam; ita ad beneficium, ac ſalutem nullas non habet difficultates, atque impedimenta: ſi de immittendo morbo, aut inferenda morte ſagis inceſſit libido, omnia ad id prona ſunt, atque opportuna, venenum multiplex, imprecatio, incantamenta, faſcinationes, atque ipſe qui nunquam vocatus deeſt malorum omnium architectus, atque adminiſter Dęmon: vbi hoc agitur, vt aut reſtituatur valetudo, aut vita conſeruetur: tum numquam deſunt, quæ contra capiantur cauſæ. Quod à ſacris, à Medico, aut alia re quapiam iam ſit mendicatum auxilium: Quod ab alio, quam à ſe morbus ſit allatus: Quod in vinculis conſtituti ſint ea facultate medendi, quæ ſibi erat anteà à Dæmone conceſſa, penitus deſtituti: Quod hac tantùm lege id illis liceat, ſi commutato beneficio, damno, atque iniuria maiore afficiant: quòd non ſint diſertis de ſanando verbis rogatæ. Atque id genus alia quibus nuſ-

nuſquam non ſolent afferendis remedijs moras, ac tergiuerſationes interponere. Quę etiam ex ijs quę ſequuntur exemplis licebit magis dignoſcere. Roſa Girardina [1] pro comperto recenſuit non poſſe morbum tolli ab alio, quàm ab eo qui illius cauſam dediſſet: Nec cuiquam licere, vt in meſſem alterius falcem ſuam immitteret. Ita ab eadem manu, & metuenda iniuria eſt, & expectandum beneficium. Dominica Euræa [2] ait non poſſe reſtitui ſanitatem ei, cui ſemel eſt adempta; quin idem morbus ſæpè etiam grauior in alium transferatur; atque ab ipſa veluti permutatione ſemper maius naſcatur compendium. Item medendi vires à Dæmone acceptas ſtatim euaneſcere, vbi ſacerdos, aut Medicus ægro ſanitatis ergô manus admouerunt. Alexia Drigæa [3] nūquam eſſe integrum, atque abſolutum ſanationis beneficium; ſed morbi ſemper aliquid hærere, ac ſupereſſe. Catharina Balandrea [4] fruſtra aut ſedationem, aut leuationem ægritudinis expectari ab ijs, qui ſunt in ſortilegij reatu: deſiiſſe enim eſſe in Dæmonis manu, per quem hæc poſſunt omnia. Cui conſentiens eſt, quod dicit Nicolaus Morelius [5]: is cùm iam vinctus rogaretur, vt medicinam faceret puero Ioãnis Chematij: quem non negabat à ſe in eum, quo tunc laborabat, morbum eſſe iniectum: reſpondit eius rei nullam amplius eſſe ſibi relictam facultatem, quando ea qua ſe ipſe induerat criminis confeſſione Dæmonem penitus à ſe ablegauerat: Et omnino carceris locum quo minus id fiat ſua ſanctitate aduerſari. Neque enim cùm ipſe ſcelerum ſit vindex, ſortilegijs quæ ad eam ſanationem adhiberi oportebat, conuenire

1. *In agro Siluenſi Non. Nou. 1586.*

2. *Charmeſij. VI. Calen Dec. 1584.*

3. *Haracurię IIII. Id. Nou. 1580.*

4. *Ardemontij III. Non. Dec. 1584.*

5. *Serrę XIIII. Cal. Feb. 1587.*

uenire poſſe. Quod & Damis ſenſiſſe videtur: cùm ex eo Tyanæum magiſtrum diuina natura fuiſſe præditum infert, quod crus pedica nullo negotio exoluiſſet: Neq; enim id, inquit, quod eſſet in vinculis ac cuſtodia, arte venefica præſtare potuiſſet. Cathina Gillotia[6] rogata, quid cauſę eſſet, quòd Canaſſia Godefreda non conualuiſſet ex eo morbo, quo illam ipſa per veneficium antè debilitauerat: cùm tamen ei poma, pruna, aliáque id genus eſculenta, quæ recuperandæ valetudini alijs adminiſtrare ſolebat, non ſemel ſua manu præbuiſſet: reſpondit id ita factum, quod nullæ antè à Godefreda illa ad id adhibitę eſſent preces. Balial Baſolus[7], & Colêta Piſcatrix [8] nouum aliud impedimenti genus commemorant: Scilicet quòd ſe inſcijs, atque inconſultis, qui eiuſmodi valetudine tentabatur, vota Diuorum alicui nuncupaſſet, ac perſoluiſſet: Hoc enim contemptu præuentos nihil amplius afferre poſſe, quod conferat ad laborantium ſalutem. Verùm id abſque ſuſpicione non eſt affectati quæſtus, aut gratiæ, quarum maximè rerum ſunt cupidi, & amantes. Siquidem id ſæpè ſatagunt, vt ipſi eam operam nauent, indéque quæſtũ aliquem faciant, vel certè gratiam ineant: cùm ſint vt plurimum, mendici, vitámque eleemoſynis tolerent. Porrò quæ modò intercedere obſtacula dicebantur, ne poſſent ſortilegi morbum à ſe allatum remouere ea conſilio, & ratione non carent: Nã primùm temere nõ eſt, quod Dæmon eius operam ad medendum ſibi eſſe neceſſariã fingit, qua anteà ad lædendum vſus eſt. Siquidem nemini dubium eſt, quin id ſolus, & ſuopte (quod aiunt) Marte præſtare poſſit:

6. Huecuriæ VI. Non. Mai. 1591.

7. Dõbaſoli. ad Sannicolaũ. III. ac prid. Non. Mart. 1587.

8. Gerbevillei Non. Martij. 1581.

re poſſit: ſed hoc ideo facit, tum vt beneficium coarctet, ac coanguſtet magis, dum eius conferendi poteſtatem ad alterius transfert libidinem: tum vt ſuo pleniore demereatur obſequio, dum illis inuitis, ac inconſultis nihil eorum quorum authores fuerunt mutaturum ſe oſtendit: neque enim in eo parum ſibi placent quod vident vitæ, necíſque ſibi in homines poteſtatem eſſe attributam: quódque vlciſcendi niſi is quem ipſi ſtatuerint finis, modúſque nullus alius ſit futurus. Rurſus quod niſi re integra, id eſt nec corpori à Medico, nec animæ à presbytero quæſita adhuc medicina negat ſe ſalutem afferre poſſe: hic quoque per fraudem, & malitiam fingitur aliquid: neutrum enim probabilem cauſam habet eum à tali ſanationis officio remunerandi. Id igitur potius à zelotypia eius eſt, qui veretur ne eius beneficij gratiam extinguat quæ præceſſit curatio, cui fortè accepta referri poſſit ſanitas: Tum cautio eſt maxima illis eam opinionem ingenerare, qui ſe faſcino in morbum coniectos putant: non eſſe ad diuina aut humana remedia confugiendum, ſi velint conualeſcere: omnémque valetudinis ſpem iam tum certò deponendam eſſe, cùm ad illa vel ſola mente, & cogitatione conuertitur. Et omnino ſemper cauſa aliqua ſubeſt ne ſuorum miſerationi, ſi quę aliquando eos mouet, accedat atque indulgeat. Tertium quod prætexitur ei rei impedimentum eſt reatus, & in carcerem incluſio: Quod equidem verum non negauerim, ſi modò ſontes in ea ſint conditione, vt admiſſorum confeſſione, ac pœnitentia Dæmonem ſuum à ſe amouerint: tum enim fracto fœdere, cuius legibus

conſtabat ea ſanandi per alienos à natura modos poteſtas,certum eſt & ipſam prorſus elanguiſſe,atque euanuiſſe. Cuius rei longè maximam fidem facit,quod qui in eo ſunt ſtatu, nullam,etiamſi percupiant,incommodandi, nocendíque facultatem habeant:non ipſis quidē tortoribus,à quibus quæſtionibus exercentur. Tum facto ipſo ſępè eſt comprobatum, ſi quando experiundæ eius rei gratia Iudices,vel ſolo nutu, aut voce illos manu ſua miſiſſent, auolaſſe ſtatim, ac ſtupenda multa quaſi poſtliminio in Dæmonis familiam regreſſos edidiſſe. Quod ſi peruicaci contumacia crimen ſuum denegare perſtiterint:nec diſertis adhuc verbis,vti mos eſt facere, qui reſipuerunt Dæmoni ſocietatem, amicitiámque renuntiauerint, vel potius eius imperium eiurauerint, iugúmque excuſſerint:crediderim equidem falſum eſſe quod ſic autumant deſiiſſe ſe quicquam amplius eius auſpiciis poſſe: maximéque ſi hoc agitur, vt quem ſanitati reſtituant. Nam & vincti, & in carcerem conditi ab eo ſæpè inuiſuntur in ſpem libertatis eriguntur, conſilio iuuantur,officio ſuſtentantur: Et omnino tam fauentem,æquum indulgentem, opitulantémque in omnibus habent, quàm vnquam anteà habuerunt:ſic vt veriſimile non ſit denegaturum valetudinis curationem, ſi cuiquam illam poſtulent; ac adeò tutum ſit poſtulare: Impediri autem vinculis ne adhibere poſſit,ſtultum ſit dicere,cùm ipſe non vinciatur,ac conſtringatur:ſed, cuius ope nihil indiget,ſortilegus. Et rei adeò ſalutari nemo ſit Iudicum qui moram, impedimentúmque afferre cogitet, ſi id eius ſit arbitrij. Nicolaæ Moreliæ 9 pater ſortilegij

9. Serræ XIIII. Cal. Febr. 1587.

ſortilegij reus cauſam in vinculis dicebat: Ex illius fortè verbis in eius criminis ſuſpicionem adducta eſt & filia: quam ob id apparitor, qui tum præſens erat, Iudici ſuadebat vt comprehendi iuberet. De hoc Dæmon Moreliam tum adhuc liberam facit certiorem: atque vt id damno aliquo in apparitorem vindicaret, adhortatur ſe eius rei prouinciam libenter ſuſcepturum eſſe, ſi demandaret: Nec mora vt aſſenſa eſt, aduolauit is ad apparitoris ædes, ac ibi nactus eius vxorem infanti ante focum mammas præbentem, eas puluere adeò virulento ceu tranſiens ſuffudit, vt inde exucca, expérſque lactis prorſus fieret. Cuius rei cauſam facilè ſuſpicatus apparitor, Moreliam iam tum cuſtodiæ traditã adit, ac placatam libo, & è milio iure condito rogat; vt, ſi quid ad hanc rem opis afferre poſſet, id non grauatè faceret: viciſſim curaturum ſe, ne quid illi ad tolerandam vitam deeſſet: tantiſper dum maneret in vinculis, ac deinde foras ſe eiecit expectans, ecquid illa ſuper ea re conſilij caperet. Succedit confeſtim Dæmõ, multáque cum illa iurgatus propter collatos cum apparitore ſermones: tandem exorari ſe ſiuit eius vxori denuò vbera lacte, vel ſi vellet ad tædium diſtenderentur: Quod & non multo pòſt clàm illato in ea puluere albo præſtitit. Catharina Ocrearia [10] aliquando ſua fide ampliata; ac denuò tum ex nouis ſuſpicionibus, tum ex Sereniſſimi Principis noſtri, quem præſens de toto hoc negotio haud diſſimulanter commonefeceram, diſertiſſimóque mandato ad vincula reuocata: cùm vni ex teſtibus quibus committebatur, brachium, quod illi, antequam in carcerem reuocaretur, mala ſua

10. Nancey An. 1584

arte perculiſſe, ac debilitaſſe ferebatur: manu violentius ceu irata comprehendiſſet, euenit magna omnium, qui tum aderant, admiratione: vt id momento ſanitati reſtitueretur. Quódque captum, ac ſine vllo officio plures ante menſes fuerat: id ſtatim vegetum, ac ad priſtinas, ſolitáſque omnes functiones promptum, atque habile efficeretur. Et certè ei cum Magiſtello ſuo ad extremum bene conueniſſe ſuſpicio inde fuit maxima, quòd hunc ſæpius à ſe ablegare monita id facere detrectaſſet, cauſans nihil eſſe neceſſe eiicere quem non antè admiſiſſes. Extiterunt & aliæ quæ herbas, balnea, vnctiones, aliáque id genus præceperint, quæ ægris adminiſtraſſe fruſtra non fuiſſet. Poſtremò & minuunt eiuſmodi ſanationis beneficium vel morbi perpetuæ reliquiæ: vel eius in alterum ſæpè etiam cum grauiore dolore, ac cruciatibus tranſlatio. Nempe hoc eo redit, quod iam ſæpius dictum eſt: vt integram prædam nunquam ſibi de manibus eripi patiatur Dæmon: ſed delibatum ad minus quid ſupereſſe oportet, quod ei cedat in nauatæ operæ pretium, ac mercedem: Sic cùm alicui ex pacto miniſterium ſuum, atque operas locat: quam etiam ob cauſam familiarem, atque aſſiduum vulgus vocat: hoc præcipuè in lege locationis cauet, vt aut certum ſit tempus, intra quod domino alteri ſe ille attribuat, aut ſibi ius ſit in eum quæ velit pro libidine agere. Qua neceſſitate cùm patrem illius Germani, de quo ante in Mallotij [11] hiſtoria memini, præcisè obſtrinxiſſet: nec is tamen inſtante die, quo implenda erat conditio, reperiret in quem ſe tam lepido famulo exoneraret: nouiſſimè & coactus eſt

11. Cap. 9. lib. 1.

cum filio vnico eam peſtem, pernicieḿque communicare, à quo repetendum pactum, ac de nouo ineundum fœdus fuit: ſed breuior dies in eius conditione eſt dictus, ac conſtitutus: vt eo imminuto temporis ſpatio, ac deinceps alio qui poſtremus ſe in illa retia, plagáſque conieciſſet ijs inuolutus periret, prædáque venatori fieret. Quod & ita Germano illi euenit. Nam cùm miſer neminem nanciſci potuiſſet, qui eum ab illa veluti ſtatione, atque excubijs eximeret: ne ipſum quidem Mallotium, qui de ea re ſpem illi aliquam iniecerat, ad extremum cùm per Italiam vnà cum hero viam haberet, equo nec ceſpitante etiam vigilans prolapſus, atque extinctus momento eſt.

Quod extremum eſſe poteſt poſt exactam per omne ſcelus, impietatemque vitam mors propria accerſita manu ad id Dæmones ſedulò ſuos hortari, atque impellere: maximè vbi illis indicij periculum imminere vident. Sed hoc tam crudele mentis conſilium Deum ſua benignitate, clementiáque ſæpè confringere, ac contrà potius ad pœnitentiam ſalutarem eos adducere.

CAP. VI.

FAtentur omnes qui ſe in poteſtatem Dęmonis permiſerũt, adeò ſibi eſſe apud eum inclementem, atque iniuſtam ſeruitutem: vt ſæpè animum ſubeat eius iugum excutere, ac ad priſtinam libertatem contendere: ſed eum ſedulò obſtare, ne faciant ſola ad id relicta illis via, ſi ſibi ipſi manu ſua vitam exhauriant. Ergo tum eius tyrannidis tędio,

tum ſcelerum conſcientia, ſæpè etiam metu grauioris ſupplicij, quod eius criminis manifeſtos indubitanter manet, mortem ſibi ipſi conſciſcunt: alij quidem ſuſpendio, alij vulnere, alij in fluuium vel puteum præcipitatione, alij alia aliqua via: quæ certè nunquam non eſt in procliui, quoties id ita facere in animum ſuum induxerunt. Imò tam ſubita, repentináque mors eius facinoris molitionem conſequitur, vt nullum ſatis promptum ab occurrentibus impedimentum cõtrà afferri poſſit. Adeò Dæmon, quem in hoc adniti certum eſt, rem totam vrget, atque approperat. Quod & omnino indubitatum facit ipſe vix credibilis patrandi eiuſmodi facinoris modus: Siquidem memini videre me ſontis cuiuſdam (ei Sedenario nomen fuit) cadauer, cui collum tantùm religatùm eſſet ad os in parietem non adeò tenaciter defixum tenui ex induſio faſciola putrido ſtamine intertexta, genibus in terram penè inflexis, ac deuolutis. At id ita poſitum tam commodè ſua anima defunctum fuerat: quàm ſi è trabe ſublimi canabea, validáque reſte innexum pependiſſet: ac carnifex aliquis haud ſegniter operi manus admouiſſet. Et plerique omnes, qui ſic vitam deſerunt, ſimili celeritate, ac facilitate pereunt. Non eſt tamen miſeris illis perpetuò idem, qui modò dictus eſt, vitæ exitus, calamitatúmque finis: ſed vt eſt diuini paſtoris ineffabilis benignitas, & clementia, abductas à lupo oues ſæpè ad ouile reuocat: denuóque cœleſti gramine paſcit, ac recreat. Hinc adeò eſt, quod multi ſimul ac in vincula ſunt coniecti admiſſorum confeſſiones non eouſque differunt, dum tormentis ab eis exprimantur

mantur:ſed ſponte & cum magna animi alacritate exponunt:læti, vt aiunt, ſibi oblatam eſſe occaſionem, qua poſſint leui miſerrimæ vitæ diſpendio tantam à ſe calamitatem æternum depellere. Ioanneta Gallæa [1] amplum de hoc documentum reliquit, cùm ſupplex à quæſtore efflagitauit,ne meritas à ſe pœnas longiùs traheret:ſe enim eas æquiſſimo animo paratam dependere,vt eam impietatem quam ſummam in Deum admiſerat citiùs poſſet expiare. Nicolæa Morelia [2] ab eo tempore, quo crimen ſuum Iudici retexit, non ceſſauit ſe beatam prædicare, quæ ſic ſe vt anteà poſſet Deo aſſerere ab omni Dæmonis ſeruitute liberum:Iámq; triennium perpetuum hoc ſibi in animo fuiſſe facere: ſed non quiuiſſe,ne attentare quidem : adeò tenax eſt ſuę prædę archiplanus ille. Catharina Latomia [3] Marchenſis non negabat, quin eſſet pro tantis ſuis flagitiis extremas pœnas merita,tum Iudicis etiam ſummam indignationem: ſi quis tamen gratiæ locus ſupereſſet,hoc ſolum ſibi adiici poſtulabat, ne mors vlteriùs differretur, quo ſe quàm citiſſimè ſiſtere poſſet pro eius Iudicis tribunali, in quo ſpem ſuam omnem poſitam habebat: Sibi enim vel grauiſſimo operi iam eſſe animam. Idatia Miremontana [4] obnixè Iudicem rogabat, vt ſe quàm citiſſimè morti addiceret: neque enim etiamſi vinculis abſolueretur,liberum vnquam futurum, vt reſipiſceret, ac ad meliorem frugem ſe reciperet: quod Dæmoni fidem ſuam obſtrinxiſſet: quam vti importuniſſimo creditori quin exolueret, defugere non poſſet, quamdiu in vita maneret. Apollonia à Freiſſen [5] morte ſibi gratius nihil contingere poſſe aiebat:

1. *Sandominici v. Id. Nou. 1586.*

2. *Serre, XIIII. Cal. Febr. 1587.*

3. *Haracurie III. Non. Febr. 1587.*

4. *Pranaij prid. Cal. Aug. 1588.*

5. *Freſſenij v. Id. Aug 1589.*

aiebat: quo tandem ſceleratiſſimæ ſuæ vitæ finem aliquem inueniret: Neque enim ab iniuria & maleficio quoad viueret temperare poſſe: quòd ad ea Dæmonem aſſiduum hortatorem haberet, cuius etiam mandatis, atque imperio niſi morte ſe exoluere nõ poſſet: Craſtinus igitur illi dies priuſquam alius eas omnes miſerias clauderet, viámque ad cœleſtem patrem aperiret ac patefaceret. Antonia

6. Emeliny III. Calē. Iun. 1591. Mercatrix[6] nihil ſe iá æquè cupere, quàm vt citiſſimè viua in ignem ponatur: quòd id ſit ſe etiam iudice pridem merita. Non deſunt & qui ſe iterum ſacramento initiali expiari poſtulent, rati ſe ea ratione in Chriſti familiam rurſus cooptari poſſe. Ea

7. Condeÿ menſe Iul. 1582. de re memini me videre in Ioannæ Granſanctæ[7] percontationibus efflagitationes ſatis multas; ſed quas pius Iudex meritò deriſit, ac reiecit. Quæ enim (malum) inſania eſt id poſtulare repeti quod & omnes ſciunt ab Eccleſia ſemper damnatum, ac prohibitum fuiſſe? Reperit tamen is error noſtra etiam ætate ſuos defenſores, quas merito confutatione dignos nemo adhuc quod ſciam exiſtimauit.

Eiuſdem argumenti cum ſuperioribus alia quædam exempla.

CAP. VII.

IStius tam nefandi criminis ſumma ſæpè in eo conſiſtit, ſicut ſuperiore capite dictum eſt: vt poſtquam ætatem ferè omnem per tot impietates, ac ſcelera traduxerunt Sortilegi, quantulum illius ſupereſt, id per vim ſibi ſua manu præcidant, ac ſceleratiſsimam vitam tandem interitu ſempiterno abrum,

ne abrumpant: ſic vt quos viuos flagitijs, eos defunctos ſupplicijs Dæmon indeſinenter exerceat. Id adeò oſtendit quod ſequitur Deſiderij Finácij[1] Mandrenſis facinus: Eum forcipibus candentibus inurendum, ac deinde in ignem viuum dedendum Duumuirum Nanceianorum collegium, ob cumulatum parricidio ſortilegium grauiore ſententia pronuntiauerat. Id igitur ſiue per Dęmonem ſuum reſciuerat; quod alijs quibuſdam euenisse pòſt demonſtrabitur: ſiue ipſe tam horrendi ſceleris conſcientia præſagiebat, ſtatuit ſpontanea; ac voluntaria morte effugere. Ergo arreptum cultellum, quem fortè cuſtodia incautiùs in ciſta cum pane recondiderat, in fauces quantum potuit adegit, atque ita perijt. Et hoc atque ſuperiore anno memini plus minus quindecim in Lotharingia fuiſſe, qui ſic duriùs vitæ ſuæ conſuluèrunt, vt ſe exemplo publico ſubducerent. Quorum ego obruere, quàm renouare memoriam ſatiús eſſe dúxi: ne horrore perfundantur legentium animi, ſi hîc tot nefandis, ac furialibus ſpectáculis ſcenam inſtructam habeant. Conuertam igitur, ac traducam orationem ad ea, quę exitus meliores habuerunt. Neque enim (quod ait quidam) ferit ſemper quodcumque minatur arcus: Nec ſemper eſt in manu Satanæ, vt homines violentia ſua quò vult impellat: Vt tentet, hoc permittitur; vt præcipitet, non ita. Hinc eſt quod non ipſe deſperabundos, vel in flumina abiicit inuitos, vel laqueis trabi annectit, vel cultris trucidat; ſed tantùm hortatur, vt id malè ſani exequantur: Iis autem omnibus ſæpè intercedit, qui imbecillitatem hominũ miſeretur Deus: modò hoc

[1] Sandeodati prid. Id. Iul. 1581.

modò illud præſidium pro ſua ſapientia opponens: vti ſequentibus exemplis magis fiet manifeſtum. Ioanna à Banno teſtatum ſpontanea confeſſione reliquit, nulla in re adeò importunum ſuaſorem habuiſſe Dæmonem, quàm vt ſe aut in puteũ deiiceret, aut in profluentem mergeret, aut reſte implicaret, aut omnino quauis alia ratione perderet. Dicíque non poſſe, quàm in eo frequens eſſe cœperit, vbi præſenſit illam iamiam comprehenſione eſſe deuinciendam: vt qui videret bolum ſibi è faucibus eripi: Ac ne poſt quidem ab incœpto deſtitiſſe, ſed acrius, & maiori etiam ſtudio, ac importunitate poſt ipſam comprehenſionem vrſiſſe id vt perficeret: Quóque factum minus defenderet difficultatis excuſatione, oſtẽdiſſe in carceris obſcuro angulo neglectam catenam, quam ſi vellet poſſet collo aptare, atque illa fauces ſibi frangere. Eóque iam res proceſſerat, vt placeret conſilium: ſed hoc ad conſummationem defuiſſe, quod nihil ſeſe offerret, vnde catena religaretur. Annæ Drigææ [2] idẽ etiam perſuadere conatus erat: Nam cùm flammarum quarum erat cruciatibus interficienda horrorem, ſimul & exempli, quod editura erat, dedecus atque infamiam ob oculos poſuiſſet: tum facilè obtinebat, vt hæc morte voluntaria præuerteret: tum facilè obtinebat, vt hæc morte voluntaria præuerteret: ſed contrà præſentis mali fuga, atque auerſio quæ omnibus naturaliter ineſt, tum fortè ſalutis animæ certiſſima amiſſio, quæ à perditiſſimis quibuſque etiam metuitur, animum in cõtrariam ſententiam diſtrahebant. Ergo illud conſilium conſtanter reiecit. Tale autem id erat, vt in carceris ſuperiorem

2. Haracuriæ IIII. Id. Nouem. 1585.

periorem feneſtram ſeſe extolleret, vnde paratum oſtendebat præcipitium. Deſiderium Guerardum 3 cum nullis ad eiuſmodi facinus rationibus adducere poſſet: hoc etiam ad ſuaſionis cumulum adiecit futurum, ſi ſic vim ſibi afferret, vt euaderet in ſibi ſimilem Dæmonem; in cuius poteſtate futurum eſſet quæ vellet agere: ſed ne hoc quidem illum labefactare, ac à ſententia dimouere potuit. Siquidem tot eius anteà eluſus dolis, conſilia eius omnia ſuſpecta habebat, in nulláque amplius morem ei gerere certum erat. Tum hæc illi nō placebat ἀποθέωσις tam à Diuorum quæ prædicatur ſorte aliena.

3. Venez. XIII Cal. Nouemb. 1581.

Valde pertinaces eſſe Dæmonum manus, nec facile iis eripi, quod ſemel corripuerunt: Inde eſſe, quòd non modò in vinculis, ſed & in tormentis conſtitutos obnixè retinent: ne ſua ſe confeſſione ſortilegij cuius accuſantur manifeſtos faciant: ac tandem admiſſorum pœnitentia ducti reſipiſcant: ſed ſæpè in nihilum illis eos conatus, atque obſtacula, Deo ſic volente recidere.

CAP. VIII.

PArtam ſemel in homines poteſtatem adeò obſtinatè tuetur, ac retinet Dæmon: vt ne conſtitutos quidem in vinculis, ac iam veluti in tutelam Iudicis receptos manu ſua mittat, opéque deſtituat. Quod etſi omnibus, qui hæc tractant, ita palàm eſt, vt otioſus videri poſſit, ſi quis de hoc inſtituatur ſermo: non pigebit tamen ad detegendas magis, magíſque veteratoris illius artes, propria quædam in hanc ſententiam aſcribere. Ac primum vt

1. Blainuillæ, v. Calen. Mart. 1587. Quirinam Xallæam [1] ſtatim ac in carcerem condita fuit, inuiſerit, monuerítque non euaſuram illinc, niſi quæſtionum tormentis duriſſimè exagitatam, atque examinatam: ferret modo tacita exigui temporis dolores, certam poſt adeſſe libertatem: ſe interim vbi res poſtularet non defuturum. Atque vt is prædixerat, ita illi non multo pòſt euenit: Nam dum in tormentis erat, ac validè ijs premebatur, ille ſe eius reticulo crinali ſubmiſit non ceſſans addere animum, ac ſpondere iamiam adeſſe cruciatuum finem. Ac ſi fortè eos paululum, vt intermitteret tortori Quæſitor innuebat, id ille præuertens ceu à ſe factum miſeræ illi prænuntiabat. Sed cùm iam nullus eſſet dolorum modus, & amplius tolerari ne ab obfirmatiſſimo quidem poſſent: erumpés illa, Amouete me hinc, ait, ſatis verborum hîc mihi meus dedit perfidus: en parata ſum verum fateri: Ac ſic à Dæmone quem diſertis verbis prius abiurare iuſſa eſt libera ordine rem omnem ab eo, quo ſe illi addixerat, die recenſuit. Anna Xallæa [2]

2. Blainuillæ v. Calend. Mart. 1587. non abſimile huic factum, totidémque ferè verbis recitauit: niſi quod non crinibus, ſed imis faucibus Dæmonem ſuum cùm torqueretur occluſum habuiſſe ſe dixit. Nimirum quo faciliùs locuturæ vocem inhiberet, ſi fortè per doloris impatientiam admiſſum fateri vrgeretur. Nec ea res ſuo indicio illos fefellerat, qui tum præſentes affuerant: Aduerterant enim tortæ fauces in eum tumorem excedere, vt mentum ipſum ſua elatione propemodum adæquare viderentur: Tum adeò liuore decolorari, vt facilè intus angorem ineſſe maximum coniicerent. Eamdem Franciſca Fellæa [3] neceſſitatem

3. Pangeij v. Id. Noucb. 1584.

ſilentij

ſilentij ſibi à Dæmone allatam memorauit: ac præ-
tereà ita occluſas ad vocem Iudicis aures habuiſſe,
cùm is primùm illam interrogaret, vt nihilo plus
audiret, quã ſi is nihil omnino loqueretur: ſed tan-
dem ſuperata incantatione, ac veritate à ſe tormen-
tis expreſſa, non ceſſaſſe ab eo tempore Dæmonem
de nece illi minas intendere: Rogare ob id ne ſe in-
comitatam relinquant: præſertim de nocte cuius
ſolitudo maximè eſſet oportuna illius iniurijs. An-
na Morelia [4], atque alij quidam aiunt, cùm in tor- 4. Hadonuil-
mentis eſſent non conſtitiſſe propiùs ad ferendam lei. III.
opem, quàm extremis equuleis, vnde æquè locutu- Calen. De-
ris vocem inhibebat, ac ſi auribus ipſis ſeſe totum cem. 1581.
inſeruiſſet. Certè dici nequit, vt ſemel conquiſitam
prędam mordicus retineat contra Iudicis artes, vel
exquiſitiſſimas. Quas etiam tam ſæpè ſolet elude-
re, vt non pauci eo adnitente debitas ſcelerum pœ-
nas ſæpenumerò effugerint. Multi enim (inquit
Iamblichus) [5] admoto igne non vtuntur, ignem vi- 5. In libr. de
delicet repellente Deo intus afflante: vel ſi vtuntur myſt. ægypt.
non perſentiunt, neque pungentia percipiunt, vel ca. Miracu-
radentia, vel vlla tormenta. Equidem memini vi- la multa
dere me qui ſemel, biſue è carcere pro inſontibus fiunt.
dimiſsi, ac tertiùm comprehenſi demùm crimen
ſuum faterentur; quo nihilominus ab initio tene-
bantur. Ex ijs vnus Franciſcus Fellæus [6] nunc ſuc- 6.
currit, qui cùm è capitis iudicio bis celata veritate, Pangeij
ac ſuperatis tormentis emerſiſſet: tertiò delatus, ac XIIII. Cal.
in noxa deprehenſus, ſeras quidem, ſed graues ſce- Ian. 1587.
leris pœnas confeſſus tandem dependit. Imò nec
defuerunt, qui vim quæſtionis perferrent incon-
feſſi, ac cùm iam è reis eſſent eximendi, celatum

couſque crimen ſuum detegerent. Eius rei fidem fecit annis ſuperioribus Margareta Valtrina: quæ cùm horæ ſpatium integrum in carnificum acerrimis tormẽtis manſiſſet: nec ob id durius in ſe quicquam eſſet locuta: tandem iam dimittenda accerſi voluit Iudicem, apud quem primùm obſtinationis ſuæ precata veniam, à capite vti eam Dæmon inceſſaſſet, ac deinde per omnia flagitiorũ genera exercuiſſet, arceſſiuit. Non eſt & illud memoratu indignum, quod Alexiæ Belhoriæ7 idem facere cupiẽti contigit ſtupentibus præ admiratione, qui tũ aderant omnibus: Cùm enim ad eiuſmodi ſpõtaneam confeſſionẽ ſe accingeret, ac à Dominica oratione, vti mos eſt Chriſtianis, auſpicaretur; in murũ, quem poſt ſe habebat, auerſa ruit tanto impetu, vt pro enecta iam multis tollenda videretur; Sed paulatim ad ſe rediens, ac deliquij cauſam rogata: Non videtis, inquit, ſub lecto proſtratum carnificem, qui me modò faucibus cõprehenſam penè præfocauit? En etiam vt terrorem vultu minaciter obiicit, atque quantum poteſt inhibet, ne de ſe verbum vllum dicam! Nec me nunc quidem primùm à vero dehortari tentat; nam iam cùm torquerer, in aurem ſiniſtram ſe pulicis inſtar intulit, monens ſedulò linguam vt temperarem, nec vinci me ſinerem exigui temporis non admodum vehementi dolore: ſic veluti ſtrenuus pugil non conquieſcit, neque defatigatur, dum ſupereſt certandi copia, atque occaſio: Nec prius vnquam deſtituit quos ſemel habuit obſequentes, quàm ipſi illi, ceu agni lupo, fuerint erepti: Quod etiam cùm præſentit, ac coniectat futurum: ſæpe vel prauis conſilijs, vt cùm ad ſuſ-

7. Blainuille XVII. Cal. Febr. 1587.

pendium,

pendium, ſpontaneámque mortem impellit: vel re, ac facto, vt cùm collum ipſe obtorquet, verberibúſue necat; vel aliqua alia via, quæ exitium afferat (ſi non Deus auertit) anteuertit: quod proprijs, ſuíſque exemplis alibi fuſiùs eſt demonſtratum. Aut ſi ne hoc quidem licet, at ingratum, iniucundúmque aliquid ſi poteſt facit: ne omnino innocuus abeat. Sic Catharina Latomia[8] Marchenſis; etſi ea erat adhuc ætate quæ virum ferre non poſſet: bis tamen in carcere ab eo compreſſa eſt, illius odio, quod paratam videret crimen ſuum cõfiteri: ex quo etiam vitio parum abfuit, quin ea moreretur. Hîc mouent quæſtionem, an pacti quo primum cum Dæmone conuenit ſagas eo inuito pœnitere poſſit: an potiùs ea quoad viuant ſeruare neceſſe habeant. Et de hoc quidem, ſi ſententiam dicat Iuriſconſultus, pacta quæ turpem cauſam continent negabit eſſe ſeruanda. Sed nunc de iure non ambigitur: hoc modo quæritur[9], an quemadmodum more militari tráſfugis negatum eſt poſtliminium: ita & ijs qui ſemel à Deo ad humani generis hoſtem deſciuerunt præcluſus ſit omnis aditus miſericordiæ Dei: ſic vt à partibus in quas ſemel tranſiuerunt, nunquam diſcedere liceat. Et hoc quidem qui affirmant inde eſſe dicunt: vel quòd pœnitentia, quam peccatorum remiſſionem præcedere oportet[10], nulla vnquam ducantur: inhibente ſcilicet illam Dæmone, quem omnium ſuarum actionum aſſiduum monitorem habent: vel ſi quæ animum ſubeat Iudæ proditoris perſimillimũ eſſe[11]: cui admiſſum quidem facinus diſplicuit: nihilominus tamen reſipuit, ad Deúmq; eſt conuerſus: ſed potius deſperatione vltima affectus, mor

8. Haracuriæ IIII. Non. Febr. 1587.

9. L. Item ei. Ex quibus caus. maio.

10. Matth. cap. 3 verſ. 2.

11. Matth. cap. 27. verſ. 3.

ctus mortem damnatiſſimam ſibi ſua manu quæſi-
12. ſiuit. Quod & ſagæ, vt alibi dictum eſt [12], ſæpè fa-
Libri huius cap. 6. ciunt. Et hoc quidem non ſum exagitaturus Theo-
logorum rationibus: ſed tantùm id quod de ſaga-
rum peruicacia, pertinaciáque ex earum quæ-
ſtionibus non paucis compertum habeo, lectori
communicare. Et certè pleraſque memini me audi-
re, quæ dicerent non ſemel inceſſiſſe ſe cupidinem
amoliendorum à ſe ſuorum Magiſtellorum: tum
quòd ab iis data ſibi verba iam viderent: tum ma-
ximè, quòd eorum intolerabilis eſſet crudelitas, at-
que ſæuitia: non quiuiſſe tamen ſe illis expedire:
quòd ſtatim ac ea animum ſubiret cogitatio, adeſ-
ſent coràm, atque id conſilium verberibus etiam
animaduerterent. Ac ſi ne id quidem facerent: ta-
men ad irritum cecidiſſe, quæ ad eam rem adhibi-
ta eſſent, remedia omnia. Agathina Franciſci Sar-
13. toris vxor [13], cùm eam tam duræ ſeruitutis tæde-
Heſſ. Pittelangij XII. Cal. Octo. 1590. ret; quod multi efficax ad id remedium eſſe, ſed
impiè putant; eo ipſa tandem vti decreuit. Ergo in
Saruerden vicinum oppidum proficiſcitur, iter co-
mitante Eua Albentis Vvon Kirchel filia, atque à
loci curione ſe iterum baptiſmo luſtrari curat, ea
ipſa Eua proparentis in hoc faciente officium: Ni-
hilo magis tamen deſtitit nequam ille ſpiritus eam
pugnis, calcibúſque poſteà impetere; ſordibus vn-
diquaque oblito ore fœdere, ac quam potuit indi-
gniſſimè habere. Non inculcabo quod villæ ad Io-
14. nam [14] puellulæ cuidam accidiſſe iam dixi: ſcilicet
Lib. II. c. 2. ſemel à ſortilega matre malis artibus initiatam nul-
lis contra inſtitutis tam ſanctè informari potuiſſe:
quin in ea ius aliquod ſemper ſibi Dæmon retine-
ret, ac

ret,ac vendicaret. Nempe hæc vera pridem querela fuit, nunquam tam benè deterſum mortarium reperiri;quin in eo contuſarum herbarum odor aliquis ſuperſit.Quod ego ſic dictum non intelligo: quaſi Chironium, quod aiũt,atque immedicabile vulnus id eſſe exiſtimem:Nunquid enim qui cadit non adiiciet,vt reſurgat [15]? Et qui auerſus eſt non reuertetur? aut quis Dominum impediet,ne ſoluat compeditos, illuminet cæcos, vincula diſrumpat? Sed hoc dico Sagas maximè,dum ſui ſunt arbitrij, id eſt nulla vrgentur diſquiſitione,cuſtodia,equuleis, celatum quoad earum eſt hoc totum ſemper habere,mordicus tenere:Vt credam illis ab ea quę ſic putatur carceris miſeria: etſi ne id ſemper quidem,vt modò dictum eſt,neceſſarium prorſus Deo ſic permittente, ac culpam earum expiante ſalutis eſſe initium. Quemadmodum ab infenſiſſimo hoſte aperta Pheræi Iaſonis vomica,quam medici ſanare non poterant, eum ab imminente, certáque morte vindicauit: vt hîc quod circumferunt noſtrates prouerbium, ſi alibi vſquam veriſſimè poſſit prædicari per infortunium,ad fœlicitatem commodiſſimam ſæpè viam aperiri. Cuius rei vel illud abundè magnum eſt argumentum, quod vno ore omnes ſagæ dictitant, illum ſibi miſeris libertatis diem primum illuxiſſe, quo Iudex vim, terrorem, cruciatus admouiſſet:Rogare ideò vehementer ne ſe iudicio abſoluerent,ac rurſum tyranno illi in ſeruitutem traderent: Vnicum ſupereſſe remedium,ſi interea dum reſipiſcerent, admiſſorúmque pœniteret, citiſſimæ morti offerrentur. Alias quas iudicio prodidiſſet compertas, ac confeſſas ſic mulcta-

15. Hierem. 8.

rent: Neque enim aliter finem ſceleribus, maleficiiſque ſuis facturas, vel ſi id maximè cupiant; adeò non ceſſat ſuis tantiſper Dæmon imminere, atque inſtare, dum ſunt â cuſtodia illa liberæ, nec adhuc in iuris ceu aſylo concluſæ, ac conſtitutæ: ſed hæc magis eſt vt Theologorum, quod iam diximus, iudicio relinquamus, hoc modò contenti recenſere quod ſic obſeruauimus.

Multa eſſe, quæ à noſtræ ætatis quæſitoribus contra ſortilegos, priuſquam eos tormentis adhibeant, vſurpari ſolent ad impediendas, quibus tormentorum vim eludere dicuntur, incantationes: ſed parum laudato more id fieri, quod ſit, vt eſt in prouerbio, clauum clauo extundere, malum malo depellere.

CAP. IX.

PLerique (aiunt Vlpianus [1], & Fabius [2]) ſic tormēta contemnunt, vt patientia facile mendacium faciat. Quod & de Leæna meretrice, Anaxarcho, Antiphila Cyrenenſi, aliiſque multis ſcriptum reliquerūt Plinius [3], & Valerius [4]: quotidianáque adeò experientia iam tritum, vulgatúmque eſt. Verùm cùm vel id à corporis duritia: vel ab animi obfirmatione, ſæpè proficiſci cōſtet: minus iam mirum, nouúmque videri debet: ſiquidem eo progredi poſſe humanam tolerantiam. Et Marius [5], qui inciſi cruris vehementiſſimos, diuturnóſque dolores tacitus tulit: & Lacon [6] puer, cui celata ſub veſte vulpecula nulla viſcerum laceratione, dilaniationéque, vel minimam doloris vocem exprimere potuit,

1. *l. 1. §. in cauſa De Quæſt. D.*
2. *Inſtitut. orator. li. V. cap. 4.*
3. *Li. Hiſt. na. VII. ca. 23.*
4. *Lib. VIII. cap. 4.*
5. *Plutarch. in eius vita*
6. *Idē in Laconicu apophthegm.*

potuit, ſatis, ſupérque demonſtrant. At quod diſtorta, contenta, per vim adducta brachia, & quod de Mummolo præfecto ſub Chilperico refert Gregorius Turonenſis7. poſt tergum è trabe reuincta: vel ad trocleas extenſa: ſubterfixi etiam ſudibus vngues nullo doloris ſenſu afficiátur; ſomnúmque, qui niſi in quiete capi poteſt, contra ſępè concilient: hoc certè omnium fidem longè vincit, ac ſuperat. Et tamen res eſt ſic nota, ac perſpecta ijs, qui ſontes, maximéque ſortilegij delatos iſtiuſmodi tormentis exercent: vt in hoc præcipua cura incumbant, qua ratione artem arte deludant: clauum clauo extrudant. Ergo alijs cautio eſt, vt à lictoribus ſublimes de domo tollantur, ac abrepti à terra, Anthei inſtar, in carcerem deportentur. Quem morem in vſu pręſertim habent Germani, qui vaſtum regnum incolunt: ſimili puto ratione, qua Vogeſi noſtrates, præſertímque ruſtici nupturas, atque ad ſacra connubialia properantes virgines validiſſimorum duorum hominum implicatis, atque innexis brachijs in ipſo domus limine imponunt, atque ita ſedentes in ędem ſacram efferri curant: rati omnem carminibus, incantationibúſque, ſi quæ fortè ad impediendum matrimonium poſteà intercedant, ea re præcludi viam, atque aditum. Aliis hoc curæ eſt, vt detracta omni veſte tunica interiore induant, quam vno die neuerint, texerint ac conſuerint: Namque operoſum, & difficile eſſe conuenit, quod tantam difficultatem vincere, atque expugnare queat. Sunt & qui ab imis plantis pedum ad verticem capitis vſque depilatos, ac deraſos tormentis exhibeant; quòd Dæmonem in crinibus, ac

7. Li. vi. hiſt. Franco. ca. 35.

pilis receptum habere credant. Quod iam olim Domitiani Imperatoris iuſſu in Apolloniũ Thyanæum vſurpatum teſtatur Philoſtratus [8]: Nam & is ſibi à crinibus viſiones naſci non ſemel antè dixerat, ferrúmque ob id ijs admoueri valde metuebat. Et non ita pridem Alexia Gallæa Betuncuriana [9], cùm maximè cuperet maleficia ſua quæſtori palàm facere, nec tamen id poſſet per præſentem, vt aiébat, Dæmonem: rogauit ſibi crines abſcindi, ac in ignem poni. Quo facto cœpit ſtatim omnia numerando percenſere, quæ eius ductu, atque auſpicio admiſiſſet. Sic fortè operum Dei vbique ęmulator improbus Dęmon hoc illius effingere voluit: quod de Sampſone in Bibliis legitur [10] comæ tonſuram illi interdictam fuiſſe oraculo; ſi vires ſibi fato attributas incolumes, ac ſaluas habere vellet: quod earum ſedes in capillitio eſſet cõſtituta. Non deſunt & qui iniecta in os frigida inde putent deturbari Dæmonem. Roſa Gerardina [11] fatetur hac vna re adductam ſe, vt verum fateretur, aliáſque omnes premendi rationes ſe pro nihilo habuiſſe. Quod ſequitur iam multorum opinionem ſua experiẽtia obtinuit, eáque adeò quæ magni nominis principem hoc ipſo anno Serræ, qui pagus in ditione eſt D. Ioannis à Lenuncuria teſtem, ſpectatorémque habuit. Quadrupedes conſtringuntur, ac in lacum frigida oppletum immerguntur; ſi incolumes enatant, pro manifeſtis: ſin ſubmerguntur, pro inſontibus habentur. Quod etiam Deſiderius Gandonius [12] inter alia, quæ affirmabat ſortilegorum propria pro indubitato enarrauit. Qui mos à Saxonia [13] Occidentali, maximéque à Vveſtphalia

8. *In Apollonij vita, cap. 5. Lib. VIII. & lib. VII. ca. 14.*

9. *Mirecuriæ VII. Id. Dec. 1583.*

10. *Iud. 16.*

11. *In agro Stiuenſi Non. Nouem. 1586.*

12. *Salſuriæ ad Bariſiũ Non. Mart. 1588.*

13. *Lex prima conſtitut. Neapol.*

ad nos primùm perueniſſe creditur: Et anteà ij fortè illum acceperant ab Illyriis, ac Triballis. Nam & apud eos mulieres faſcinatrices fuiſſe, quæ ne veſte quidem degrauatæ mergi poſſent, refert ex Iſigono Plinius [14]; Spranger [15], & Inſtitoris aliud à ſe obſeruatum memorát: vt ſcilicet auerſæ ad quæſitorem rapiantur. Quæſitoris ſiquidem animum illas miſeratione occupare: imo potius faſcinare, ſi eum vel tantillum aſpectu præuertere queant. Non minus [16] quàm qui hominem videre prior occupat baſiliſcus, aut etiam lupus:

-- lupi Mœrim videre priores [17].

Quarum omnium rerum cauſam ſi quis ſtudioſius exquirat, non aliam puto probabiliorem reperiet, quàm quod Dæmon talibus experimentis occaſionem conſulto præbet: materiámque veluti ſubminiſtrat, qua homines ad tentandum Deum procliuiores efficiantur: dum ſcilicet ea omittunt, ac negligunt, quæ ad manum ſunt remedia aliena inſolentia, & quæ Dæmonem authorem, monitorémque potius habent ſectantur, ac probant [18]. Quæ longè maxima in illis eſt impietas: quámque Deus olim dipſadum venenatis morſibus in Iſraëlitas vindicandam cenſuit: idem niſi ab ea nobis temperamus in nos exemplum editurùs Satanæ, qui ſerpens antiquus eſt [19], paratúmque ſemper habet, quo inficiat, venenum nos permittendo, ac condonandò. At, inquiet aliquis, iſto aquæ periculo, imo laminæ candẽtis, ignitorúmque vomerum, quod longè ſæuius eſt, olim vſos fuiſſe Chriſtianos teſtantur ſacri canones [20]. Et iam anteà Moſes potionem cum execratione, & deuotione iis mulieri-

14. *Hiſt. nat. lib.* VII. *ca.* 2.

15. *Tertia partis Quæſt.* 15.

16. *Plin. Hiſt. nat. lib.* XXIX. *cap.* 4.

17. *Virgil.*

18. 1. *ad Corint.* 10. *cap. verſ.* 9. & *Numer.* 21.

19. *Apocal. c.* 12. *ver.* 9.

20. *ca. Mennã* 2. *q.* 4.

bus dari iuſſerat, quæ ſtupri eſſent inſimulatæ; quo rei veritas, quę alioqui in occulto erat, manſura lucem ſuam obtineret: Neque tamen quiſquam eo zelotypiæ ſacrificio (ſic enim vulgo appellabant) tentatum fuiſſe Deum dixit: cùm id ex eius præcepto eſſet: vti in Numerorum libris [21] perhibetur. Sed hoc eius ætatis proprium fuit exemplum duræ ceruicis populo in adulterium; cuius tum frequentiſſimæ erant occaſiones, pro tempore id conceſſit Dominus, qui (vt inquit D. Auguſtinus [22]) nouit quid quemque pati, ac ferre oporteat. Neque tamen nũc rectè in argumentum adduci poteſt, cùm peregrina eiuſmodi iudicia Chriſtianis prohibita ſint, atque interdicta [23]. Euangelij ſiquidem diſertis verbis monemur occulta, incognitáque illi relinquere: qui ſolus nouit corda filiorũ hominum, nec ea aliter rimari, atque indagare, quàm iudiciorum ordo poſtulat: voluntaria ſcilicet, aut expreſſa à reis confeſſione, teſtiúmq; non iure refutatorum manifeſtis, ac indubitatis elogijs: Nemo enim (inquit D. Auguſtinus [24]) qui quod rationabili conſilio fiat habet, Deum ſuum tentare debet. Faceſſant igitur è nobis iſtæ inquiſitiones illegitimæ, illicitæ, ac damnatæ, ne meritò audiamus, quod olim à Phariſæis Chriſto per ſummam iniuriã obiectum eſt: Nos ſcilicet nõ eiicere Dæmonia, niſi per Beelzebub principem Dæmoniorum [25]: aut quod Euſebius ad Hieroclem ſcribens de quodam loquitur δαίμονα: ἀπελαύνει ἄλλον ἄλλῳ δαίμονι, nos itidem illis artibus, quas in ſortilegis damnamus, accuſamus, ac reprehendimus: ipſos tamen aggredi, tentare, ac ad pœnam, ſuppliciúmq; rapere: Et quod facti indignitatem

21. Lib.v.

22. In lib. Queſt. Exod.

23. Can. Ex tuarum de purg. ca. fi. de purg. vulgari d. can. Mennam. 2. q. 4. & can. conſuluiſti eo.

24. Lib. 1. Queſt. Genes. qu. 26.

25. Matth. c. 4. verſ. 24.

gnitatem etiam auget legis, iudiciorúmque ſpecie abumbrare:authoritate defendere,atque adeò poſteritati in exemplum,documentúmque relinquere. Nam certè more hominum euenit,vt qui in eorum animos publicè inuaſit error,hunc poſteriores mordicus teneant,ac,quod loquuntur iuris doctores,pro veritate habeant. Recti apud nos locum tenet error(inquit Seneca [26])vbi publicus factus eſt. 26. Epiſt. lib. 22. Epiſt. 124.

Futurorum ſcientiam Dei eſſe propriam: ſi qua porrò Dæmones præditi eſſe videntur, vel præſenſionem tantùm eſſe, & coniecturam ex præteritorum ſagaci inductione: vel eorum,quæ ipſi aliquando conſtituerunt facere, prædictionem affectatam: vel denique eorum,quæ è longinquis, variſque regionibus maxima celeritate conquiſiuerunt, præoccupatam nuntiationem.

CAP. X.

PEnes vnum Deum eſſe rerũ futurarum cognitionem, ac prouidentiam loquuntur omnes, qui pietatem aliquã colunt, ac retinent [1]. Et Chriſtus [2] id ſe ſuos ambitioſius de inſtaurandi regni Iſraëlitici tempore quæſtionem afferẽtes coërcuit; inquiens non eſſe illorum ſcire tempora,quæ pater in ſua poteſtate poſuiſſet. οὔτε γὰρ (inquiebat Socrates [3]) χαρίζεσθαι θεοῖς ἂν ἡγεῖτο τὸν ζητοῦντα ἃ ἐκεῖνοι σαφηνίσαι οὐκ ἐβουλήθησαν. Pindarus quoque etſi ea vixit ætate, quæ mortalium menſes prauis Dæmonum erroribus adhuc implicatas habebat: cæcam tamen futurorum ſcientiam apud homines eſſe dixit, ad eáque ſolam diuini luminis perſpicacitatem, atque acumen

1. D. Io. Chriſoſto. homel. 18. in Ioan. Iſaiæ. 41. Daniel. 2.

2. Act. Apoſt. cap. 1.

3. Xenophon. lib. 4. de dict. & fact. Socra.

4. men penetrare poſſe idem ſentit Pacuuius[4].
Apud. Gellium Noct. Si qui (inquit) *quæ euentura ſunt præuideant,*
Atti. lib. 14. ca. 1. *Æquiparent Ioui.*

5. Apud. Philoſtr. lib. 3. c. 13. Apollonius Tyanæus[5], qui nihil eorum, quæ ſcire poſſent homines, ignorare ſe profeſſus eſt: diuinandi tamen artem omnem humanæ naturæ metas excedere. & vtrum quiſpiam verè ipſam noſcet, ſe neſcire dixit: Imò etiam[6] ſe perhorreſcere, tanquam de Diis malè ſentientes, qui quæ Deorum ſunt ſeſe prænoſcere audent aſſerere. Iulianus quoque cognomento Apoſtata: quamuis (inquit Ammianus[7]) præſagiorum ſciſcitationi eſſet deditiſſimus: futurarum tamen rerum euentus ſuperas poteſtates ſolas prædicere poſſe. Et tamen oppleuit hæc opinio non tantùm Ethnicos, quorũ Dij ſunt Dæmonia: ſed & Chriſtianos, qui in vero Deo πρέγνωσιν, καὶ προαίσθησιν agnoſcunt, vaticinijs, oſtentis, oraculis, ſomnijs, ac diuinationibus futura præſentiri poſſe: Dæmonibúſque, qui ijs vulgo præeſſe creduntur, fatidicam vim ineſſe, quæ raro coniectura aberraret. Diſerta eſt (inquiunt qui has tuẽtur partes) in eam ſentẽtiam D. Baſilij oratio[8]; Dæmones plerunque futura prædicere. Item D. Auguſtini[9] eos multo antè cognita prænũtiare, quàm eueniant: vti aliquando Serapis fecit, qui ſui ſimulachrum intra certum tempus euertendum, omnémque de cætero ſui cultum, ac religionem cum deteſtatione abolendam prædixit. Et Pythoniſſæ Dæmõ Samuëlis aſſimulata perſona Sauli nunciauit futurum poſtridie vt regnum, liberóſque vnà cum vita amitteret[10]. Cimoni canis[11], id eſt Dæmon canina ſpecie, ac forma conſpicuus, humana voce

6. In oratione quam ad Domitianum habuit.

7. Rerum geſta. lib. 25.

8. In cap. 8. Eſaiæ.

9. cap. 3. lib. de diuinat. Dæm.

10. 1. Reg. 28.

11. Plutarch. in Cimone.

voce inter latratus loquutus certiſſimum præſignificauit interitum: Dæmon alius habitu iuuenis, flaua cæſarie apparentis Iuliano [12], de quo proximè mentio habita eſt: prædixit illi in Phrygia moriendum eſſe; quod & non multo pòſt euenit. Alia itidem, ſi ad recentiora deueniendum eſt, Guntchrammũ [13] Aureliæ, ac Burgundionum regem certiorem fecit non modò anni ac diei, verùm etiam horæ, qua Charibertus, è viuis eſſet abiturus. Et nunc nuper Ianæ Nicolai Michaëlis [14] vxori quatriduo, antequam in vincula coniiceretur, cauſam veneficij dictura à Magiſtello ſuo id ita ſibi euenturum certò admonita eſt: abundántque omnino tum veterum, tum recentiorum hiſtoriæ iſtiuſmodi exemplis, in quibus Dæmonum prædicta, re atque euentis comprobata, confirmatáque reperiuntur. Quid ergo? nóſne in eas anguſtias iſtis argumentis, atque exemplis coniici patiemur: vt concedamus Deum nequiſſimæ omnium, quas vnquá condidit, naturæ id communicare, quod eius in rerum humanarum diſpenſatione prouidentiam præcipuè oſtendit, ac demonſtrat? Minimè verò: ſed quemadmodum cæterarum, quæ in Deo elucent virtutum vbique æmulator, atque adumbrator eſt Diabolus: ita & hic ſtrenuè, ſi vſquam vires ſuas effundit, atque explicat: quòd nulla adeò re magis capiantur homines, quàm eorum, quæ impendent, ſiue bona, ſiue mala ſint, anticipata, ac præcepta cognitione: Tum facilis, & expedita eſt illi ad hæc omnia natura. Primùm ab vltima antiquitate vnde incœpit rerum omnium memoria: quarum (vt inquit D. Baſilius) comparatione, ac

12. Zonara Annal. tomo. 3.

13. Aimonius Monach. de geſt. Franc. lib. III. c. 22 & Greg. Turo. lib. v. ca. 14.

14. In agro Stiuenſi. IIII. Non. Iun. 1590.

collatione futuras coniectura nos etiam ſæpè aſſequimur Præterea ſenſus quo præditus eſt acumen, & ſubtilitas: motus quo fertur pernicitas, ac velocitas: Et ipſa in mutandis, variandíſque rebus prompta facilitas. Siquidem cum morbos immittere, aërem ipſum vitiare, ac corrumpere; homines in ſuam ſententiam illicere; nouas rebus facies inducere multáque alia, vel ad prodigium facere poſſe author eſt idem D. Auguſtinus: ad eorum, quæ iam extant maturam renuntiationem: vel quæ impendent, ac vētura ſunt occupatam prædictionem pronum iter, facilémque viam illi expediunt. Vitæ diuturnitas primis hominibus otium feciſſe dicitur obſeruandarum rerum: vnde manauit Aſtronomia, per quam regnorum euerſiones, prælia, fructuum prouentus, morbi, atque ijs ſimilia prænoſci creduntur. Quid igitur mirum, ſi, qui poſt conditum orbem perpetuam, integram, omníſque adeò ſomni expertem ætatem traduxerunt, Dæmones aliquam ſibi recordatione adeò vegeta, ac ratiocinatione libera facultatem coniectandi compararunt? Medici impendentes morbos ex ciborum ſatietate, & faſtidio, membrorum laſſitudine, nocturna inquiete, aliíſque prognoſticis præſagũt: eorumdem, vbi inceſſerunt, vel pertinaciam, vel curationem ex ſudoribus, deiectionibus, multíſq; id genus ſignis κρισίμοις augurantur. Et hęc non multo confidentius, certiúſque iudicabunt Dæmones: quibus interiores, ac reconditiores quæque naturæ latebræ magis patent, quàm dies ipſe mortalibus appetente meridie. Exterarum gentium res geſtæ per equos diſpoſitos, aliáque viarum compendia ad

dia ad potentiorum aures tã citò ſæpè perueniunt, vt incredibilis tenuioribus videri poſſit tanta celeritas: niſi eius fidem pridem confirmaſſet experientia. Et iam dubitamus fateri illa, quæ in remotis procul oris, ac regionibus eueniũt, eo ferè quo fiunt momento renuntiari à Dæmonibus poſſe: quæ deinde homines pro ſenſus ſui tarditate mirentur, ac tanquam prognoſtica arripiant. Nam certè illos minimo temporis ſpatio maxima locorum interualla tranſcurrere poſſe, alibi proprijs ad eam rem exemplis ſic eſt demonſtratum: vt nihil nunc ſit neceſſe idem dolium voluere. Quamquam ſi quis quicquam prætereà deſideret, huic abunde ſatiſfacere debeant, quæ tum Græci, tum Latini authores in eam ſententiam meminerunt: Caſtorem, & Pollucem Romæ Latinorum ſtragem eo ipſo die nuntiaſſe, quo in agro Tuſculano eſt edita: Et Locrenſium [15] in Crotoniatas ad Sacram fluuium victoriam Lacedęmonem Corinthum, atque Athenas, ſimul atque parta fuit, eſſe perlatam. Apollonium, cùm in Ægypto eſſet, nouiſſe tamen quæ Romæ fiebant in exercitu contra Vitellium Imperatorem. Rurſus [16] cùm Epheſi meridie diſputaret, ac id temporis Domitianus Romæ occideretur, rem totam quaſi pręſentem atquè ante oculos poſitam multis particulatim narrauiſſe: Et atauorum noſtrorum memoria Ludouico Galliarum regi eius nominis Vndecimo pro certo nuntiatum, vti Carolus Dux Burgundiæ cum vniuerſo exercitu ad hanc vrbem cæſus deletúſque eſſet. Licèt enim nō minus decem dierum itinere abeſſet, tamen pòſt compertum eſt ea ipſa hora ad internecionem

15. Iuſtin. lib. 20.

16. Volaterra. Anthro. lib. 13.

cæſum Burgundionem, qua illi id nuntiatum fuerat: vt alia tam multa omittam, quę paſſim ſuperiorum temporum res geſtas legentibus occurrunt. Hæc igitur coniecturis, obſeruationibus, occupatione rumoris, viæ acceleratione, aliíſque alieníoribus modis tota nititur rerum futurarum præſignificatio. Non ineſt certa, conſtans, indubitata, ſtabilis, firma, atque perpetua: qualem in vno Deo (cui aliud niſi præſens tempus nullum eſt) fas eſt agnoſcere. Porrò adeò obnixè hæc fiunt à Dæmone, vel vt inde admirationem, beneuolentiámque apud ſuos conciliet: vel vt aduerſus defectionem præmonitos, atque obfirmatos habeat, vbi ſcilicet ex vinculis de ſe reſpondere coguntur. Nam certè plerique omnes, qui in ea ſorte, ac conditione fuerunt, id ita ſibi eueniſſe recenſuerunt. Ianæ Gerar-
17. dinæ [17], cùm illi ceu indignabundus in carcere vit-
Pangeij XI. tam detraxiſſet, ac capillos diſieciſſet, nuntiauit fu-
Cal. Dec. 1584. turum, vt poſtridie ad quæſtionem, ac cruciatum
abriperetur. Idem fecit Franciſco Fellæo [18], cùm ſe
18. Ibidem in coruum effinxiſſet, atque ea forma illi in carcere
XIIII. apparuiſſet. Tum etiam Annæ Moreliæ [19]: cui præ-
Cal. Ian. 1594. terea grauiter eſt interminatus, ne ſe, conſcióſue
19. iudicio proderet. Alexiæ Belhoriæ [20] pridie eius
Hadonuilla III. Cal. diei, quo erat torquenda, ſignificauit adeſſe ex vr-
Dec. 1581. be carnificem, qui illam quidem indigniſſimè eſ-
20. ſet accepturus: ſed caueret, ne dum ſe exigui tem-
Blainuilla ad aquas poris cruciatibus vult exemptam, in ſæuiſſimum,
XIII. Cal. certiſſimúmque ſupplicium incurreret. Ac ne hoc
Ian. 1587. 21. quidem ſic inultum laturam: ſe enim prætereà gra-
Huccuria uiſſimè in illam linguæ hanc leuitatem, facilita-
mēſe Sept. 1586. témque vindicaturum. Ioannes Rotarius [21]: cùm

eius dici ſumma lucè, quo die erat vltimo ſupplicio afficiendus, à cuſtodia de more inuiſeretur, ac rogaretur ecquid animi haberet: Satis equidem pro tempore, reſpondit ille, ſed ſi quid adhuc cupis de me promereri, id age properè: nam hodie poſtremum me vides. Ac cùm cuſtodia, vt hunc illi metum adimeret, nihildum ſe intellexiſſe diceret; quin integra, ſaluáque deberent illi eſſe omnia. Næ tu, infit ille, incaſſum verba mihi dare conaris, qui rem omnem à Magiſtello meo hac nocte didicerim: ſimúlque ea, quaſi præſens omnibus affuiſſet, prolixè recenſuit. Eadémque ipſa, cùm aliquot poſt horas capitaliter damnandus ad ſubſellia cōſiſteret, iudicibus ſuis enarrauit: Hoc etiam adiiciens Magiſtellum illum ſuum ſuperiori nocte non deſiiſſe ſecum verſari, adeò puſillo corpore: vt à ſolo digitos octo vix extare videretur: talem Tagetem, quem haud dubiè Dæmonem aliquem fuiſſe credi par eſt, cùm in agro Tarquinienſi terra araretur, & ſulcus altius eſſet impreſſus, de repente apparuiſſe refert Cicero[22]: Nihilominúſque gladio tam oblongo ſuccinctum fuiſſe, quàm ſi vir eſſet athletico aliquo habitu præditus.

22. *Lib. II. De diuinatio.*

Quod dictum eſt Dæmones ſuis adeſſe, etiam inter ipſos Iudicum conſeſſus, nemini mirum videri debere: tum & in interioribus ſacrarijs, locisque adeò præſentis Dei maieſtate venerabilibus aliquando interfuiſſe reperiantur. Tum obiter recitata de ea re memorabilis hiſtoria: Et diſputata quæſtio, an poſſint Dæmones ſe ijs tantùm, quibus videtur, alijs etiam multis præſentibus, conſpiciendos præbere.

CAP. XI.

NVlla adeò ſancta, atque auguſta loci cuiuſquam religio eſt, quam Dæmon violare non tentet: ita audax, & temerarius perrumpit omnia, dum prædam ſuam ſectatur, mortalibúſque inſidias inſtruit: In templorum ſacratioribus adytis, in concionibus ſacris, in Anachoritarum cellis in eorúm qui mundum eiurauerunt ſodalitijs, & frequens, & aſſiduus: vti quæ eius ductu, auſpicióque ibi patrantur facinora ſatis indicant. Imò & auſum ſe inferre ei, quem olim ſuorum Deus celebrabat, conuentui teſtatur Iobi [1] hiſtoria: vt iam mirum videri non debeat, ſi in ipſo iuris ſacrario inter medios iudicum conſeſſus cum ſuis conſiſtere, ac veluti vadimonium obire audeat. Et ea quidem, priuſquam forum, iudiciáque attingerem, ſæpè audiueram contigiſſe: nihilque magis me afficiebant, quàm quos nutrices vagientibus infantibus de lemurum, laruarúmque occurſationibus terrores afferre ſolent: Nunc poſtquam præſens attentiùs obſeruaui omnia, éxque manifeſtiſſimis argumentis rem totam certiùs cognoui, iam factus confirmatior

[1] Cap. 1.

matior, haud dubitaui eam quoque alijs prodere: nihil me tamen iniquiorem, ſi non credant, habituris, quàm habere eos voluiſſem, qui mihi inexperto olim talia narrabant. Ex multis igitur vnum fide mea lector tibi exponam: qui id dum quæſitoris officio fungor ipſe oculis meis viderim. Veneficam quamdam (ei Aſinariæ nomen vulgus ab Aſinario marito fecerat) ſic premebam dictis teſtium, vt iam effugio, aut tergiuerſationi locus nullus ei relinqueretur: Itaque ſe ob id comparauerat, vt admiſſa omnia ſua velle patefacere videretur, cùm illi in vultu color ſubitò immutari, oculi in aduerſum carceris angulum cum ſtupore defigi: oratio, mens denique ipſa cœpit excidere. Rogo ecquis ipſam morbus adeò repente inuaſiſſet: Reſpondet ex illius anguli ſuperiore parte videre ſe Magiſtellum ſuum manus ſibi ferociter oſtentantem, quales habent cancri bifurcas, ac dentatas: iámque inuolaturo ſimilem apparere. Eò oculos conuerto: Pergit illa obnixè intento etiam digito demonſtrare: Nihil aduerto: Iubeo tamen præſenti eſſe animo: multa & ſecurè, & confidenter in Magiſtelli illius contemptum, faſtidiúmque præfatus. Ex eo igitur timore iam ſe collegerat, ac pergebat de ſe narrare, quę antè acceperat, cùm denuò ex alio angulo prominentem illum enormiter aduertit, mutata iam perſona: vti qui ſcenæ alicui ſeruiunt, ac rectis cornibus inſtructa fronte, quaſi eam illicò ijs eſſet impetiturus; ſed rurſum deriſus ac etiam conuitijs proſciſſus abiit, nec ab ea deinceps viſus eſt: vti ipſa iamiam ad rogum profectura declarauit. Idem Vici Mediomatricum non multis antè annis

contigiſſe

bus dari iuſſerat, quæ ſtupri eſſent inſimulatæ; quo rei veritas, quę alioqui in occulto erat, manſura lucem ſuam obtineret: Neque tamen quiſquam eo zelotypiæ ſacrificio (ſic enim vulgo appellabant) tentatum fuiſſe Deum dixit: cùm id ex eius præcepto eſſet: vti in Numerorum libris [21] perhibetur. Sed hoc eius ætatis proprium fuit exemplum duræ ceruicis populo in adulterium; cuius tum frequentiſſimæ erant occaſiones, pro tempore id conceſſit Dominus, qui (vt inquit D. Auguſtinus [22]) nouit quid quemque pati, ac ferre oporteat. Neque tamen nūc rectè in argumentum adduci poteſt, cùm peregrina eiuſmodi iudicia Chriſtianis prohibita ſint, atque interdicta [23]. Euangelij ſiquidem diſertis verbis monemur occulta, incognitáque illi relinquere: qui ſolus nouit corda filiorū hominum, nec ea aliter rimari, atque indagare, quàm iudiciorum ordo poſtulat: voluntaria ſcilicet, aut expreſſa à reis confeſſione, teſtiúmq; non iure refutatorum manifeſtis, ac indubitatis elogijs: Nemo enim (inquit D. Auguſtinus [24]) qui quod rationabili conſilio fiat habet, Deum ſuum tentare debet. Faceſſant igitur è nobis iſtæ inquiſitiones illegitimæ, illicitæ, ac damnatæ, ne meritò audiamus; quod olim à Phariſæis Chriſto per ſummam iniuriā obiectum eſt: Nos ſcilicet nō eiicere Dæmonia, niſi per Beelzebub principem Dæmoniorum [25]: aut quod Euſebius ad Hieroclem ſcribens de quodam loquitur Δαίμονα: ἀπελαύνει ἄλλον ἄλλῳ δαίμονι, nos itidem illis artibus, quas in ſortilegis damnamus, accuſamus, ac reprehendimus: ipſos tamen aggredi, tentare, ac ad pœnam, ſuppliciúmq; rapere: Et quod facti indignitatem

21. Lib. V.

22. In lib. Quæſt. Exod.

23. Can. Ex tuarum de purg. ca. fi. de purg. vulgari d. can. Mennam. 2. q. 4. & can. conſuluiſti eo.

24. Lib. 1. Quæſt. Genes. qu. 26.

25. Matth. c. 4. verſ. 24.

gnitatem etiam auget legis, iudiciorúmque ſpecie abumbrare: authoritate defendere, atque adeò poſteritati in exemplum, documentúmque relinquere. Nam certè more hominum euenit, vt qui in eorum animos publicè inuaſit error, hunc poſteriores mordicus teneant, ac, quod loquuntur iuris doctores, pro veritate habeant. Rectè apud nos locum tenet error (inquit Seneca [26]) vbi publicus factus eſt. 26. Epiſt. lib. 22. Epiſt. 124.

Futurorum ſcientiam Dei eſſe propriam: ſi qua porrò Dæmones præditi eſſe videntur, vel præſenſionem tantùm eſſe, & coniecturam ex præteritorum ſagaci inductione: vel eorum, quæ ipſi aliquando conſtituerunt facere, prædictionem affectatam: vel denique eorum, quæ è longinquis, variiſque regionibus maxima celeritate conquiſiuerunt, præoccupatam nuntiationem.

CAP. X.

PEnes vnum Deum eſſe rerũ futurarum cognitionem, ac prouidentiam loquuntur omnes, qui pietatem aliquã colunt, ac retinent [1]. Et Chriſtus [2] id ſe ſuos ambitioſius de inſtaurandi regni Iſraëlitici tempore quæſtionem afferẽtes coërcuit; inquiens non eſſe illorum ſcire tempora, quæ pater in ſua poteſtate poſuiſſet. Οὔτε γὰρ (inquiebat Socrates [3]) χαρίζεσθαι θεοῖς ἂν ἡγεῖτο τὸν ζητοῦντα ἃ ἐκεῖνοι σαφηνίσαι οὐκ ἐβουλήθησαν. Pindarus quoque etſi ea vixit ætate, quæ mortalium menſes prauis Dæmonum erroribus adhuc implicatas habebat: cæcam tamen futurorum ſcientiam apud homines eſſe dixit, ad éaque ſolam diuini luminis perſpicacitatem, atque acumen 1. D. Io. Chriſoſto. homel. 18. in Ioan. Iſaiæ. 41. Daniel. 2. 2. Act. Apoſt. cap. 1. 3. Xenophon. lib. 4. de dict. & fact. Socra.

4. *Apud. Gellium Noct. Atti.lib.14. ca.1.* men penetrare poſſe idem ſentit Pacuuius [4].
Si qui (inquit) *quæ euentura ſunt præuideant,*
Æquiparent Ioui.
5. *Apud.Philoſtr. lib.3. c.13.* Apollonius Tyanæus [5], qui nihil eorum, quæ ſcire
poſſent homines, ignorare ſe profeſſus eſt: diuinan-
di tamen artem omnem humanæ naturæ metas
excedere. & vtrum quiſpiam verè ipſam noſcet, ſe
6. *In oratione quam ad Domitianum habuit.* neſcire dixit: Imò etiam [6] ſe perhorreſcere, tan-
quam de Diis malè ſentientes, qui quæ Deorum
ſunt ſeſe prænoſcere audent aſſerere. Iulianus quo-
que cognomento Apoſtata: quamuis (inquit Am-
mianus 7) præſagiorum ſciſcitationi eſſet deditiſſi-
7. *Rerum geſta. lib. 25.* mus: futurarum tamen rerum euentus ſuperas po-
teſtates ſolas prædicere poſſe. Et tamen oppleuit
hæc opinio non tantùm Ethnicos, quorũ Dij ſunt
Dæmonia: ſed & Chriſtianos, qui in vero Deo
πρόγνωσιν, καὶ προαίσθησιν agnoſcunt, vaticinijs, oſten-
tis, oraculis, ſomnijs, ac diuinationibus futura
præſentiri poſſe: Dæmonibúſque, qui ijs vulgo præ-
eſſe creduntur, fatidicam vim ineſſe, quæ raró con-
iectura aberraret. Diſerta eſt (inquiunt qui has tuẽ-
tur partes) in eam ſentẽtiam D. Baſilij oratio [8]; Dæ-
8. *In cap. 8. Eſaiæ.* mones plerunque futura prædicere. Item D. Au-
guſtini [9] eos multo antè cognita prænũtiare, quàm
9. *cap. 3. lib. de diuinat. Dæm.* eueniant: vti aliquando Serapis fecit, qui ſui ſimu-
lachrum intra certum tempus euertendum, om-
némque de cætero ſui cultum, ac religionem cum
deteſtatione abolendam prædixit. Et Pythoniſſæ
10. *1.Reg.28.* Dæmõ Samuëlis aſſimulata perſona Sauli nuncia-
11. *Plutarch. in Cimone.* uit futurum poſtridie vt regnum, liberóſque vnà
cum vita amitteret [10]. Cimoni canis [11], id eſt Dæ-
mon canina ſpecie, ac forma conſpicuus, humana
voce

voce inter latratus loquutus certiſſimum præſignificauit interitum: Dæmon alius habitu iuuenis, flaua cæſarie apparentis Iuliano [12], de quo proximè mentio habita eſt: prædixit illi in Phrygia moriendum eſſe; quod & non multo pòſt euenit. Alia itidem, ſi ad recentiora deueniendum eſt, Guntchrammũ [13] Aureliæ, ac Burgundionum regem certiorem fecit non modò anni ac diei, verùm etiam horæ, qua Charibertus, è viuis eſſet abiturus. Et nunc nuper Ianæ Nicolai Michaëlis [14] vxori quatriduo, antequam in vincula conijceretur, cauſam veneficij dictura à Magiſtello ſuo id ita ſibi euenturum certò admonita eſt: abundántque omnino tum veterum, tum recentiorum hiſtoriæ iſtiuſmodi exemplis, in quibus Dæmonum prædicta, re atque euentis comprobata, confirmatáque reperiuntur. Quid ergo? nóſne in eas auguſtias iſtis argumentis, atque exemplis conijci patiemur: vt concedamus Deum nequiſſimæ omnium, quas vnquã condidit, naturæ id communicare, quod eius in rerum humanarum diſpenſatione prouidentiam præcipuè oſtendit, ac demonſtrat? Minimè verò: ſed quemadmodum cæterarum, quæ in Deo elucent virtutum vbique æmulator, atque adumbrator eſt Diabolus: ita & hic ſtrenuè, ſi vſquam vires ſuas effundit, atque explicat: quòd nulla adeò re magis capiantur homines, quàm eorum, quæ impendent, ſiue bona, ſiue mala ſint, anticipata, ac præcepta cognitione: Tum facilis, & expedita eſt illi ad hæc omnia natura. Primùm ab vltima antiquitate vnde incœpit rerum omnium memoria: quarum (vt inquit D. Baſilius) comparatione, ac

12. *Zonara Annal. tomo. 3.*

13. *Aimonius Monach. de geſt. Franc. lib. III. c. 22 & Greg. Turo. lib. V. ca. 14.*

14. *In agro Stiuenſi. IIII. Non. Iun. 1590.*

collatione futuras coniectura nos etiam ſæpè aſſequimur Præterea ſenſus quo præditus eſt acumen, & ſubtilitas: motus quo fertur pernicitas, ac velocitas: Et ipſa in mutandis, variandíſque rebus prompta facilitas. Siquidem eum morbos immittere, aërem ipſum vitiare, ac corrumpere; homines in ſuam ſententiam illicere; nouas rebus facies inducere multáque alia, vel ad prodigium facere poſſe author eſt idem D. Auguſtinus: ad eorum, quæ iam extant maturam renuntiationem: vel quæ impendent, ac vētura ſunt occupatam prædictionem pronum iter, facilémque viam illi expediunt. Vitæ diuturnitas primis hominibus otium feciſſe dicitur obſeruandarum rerum: vnde manauit Aſtronomia, per quam regnorum euerſiones, prælia, fructuum prouentus, morbi, atque ijs ſimilia prænoſci creduntur. Quid igitur mirum, ſi, qui poſt conditum orbem perpetuam, integram, omníſque adeò ſomni expertem ætatem traduxerunt, Dæmones aliquam ſibi recordatione adeò vegeta, ac rationatione libera facultatem coniectandi comparauerunt? Medici impendentes morbos ex ciborum ſatietate, & faſtidio, membrorum laſſitudine, nocturna inquiete, aliíſque prognoſticis præſagût: eorumdem, vbi inceſſerunt, vel pertinaciam, vel curationem ex ſudoribus, deiectionibus, multíſq; id genus ſignis κρισίμοις augurantur. Et hęc non multo confidentius, certiúſque iudicabunt Dæmones: quibus interiores, ac reconditiores quæque naturæ latebræ magis patent, quàm dies ipſe mortalibus appetente meridie. Exterarum gentium res geſtæ per equos diſpoſitos, aliáque viarum compendia ad

dia ad potentiorum aures tã citò ſæpè perueniunt, vt incredibilis tenuioribus videri poſſit tanta celeritas: niſi eius fidem pridem confirmaſſet experientia. Et iam dubitamus fateri illa, quæ in remotis procul oris, ac regionibus eueniũt, eo ferè quo fiunt momento renunciari à Dæmonibus poſſe: quæ deinde homines pro ſenſus ſui tarditate mirentur, ac tanquam prognoſtica arripiant. Nam certè illos minimo temporis ſpatio maxima locorum interualla tranſcurrere poſſe, alibi proprijs ad eam rem exemplis ſic eſt demonſtratum: vt nihil nunc ſit neceſſe idem dolium voluere. Quamquam ſi quis quicquam præterea deſideret, huic abunde ſatiſfacere debeant, quæ tum Græci, tum Latini authores in eam ſententiam meminerunt: Caſtorem, & Pollucem Romæ Latinorum ſtragem eo ipſo die nuntiaſſe, quo in agro Tuſculano eſt edita: Et Locrenſium [15] in Crotoniatas ad Sacram fluuium victoriam Lacedęmonem Corinthum, atque Athenas, ſimul atque parta fuit, eſſe perlatam. Apollonium, cùm in Ægypto eſſet, nouiſſe tamen quæ Romæ fiebant in exercitu contra Vitellium Imperatorem. Rurſus [16] cùm Epheſi meridie diſputaret, ac id temporis Domitianus Romæ occideretur, rem totam quaſi pręſentem atque ante oculos poſitam multis particulatim narrauiſſe: Et atauorum noſtrorum memoria Ludouico Galliarum regi eius nominis Vndecimo pro certo nuntiatum, vti Carolus Dux Burgundiæ cum vniuerſo exercitu ad hanc vrbem cæſus deletúſque eſſet. Licèt enim nó minus decem dierum itinere abeſſet, tamen poſt compertum eſt ea ipſa hora ad internecionem

15. Iuſtin. lib. 20.

16. Vola: erra. Anthro. lib. 13.

cæſum Burgundionem, qua illi id nuntiatum fuerat: vt alia tam multa omittam, quę paſſim ſuperiorum temporum res geſtas legentibus occurrunt. Hæc igitur coniecturis, obſeruationibus, occupatione rumoris, viæ acceleratione, aliíſque alienioribus modis tota nititur rerum futurarum præſignificatio. Non ineſt certa, conſtans, indubitata, ſtabilis, firma, atque perpetua: qualem in vno Deo (cui aliud niſi præſens tempus nullum eſt) fas eſt agnoſcere. Porrò adeò obnixè hæc fiunt à Dæmone, vel vt inde admirationem, beneuolentiámque apud ſuos conciliet: vel vt aduerſus defectionem præmonitos, atque obfirmatos habeat, vbi ſcilicet ex vinculis de ſe reſpondere coguntur. Nam certè plerique omnes, qui in ea ſorte, ac conditione fuerunt, id ita ſibi eueniſſe recenſuerunt. Ianæ Gerar-

17. dinæ [17], cùm illi ceu indignabundus in carcere vit-
Pangeij XI. Cal. Dec. 1584. tam detraxiſſet, ac capillos diſieciſſet, nuntiauit futurum, vt poſtridie ad quæſtionem, ac cruciatum abriperetur. Idem fecit Franciſco Fellæo [18], cùm ſe
18. Ibidem XIIII. Cal. Ian. 1594. in coruum effinxiſſet, atque ea forma illi in carcere apparuiſſet. Tum etiam Annæ Moreliæ [19]: cui præterea grauiter eſt interminatus, ne ſe, conſcióſue
19. Hadonuille III. Cal. Dec. 1581. iudicio proderet. Alexiæ Belhoriæ [20] pridie eius diei, quo erat torquenda, ſignificauit adeſſe ex vrbe carnificem, qui illam quidem indigniſſimè eſ-
20. Blainuilla ad aquas XIII. Cal. Ian. 1587. ſet accepturus: ſed caueret, ne dum ſe exigui temporis cruciatibus vult exemptam, in ſæuiſſimum, certiſſimúmque ſupplicium incurreret. Ac ne hoc quidem ſic inultum laturam: ſe enim prætereà gra-
21. Huccuria mēſe Sept. 1586. uiſſimè in illam linguæ hanc leuitatem, facilitatémque vindicaturum. Ioannes Rotarius [21]: cùm

eius

eius diei ſumma luce, quo die erat vltimo ſupplicio afficiendus, à cuſtodia de more inuiſeretur, ac rogaretur ecquid animi haberet: Satis equidem pro tempore, reſpondit ille, ſed ſi quid adhuc cupis de me promereri, id age properè: nam hodie poſtremum me vides. Ac cùm cuſtodia, vt hunc illi metum adimeret, nihildum ſe intellexiſſe diceret, quin integra, ſaluáque deberent illi eſſe omnia. Næ tu, infit ille, incaſſum verba mihi dare conaris, qui rem omnem à Magiſtello meo hac nocte didicerim: ſimúlque ea, quaſi præſens omnibus affuiſſet, prolixè recenſuit. Eadémque ipſa, cùm aliquot poſt horas capitaliter damnandus ad ſubſellia cõſiſteret, iudicibus ſuis enarrauit: Hoc etiam adiiciens Magiſtellum illum ſuum ſuperiori nocte non deſiiſſe ſecum verſari, adeò puſillo corpore: vt à ſolo digitos octo vix extare videretur: talem Tagetem, quem haud dubiè Dæmonem aliquem fuiſſe credi par eſt, cùm in agro Tarquinienſi terra araretur, & ſulcus altius eſſet impreſſus, de repente apparuiſſe refert Cicero[22]: Nihilominúſque gladio tam oblongo ſuccinctum fuiſſe, quàm ſi vir eſſet athletico aliquo habitu præditus.

22. *Lib. II. De diuinatio.*

Quod dictum eſt Dæmones ſuis adeſſe, etiam inter ipſos Iudicum conſeſſus, nemini mirum videri deberent, cùm & in interioribus ſacrarijs, locíſque adeò præſentis Dei maieſtate venerabilibus aliquando interfuiſſe reperiantur. Tum obiter recitata de ea re memorabilis hiſtoria: Et diſputata quæſtio, an poſſint Dæmones ſe ijs tantùm, quibus videtur, alijs etiam multis præſentibus, conſpiciendos præbere.

CAP. XI.

NVlla adeò ſancta, atque auguſta loci cuiuſquam religio eſt, quam Dæmon violare non tentet: ita audax, & temerarius perrumpit omnia, dum prædam ſuam ſectatur, mortalibúſque inſidias inſtruit: In templorum ſacratioribus adytis, in concionibus ſacris, in Anachoritarum cellis in eorum qui mundum eiurauerunt ſodalitijs, & frequens, & aſſiduus: vti quæ eius ductu, auſpicióque ibi patrantur facinora ſatis indicant. Imò & auſum ſe inferre ei, quem olim ſuorum Deus celebrabat, conuentui teſtatur Iobi [1] hiſtoria: vt iam mirum videri non debeat, ſi in ipſo iuris ſacrario inter medios iudicum conſeſſus cum ſuis conſiſtere, ac veluti vadimonium obire audeat. Et ea quidem, priuſquam forum, iudiciáque attingerem, ſæpè audiueram contigiſſe: nihílque magis me afficiebant, quàm quos nutrices vagientibus infantibus de lemurum, laruarúmque occurſationibus terrores afferre ſolent: Nunc poſtquam præſens attentiùs obſeruaui omnia, éxque manifeſtiſſimis argumentis rem totam certiùs cognoui, iam factus confirmatior

1. Cap. 1.

matior, haud dubitaui eam quoque alijs prodere: nihil me tamen iniquiorem, ſi non credant, habituris, quàm habere eos voluiſſem, qui mihi inexperto olim talia narrabant. Ex multis igitur vnum fide mea lector tibi exponam: qui id dum quæſitoris officio fungor ipſe oculis meis viderim. Veneficam quamdam (ei Aſinariæ nomen vulgus ab Aſinario marito fecerat) ſic premebam dictis teſtium, vt iam effugio, aut tergiuerſationi locus nullus ei relinqueretur: Itáque ſe ob id comparauerat, vt admiſſa omnia ſua velle patefacere videretur, cùm illi in vultu color ſubitò immutari, oculi in aduerſum carceris angulum cum ſtupore defigi: oratio, mens denique ipſa cœpit excidere. Rogo ecquis ipſam morbus adeò repente inuaſiſſet: Reſpondet ex illius anguli ſuperiore parte videre ſe Magiſtellum ſuum manus ſibi ferociter oſtentantem, quales habent cancri bifurcas, ac dentatas: iámque inuolaturo ſimilem apparere. Eò oculos conuerto: Pergit illa obnixè intento etiam digito demonſtrare: Nihil aduerto: Iubeo tamen præſenti eſſe animo: multa & ſecurè, & confidenter in Magiſtelli illius contemptum, faſtidiúmque præfatus. Ex eo igitur timore iam ſe collegerat, ac pergebat de ſe narrare, quę antè occeperat, cùm denuò ex alio angulo prominentem illum enormiter aduertit, mutata iam perſona: vti qui ſcenæ alicui ſeruiunt, ac rectis cornibus inſtructa fronte, quaſi eam illicò ijs eſſet impetiturus: ſed rurſum deriſis ac etiam conuitijs proſciſſus abiit: nec ab ea deinceps viſus eſt: vti ipſa iamiam ad rogum profectura declarauit. Idem Vici Mediomatricum non multis antè annis contigiſſe

contigiſſe audiueram. Et hîc quidem ſeſe offert quæſtio ſua quoque digna agitatione: Cuiquámne cæteris, qui ſunt etiam præſentes, nihil aduertentibus Dæmones ſe videndos præbere poſſint? Nam certè nec ego tum, cùm Aſinaria illa Magiſtellum ſuum adeò obnixè conſpiciendum mihi demonſtrabat, quicquam ipſe vel intentiſſimus vidi: Et extitit adhuc nemo quod audiuerim me in hoc perſpicacior, quantumcumque oculorũ aciem ipſe intenderit. Quæ res aut affectatum in ſagis mandacium arguit, fortè geſtiẽtibus ex eo quęſtoribus ſuis metum aliquem, vt eſt ſæpè illarum malitia, iniicere: aut in Dæmonibus facultatem, vti dictum eſt, quibus velint ſeſe oſtendendi, cæteris quaquauerſum adſint nihil quicquam cernentibus. Illud neutiquam mihi perſuadere poſſum; qui intellexerim, imò viderim ipſe ſic eo caſu commoueri, ac percelli ſagas, vt anima illas iamiam defectura videretur: Tantus in verbis ſtupor, in vultu horror, in toto deniq; corpore tremor inerat. Quorum certè illæ nihil tam bellè fingere poterant, quin facilè fucus appareret: vt hîc omittam dicere quàm omni aſſeueratione id perſtiterint affirmare inter ipſas flammas, ac carnificum manus. Hoc magis crediderim præſtigias eſſe Dæmonum, quibus eorum tantùm, quorum velint aſpectum præſtringant; cæterorum liberum, atque inoffenſum relinquant. Nam ſi, quemadmodum Opticis placet, ita mouetur ſenſus oculorum, vti aër; qui intermedius eſt, vel luce, vel tenebris, quam eius ἐντελέχειαν eſſe dicunt afficitur: vtrumque autẽ Dæmonibus promptum eſt pro libidine variare [a]: ſi quidem ijs à Deo aëris

a. Ad. Ephes. ca. 2. ver. 2.

aëris poteſtas eſt attributa; iam dubium nemini eſſe debet, quin quoque ſe videndi, aut non videndi, quibus velint, copiam facere poſſint: Nam & quod ſtupendum magis eſt: hoc prætereà efficiunt (inquit Lactantius 3) vt quæ non ſunt, ſic tamen quaſi ſint conſpicienda hominibus exhibeant. Quam ob cauſam non ineptè quidam 4 illos oculorum appellàuit ludibria: Et puto indè incœpiſſe de Gygis annulo, Orci galea, ac virgula diuina fabulas: quas tam ſæpè boni etiam authores vſurpauerunt: Imò & omnes omnino rationes, quas Albæ, vt vocãt, Magię magiſtri in eum vſum à natura ſe mutuari profitentur: Quale illud eſt, quod Plinius 5 ex Dęmocriti ſententia refert, de pede Chamæleontis ſiniſtro: qui ſi in furno vnà cum Chamæleõte herba torreatur, ac in paſtillos cõficiatur, geſtanti hoc ſit præſtiturus; ne à quoquam conſpici poſſit. Nam quod Gellius 6 hoc reprehendit, & derid iculam vanitatem appellat; vix in eo excuſari poteſt: quin derideatur ipſe, qui ignorauerit Dęmones, corúmque ſectatores hunc morem ſemper tenuiſſe in ſuis præſtigijs, atque incantationibus; vt ijs externum quid, ac quod viſum feriret ad deludendos homines obtenderent. Tum nemini fraudi eſſe debet, ſi quid fortè inſolentius ſcribit, modò grauem aliquem laudet authorem: qualem certè pluribus in locis fuiſſe Democritum ait Cicero 7: Et plus etiam puto in eum ſuperiora illa rectè admodum conuenire, qui non alienus fuiſſe feratur ab eiuſmodi reconditarum artium cultu, ac ſtudio. Nam & tantum (ait idem Cicero 8) extorum inſpectioni tribuere ſolitus eſt, vt ex ſolo eorum

3. *Lib. 11. de origi. error. ca. 15.*

4. *Plato lib. 2. de rep. Lucian. in votis. Cice. lib. offic. 3. Homer. Iliad. v. Zenodotus Ariſtop. ἐν ἀχαρνεῦσιν*

5. *lib. 28. cap. 8.*

6. *lib. 10. noct. ca. 12.*

7. *lib. 1. de nat. Deor.*

8. *De diuinat. lib. 2.*

habitu ac colore rerum,quas terra procreat, vbertatem tenuitatémue aëris, qui nos ambit, ſalubritatem, aut peſtilentiam ſignificare exiſtimauerit. Imò nutauerit in ipſa Deorum natura,quæ prima, præcipuáque eſt apud Dæmones ſortilegis ſchola, ac diſciplina: Tum illud nequaquam affirmat Plinius,quaſi certum, atque indubitatum: ſed magis oſtendit ſe pro fabula, ac mendacio habere iſtis addubitandi verbis, *Si credimus*. Vtvt res ſit, eo nos quotidiana ducit experientia, & confirmant quæ ſcriptis ampliſſimis tradunt plerique authores:Dæmones, cùm ſe in corpus aliquod induunt, ſui tamen videndi copiam in quantumuis magna hominum frequentia ijs tantùm,quibus velint, facere. A Catoptromáteia[9],ac Gaſtromanteia.id eſt diuinationibus,quæ fiunt per inſpectum quid à puero ad id ex artium illarum præceptis adhibito: vel in aquæ ventricoſa amphora:vel in obiecto ſpeculo, vti Didium Iulianum aliquando feciſſe ſcribit Spartianus[10]: Nónne ſolus is puer illo etiam, qui ſortes mouet, ac fatigat, nihil quicuqam vidente apertiſſimè cernit, deſignat, enuntiátque omnia? Contrà verò ἀγύρται, ac circumforanei impoſtores nónne in frequenti hominum corona multa oſtentant,quæ aſtantium quiſque certo ſe videre putat, cùm illis nihil quicquam tale appareat? Circulatorem equeſtrem(inquit quidam apud Apuleium[11]) inſpexi ſpatam præcutam mucrone infeſto deuorare: Illabebatur ferrum in eius fauces, quantum putabant, qui oculos in eum intentiſſimè etiam defixerant:At non id credebat ipſe,qui ſic aliis credendum exhibebat:ſed ferrum ſciebat ſe in manibus ſuis

9. Volater. philolog. lib.30.c. de diuinatione.

10. In eius vita.

11. Lib. de Aſin aur.

buſ ſuis continere, nec alio quoquá eſſe dilapſum: Id quidem multi fieri putant agilitate, dexteritatéque manuum, qua facilè, vel minus intentis, vel locorum aliqua intercapedine diſtantibus imponitur. Sed ſæpè niſi Dæmonum artificio illud effici non poſſe alibi oſtẽdimus: maximéque ſi quid fit à naturalium ſenſuum fide alienius. Quale eſt illud, quod antè diximus, de Germano, qui integrũ fœni plauſtrum vnà cum auriga, atque equis viſus eſt deglutire. Quod certè niſi cum inſigni ſenſuum corruptela, ac deprauatione fieri non potuit. Plato [12] γοητεύειν, id eſt ſtupore, ac maleficio afficere, ſtu- 12.
poréque affectum decipere dixit (vti Budæus in lib. 3. de rep.
commentariis linguæ Græcæ interpretatur) noſtri (*engigner*) quaſi ingenioſè, ac ſolerter imponere. Nam quemadmodum lumen lucernæ, vel luce Solis clariore, ac ſplendidiore, vel denſi, atque opaci corporis oppoſitione obſcuratur: ſic plerunque aëris διάφανες Dæmonum arte, quę cuiuſlibet rei ſpeciem facilè adumbrat, in tantum obtenebratur; vt omnem omnino aſpectum intentiſſimis etiam tollat, atque auferat. Tenebræ (inquit Plutarchus [13]) 13.
cogunt, aggregántque viſum, eúmque ob id hebe- lib. 4 de plac. Phil.
tant, atque obtundunt: contrà lumen diſſipat, ac cap. 15.
diſgregat At ſi ſui generis viſus nanciſcetur aërem, id eſt temperatum, ac moderatum, tum liber ſuum facit, atque exequitur officium. Quæ cum, quemadmodum nunc dictum eſt, Dæmonibus ſæpè ſint ad manum; mirum cuiquam eſſe non debet, ſi ἐπιφανεία, καὶ χρόαις illorum veluti ἀποτελέσματα quædam arbitrio quaſi ſuo moderantur, ac tẽperant: Et iis quidem, quibus tantùm viſum eſt, eam cæcitatem in-

ferunt illi:non ſecus, ac qui ſpeculo exceptos ſolis radios contorquent, ac dirigunt in quos volunt: atque ita in eis oculorum vim ſic infringũt, vt non magis quàm cæci videant, atque intueantur. Iſtis ita poſitis hoc modo dubitationem relinquit:quod nec fulgor,nec caligo tum, cùm hæc eueniunt, intercedere vlla videtur: ſed vtrobique aër expeditus,ac nulla re interceptus apparet, vt iam minus rationes iſtæ huic, de quo quæritur,facto conueniant.Sed aliter nos afficere Dęmones,ac commouere aliter cauſas,quæ à ſola natura ſunt comparatæ certum eſt. Vnumquodque eorum, quæ nobis inſunt(inquit Proclus [14]) propria quadam conditione à Dæmonibus mouetur,atque afficitur:id eſt (vt interpretor)non eodem cum illo,quem natura in rebus ſuis tenere conſueuit, modo, atque ordine.Et Pſellus [15]: Dæmones Plutonis galeam inducentes animas hominum arte quadam perturbát, & Sophiſtica fraude figuras, colores, ac quaſcunque voluerint formas in eorum phantaſiam tranſmittunt;viſaque,atque imagines iis obiiciunt.Fruſtra igitur quis in hoc certam aliquam cauſarum naturalium ſeriem deſiderauerit: ſed fateatur neceſſe eſt multa à Dæmonibus;quoties (ait Porphyrius [16]) prodigiorum ſuorum machinas admouent fieri, à naturæ conſueto ordine alieniſſima: Quæ quoque puto cauſa fuit Iamblycho [17], vt eos Deorum pediſequos appellaret: quòd ſcilicet in adumbrandis rebus Deos veſtigiis proximè conſequi videantur:Eſt & aliud ſuperioribus non minus validum, ad aſſerendam argumenti huius veritatem:Si enim Dæmones (vt idem Pſellus aſſerit)poſſunt ſe

14. In lib. de anima & Dem. ca. vbi tria de dæmone Socratis refert.

15. De Dæmonib.

16. De ſacrificiis cap. de ſpeciebus. Dæm. bono. atque malo.

17. De myſt. AEgyp. c. 1.

ſunt ſe in hominum corpora inferre, atque inſinuare: eorum ſpiritui phantaſtico ſe vel immiſcere, vel adiungere: vtpote qui & ipſi ſint ſpiritus, cui iam id fide indignum videbitur ſui imagine, quali fortè libet poſſe quoque illorum, quos occupant, phantaſiam ferire, ac pulſare: Nam & ſenſa ſua adeò commodè inculcant: vt ea verbis etiam diſertiſſimis in aurem inſuſurraſſe videantur. Socrati (inquit Plutarchus [18]) familiaris fuit genius, cum eo qua ſumma coniunctus erat amicitia colloquēs: At non extrinſecus vox ad eum accedebat (ait Proclus [19]) ſed ex intimis inſpiratio procedens, ac vſque ad ſenſuum inſtrumenta progrediens: Vocem tamen viuam, ac quaſi tinnientem auribus ſuis haurire ſe fortè putabat Socrates: cùm ne auritiſſimus, attentiſſimúſque quilibet alius, vel ſi ei adhæſiſſet, quicquam exaudire potuiſſet. Quæ ſi in fallendis auribus valet ratio; in decipiendo quoque oculorum ſenſu, cui longè omnium faciliimè illuditur, non erit minus potēs, atque efficax: Siquidem ſenſuum omnium eadem imbecillitas eſt, vbi fallaciæ intenduntur, præſtigiæ adhibentur. Poſtremò & hoc Dæmonibus in promptu eſt, vt ſimul ferè apparere, ac latere poſſint: adeò vt qui ſe modò huic vidēdum præbuit, alteri iamiam oculos vel promptiſſimè intendenti nullus videatur: Sicut in aëre, & aqua (inquit Iamblychus [20]) contingere conſueuit; vbi, ſiue colorem infundas, ſiue figuram imprimas, mox diffunditur, atque diſſoluitur: ita & in Dæmonibus ſimile quiddam accidere ſolet: Nam & in his figura, colórque, & ſpecies rerum quarumlibet citò dilabitur: Vnde puto ſatis manifeſtum

18. *In lib. Iucundè ex Epicuri doctrina vitam tranſigi nō poſſe.*

19. *In lib. de anima & Dæm. cap. vbi tria de Dæmone Socratis refert.*

20. *De myſt. AEgypt. ca. 1.*

eſt nihil ſagas imponere:cùm ſic ſe ſuos Magiſtellos, cæcutientibus etiam,qui adſunt,omnibus,certò videre aſſeuerant: nec temerè eſſe,quod eos affirmant, ceu aduocatos officij cauſa ſibi adeſſe in iudicio: nec ab alio quoquam, quàm à ſe videri, aduerti,atque exaudiri.

Perperam ſentire qui negant pœnas vllas de ſagis eſſe expetendas:Tum ſigillatim confutatæ rationes, quibus illi vulgò ſententiam ſuam tuentur,ac defendunt.

CAP. XII.

EXtiterunt qui ad periclitandas ingenij vires magis, quàm ad aliquam veritatis opinionem inferendam, res ſumma vituperatione dignas:maximas tamen laudibus efferrent. Sic Glauco apud Platonem [1] iniuſtitiam: adoleſcens quidam apud Philoſtratum podagram, cæcitatem, ſurditatem: Polycrates Buſyridem:Phauorinus quartanam febrim: Lucianus Paraſiticam: Et tandem Eraſmus ſtultitiam in ea commendatione poſuerunt: vt ipſa veritas nulla pleniore, ac luculentiore oratione fidem confirmare potuerit. Sed qui ex animo id fecerit,quo ſententiam ſuam legentibus probaret: tum apertè adhuc oſtendit nemo, quàm qui lamiarum patrocinium contentione etiam, quam in aliena re fieri ſoleat, ſtudio non ita pridem ſuſcepit. Sed quoniam & bonis exemplo nocet, & malos trahit ad peccandum impunitatis defenſione, atque illecebra: tum etiam aduerſatur ei,quod toto hoc opere interponimus de tã infeſto, atque immani

1. lib.4.de vita Apol. c.9.

immani ſcelere iudicio: pauca hæc cum bona illius, & ſi qui ſunt qui cum eo ſentiant, venia attingenda eſſe putaui. Ac primùm quod Apologiæ ſuæ præcipuum fundamentum in eo ponit, multa ſortilegis affingi, quæ ipſi per rerum naturam nullo modo queant excitare: vti ſunt tonitrua, nimbi, procellæ, turbines, reliquæq́; tempeſtates: quæ manifeſtè ſuam habent à naturalibus cauſis originem: contrarium non vtique adeò inauditum, inſolénſque eſt, quin commodè defendi poſſit ſcriptorum, nec paucorum, nec vulgarium à multis laudata authoritate, & ſententia. Memoratur Apollonius [2] vidiſſe in India Brachmanes, qui arbitratu ſuo pluuias, & ſerenitates inducerent: Habuerunt & Aſſyrij [3] inter ſuos Chaldæos Iulianum quendam (is Theurgica ſcripſiſſe dicitur) qui laborante ſiti Romanorũ exercitu ſub Marco Antonio contra Marcomannos [4], nubes prouocauit, vnde imbres ſtatim deciderent: Arnuphis Magus Æpyptius in eo bello, quod Romani cum Quadis geſſerunt impetraſſe dicitur Magicis ſuis vocibus à Mercurio, aliiſque Dæmonibus, qui ſunt in aëre, vt pluuiam immitterent: quæ ſic Quados exagitauit, vt victoriam Romanis cedere cogerentur. Idem de Biarmenſibus poſt Saxonem Grammaticum refert Olaus Magnus [5]. Ij, inquit, cùm Regneri Danorum Regis impreſſionem amplius ferre non poſſent, réſque iam, quod aiunt, ad triarios rediiſſet: cœlum tandem carminibus aggreſſi tantam inde copiam imbrium elicuerunt, atque in aduerſos hoſtes impulerunt; vt eorum exercitum omnem diſiicerent, ac diſſiparent. Lucius Piſo recenſet [6] Numam ſæpè

2. Philoſtr. in eius vita.

3. Suidas.

4. Dion Nicæus & Xiphilinus in vita Antonini Philoſophi. Suidas, & Euſebius.

5. lib. 4. c. 1.

6. Apud Plin. lib. 2. c. 54.

cantibus

cantibus fulmen elicuiſſe, ac Tullum Hoſtilium, quod idem tentando ritus, cæremoniáſque minus ſeruaſſet, eo ictum periiſſe. Paulus Venetus author eſt Tartaros, quæ gens veterem Parthiam, Scythiámque nunc occupat, tenebras terris cùm volunt ſuis incantamentis inducere: parúmque abfuiſſe, cùm fortè apud eos verſaretur, quin à latronibus eo pacto circumueniretur, ac ſpoliaretur. Cui germanum eſt quod Haitonus in Sarmatarum hiſtoria ſcriptum reliquit ex iiſdem Tartaris vexillarium quemdam, cùm ſuorum aciem inclinatam, ac penè diſiectam videret, hoſtes tali aëris opacitate, denſitatéque inuoluiſſe, ac penè ad internecionem cecidiſſe. Conſtantinus Imperator vir[7] teſte Zonara inter Orthodoxos piiſſimus credidit Magicis artibus adhiberi poſſe ſuffragia; ne maturis vindemiis metuerentur imbres, aut ventis grandiníſque lapidatione ipſæ quaterentur. Quod poſteà damnatum nominatim reperitur in libris Βασιλικῶν: quia, vt notat Theodorus Balſamo in Nomocanone, legibus puniuntur qui eiuſmodi Magica faciũt: tametſi boni alicuius conſequendi gratia, ac propter vbertatem fructum id præſtent. Si igitur ſic auerti poſſunt, certè etiam excitari contraria ratione poſſe non vtique ita abſurdum videbitur. Quod & Conſtantius[8] Conſtantini illius filius non obſcurè teſtatus eſt; cùm illos, qui Magicis artibus elementa turbant, ferali peſte abſumendos ſtatuit. Nec ab ea etiam ſententia alienus fuit D. Auguſtinus[9], cùm Dei permiſſu elementa à Magis concuti poſſe perhibuit. Et ei ſubſcripſit D. Thomas[10], aſſerens tum cogi à Dæmonibus nubes in aëre: tum

7. l. 1. eorum de Malefic. & Mathem.

8. l. Multi eo.

9. In pſal. 77. verſ. 49.

10. In poſtil. ſua in Iob.

vento

vento impelli, ac etiam inde ignes deijci. Quod doctè vt omnia alia quæ attigit interpretatus eſt in ſuis commentariis συντάξεως artis mirabilis D. Petrus Gregorius [11] Toloſas Iuriſconſultus ipſe mirabilis: Et nunc

Planta ferax noſtris maturè interſita ſulcis.

Concitant (inquit de Dæmonibus loquens) pluuias, ventos, ac tempeſtates in aëre ex coactis fumantis terræ, ſudantiſque maris vaporibus (nam alioqui ipſi nihil gignunt) atque inde componunt, eiaculantúrque ἐκνεφίας, τυφῶνας, πρηστῆρας, multaque φάσματα, καὶ ἄδοχα; in quorum comppoſitione mitos, vbi ſic materia ſubeſt, ſe præbent artifices. Sed hæc omnia vel rudis antiquitas crediderit: vel recentiorum illius adducta authoritate probarit opinio. Sit extremæ temeritatis, ac demētiæ ſic naturam velle Dæmonum nutu, ac voluntate conſtrictam tenere; vt illorum arbitrium ipſa ſe parare, ac fingere debeat: iis faſces ſic ſubmittere, vt pluendi tonandíq; modum, ac tempus ab illis accipere neceſſe habeat. At nemo (opinor) qui vel mediocriter in Theologorū libris ſit verſatus ibit inficias Deo ſic volente Dæmones ita eiuſmodi tempeſtatibus permiſceri; vt eas, ceu Adraſtiæ quædam Erynnes, ac (quod ait Chriſippus [12], póſtque eum Baſilius [13]) carnifices, ac diuinæ vltionis miniſtri in hominū perniciem, humanarúmque rerum calamitatem impellant, traducant atque etiam decutiant. Notum eſt illud D. Pauli [14] inquientis Dæmonibus attributam eſſe aëris poteſtatem: Et in Apocalypſi [15] memorantur aëriæ poteſtates eiuſmodi preſteres, ac fulmina molientes. Empedocli quoq; apud Plutarchum [16]

11. Lib. IIII. cap. 46. num. 3.

12. Plutarch. de ſera num. vindicta. Idem proble. 51.

13. In cap. 13. Eſaia, & pſal. 78.

14. Ad Ephes. 2. ca. ver. 2.

15. Cap. 13.

16. In tract. de vitanda vſura.

17. Problem. 39. Dæmones cæliuagi dicuntur: id eſt, vt ipſe interpretatur alibi [17], eum aërem, qui cœlo ſubditus eſt, occupantes; ſumma (vt ait Xenocrates [18]) malignitate, & nocendi tum cupiditate tum audacia. Hæc igitur ſi ſic illis demandata eſt cura, & veluti commiſſa procuratio exercendæ Dei in homines iræ per ipſamet naturæ inſtrumenta: iam hoc quidem minus durum, minúſque incredibile videbitur, ſi quis illis in ea re comites ſagas adhibeat: non vt adiutrices operis, ad quod patrandum, aut promouendum nemo neſcit nihil omnino ab illis adiumenti afferri poſſe: ſed vt illas Dæmon propenſæ ad damna, atque iniurias voluntatis conſcientia, magis, magíſque affines ſceleri reddat: illis ſuas licèt falsò in tam ardua, atque admiranda re vires, ac potentiam oſtentet: eas vſque, & vſque defatiget, exagitet, ac ingrato aliquo opere faciendo exerceat. Nam ſic ſuos beare ſolet perpetuis ærumnis, laboribus, ac moleſtiis beneuolus ille Magiſter. Nec eius rei fidem quicquam imminuere debet illud, quod in natura abſurdum, atque incredibile cenſetur: contra innatam grauitatē ſublime efferri homines, atque aëra ſurſum verſus perrumpere. Nam hoc primum ingenuè fatemur, naturæ ex ſeſe in hæc omnia nihil iuris eſſe: ſed ipſa etiam inuita, ac ſtupente eiuſmodi prodigia, ac portenta ſe oſtendere: vt qui velit ea ex cauſis naturalibus æſtimare, nihilo plus agat, quàm ſi conetur digito ipſum cœlum attingere. Neque enim par eſt humana ratione, atque iudicio ea cenſere, quæ palàm eſt fieri præter omnem ordinem, atque modum à natura conſtitutum. Simon Samaritanus (quemadmodum Ambroſius

18. Apud eundem Plutarch. in Iſide & Oſiride.

Ambroſius in Hexamerone, & Clemens Pontifex
in itinerario teſtantur) hoc inter alia miracula, qui-
bus cum Petro Apoſtolo certabat, efficiebat vt
pennis ſublime in volantis ſpecië efferretur. Quod 19.
ſpectante Nerone factum ſcribit Egiſippus [19], ip- *lib.* III.
ſúmque præterea Apoſtolorum precibus decidiſſe, *ca.* 2.
& iuxta Ariciam crus alterum fregiſſe. Mitto quod
Pauſanias in Atticis de Muſæo poëta narrat illum
Boreæ dono volitaſſe: Quod de Pegaſo Argiuo Ba
ſilius [20]: de Abari Scytha Herodotus [21], ac poſt eũ 20.
Gregorius Theologus [22] meminerunt: ſolitum vi- *In oratione funebri*
delicet fuiſſe iaculari ſagittam dono ab Apolline *Grego. Nã-*
acceptam, cum qua ſimul perniciſſima velocitate *zian.*
transferretur. Nam fabulæ commentum potius, 21. *In Melpo-*
quàm hiſtoriæ veritatem hæc habere videntur. Et *mene.*
ſi ſic quidem contingere potuerunt Cacodęmonis 22. *Epiſt.* 22. *ad*
aſtu, atque opera, quẽ impio errore deluſam gen- *Baſiliũ Ma*
tilitatem ſub Apollinis, Æoli, aliorúmque Deorum *gnum.*
nomine coluiſſe nemo ignorat. Neque enim id ma
gis à veritate laborat, quàm illud quod de Antidio
Turonenſi Antiſtite recentiores ſcripſerunt [23]; cum 23. *Marul lib.*
vectore Diabolo vſum, quo Romam celerius per- III. *c.* 2.
ferretur, atque ibi pontificem à nefando aliquo in-
cœpto promptiſſimè reuocaret. Et vt hæc non ſint,
quid amplius quærendum videtur, poſtquam ſci-
mus hominem ſpiritui immundo obnoxium [24] di- 24
ſcerptis cathenis, comminutíſq; compedibus, qui- *Luce* 8.
bus vinctus erat, in ſola loca à Satana deferri ſoli- *Marci* 5.
tum: Imo Ieſum ipſum aſſumptum ab eo fuiſſe in
ſanctam ciuitatem [25], & ſtatutum ſuper pinnacu-
lum templi. Etſi enim conſultum non eſt piis in- 25. *Matth.*
quirere, qua ratione id ſit factum: de facti tamen IIII.

veritate impium ſit diſputare, quando ea tàm diſerto Euangelij elogio conſignata reperitur. Si igitur id ei aliquando euenit, qui ipſius Satanæ victor, atque expugnator fuit, vt ab eo per aërem deportaretur: quæ iam ad credendum tanta erit tarditas, quæ homines illius iniuriis ſæpè obnoxios, maximéque qui ſe volentes eius poteſtati permiſerunt, non admittat ab eo pro nutu, ac libidine ſurſum, deorſum volutari, ac transferri poſſe? Denique ſi ad rationem eorum, quæ non modò ex annalium vetuſtate; ſed etiam ex recenti hominum ſermone, atque memoria conſtant, hæc exquirere placet: quid noſtris temporibus vulgatius, quàm ſunt, tum frequentes, ac aſſiduæ ſagarum de ea re aſſertiones; tum iis conſentanea hominum teſtimonia, qui nō per ſomnium, aut Magicis actibus auerſos ſenſûs, ſed oculis ſuis vidiſſe ſe illas nubibus excuſſas, vel ſummis arboribus, ac tectis perplexas hærere, vel humi attonitas iacere conſtanti ſermone affirmauerunt? Nec id quidem in triuio confabulantes, ſed in iure ſacramento ſanctiſſimo rogati, atq; adacti, vti in ſuperiore diſceptatione non ſemel eſt demonſtratum. Faceſſant igitur, qui ſic naturam rerum omnium normam, ac regulam conſtituunt: vt nihil præter eius modum, ordinémque fieri poſſe putent: Sic Dei, qui etiam

26. Boët. metr. 5. lib. 1. *Legem pati ſydera cogit* [26],

manus conſtringuunt, potentiámque coarctant: vt nihil plus facturum credāt, quàm quod ſecundum naturam credibile eſt. Hoc enim nimium malignè, ac ſtolidè eſt ſentire de eius operibus: ac, quod aiūt, Iouem prorſus orbum facere. Ego (inquit) Lucius

apud

apud Apuleium [27]) nihil impoſſibile arbitror: ſed 27. lib. 1. de A-
vtcunque fata decreuerint, ita cuncta mortalibus ſino aur.
prouenire. Nam cunctis hominibus multa vſuenire mira, & penè infecta: quæ tamen ignaro relata fidem perdant. Iam quod cogitationem, cuius pœnam [28] nemo pati debet ſolam afferri à ſagis ad e- 28.
iuſmodi elementorum affectiones cauſantur: idq; l. cogitationis, De
pro alio veniæ, atque impunitatis fundamento ſta- pœn D.
tuunt, quaſi euentus rerum (quod ait Cicero [29]) non 29. In Milo-
etiam hominum conſilia vindicari debeát: id qui- niana.
dem apertè eſt cæcas, atq; impuras animi affectiones contra ipſius Euangelij authoritatem defendere: cuius diſertiſſimo teſtimonio [30] ſcimus malas 30. Matth. 9.
cordis cogitationes peccatum eſſe coram Deo grauiſſimum: vti etiam nominatim poſtremo Decalogi ſermone cauetur [31], eóſque qui mente cupida, 31. Exodi. 20.
propenſóque ſtudio facinus aliquod agitauerunt, etiamſi nihil promouerint: tamen perinde habere excuſatos, ac ſi ipſi nunquam quicquam animo inceptauiſſent. Et omnino pari iure conſcios, atque inſontes cenſere. Ac ne quis hic diſtinguat, nihil ſe pœnas illas morari, quas Theologorum ſcholæ relinquũt ſecretæ Dei vindictæ (irregularitates vo- 32. Glos. &
cant) de illis nunc tantùm quæri, quas leges huma- DD. in. ſi
næ [32] ad exemplum trahant (ſanguinis pœnas vul- gnificat.
gò appellant) quibus omnino ſint indigni, qui ni- 2. verde
hil admiſerunt ipſi, quod in eos vt authores verè bomid.
poſſit reiici: cogitationem enim ſolam nihil no- 33. l. ſep. De
cere, niſi & factum ſecutum ſit [33]: nec conatum i- verbignif.
pſum, ſi nihil obeſt vnquam imputari iniuriæ: E- 34. l. i. 3. hac.
ſto, ſit aliquid humano iure [34] licitum: quod tamen autem verb. Quod
diuino damnetur, atque improbetur. At nec de- quiſque.

ſunt in iſtis ſanctiones diſertiſſimæ [35], quæ eadem ſeueritate voluntatem ſceleris, qua effectum puniant, Edicto Gratia. Valent. & Theod. grauiſſimè mulctatur: qui occaſione poteſtatis nuptias contrahere cum aliqua, inuitis quorum intereſt, voluerit: licèt eas non peregerit [36]. Qui emit venenum, vt patri daret, quamuis non potuerit dare: pœna nihilominus tenetur, quæ eſt legis Corneliæ de ſicariis [37]. Solicitatores alienarum nuptiarum [38], itémque matrimoniorum interpellatores; etſi effectu ſceleris potiri non poſſunt, tamen propter voluntatem pernicioſæ libidinis extra ordinem puniuntur [39]. Qui attentauit, non etiam rapuit ſacratam virginem: hoc facinus luere damnatur [40]. Et omnino in grauibus, atque atrocibus ſatis eſt ipſo facto initium criminis mente deduxiſſe, vt ſubſit pœnæ aliqua occaſio. Quæ cauſa fortaſſe fuit ob quam ætate noſtra Senatus Pariſienſis ſummo ſuo iudicio de Maieſtate damnauit virum alioqui nobilitate inſignem, quòd de interficiendo rege conſilium apud ſe tantùm iniiſſet: cuius etiam pœnitẽtia ſtatim ductus, ipſe de ſe fuiſſet indicio. Quod verò tantum eſſe poteſt ſceleratæ mẽtis incœptum aut cogitatio, quæ tanta humani cordis nequitia, atque improbitas, quam nõ dicam animo agitare, concupiſcere, atque expetere quod cæteri omnes mortales horrent, ac pertimeſcunt: aëris ſonitus, atque ardores: ſatorum ſtragem ac calamitatem: arborum extremam verberationem, ac ſæpè euulſionem: ipſámque adeò latiſſimorum finium, atque ampliſſimarum regionum deuaſtationem, atque exitium: ſed etiam manibus pedibus noctes, & dies conari,

35. l. Quiſquis Ad leg. Iul. Maieſt. C.

36. l. vnica. ſi qua prædit. poteſt. c.

37. l. 1. ad leg. Pomp. de parricid. D.

38. l. 1. de extraord crimin. D.

39. Si quis non dicam. de Epiſcop. & cleric.

40. l. fugitiuus de verb. ſignificat. D.

conari vt hæc fiant, adeſſe, adniti, atque ſubuenire: quantum in ſe eſt iis, quos putant hæc omnia excitare, Dæmonibus; & toto denique impetu, ac ſtudio in hoc incumbere, vt illis ſolis quammaximè placeant: vel ſi infenſum Deum, atque homines omnes habituros ſe ſciant. Hæc ſunt illa cogitationis peccata, quæ D. Baſilius [41] non vt phantaſias ſimpliciter: verùm vt conſummata opera in anima iudicanda eſſe cenſet: quæq; ſimul, ac ſe vti ignis fumo prodiderunt ſopienda, atque extinguenda veniunt: tanto etiam grauiore pœna, quanto ſæpe tacita plus habent in celando, quàm aperta in committendo malitiæ. Aut ſi nihil omnino nuda conſcientia luere debet: & ſatis eſt ad innocentiam

Cæcum verſare in pectore vulnus:

valeant iam omnes legum ſanctiones, quæ prauas de Deo, déque religione opiniones, ſola etiam linguæ profeſſione denudatas, ac retectas ſæuiſſimis flammarum cruciatibus puniunt. Sit illa Imperatorum, Iuriſcõſultorúmque [42] furialis, & ſanguinaria vox, quæ non modò fautores ſcelerum, ſed etiam conſcios eadem pœna, ſupplicióque qua perpetratores plectendos prædicauit. Rurſus quod obtendunt ætatis, ſexúſque imbecillitatem: quæ in cenſendis cuiuſque vitijs ęquabiliter moderatéque attendi debeat, huiúſque quale quale eſt criminis odium eorum, quę nobis natura tribuit, excuſatione deprecantur: quaſi ipſa peccandi procliuitatẽ propenſionémque vnà cum annis, muliebríque conditione attulerit: id quidem illi viderint qui hanc naturæ, quæ tamen omnia ſapienter agit, dicã tam grandem impingũt. Certè nec omnes, qui hac ſortilegij

[41] *In lib. de vera virginitate.*

[42] *l.1. §. occiſorum. ad Sc. Syllanian. l. vtrũ. Ad leg. Põpeiam. de parric. §. alia. de publ. Iud in Inſtitut.*

tilegij labe inficiuntur, fœminæ ſunt & ætatis exactæ, ac decrepitæ; ſed & mares: licèt id infrequētius quidem ęquè ſibi in hoc obſequij genere deuotos, addictóſque habet Dęmō. Et ſi quæ, vt certè complures extrema ſenecta in hoc facinore deprehenduntur: inueteratum hoc malum eſt, & plerumque ab ipſa iam adoleſcentia admiſſum & contractum. Et vt hæc ita ſint vti ipſi volunt, quis neſcit nullam neque ſexus, neque ætatis omnino eſſe excuſationem aduerſus legum pręcepta[43], delictúmque nullum innoxium prętextu humanæ fragilitatis haberi[44]? Diſerta, atque aperta Domini vox eſt: Vir ſiue mulier[45], in quibus Pythonicus, vel diuinationis fuerit ſpiritus, morte moriantur: Et incantatrix in Endor[46] mulier Saulis leges reformidat, quæ capitali ſupplicio Magicas artes perſequebantur; artíſque negat vllam experientiam ob id dare velle. Ecce vt nullo nec ætatis, nec ſexus diſcrimine, ac delectu ſupplicium eſt in eos diuina lege cōſtitutum: qui eiuſmodi vetitas, illicitáſque artes exercent. In nouo inſtrumento quod iam mitiorem, moderatiorémque doctrinam continet, tamen grauiſſima ſententia pronuntiatur[47] eum palmitem, qui in Chriſto non manſerit, foras eiiciendum eſſe, atque in ignem mittendum. Omnimodo id dicitur, & ſine exceptione. Quod ſi ius ciuile[48] vetat nos diſtinguere, vbi lex ipſa non diſtinguit: quid faciendum tandem putabimus in Euágelio, cuius maieſtas eſt ſupra legem: cuíque quicquam[49] vel addere, vel detrahere piaculum eſt ſempiternis luendum flammarum incendiis? Ipſæ Romanorū leges antiquiſſimæ capitali pœna animaduertendum cenſuerūt: non

43. l. Auxiliū. §. in delictis De minorib. 25. an.
44. c. Illud 11. q. 1.
45. Leuiti. 20.
46. 1. Reg. 28.
47. Ioan. 15.
48. l. de pretio de publ. in rem act.
49. Deuter. 4. Apoc. 22.

non modò in homines, qui eo crimine tenerentur (vti Tacitus [50] factum memorat in Pub. Martium, & Pituánium: quorum illum conſules extra portam Exquilinam necari, húc de ſaxo deiici, quòd eſſent ſortilegi comperti, iuſſerunt: Et Ammianus Marcellinus [51] in Hilarium aurigam, qui quòd filium nefarijs artibus erudiendum Mago cuidam tradidiſſet, capite iuſſus eſt ab Aproniano vrbis prætore id facinus luere: ac cùm etiam è lictoris à quo fuerat negligentiùs colligatus manibus in proximum delubrú euaſiſſet, in eum nihilominus inde retractum lege actum fuiſſe) ſed etiam in ipſas mulieres: quemadmodum recenſet Valerius [52] de Publicia, & Licinia: quibus ob eiuſmodi maleficium cum Septuaginta Romanis gulæ laqueis fractę fuerunt. Nec equidem animaduerſionis ſeueritatem ſoli illi in fœminas adhibuiſſe reperiuntur: Sed Atheniẽſium quoque celebrâtur in Lemniam ſortilegam iudicium [53], præproperum quidem illud, at odij, quo tum in eam peſtem ſummo flagrabant non obſcuram habens ſignificationem. Nam ad ſolam ancillæ delationem, nec cauſa in diſquiſitionem vlterius adducta, ipſam crudeliſſimę morti dediderunt: Quid Eriphila, Mycale, Canidia, Erictho, Sagana, Dipſas, reliquáque maleficarum mulierum, quæ fuit priſcis illis temporibus, turba: num ex tot Scriptoribus, qui earum memoriam ad hanc noſtram ætatem propagauerunt, quiſquam extitit adeò indulgens, qui muliebrem, amĕtemque imbecillitatem earú peſtiferæ, ac ſceleratæ vitæ vnquam prętenderit? Age verò demus illis hanc veniã: quod in lubrico humanæ fragilitatis conſtitutæ ſuſtinere

50. Lib. 11. annal.

51. Lib. 28. rerum geſta.

52. lib. VI ca 3.

53. Demoſth. in prima contra Ariſtogit. orat.

ſe nullo modo potuerunt, quin laberentur: Quæ tandem inſania eſt, id illis flagitium cõdonare, quo ſint quoad viuent ſeipſas cum maxima in Deum, atque homines contumelia contaminaturæ? Nimirum hoc eſt rabidis canibus, quas alioqui inſanabiles nemo neſcit, idcirco vitam dare: quia nulla ſua culpa, ac vitio in eam rabiem incurrerunt. Sapientis

54. Lib. II. de clementia ca. vltimo. eſt (inquit Seneca[54]) non ſanos quidem, ſed ſanabiles ſeruare. Neque enim bonus agricola adminicula ſupponit ijs arboribus, quas ſcit nulla cura deprauationẽ, diſtortionẽmque ſuam eſſe relicturas. Hanc verò labem, poſtquam ſemel adhæſit, vix elui poſſe, eiúſque durare ſæpiùs ad extremum cauſam non vno loco ſuperius eſt demonſtratum. Et certè adhuc quod ſciam auditus eſt ex tot millibus, quos ſortilegij laqueis irretitos habuit Satan, nemo, qui ſe aliter ijs expediuerit, explicaueritque, quàm culpæ vel coacta, vel libera apud Iudicem profeſſione, ac deinde eius morte luitione: adeò ille ſui iuris tenax eſt dominus.

55. Li. III. de Epiſcop. audientia. At Imperatores[55] remiſſionem pœnæ fieri vetuerunt ijs, qui impunitatem veteris admiſſi non emendationi potius, quàm conſuetudini deputarent. Et Plato in Protagora ait non ſolere exigi à ſontibus pœnas ad vindicãda, quæ iam ab eis ſunt admiſſa peccata: quis enim id infectum reddere poſſit, quod factum eſt: ſed demum id fieri, vt in futurum caueatur, ne denuò is delinquat, qui iam deliquit? Quæ igitur ſatis probabilis cauſa iam afferri poteſt, quin eiuſmodi χαθάρματα, & qui ſic ſe Dæmonibus æternùm deuouerunt, dicaruntque; ipſi, ſtatim ac dignoſcũtur, omnibus ſupplicijs non interficiantur? Nam certè ſi quid eſt, quod publicè

ſolicitos

ſolicitos habet ciuium animos: quamuis ſine eius fraude, ad quem ea res pertinet, tolli ipſa nō poſſit; tamen par eſt hâc illum iacturam potius ferre, dum cæteris in commune conſulit; præcipuáque ſemper debere eſſe cauſa publica tranquillitatis. Hanc proprijs ædibus diruendis, atque ſolo adæquandis occaſionem volens arripuit Publicola [56]. Multi etiam magiſtratu alioqui honorificentiſſimo ante tempus abiere: quòd cum ſcirent apud ſuos eſſe inuidioſum, vti de Scipione, & Figulo receſſet Cicero [57]. Et Oſtraciſmo [58] virtutem, potentiámque ſuá luerunt non pauci: quòd aliter populo ſua quies, ſecuritáſque conſtare poſſe non videretur. Et reperiuntur tamen, qui vetulas quotidiana minarum iactatione terribiles; veneficiorum, quæ deinde ſequuntur, certiſſima noxa formidabiles: Et ipſo tandem ſanationis, cuius ſolæ facultatem habere dicuntur, miraculo venerabiles defendant: nullam ob tot, tantáque ſcelera, atque flagitia animaduerſionem, ſuppliciúmque mereri. Hoc autem quid eſt aliud, niſi ſi eſt (quòd dicunt) luporum in medio ouili arcem, præſidiúmque ſtatuere. Certè memini videre me totos pagos, qui de alio migrando cogitarent; non alia cauſa, quàm quòd impunitam, inultámque nimia Magiſtratus indulgentia viderent iſtam in maleficis mulieribus alias diuexandi licentiam. Sed non habeant hęc ſatis idoneam cauſam ad ſtatuendum aliquem indicijs de re adeò graui modum. Sit contra fas, legéſque conceptum apud vulgus ex incerto rumore metum eo trahere: vt eius adimendi occaſionē neceſſe ſit cuiquam vitam per ſummum dedecus eripere. At hîc iam quieſcat om-

56. Plutarch. in eius vita.

57. Lib II. diuinat.

58. Plutarch. in Pericle & Ariſtide.

nis calumnia neceſſe eſt: quòd adhuc ad pœnā raptum neminem quiſquam audiuit, quem maleficiorum indubitatus euentus teſtium planiſſima elogia, ipſáque adeò ad vltimum perſeuerans confeſsio tanti criminis manifeſtum ante non reddidiſſet. Sed iam inſurgit longè firmiſsimum eius de-
59. l. ſæpè. De verb. ſignif. l. 1. Ad leg. Cornel. de ſic.
fenſionis propugnaculum: legibus[59] nihil in quemquam vindicari ſolere, quod non ipſe voluntate, conſilióque admiſerit. Cui rei nihil æquè repugnet, atque illa quæ à Dæmone affertur vis eorum libertati, quos ſic in ſeruitutē abducit. Neque enim obſcurum eſſe quibus ille dolis, machinis, fallaciis, ac præſtigiis ingruat, vbi hoc molitur. Adeò vt vix ſit in cuiuſquam poteſtate, maximéque vbi ętas, ſexus, ac ruſticitas conſilium impediunt, eius ſtudiis, conatibúſque obſiſtere. Ehodum dic mihi: vllúmne niſi illo authore, atque impulſore committitur fla-
60. Sap. 2.
gitium[60]? Auditúſne eſt ob id quiſquam abſolutus iudicio, quòd diceret ſe in eam cuius reus ageretur fraudem eſſe à Diabolo illectum? Vno equidē nomine hoc eſt euertere omnem à fundamentis do-
61. 1. Cor. 10.
ctrinam Chriſtianam: qua monemur[61] ſemper in Deum ſperare: quòd is ſit fidelis, nec vnquam permiſſurus, vt tentemur ſupra id quod poſſumus. Verùm ne quid otioſi ceſſemus, quaſi ſit ille hanc pro officio ſecuritatem nobis etiam incogitantibus prę ſtiturus, Imperatoris ſe in hoc munus tantum exequi velle oſtendit: vbi viciſſim à nobis poſtulat, vt eius nutu, voluntatéque pendeamus: fidei inconcuſſæ arma capeſſamus: intrepidi hoſti obſiſta-
62. Ad Ephes. 6. 1. Petr. 5.
mus[62], & quantum in nobis eſt rem ſtrenuè, gnauitérque geramus. Ac quoniā ignoratione eius, cum

quo

quo committimus, multa ſæpè peccantur; quòd victoriæ initium ab eius perſpectis viribus, conſiliiſq; ſępè oriatur: monet etiam diligenter quali cum hoſte nobis pugna futura ſit; Nimirum cum eo qui maleuolentia, nocendíque cupiditate, viribus, vigilantia, aut vllo belli apparatu nunquam deficiatur: quíque inſtar leonis rugientis famelici, atque oberrantis ſemper quærat, quod deuoret[63]: Ac qui etiá, 63. II Cor. II.
ſi quando vires minus proficiant, leoninæ pelli vulpinam aſſuat: Eudęmonis perſoná, quo faciliùs imponat, adumbrás: quaſi qui hoſtium teſſeras ad eos ipſos deludendos aſſimulant. Ecce, vt tali Imperatore, támque fidelibus monitis, ac conſiliis res hoſti, & immani, & verſuto longè à victoria abfutura eſt, ſi nos nobis ipſi nõ deſimus. Etſi enim is nõ dormit[64]: 64. 1. Petri. 5.
ſic nec dormitat, aut ſopore languet, qui cuſtodit cap.
Iſraël[65]. Quo magis mirũ eſt reperiri ea diffidentia, 65. Pſal. 120.
ne dicã impietate homines, qui dimicationis exitũ ad eius qui laceſſit nutum, atq; arbitrium cõferant: quaſi neceſſe ſit qui appetũtur illicò omnes ſuccumbere, victáſq; manus dare, ac nõ potius credere fas ſit Chriſtianos omnes Satanę telis eſſe impenetrabiles[66]: niſi ipſi ſponte relicto pręſidio, abiectóq; cly- 66. D. Grego.
peo nudi in eius arma proruerint: aut niſi potius vo- 29.
lẽtes in eius caſtra profugerint. Quorſum enim Seruator[67], dũ nobis exẽplo præit, Satanã impia ſuadẽ- 67. Matth. 4.
tem abire iubet: niſi vt certa fiducia idem facere audeamus, perſuáſum habẽtes parẽ pugnę exitum eſſe nacturos, ſi eius ductu, atq; auſpicio rẽ geremus: ſiq; cũ Propheta[68] hoſti dicemus: Vade homicida, domi 68. Ieremia
nus mecũ bellator fortis! ſic enim toties excluſus a- 20.
bibit, quoties inſultus repetet, præliũq; redintegra-

69 D. Hiero. in vita D. Hilarionis & Pauli. Palladius.

bit: vti nō ſemel eueniſſe memorant hiſtoriæ[69]: cùm pios illos patres, qui in ſolitudinibus religionis ergô confidebant, eius technis, & ſæpè, & fruſtra adortus eſt. Sed nihil mirū eſt, ſi quos iá habet aliqua ratione obæratos, tádem lōga fœnoris acceſſione, veluti obrutos neruo, cōpedibúſque arctiſſimè vincit, ac conſtringit. Ná ferè ſtupris, libidinibus, furtis, cędibus, aliiſq; flagitijs delibutos, ac delibatos[70]: demū hoc ſortilegij corollario nobilitat, fabuláque (quod aiunt) fabulam trahit, ſic permittente Deo: qui peccatum peccato, cæcitatem cæcitate, ignorantiam ignorantia punire ſolet. Vt enim ſibi militem (quod ait D. Ambroſius[71]) eligit CHRISTVS: itidē Diabolus volūtarium ſeruū auctionatur, & ſuo iuri acquirit: neminémque iugo ſeruitutis aſtrictū poſſidet, qui ſe ei prius peccatorū ære non vendiderit. Imputent igitur ſibi, quod ſic volentes Dæmonū implicantur erroribus: cùm antè à Deo deflexerint ipſi, quam is illis tergum obuerteret[72]: agnoſcántq; ſe iuſto eius iudicio Satanæ in tam duram ſeruitutē eſſe condonatos, ac traditos[73]. Neq; etiam iá ad illud, quod in vltima legitimarū defenſionū inopia vſurpari ſolet, confugiant: calamitoſos potius eſſe erigēdos, ac recreandos, quá vexandos, aut dáno aliquo augendos: cū hæc miſericordia in eos non conueniat, qui in miſeriam volētes inciderunt: quíq; (quod aiunt) aſciam cruribus ſuis ipſi eliſerūt. Iá quod autumant pactum nullū inter hominem, & Dęmonē rectè intercedere poſſe: quia nimirū nec iuris, nec orationis alteri cū altero vlla eſſe queat cōmunio, atq; ſocietas. Tū ſi quod intercedere poſſit tantam eſſe earum rerum, quę in ſtipulatū deducuntur, difficultatē abſurditatem,

70. Act. c. 7. Exodi. 10. Iſaia. 6. Ad Rom. 9.

71. In lib. de beata vita.

72. Hoſea. 9.

73. Rom. 1.

ſurditaté,iniquitaté;vt inde nulla poſſit valida ſatis oriri obligatio.Iſtę quidé rationes cõuenirent,ſi de hoc in iure ex edicto eſſet diſceptandũ:Quòd videlicet ad publicá læſioné pertineat: quòd turpé cauſam cõtineat:quòd ad circũſcriptioné ſic malitioſè excogitatum: quòd nemo vel ſi maximè cupiat, id præſtare,atq; efficere queat;& alia id genus quibus ijs ſubuenitur,qui in captioné aliquam inciderunt. Nam excludendæ actioni puto prodeſſent, ſiquam fortè Dæmon inſtitueret:vti apud Bartolum 74 contra Virginé matrem.Sed cum tẽtationis, impulſio niſq; via, in qua ridiculũ ſit neceſſariá ad legitimos actus perſonarũ habilitatem cõſiderare hoc totum aggrediatur facere fruſtra,atque otioſè mihi videntur agere,qui diſſentanea illa,repugnátia,ac difficilia in argumentum trahere,atq; adducere conatur. Et,vt hęc Iuriſconſultorũ placitis,ac legibus dimetiri oporteat, ſatis anteà eſt demonſtratũ 75 ſermonis vſum ineſſe Dęmonibus:quo idoneè voluntaté ſuam ſignificant,ac interrogando, reſpondendóq; ſtipulationé conſtituant. Tum ſi quę ſunt,quę vires eius, qui ea ſpondet,hominis vincant ac ſuperent; quaſi ſupra modum,ac naturá conſtituta in ijs præſtádis Dæmoné ea qua eſt maxima poteſtate adniti,atq; vltro opem ſuá prębere.Turpium porrò,atq; inhoneſtorum cauſam nihilo magis hoc negotium impedire:quàm latrones, meretricéſue à præda, & quæſtu reuocát facinoris atrocitas, famaq; pudor, ac verecundia.Væ igitur illis(vt cũ Eſaia loquar 76) qui ſic fœdus cum morte percuſſerunt, & cũ inferno pactũ fecerũt.Pactum(inquit D.Auguſtinus 77) conſtitutum ex peſtifera ſocietate hominum, atq; Dæmonum:

74. In quaſt. ventilata coram D. N.Ieſu-Chriſto.

75. Geneſ.3.

76. Cap.28

77 Libri 2.de doctrina Chriſtiana.

Dæmonum:pactũ infidelis,& doloſæ amicitiæ. Væ quoq; illis,qui adeò horrendi,atq; execrandi criminis odium deprecantur,pœnáſq; minuunt excuſatione metus,ętatis,ſexus,imprudentiæ,atq; aliarũ id genus rerum:quas ne in leuioribus quidem prætexere quiſquã ſanæ mentis audeat. Quid enim hoc

78. 1.Cor.6.10. & ad Rom. cap.13.

eſt,ſi non eſt(vt inquit D.Paulus[78])apertè Deũ prouocare,atq; impetere. Siquidem impiũ eſt(ait Caſſiodorus[79])Iudices illis eſſe indulgentes,quos cæleſtis pietas nõ patitur impunitos: Obſtare ne eius regnum veniat:neque enim id ſtabiliri,ac confirmari melius poteſt,quàm cùm hoſtes eius vnà cũ Satana ipſorum Imperatore proſternuntur,perduntur,obteruntur. Vbi impius(inquit D.Ambroſius[80])interficitur,Chriſtus infunditur:vbi abominatio aboletur,ſanctificatio conſecratur. Hominum ſecuritati, tranquillitatíque peſſimè conſulere: Nã(ait Pythagoras[81]) οἱ μὴ κολάζοντες τοὺς κακοὺς βούλονται ἀδικεῖσθαι τοὺς ἀγαθούς. Denique malũ bonum(quod ait Eſaias[82]) & tenebras lucem dicere,omnémque omnino virtutis, vitij,præmiorum,pœnarum delectũ, iudiciumq; tollere. Equidem non verebor qui ſim tam longo, ac diuturno maleficorum examinandorum vſu exercitatus,ac confirmatus,palàm,atque ingenuè de ijs ſententiam meam oſtendere:ac ipſam quãtum potero proferre lucem veritatis. Videlicet tót impietatibus,veneficijs,portentoſis libidinibus, flagitioſiſq; facinoribus vitam illis apertè eſſe inquinatam, ac contaminatã:vt è iure eſſe non dubitẽ omnibus tormentis excruciatos igni interficere:tum vt debitis pœnis ſua expient ſcelera:tum vt alijs ſint documento,ac magnitudine ſupplicij eos deterreant.

79. Lib.9.in edict. Alarici regn.

80. In Lib.2.de Paradiſo.

81. Stobæus ſermone 44.

82. Cap.5.

FINIS.